

Śrī Hari-kathāmṛta

Delen Een en Twee

Śrī Hari-kathāmṛta

Delen Een en Twee

*Een selectie lezingen ter herinnering aan
Śrīla Gurudeva's eerste reis buiten India door
Europa en de Verenigde Staten in 1996 en
lezingen gesproken in India in 1997*

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOŚVAMI MAHĀRĀJA

Jaya Radhe

Śrī Hari-kathāmrta

Oorspronkelijke titel:

Sri Hari-kathamrta – A collection of recently translated material to commemorate Srila Gurudeva's 1996 summer tour of Europe and America
Digitale uitgaven 1996-1997 Gaudiya Vedanta Publications – Delhi, India

Nederlandse titel: Sri Hari-kathamrta – Delen Een en Twee

Een selectie lezingen ter herinnering aan Srila Gurudeva's eerste reis door Europa en de VS in 1996 en lezingen gesproken in India in 1997

Spreeker: Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja, 1921

Nederlandse vertaling: 2019 Indira dasi

Foto omslag: Indira dasi

Vector art: Vectorladycom, TruemitraFreevectors.com

Pro Deo Uitgever Jaya Radhe: <https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>

Email: banyantree@duck.com

Drukwerk: www.pumbo.nl

Papier: HVO biotop

Paperback: www.boekenbestellen.nl/boek/hari-kathamrta

Alle Nederlandse titels van deze auteur op één pagina:

www.boekenbestellen.nl – Zoekterm: BV Narayana Maharaja

Kosteloos Nederlandse titels in eBookformaten: jayaradhe.nl/boeken.html;
purebhakti.com/resources/ebooks-magazines/bhakti-books/dutch

Nederlandse vertalingen van de literaire nalatenschap van Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja worden als Nederlands cultureel erfgoed geconserveerd door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag en het World Book Archive in Vrindavan.

Gaudiya Vedanta Filosofie; Caitanya; Vaisnavisme

NUR: 718 Oosterse religies

COPYRIGHT 2019 © I.H.M. GOOSEN – ENKELE RECHTEN VOORBEHOUDEN

BEHALVE WAAR ANDERS VERMELD VALT ALLEEN DE TEKST (NIET OPMAAK, FOTO'S EN KUNST) IN DIT BOEK ONDER CREATIVE COMMONS NAAMSVERMELDING-GEENAFGELEIDWERKEN 4.0 INTERNATIONALE PUBLIEKE LICENTIE

Overzicht licentie: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.nl>

Inleiding

WETEND, DAT VEEL TOEGEWIJDEN, DIE DE *daršana* krijgen van Śrīla Gurudeva op zijn reis door Europa en Amerika, gretig zijn om nieuw materiaal te lezen, dat is vertaald uit zijn onvergelojkbare *hari-kathā*, heb ik dit kleine boekje samengesteld tijdens mijn recente verblijf in de Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha in Mathurā.

De eerste drie lezingen werden vertaald door mijzelf met hulp van Śrīman Puṇḍarīka-vidyānidhī dāsa Brahmācārī. In de eerste lezing spreekt Gurudeva over het commentaar van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura op *Prema-bhakti-candrikā* van Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura. In de tweede en derde lezingen spreekt hij over *Sva-niyama-daśakam* van Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī, een compositie van tien zelfopgelegde regulerende principes, die we aantreffen in *Stavāvalī*. De lezing over de wens van Śrīla Bhaktivedānta Svāmī Mahārāja om naar Govardhana te gaan werd vertaald door Janakī dāsi en de lezing voor de World Vaiṣṇava Association werd door

Puṇḍarīka Prabhu uit het Bengaals vertaald. Śrīman Navadvīpa dāsa Adhikārī heeft gezorgd voor de vertaling van veel van de verzen in deze lezingen en heeft tevens voorzien in waardevolle redactionele aanwijzingen.

Śrīla Gurudeva heeft in het verleden gezegd, dat de *Śrī Gandharvā-samprārthanāṣṭakam* zijn favoriete *aṣṭakam* is. Het is duidelijk voor iedereen, die met deze compositie bekend is, dat Śrīla Rūpa Gosvāmī in deze zeer mooie Sanskriete verzen echt iets speciaals heeft gelegd. De vertaling van de verzen is afkomstig uit Gurudeva's Hindi uitgave van *Śrī Gauḍīya Gīti-guccha* en het commentaar van Gurudeva werd verscheidene jaren geleden in het Engels tegen Viśākhā dāsī gesproken.

De *hari-kathā* van Śrīla Gurudeva is altijd verzadigd van Gauḍīya *siddhānta* en zijn zoete manier van uitdrukken is volkomen uniek. Zijn *hari-kathā* is mijn meest vererenswaardige godheid en ik bid, dat dit nederige offer getiteld *Śrī Hari-kathāmṛta* zowel Gurudeva zelf als de Vaiṣṇava's een plezier zal doen.

Vaiṣṇava dāsānudāsa,
Prema-vilāsa dāsa
Mei 1996,
London, Engeland

Inhoud – Deel Een

<i>Inleiding</i>	<i>i</i>
<i>Hoofdstuk Een</i>	
Uit: Prema-bhakti-candrikā	1
<i>Hoofdstuk Twee</i>	
Uit: Sva-niyama-daśakam – deel een	23
<i>Hoofdstuk Drie</i>	
Uit: Sva-niyama-daśakam – deel twee	39
<i>Hoofdstuk Vier</i>	
Śrīla Prabhupāda naar Govardhana	61
<i>Hoofdstuk Vijf</i>	
Lezing voor de World Vaiṣṇava Association	79
<i>Hoofdstuk Zes</i>	
Śrī Gāndharvā-samprārthanāṣṭakam	95

Deel Twee

Hoofdstuk Een

De verdwijningsdag van Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja _____	113
---	-----

Hoofdstuk Twee

Over Guru-tattva... _____	125
---------------------------	-----

Hoofdstuk Drie

De verschijningsdag van Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja _____	149
--	-----

Hoofdstuk Vier

Vyāsa-pūjā _____	165
------------------	-----

Hoofdstuk Vijf

De verdwijningsdag van Śrīla Jīva Gosvāmī _____	191
---	-----

Hoofdstuk Zes

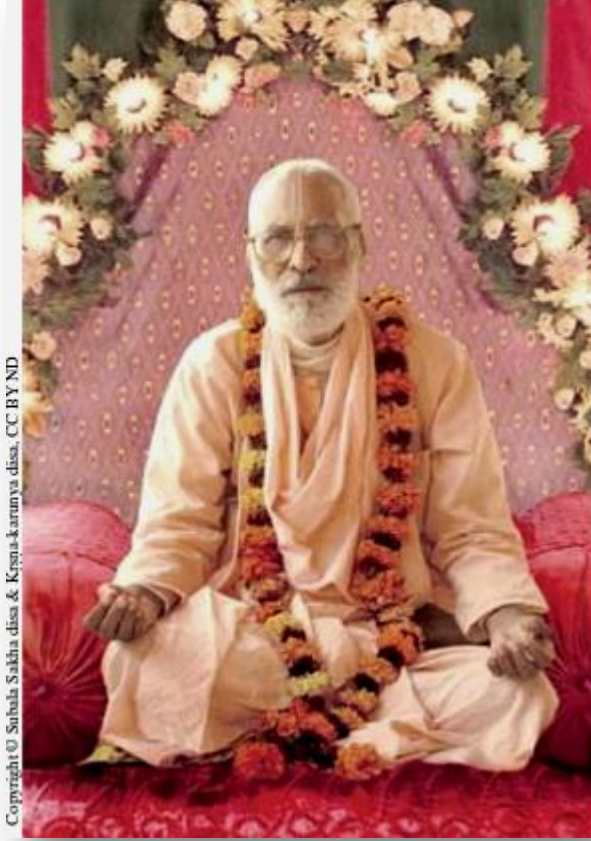
De glorie van Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta _____	211
---	-----

Hoofdstuk Zeven

De dag waarop Śrī Caitanya Mahāprabhu sannyāsa heeft aanvaard _____	223
--	-----

Hoofdstuk Acht

De gopis verzonken in gedachten aan Kṛṣṇa _____	241
---	-----

nitya-lilā-pravista om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

Hoofdstuk Een

Uit: Prema-bhakti-candrikā

PREMA-BHAKTI JAHĀ HOITE, AVIDYĀ VINĀŚA
jāte, vede gāya jāhāra carita – wanneer *prema-*
bhakti in het hart van een toegewijde verschijnt,
wordt al zijn onwetendheid verdreven. Zelfs het chanten van
nāma-ābhāsa, de schijn van de zuivere heilige naam, verdrijft
onwetendheid en *anarthas*. Wanneer een toegewijde al zijn
zintuigen inzet om *svarūpa-siddhā-bhakti*¹ te volgen met als
enig doel om *bhāva-bhakti* in het hart te laten verschijnen,

¹ Alle gunstige pogingen (*ceṣṭā*), zoals *śravaṇa*, *kīrtana*, *smaraṇa* enzovoort, evenals de manifestatie van spirituele gevoelens verschijnend vanaf het stadium van *bhāva*, die volkomen vrij zijn van alle verlangens onafhankelijk van Śrī Kṛṣṇa en die niet worden bedekt door *jñāna* en *karma*, heten *svarūpa-siddhā-bhakti*. Met andere woorden, alle ondernemingen van lichaam, spraak en denken gerelateerd aan Śrī Kṛṣṇa, die zonder enige onderbreking uitsluitend en rechtstreeks voor Zijn plezier worden uitgevoerd, worden *svarūpa-siddhā-bhakti* genoemd.

wordt het *sādhana-bhakti* genoemd. Door louter voor het bereiken van *prema-bhakti* met deze *sādhana* aan te vangen, wordt onwetendheid teniet gedaan. Er zijn vijf soorten onwetendheid beschreven: *avidyā*, *asmitā*, *rāga*, *dveṣa* en *abhiniveśa*. Dan zijn er de vier *anarthas*, namelijk *sukṛtothā*, *duṣkṛtothā*, *aparādhotothā* en *bhaktyutthā*, welke ook vormen van onwetendheid zijn. *Avidyā* betekent Kṛṣṇa vergeten; dat wil zeggen, vergeten dat de *jīva* in zijn innerlijke gedaante een eeuwige dienaar van Kṛṣṇa is en niet weten, wat *aparādha* is. “Ik ben dit materiële lichaam” – deze verkeerde identificatie wordt *asmitā* genoemd. *Rāga* betekent sterk gehecht zijn aan lustbevrediging; *dveṣa* betekent het minachten van de oorzaken van ons gebrek aan geluk en *abhiniveśa* betekent wanhopig vastklampen aan lichamelijk plezier. Al deze vormen van onwetendheid veroorzaken voor de geconditioneerde ziel een lijdensweg.

Nu ga ik het hebben over *nāma-aparādha*, overtredingen tegen de heilige naam. Het volgende vers staat in de *Skanda Purāṇa*,

*hanti nindati vaidveṣṭi vaiṣṇavānnābhinandati
krudhyate jāti to harṣa darśane patanāni ṣaṭ*

Een Vaiṣṇava vermoorden, een Vaiṣṇava vervloeken, een Vaiṣṇava verachten, een Vaiṣṇava niet op de juiste wijze verwelkomen, woede richten op een Vaiṣṇava en niet verheugd zijn een Vaiṣṇava te ontmoeten zijn zes oorzaken van vallen.

Afgunstig zijn op een Vaiṣṇava en hem bekritisieren wordt *vaiṣṇava-nindā* genoemd. We mogen een Vaiṣṇava nooit bekritisieren, zelfs niet onbewust of op een achteloze wijze. Als

we ons gewaar worden, dat een Vaiṣṇava zich misdraagt, moeten we dit vers uit *Bhāgavad-gītā* (9.31) herinneren, “*kṣipraṇi bhavati dharmātmā*—door het vermogen van zijn exclusieve *bhajana* zullen deze afwijkingen spoedig uit zijn gedrag verdwijnen.” We dienen hem *praṇāma* aan te bieden, maar niet met hem te associëren. We kunnen hem uiterlijk respecteren, maar niet innerlijk; met andere woorden, we moeten niet luisteren naar hetgeen hij zegt of zijn gedrag overnemen. Als we een dergelijke toegewijde vervloeken, dienen we om zijn vergeving te vragen. En als we een zuivere Vaiṣṇava vervloeken, is het met ons afgelopen. Dit mogen we nooit doen, zelfs niet onbewust of achteloos.

Soms doen we de ene toegewijde een plezier door een andere toegewijde, die niet zijn vriend is, te bekritisieren. Pas hiervoor op – dit moeten we niet doen. Stel je voor, dat twee Vaiṣṇava’s ruzie hebben gemaakt over een kleinigheid. We komen een van hen tegen en doen hem een plezier door de ander te bekritisieren en dan komen we de ander tegen en op zijn beurt doen we hem een plezier door nu de eerste toegewijde te bekritisieren. Dit is doorgaans de manier, waarop het gebeurt. We moeten zeer voorzichtig zijn en dit gedrag vermijden, want het wordt gegarandeerd de oorzaak van een val. Zeer weinig mensen maken overtredingen tegen hun geestelijk leermeester, want het wordt in alle geschriften overduidelijk verboden, maar we kunnen wel offensieve gevoelens jegens andere Vaiṣṇava’s koesteren. Vanwege de ernst ervan moeten we hiermee zeer voorzichtig zijn. Daarom staat het bovenaan de lijst van de tien soorten *nāma-aparādhā*.

Het is *aparādha* om Śiva te beschouwen als de Allerhoogste Bestuurder onafhankelijk van Viṣṇu en Kṛṣṇa. We dienen Śaṅkara te kennen als Vaiṣṇava Ṭhākura, een zeer verheven Vaiṣṇava, die op de hoogte is van alles, dat met Kṛṣṇa te maken heeft (*kṛṣṇa-tattva*). Wij, Vaiṣṇava's, vereren niet alleen de *guru*, maar ook andere Vaiṣṇava's. Śaṅkara is een Vaiṣṇava, dus het is niet verkeerd om hem te vereren. Het is in feite goed en het dient te worden gedaan, maar het is verkeerd om hem als de Allerhoogste Bestuurder en onafhankelijk van Viṣṇu en Kṛṣṇa te beschouwen. We kunnen Śaṅkara vereren in de wetenschap, dat hij de dierbare dienaar van Bhagavān is. Degenen, die Śaṅkara beschouwen als de Allerhoogste Bestuurder, vereren hem met de *dhatūra*-bloem en de bladeren van de *bela*-vrucht. Ze lopen ook slechts de helft van een omloop om hem heen. Wij daarentegen beschouwen hem als een verheven Vaiṣṇava en als onze instructiegevend geestelijk leermeester (*sikṣā-guru*), we lopen de volledige vier keer om hem heen en bieden hem de bloemen van ons hart aan. Veel Vaiṣṇava's geven hem geen eerbetuiging op de dag van Śiva-caturdaśī, maar degenen onder ons, die zich realiseren, dat we aan hem als Sadā-Śiva verschuldigd zijn, respecteren hem wel en nemen op die dag enig vasten in acht. Śiva vervloeken is een grote overtreding. We mogen hem, of Devī, of een andere halfgod of godin nooit vervloeken.

We dienen de geestelijk leermeester en dat is juist, maar als we dit doen en hem als een gewoon mens beschouwen, is dit een overtreding. We doen dit veel te vaak. De *guru* kent alles en iedereen en heeft totaal geen behoefte aan onze dienstverlening. Hij verlangt alleen onze liefde en toewijding. Als we

de *guru* dienen en denken, dat we iets voor hem verborgen kunnen houden, is dit *aparādhā*. Waarom? Omdat dit *manuṣya-buddhi* is, hem als een gewoon menselijk wezen beschouwen. Een toegewijde had eens verdriet, omdat zijn bejaarde *guru*, vlak voordat hij deze wereld verliet, zoveel te lijden had. Dit is *manuṣya-buddhi*. We moeten altijd onthouden, dat de *guru* een transcendente persoonlijkheid is.

We mogen nooit zondige activiteiten begaan en denken, dat de reactie erop door het chanten van *harināma* wel zal worden geneutraliseerd. Door het chanten van *harināma* worden onze zonden verdreven en wordt ons hart gezuiverd, maar we mogen niet de mentaliteit in stand houden van zonden begaan, het hart met chanten zuiveren en opnieuw zonden begaan. Denk nooit, dat welke vorm van deugdzaam gedrag (*śubha-karma*) gelijk is aan *bhakti*. *Śubha-karma* is het volgen van *varṇāśrama-dharma*, studie van de Veda's, verrichten van vuuroffers, uitvoeren van soberheden, dienstverlening aan ouders en leraren, dienen van de echtgenoot, leven met moeder de vrouw volgens regels en regulerende principes, toewijding aan het land, verrichten van welzijnswerk ten gunste van de samenleving en het treffen van regelingen voor medische hulp aan anderen. Deze activiteiten kunnen zelfs niet worden beschreven als zogenaamde *bhakti* of als imitaties van *bhakti*. Iemand die zegt, dat we deze activiteiten eerst moeten verrichten en dat we ons, wanneer er vrijetijd beschikbaar is, kunnen bezighouden met *bhakti*, reduceert *bhakti* tot iets, dat minder belangrijk is dan *śubha-karma*. En we moeten niet denken, dat *bhakti* wel zal komen door *śubha-karma* te verrichten – *bhakti* is onafhankelijk. *Bhakti* is alleen afkom-

stig van de genade van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods en van heilige personen. Welke vorm van *śubha-karma* voerde Ajāmila uit? Hij kreeg *bhakti*, maar hoe? Gebaseerd op hetgeen hij had geleerd van de Viṣṇudūta's, toen ze een conversatie met de Yamadūta's hadden, ging hij naar Haridvāra, voerde *bhajana* uit en kreeg *bhakti*. Dus hij kreeg het door de *kṛpā* van *sādhus*, de Viṣṇudūta's. Het gebeurde niet, omdat hij de naam van Nārāyaṇa chantte en onmiddellijk bevrijding kreeg.

Mensen van de wereld en *smārta-bhramanas* geloven, dat *śubha-karma* groter is dan *bhakti*. Ze komen er niet altijd eerlijk voor uit, maar het is duidelijk zichtbaar aan hun activiteiten. Ze zeggen, dat we onze wereldse plichten de hoogste prioriteit moeten geven en ons alleen met *bhakti* mogen bezighouden, indien we er tijd voor kunnen vinden. Ze denken, dat we *bhakti* moeten praktiseren, nadat we in al onze wereldse verantwoordelijkheden hebben voorzien, wanneer we halfdood zijn. Zoals een oude stier, die niet meer kan opstaan om zijn werk te doen – pas wanneer we ons in een vergelijkbare conditie bevinden, kunnen we volgens hen *bhakti* praktiseren. Dit is onjuist en handelen volgens deze mentaliteit is een overtreding.

We kunnen de naam van Bhagavān niet geven aan degenen, die geen vertrouwen hebben, aan degenen die vijandig of ongeïnteresseerd zijn, of aan degenen, die de glorie van *hari-nāma* niet willen horen. We kunnen bijvoorbeeld in een trein of in een bus zitten en de *mahā-mantra* zo luid chanten, dat iedereen het kan horen, en denken, dat dit voor hun bestwil is ongeacht of ze vlees, vis en eieren eten en zonder dat ze het

willen horen. Ze zullen zeggen, “Kunt u niet zachtjes zingen? Is uw Heer doof?” We mogen *harināma* niet op deze manier verspreiden. We mogen ook mensen, die naar de tempel komen, niet onmiddellijk aanmoedigen om een halsketting te dragen en *tilaka* aan te brengen, omdat ze, als dat nodig is, de halsketting weer zullen wegleggen en de *tilaka* zullen weggassen, zodra ze thuis komen. We mogen mensen ook niet tot zingen dwingen. Dit is allemaal *aparādha*. We dienen pogingen te ondernemen om eerst vertrouwen in hen te wekken en hen daarna aan te moedigen om te zingen.

Het is ook *aparādha* om de heilige naam niet met liefde te zingen na te hebben gehoord over Zijn glorie. We zingen soms, wanneer we achterover liggen of over de markt lopen. We moeten daarentegen proberen te zingen met een zuiver hart en vol concentratie. Het zingen van *harināma* terwijl men is ondergedompeld in gedachten aan “ik” en “mijn”, waarbij men zich als het materiële lichaam beschouwt, is *aparādha*. Als je hierover nooit bent geïnformeerd, is dat iets anders, maar *harināma* nemen in vol bewustzijn, dat overwegingen van “ik” en “mijn” verkeerd zijn, betreft een overtreding. De meeste toegewijden maken zich schuldig aan deze overtreding, ook al hebben ze de neiging om andere overtredingen te begaan overwonnen. Wat is de intentie van “ik” en “mijn”? “Ik ben een grote zanger van *harināma*,” “Ik ben overal aan het prediken” of “Wie kan *kīrtana* uitvoeren zoals ik? Ik zing *harināma* met een prachtige stem en op zoveel aantrekkelijke melodieën” – we mogen nooit op deze manier denken. Dit behoort allemaal tot de tien overtredingen tegen de heilige naam.

Iemand die is begonnen met het chanten van *harināma*, moet eerst zijn toevlucht nemen tot de voeten van een ware geestelijk leermeester en hem met een gevoel van intimiteit dienstverlenend. Dan gaat hij zich bezighouden met *svarūpa-siddhā bhakti* door het horen, chanten en herinneren van *hari-kathā* en het uitvoeren van de negen onderdelen van toewijding. Als hij op deze manier steeds meer *bhajana* uitvoert, zal *eka-deśa-vārtinī*, een *deśa* of een deel van zijn *anarthas* verdwijnen, dat wil zeggen, dat de gedeeltelijke opheffing van zijn *anarthas* plaats heeft. Wanneer hij dan de stadia van *ruci* en *āsakti* binnengaat, *bahu-deśa-vārtinī* – beginnen al zijn overtredingen en *anarthas* zich op te lossen. Wanneer hij het stadium van *bhāva* binnengaat, *prāyiki* – zal louter nog een spoor van deze dingen achterblijven. En wanneer hij het stadium van *prema* binnengaat, *pūrṇa* – zullen al zijn *anarthas* geheel zijn opgelost. Maar tot die tijd bestaat nog steeds de mogelijkheid, dat een spoor ervan aanwezig is. Het volgende is dan *ātyantakī* – door rechtstreekse *darśana* van Bhagavān te krijgen worden alle *anarthas* absoluut voor altijd verdreven. Zonder het krijgen van rechtstreekse *darśana* van Bhagavān blijft de mogelijkheid bestaan, dat een spoor van deze *anarthas* achterblijft. Er zijn gradaties in de staat van *prema*. In het begin is het een beetje, dan meer, dan meer en dan nog meer, totdat *prema* compleet is. Maar aan het begin van de staat van *prema* kan nog een spoor van *anarthas* aanwezig zijn.

In het lichaam van een *sādhaka* kan men opstijgen tot het stadium van *bhāva*. In dit stadium gaat *prema* zich enigszins vertonen. *Bhāva* wordt als volgt omschreven,

*śuddha-sattva-viṣeṣātmā prema-sūryāṁśu-sāmyabhāk
rucibhiṣ-citta-māsṛṇya-kṛd asau bhāva ucyate*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.3.1)

Bhāva-bhakti (*bhāva-rūpa kṛṣṇa-anuśilana*) is een bijzondere manifestatie van *śuddha-sattva*. Dat wil zeggen, het constitutionele kenmerk van *bhāva-bhakti* is, dat het verschijnsel geheel uit *śuddha-sattva* bestaat. Het lijkt op een straal (*kiraṇa*) van de zon van *prema* en het verzacht het hart met verscheidene *rucis* of smaken (*ruṣi*).

En *prema* wordt als volgt omschreven,

*samyāṁ masṛṇita svānto mamatvātiśayāṅkitāḥ
bhāvaḥ sa eva sāndrātmā budhaiḥ premā nigadyate*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.4.1)

Bhāva-bhakti, die het hart nog meer doet smelten dan in zijn aanvangsstadium, die het gevoel van transcendente zegen aanzienlijk verhoogt en een diep gevoel van *mamatā* (bezitsdrang) voor Śrī Kṛṣṇa geeft, wordt door de geleerden *prema* genoemd.

In dit menselijke lichaam kan *prema* zich niet ten volle manifesteren. Als *prema* zich zou manifesteren, zou men gek worden en het materiële lichaam moeten verlaten. Vooral *sneha*, *māna*, *praṇaya*, *rāga*, *anurāga*, *bhāva* en *mahābhāva* kunnen in ons huidige, materiële lichaam niet worden ervaren. Deze stadia zullen in het lichaam van een *sādhaka* nooit plaatshebben. Ze vinden alleen plaats, nadat men Bhagavān oog in oog hebt ontmoet en Zijn spel binnengaat. De volle intensiteit van *prema* kan in het lichaam van een *sādhaka* niet worden ervaren, maar soms is een *ābhāsa*, een schijn van deze stadia zichtbaar. Samengevat, wanneer *bhāva* in het hart verschijnt,

heet het *prāyiki*. Wanneer *prema* verschijnt, heet het *pūrṇa* en wanneer men Bhagavān rechtstreeks ontmoet, heet het *ātyantakī*. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft deze punten uitgelegd in zijn commentaar op *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu*.

Śrīla Narottama Ṭhākura heeft ergens geschreven, “*viṣaya chāḍiyā kabe, suddha habe māna, kabe hāma heraba śrī vṛndāvana*—wanneer mijn hart zuiver wordt, kan ik Vṛndāvana zien.” Het kan niet worden gezien in het lichaam van een *sādhaka*. Het is mogelijk alleen een glimp te zien, zoals Nārada Ṛṣi eens een vluchtige blik van zijn eeuwige *svarūpa* te zien kreeg. Dit gebeurt om de gretigheid van een toegewijde te stimuleren. Er wordt soms een korte *darśana* van Vṛndāvana gegeven om het verlangen van de toegewijde te vergroten om daar ooit te gaan wonen. Bhaktivinoda Ṭhākura heeft geschreven, “Wat zag ik, toen ik de heilige naam steeds meer ging chanten? Dat de hele wereld leeg was. Ik kon alleen nog denken, ‘Waar is Kṛṣṇa? Waar is Kṛṣṇa?’ Even later zag ik Kṛṣṇa onder een *kadamba*-boom staan in zijn drievoudig gebogen positie. Zijn gezicht vertoonde een vriendelijke glimlach en Hij speelde op de fluit. Ik werd onmiddellijk gek en probeerde Hem vast te pakken. Hij bewoog Zich langzaam naar achteren en van me vandaan en toen ik met veel moeite eindelijk een beetje dichterbij kwam, verdween Hij spoorloos. Ik kon hem niet vastpakken en viel bewusteloos. Toen ik weer bijkwam, moest ik huilen en treurde, ‘Ach! Kṛṣṇa kwam binnen handbereik en ik kon Hem niet pakken!’” Dit vluchtig schouwen is soms mogelijk, zoals het ook Bilvamaṅgala Ṭhākura, Mādhavendra Purī en anderen overkwam.

Dan zegt Narottama Ṭhākura het volgende,

*śrī guru karuṇā-sindhu, adhama janāra-bandhu,
lokanātha lokera jivana*

De *guru* is *karuṇā-sindhu*, een oceaan van genade. Dit is ook beschreven in het eerste vers van *Gurvāṣṭakam, saṁsāra dāvānala līdha-loka, trāṇāya kārūnya-ghanāghanatvam*. De *guru* is de belichaming van Bhagavāns genade. De bosbrand van het materiële bestaan woedt en de vlammen slaan hoog uit. We worden door die bosbrand verteerd en er rest ons nog erg weinig kracht – dit is onze conditie. We hebben zelfs ons gezonde verstand verloren. Een zwijn weet niet, dat hij in het vuil leeft en in riolen op zoek is naar drek, maar wij zien wel in welke conditie hij leeft. Op dezelfde manier zijn wij zo gewend geraakt aan onze positie in het materiële bestaan, dat we het idee hebben, dat het ons groot geluk geeft. De geestelijk leermeester is degene, die ons laat zien, wat onze ware positie is. Gurudeva is een oceaan van genade – waarom? Als we door iemand geërgerd raken, distantiëren we ons van die persoon. Eerst vermijden we hem fysiek door niet langer met hem om te gaan en daarna mentaal door niet langer aan hem te denken. Maar Gurudeva doet dit niet. Als een toegewijde oprecht zijn toevlucht tot de voeten van Gurudeva heeft genomen en voelt, “Ik behoor uitsluitend hem toe,” zal Gurudeva hem nooit verlaten, zelfs niet als die toegewijde duizend keer van het pad afwijkt. De *guru* zal ook nooit aanstoot nemen aan een overtreding. Pas als iemand zich constant aan een bepaalde overtreding te buiten gaat, zal de geestelijk leermeester hem misschien verlaten, maar over het algemeen zal hij dat niet doen.

Er bestaat in dit verband een verhaal in de *Ramāyaṇa* van Tulasī dāsa. Er was een *sūdra*, die Śaṅkara vereerde, maar zijn geestelijk leermeester was een Vaiṣṇava, die *rāma-nāma* chantte. De *guru* gaf deze *sūdra* de instructie om ook Rāma te vereren, maar de belangstelling van de *sūdra* ging uit naar de verering van Śaṅkara. Op zekere dag zei de *guru*, “Śaṅkara zelf vereert Rāma, dus waarom vereert jij Rāma niet?” De *sūdra* gaf als antwoord, “Oh, bent u Śaṅkara vijandig gezind?” Alle toegewijden van Śiva zeggen dit. Als je hen vertelt, dat de verering van Rāma superieur is aan de verering van Śiva, zeggen ze, dat je je schuldig maakt aan een overtreding. Maar dit is niet juist. Dus deze *sūdra* zei, “U verkettert Śiva om de verering van Rāma te bevorderen?” Hij werd vreselijk kwaad en begon zijn geestelijk leermeester te beledigen. Toen verscheen Śaṅkara zelf uit de *mūrti*, die daar stond, en vervloekte de *sūdra*, “Jij gaat voor miljoenen levens naar de hel.”

Toen de *guru* dit hoorde, bood hij Śiva gebeden aan en deed hem een plezier door te zeggen, “Heer, weest u alstublieft aardig tegen hem. Ook al is hij nog zo gevallen, deze toegewijde behoort alleen u toe. Weest u genadig.”

Toen antwoordde Śaṅkara, “Wat wilt u?”

De *guru* zei, “Dat u hem alstublieft vergeeft.”

Śaṅkara antwoordde, “Ik heb gezegd, dat hij miljoenen levens naar de hel moet gaan, maar nu geeft ik mijn zegen, zodat deze vervloeking snel zal worden uitgeboet. Hij zal worden geboren en onmiddellijk daarna sterven, zodat de vloek is vervuld. Op die manier zal het geen tijd kosten.”

En zo is het gegaan, omdat de geestelijk leermeester aan Śiva had gebeden. Snel daarna nam de *sūdra* een andere men-

selijke geboorte als Kākubhusaṅdi en werd een toegewijde van Bhagavān. Dit is genade van de geestelijk leermeester.

Er was een toegewijde, die regelmatig *pāna* gebruikte en zijn *guru* zei tegen hem, “Neem geen *pāna* op Ekādaśī.”

De leerling antwoordde, “Maar Ṭhākuraḥi heeft deze *pāna* aanvaard; het is *prasāda*. Moeten we dan *prasāda* afwijzen?”

De *guru* zei, “Ja, we gebruiken deze *prasāda* niet op de dag van Ekādaśī.”

Toen zei de discipel, “Hoe kan dat? Ik kan dit niet aanvaarden.” Hij verzette zich tegen zijn *guru*. Toen zei de *guru*, “Verdrijf! Vanaf vandaag verzaak ik jou als discipel.”

Als de discipel de opdracht van de *guru* niet volgt, is er dan nog sprake van een relatie tussen *guru* en discipel? Een discipel is een toegewijde, die in *sādhana* vooruitgang maakt door opdrachten van de *guru* te gehoorzamen. In dit geval dacht de *guru*, “Als jij me niet gehoorzaamt in het stadium van *sādhana*, wat ga je dan uithalen in het stadium van perfectie?” Als een discipel oprecht spijt heeft van zijn ongehoorzaamheid aan de *guru* en zijn leven opgeeft, kan de *guru* een dergelijke discipel in zijn volgende leven opnieuw aanvaarden en hem vooruitgang laten maken. Maar als een leerling de *guru* arrogant tegemoet treedt en kwaadaardige bedoelingen heeft, zal hij zeker naar de hel gaan. De *guru* is oneindig genadevol. Zelfs als een discipel afwijkt en er duizenden levens verloren gaan, zal de *guru* hem weer op het juiste pad zetten en hem naar spirituele perfectie leiden. Hoe vaak dwaalde Gopakumāra van het pad af? Hij werd een koning, hij werd Indra en hij werd zelfs Brahmā. Maar zijn *guru* bleef hem inspiratie geven door aan hem te verschijnen en hem uiteindelijk naar

Goloka Vraja te dirigeren. Dit is de enorm grote glorie van *guru*. Zolang we geen *aparādha* hebben begaan of slechts per ongeluk een fout hebben gemaakt, zijn we veilig. Maar als we *guru* hebben beledigd met een kwaadaardige intentie, hoeft hij de overtreding niet persoonlijk te aanvaarden, maar het stof van zijn voeten en Bhagavān zullen dat zeker wel doen. In dat geval is de enige redding te smeken aan zijn voeten voor vergeving. We dienen altijd alert te blijven, zodat we nooit *guru-aparādha* begaan.

Adhama janāra-bandhu – als we echt het gevoel hebben, dat we *adhama*, gevallen zijn, geeft de geestelijk leermeester ons zijn genade. Hij is de vriend van de gevallenen. *Lokanātha lokera jīvana* – hier kan Lokanātha Kṛṣṇa Zelf betekenen, die iedereen in alle werelden zeer dierbaar is. Het kan ook verwijzen naar Narottama Ṭhākura's *guru*, Lokanātha Gosvāmī, het ware leven van alle werelden – waarom? Hij schenkt *kṛṣṇa-prema*. Het ware leven van alle zielen is *bhakti*. Zonder *bhakti* is het leven geen echt leven. Ons leven is *bhakti*. Het is de geestelijk leermeester, die het zaad van *bhakti* in ons hart legt, voedt, water geeft, beschermt, gevaarlijk onkruid wiedt en de *bhakti*-plant gezond houdt – dit is *lokanātha lokera jīvana*. Hij geeft ons de inspiratie om *bhakti* te krijgen, voedt ons met zijn *hari-kathā*, beschermt ons leven door zoveel regelingen voor ons te treffen, kijkt niet naar onze talloze fouten en voedt ons in alle opzichten. Hij beschermt voortdurend onze neiging om *bhakti* te doen. Als hij ons zijn *hari-kathā* niet zou geven, zouden we niet beschermd zijn. Ook al laat zijn gezondheid het afweten, toch blijft hij voor zijn toegewijden zorgen.

Hier staat het woord *jīvana*, dat ‘leven’ betekent. Enerzijds is water ons leven; zonder water te drinken, laten we het leven. Op dezelfde manier is *bhakti* ons leven en Gurudeva beschermt het. In zijn commentaar op het vers, *jīveta yo mukti-pade sa dāya-bhāk* (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.14.8), zegt Jīva Gosvāmī ons voor te stellen, dat een kind is geboren. Het kind wordt de erfgenaam van alle rijkdom van zijn vader. Maar dat gebeurt alleen, wanneer het kind in leven blijft. Als het kort na zijn geboorte overlijdt, gebeurt dat niet. Dus het erven van rijkdom is afhankelijk van in leven blijven. Op dezelfde manier is iedere *jīva* gekwalificeerd om *bhakti* te krijgen en *guru* is degene, die deze *bhakti* geeft. Als het devotionele leven van een toegewijde goed wordt beschermd en de invloed van *anarthas* en *aparādha* hem niet van het pad afleidt, gaat hij de rijkdom van *kṛṣṇa-prema* erven. Anderzijds kan men zich een toegewijde voorstellen, die het zaad van *bhakti* in zijn hart heeft ontvangen, die in zijn voorgaande leven overvloedig *bhakti* heeft uitgevoerd en nog meer *bhakti* in zijn huidige leven uitvoert, die langzaam maar zeker het stadium van *madhyama-adhikārī* binnengaat, maar dan om een of andere materiële reden herhaaldelijk boosaardige daden tegen andere Vaiṣṇava’s uithaalt en uiteindelijk het pad van *bhakti* verlaat. Hij wordt geen erfgenaam van *prema-bhakti*.

Jīva Gosvāmī heeft in zijn uitleg van *mukti-pade sa dāya-bhāk* (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.14.8) gezegd, dat Nityānanda Prabhu aan ieder van ons, die zich op het pad van *bhakti* begeeft, de garantie heeft gegeven, “Jullie allemaal krijgen zeker *bhakti*! Blijf eenvoudig op het pad en verlaat de associatie van *guru* en Vaiṣṇava’s niet.” We moeten de houding hebben van

“doen of sterven” en dan pas kunnen we *bhakti* krijgen. Maar als we op zeker moment het pad verlaten, wat krijgen we dan? Als we Vaiṣṇava’s gaan beschimpen door hun fouten te beschrijven en we verlaten uiteindelijk het pad, krijgen we geen *prema-bhakti*. Als we nu vooruitgang maken met een verankerde vastbeslotenheid en een zorgeloos gevoel, moeten we daarmee doorgaan. Als we regelmatig *hari-kathā* van de geestelijk leermeester horen, dienen we daarmee door te gaan. Tegelijkertijd dienen we zorg te dragen voor ons eigen toegewijde leven door op te letten geen *aparādhā* te begaan en door te trachten onze *anarthas* te overwinnen. Maar in hoogste instantie is de geestelijk leermeester de bestuurder; hij is degene, die constant naar ons omziet en de regelingen treft voor ons uiteindelijke succes. Als een klein kind gaat rondwandelen, nadat hij juist heeft leren lopen, blijft de vader vlak achter hem volgen met zijn handen aan beide zijden van het kind. Als het kind dreigt te vallen, vangt de vader het op, zonder dat het kind het in de gaten heeft, en zet het weer op zijn benen. Zolang we het pad niet verlaten, gaan we op zekere dag zeker *bhakti* binnen.

Daarom moeten we geduld hebben. *Utsāhān niścayād dhairyāt (Upadeśāmṛta 3)* – we moeten onze *dhairya*, ons geduld bewaren. Een *brahmācārī* in de *maṭha* kan wel eens ontmoedigd raken en denken, “Wat zijn dit allemaal voor zinloze activiteiten, zoals potten wassen, waarmee ik dag en nacht bezig ben? Wat levert dit ooit op? Daar *karatālas* staan spelen en drie keer per dag in de *āratī* staan bellen, waar leidt dat toe? Wat is dat allemaal, *prasāda* nemen, pret maken en hier comfortabel leven? En ik zie zoveel anderen om me heen, die

met dezelfde activiteiten bezig zijn – bevindt zich hier eigenlijk één bevrijde ziel onder hen? Waar leidt al dat zingen van *harināma* en het horen van *hari-kathā* toe?” Als een toegewijde deze houding ontwikkelt en uiteindelijk het pad verlaat, krijgt hij geen succes. We dienen voor deze mentaliteit op te passen en ons geduld te bewaren. Als we ons op het pad van *bhakti* bevinden, zullen we zeker gestaag vooruitgang maken en dan komt er een dag, dat we de ware *bhakti* binnengaan.

In een ander lied schrijft Narottama Ṭhākura, *vaiṣṇava caraṇa reṇu, bhuṣaṇa kariyā tanu, anāyāse pābe giridhāri*. Door het stof van de voeten van een Vaiṣṇava te nemen, kunnen we Giridhāri zonder moeite bereiken, zelfs al voeren we geen enkele andere toegewijde activiteit uit, zoals *arcana*. Door de associatie van een Vaiṣṇava vast te blijven houden, zal alles worden voltooid. En door alle andere activiteiten uit te voeren zonder met een Vaiṣṇava te associëren, bereikt men niets. Gezelschap houden met een Vaiṣṇava is hetgeen ons kracht geeft. Wat betekenen de woorden *bhuṣaṇa kariyā tanu*? Men dient het stof van de voeten van een Vaiṣṇava als een ornament op het hoofd en de rest van het lichaam te dragen. Maar dit dient te worden gedaan met vertrouwen en een dienstbare houding, zodat het voetenstof de ziel (*ātmā*) raakt. Anders is het niet mogelijk om werkelijk het stof van de voeten van een Vaiṣṇava of van Vṛndāvana te krijgen. Het voetenstof van een Vaiṣṇava nemen is zeker heilzaam, maar is het ook zo gunstig om het met kracht van hem nemen. Als voetenstof op de juiste manier wordt genomen, schenkt het kennis van *bhāgavata-tattva*, *vaiṣṇava-tattva* en *bhakti-tattva*. Prahlāda Mahārāja heeft in *Śrīmad-Bhāgavatam* het volgende gezegd,

*mahīyasām pāda-rajo 'bhiṣekaṁ
niṣkiñcanānām na vṛṇīta yāvat*

Śrīmad-Bhāgavatam (7.5.32)

Zonder in het voetenstof van een Vaiṣṇava te zijn gebaad zal men nimmer over voorspoed beschikken. In dit vers wordt gezegd, dat we het voetenstof moeten bemachtigen van degenen, die *niṣkiñcana* zijn, volkomen onthecht van deze materiële wereld. Was Prahlāda Mahārāja zelf *niṣkiñcana*? Dat was hij zeker, daarover bestaat geen twijfel. Toen zijn ouders hem op schoot namen, kregen ze toen zijn voetenstof of niet? In materieel opzicht wel, maar dit stof kan niet materieel worden verkregen. Het wordt verkregen door liefde en dienstverlening. Onder dwang krijgt men het nooit. Is het zo eenvoudig om te worden begunstigd door louter naar Rādhā-kuṇḍa te gaan en water te halen of naar Sevā-kuñja te gaan en een beetje stof te verzamelen? Als het met vertrouwen wordt gedaan, zal men misschien worden begunstigd. We kunnen dat stof pas echt aanraken met onze *śraddhā*; het is niet materieel. Door het dienen van het voetenstof van een Vaiṣṇava en door in dat voetenstof met groot vertrouwen een bad te nemen zullen in het hart *prema-bhakti* en kennis van alle *tattvas* verschijnen.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura legt hier in zijn commentaar op *Prema-bhakti-candrikā* uit, dat *bhakti-rasa* in vijf soorten bestaat: *sānta*, *dāsyā*, *sakhya*, *vātsalya* en *mādhurya*. *Sānta-rasa* wordt gekenmerkt door *niṣṭhā* (resolute fixatie), *dāsyā-rasa* wordt gekenmerkt door *sevā* (dienstverlening), *sakhya-rasa* wordt gekenmerkt door *vihāra* (vriendschappelijk plezier), *vātsalya-rasa* wordt gekenmerkt door *sneha* (toege-

negen verzorging geven en voeden) en *mādhurya-rasa* wordt gekenmerkt door het offeren van het eigen lichaam aan Kṛṣṇa. *Mādhurya-rasa* is de beste devotionele smaak en omvat alle kwaliteiten, die de andere *rasas* karakteriseren. De eeuwige metgezellen, die zich in *mādhurya-rasa* bevinden en vanuit een positie in de groep van Śrīmatī Rādhikā de onbeperkte lieflijkheid van het Goddelijk Paar ervaren, zijn uiterst fortuinlijk en glorieus. Rūpa Gosvāmī, Raghunātha dāsa Gosvāmī en Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura hebben er in hun werk de nadruk op gelegd om een dienstmaagd (*pālya-dāsī*) in het kamp van Rādhikā te worden. Ze hebben op diverse plaatsen gezegd, dat een *sādhaka* de aspiratie dient te hebben om een eeuwige *pālya-dāsī* in plaats van een *sakhī* te worden. Dit is tevens hetgeen Śrī Caitanya Mahāprabhu kwam geven. Raghunātha dāsa Gosvāmī heeft geschreven,

*pādābjayos tava vinā vara-dāsyam eva
nānyat kadāpi samaye kila devī yāce
sākhya te mama namo 'stu namo 'stu nityam
dāsyāya te mama raso 'stu raso 'stu satyam*

Śrī Vilāpa-kusumāñjali (16)

O Godin, ik bid niet om iets anders dan die uiterst verheven, rechtstreekse dienst aan Jouw lotusvoeten. Keer op keer bied ik mijn eerbetuiging aan Jouw *sakhīva*, een positie als Jouw *sakhī*, maar ik zweer, dat mijn onwankelbare toewijding altijd uitsluitend aan Jouw *dāsīva* zal zijn, een positie als Jouw dienaar.

Als hij bidt om *dāsīva*, moeten we weten, dat dit de positie van een *pālya-dāsī* van Rādhikā is. Dit wordt als superieur

beschouwd, omdat men vanuit deze positie getuige kan zijn van intiem spel, dat zelfs de *sakhīs* niet te zien krijgen.

Verder in zijn commentaar op *Prema-bhakti-candrikā* zegt Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, dat Sanātana Gosvāmī en Rūpa Gosvāmī *prema-bhakti-rasa-kūpa* zijn. *Kūpa* betekent “bron”. Water uit andere bronnen, zoals regenwater, zout zeewater of vervuild water uit een afvoer, kan zich niet mengen met water uit een bron. Dit water is goed beschermd en blijft daardoor altijd zoet. Door de genade van Rūpa en Sanātana wordt verdriet gelenigd. Als wensbomen schenken ze *bhakti* en verdrijven daarmee werelds geluk en verdriet. Zelfs tot vandaag de dag treden hun boeken en hun exemplarische leven op als wensbomen. Door hun boeken te bestuderen en de instructies daarin te volgen kan men *prema* krijgen. *Śrīmad-Bhāgavatam* heeft het onderwerp *rasa* op een versleutelde manier beschreven, maar bij het schrijven van hun eigen boeken hebben Sanātana Gosvāmī en Rūpa Gosvāmī bij de presentatie van dergelijke verheven onderwerpen alle consideratie met mogelijke afkeuring door werelds publiek achterwege gelaten. En Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft vele jaren later bij het schrijven van zijn literatuur zich er zelfs nog minder van aangetrokken.

Rūpa Gosvāmī heeft *Bhakti-rasāmṛta-sindhu* gecomponeerd, maar zelfs hoger verheven dan dit werk is zijn *Ujjvala-nīlamanī*, want daarin wordt alleen *śṛṅgāra-rasa* beschreven. Dit moeten we in onze huidige conditie niet lezen, want we kunnen het niet begrijpen en we bedriegen onszelf ermee. Maar degenen, die de verheven onderwerpen erin wel kunnen begrijpen, kunnen het lezen. Wereldse geleerden lezen deze

boeken en verhogen ermee alleen maar hun zinnelijke lust. De Gosvāmī's hebben deze onderwerpen in zoverre in hun werken geopenbaard, dat wereldse mensen ervan uitgaan, dat er wereldse lust wordt beschreven. Zij begrijpen er precies het tegenovergestelde van. Alleen als men zijn toevlucht neemt tot een ware *guru* en deze boeken met vertrouwen leest, zal de realisatie van deze onderwerpen geleidelijk gaan dagen. De onderwerpen en de realisatie ervan liggen op een zeer hoog niveau, juist niet op een lager niveau. Vooral in *Śrī Ujjvala-nīlamaṇi* wordt niets beschreven ten behoeve van *sādhana*. Door de meest verheven stadia van *bhakti*, zoals *sneha* en *māna*, uit te leggen wordt bewijs geleverd van het spel van Rādhā-Kṛṣṇa en hun diverse eeuwige toegewijden. In dit boek staats niets werelds, maar als we het in een onrijp stadium proberen te lezen, krijgen we een omgekeerd begrip van hetgeen er werkelijk staat. Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura zegt hier in zijn commentaar, dat zich in het hart van een *sādhaka* geleidelijk begrip van deze verheven onderwerpen manifesteert en dat de *sādhaka* uiteindelijk *prema* bereikt, indien hij datgene met vertrouwen en liefde hoort, dat geschikt is voor het specifieke stadium, waarin hij zich bevindt.

Deze lezing werd gesproken in de Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha in Mathurā op 12 februari 1992.

Hoofdstuk Twee

Uit: Sva-niyama-daśakam – deel een

OP BASIS VAN *SVANİYAMA-DASĀKAM* VAN ŚRĪ-la Raghunātha dāsa Gosvāmī heb ik uitgelegd hoe we *bhajana* dienen uit te voeren. Mensen houden zich over het algemeen met *bhajana* bezig door er hun eigen uitgedokterde ideeën op toe te passen en met een verstand of een geest, die niet rustig en stabiel is. Dan zijn er anderen, die *bhajana* uitvoeren, zoals hen wordt opgedragen door de geestelijk leermeester en de Vaiṣṇava's. Voor een juiste uitvoering van *bhajana* zijn enkele onherroepelijke regels noodzakelijk. Die reguleringen dienen te worden gevolgd, ongeacht of men *vaidhī-bhakti* of *rāgānuga-bhakti* praktiseert. Gisteren heb ik gezegd, dat we alleen in Vraja zullen blijven en vooral in plaatsen, waar Kṛṣṇa bijzonder spel heeft uitgevoerd, zoals Rādhā-kuṇḍa, Śyāma-kuṇḍa, Girirāja Govardhana, Nandagrāma en Varṣāṇā. Dit zijn de plaatsen, waar we zullen verblijven en we wagen ons geen moment buiten Vraja – dit was de persoonlijke gelofte van Raghunātha dāsa Gosvāmī. Ons

besluit om in de *dhāma* te blijven dient even vastbesloten te zijn als ons besluit om *bhajana* te praktiseren.

Raghunātha dāsa Gosvāmī zegt, “Stel je voor, dat ik hoor, dat Kṛṣṇa naar Dvārakā is gegaan. Stel, dat Hij tegen Uddhava had gezegd, ‘Ga naar Vraja en haal hem [Raghunātha] hier naartoe om Mij te zien – Ik smacht ernaar om hem te zien.’ Dan komt Uddhava naar Vraja en vertelt me dit – moet ik gaan of niet? Aangezien Bhagavān Zelf roept en omdat Hij de verheven Uddhava heeft gestuurd om me op te halen, zou het voor mij gepast zijn om er naartoe te gaan en dat zou zeker ieder ander ook hebben gedaan. Maar ik ga niet. Ik ga er voor geen prijs naartoe.” Dit hebben we gisteren besproken.

Aan de weg naar Varṣāṇā en Govardhana ligt een klein dorp genaamd Dhenabāḍī. Daar heeft eens een hele oude *mahātmā* gewoond en deze *mahātmā* was goed bevriend met een *bābājī* uit Rādhā-kuṇḍa. Ze deden samen *bhajana* en raakten in *bhāva* verzonken met hun meditatie op het achtvoudige spel en vermaak van Kṛṣṇa, *aṣṭa-kālīya-līlā*. Er zijn twee manieren om Kṛṣṇa’s spel te herinneren. De eerste methode is op eigen kracht en de tweede is het automatisch verschijnen van het spel in het hart. Voor de eerste methode moeten we de tong zeggen, dat het tijd is om te chanten, en voor de tweede methode verschijnt de heilige naam automatisch op de tong zonder enige moeite van onszelf. De tweede methode is natuurlijk de beste en kan alleen worden uitgevoerd, nadat de *anarthas* van de toegewijde zijn verdwenen. Een toegewijde is alleen in staat om deze vorm van *bhajana* uit te voeren, als hij enige bijzondere genade heeft gekregen van de geestelijk leermeester en van Bhagavān. Het gebeurt

alleen, wanneer *viśuddha-sattva* in het hart verschijnt. Deze *bhajana* kan zelfs niet worden uitgevoerd in het stadium van *āsakti*; er kan op dat moment alleen een beetje *ābhāsa* of schijn verschijnen.

Dus deze twee oudere *bābājīs* voerden *bhajana* uit en hadden een zeer hoog niveau bereikt. Plotseling vloog bij de *bābājī* van Dhenabāḍī de gedachte door het hoofd, “Ik ben eigenlijk nog nooit in Dvārakā geweest. Ik ga er eens een bezoek brengen.” Bij nader inzien dacht hij, “Nee, nee, dat moet ik niet doen. Ik ga niet naar Dvārakā.” Maar als een toegewijde, die zich serieus met *bhajana* bezighoudt, zelfs maar een klein wensje in zijn hart bewaart, zal Bhagavān die wens onomstotelijk vervullen. Dhruva Mahārāja wilde koning van de wereld worden. Toen hij zware soberheden onderging om dit te bereiken en Bhagavān hem tenslotte *darśana* schonk, werd zijn verlangen om koning te worden niet eenvoudig over het hoofd gezien. Om zijn voorgaande wens te vervullen gaf Bhagavān hem de positie van koning, die hij gedurende zesendertigduizend jaar moest bekleden. Dhruva begon te klagen en zei, “Nee, nu wil ik dit niet langer” maar hij moest zesendertigduizend jaar van die positie genieten, voordat hij de eeuwige associatie van Bhagavān kon bereiken. Dus als in het hart van een toegewijde, die zich serieus bezighoudt met *bhajana*, een klein wensje verschijnt, gaat Bhagavān eerst die wens vervullen en zorgt daarna, dat de toegewijde weer in *bhakti* vooruitgang kan maken. Wees daarom op je hoede! Koester geen enkel verlangen! Ze laten een indruk in je geest achter. Bhagavān gaat die wens vervullen en het is onvoorspelbaar, hoeveel tijd je dat gaat kosten. Hiermee kunnen vele levens

worden verspild. Houd daarom iedere wens ver van je af behalve het verlangen om in *bhakti* vooruitgang te maken. Wie wil niet voor een korte *darśana* naar Dvārakā? Dat zou iedereen wel willen. Anderen zouden vergeving hebben kunnen krijgen voor het koesteren van deze wens, maar die oude *bābāji* kreeg dat niet – waarom niet? Deze *bābāji* had het juiste pad aangetroffen, had zoveel geleerd en maakte aanzienlijke vooruitgang in *bhajana*. Na dat gevorderde stadium te hebben bereikt en dan te gaan dromen over Dvārakā en Rukmiṇī is tegengesteld aan *vraja-bhāva*. Zijn tendens naar zuivere *vraja-bhajana* was verloren gegaan en Bhagavān kon zien, dat voor hem alles was verknoeid.

Daarom zorgde Bhagavān snel voor een regeling om de wens van de *bābāji* in vervulling te brengen. Anders zou die wens zijn blijven hangen en zijn vooruitgang leven na leven hebben belemmerd. Iets dergelijks gebeurde bij het incident met Śaṅkara en Kākubhuṣaṇḍi in zijn voorgaande leven als *śūdra*. Śaṅkara vervloekte de *śūdra* duizenden levens in de hel te moeten zitten. Maar omdat de geestelijk leermeester van de *śūdra* Śaṅkara had gesmeekt hem te vergeven, regelde Śaṅkara, dat hij zou worden geboren en onmiddellijk zou sterven, zodat de aflossing van de vloek praktisch geen tijd in beslag zou nemen. Dus Bhagavān voorzag in een regeling voor deze oude *bābāji* en stuurde een *brāhmaṇa* naar hem toe. De *brāhmaṇa* zei, “Ik ga naar Dvārakā. Vindt u het leuk om mee te gaan, Bābāji? Dan laat ik u alles zien.”

De *bābāji* antwoordde, “Nee, ik had eerst het idee om te gaan, maar ik ben van gedachten veranderd. Ik heb zo weinig geld. Als ik er naartoe ga, ga ik al dat weinige geld uitgeven.”

De *brāhmaṇa* zei, “Nee, ik houd u vrij. Ik zorg, dat u kunt rondkijken en ik sta geheel tot uw dienst. Kom, ga met me mee.”

Toen bedacht de *bābāji*, dat hij erg oud werd en dat dit misschien zijn laatste kans was om Dvārakā te zien. Toch hield hij vol, dat hij niet zou meegaan, maar de *brāhmaṇa* bleef ook aandringen, totdat de *bābāji* tenslotte toegaf. Deze aandrang kwam rechtstreeks van Bhagavān. Bhagavān wilde, dat de wens van de *bābāji* zou worden vervuld en hij had die *brāhmaṇa* gestuurd om te zorgen, dat het gebeurde. Een wond moet worden schoongemaakt. Dus op aandringen van de *brāhmaṇa* gaf de *bābāji* toe en toen vertrokken ze. De *brāhmaṇa* liet de *bābāji* alles in Dvārakā zien, maar op de lange, zware tochten naar hun bestemming en weer terug kon *bābāji* niet de tijd vinden om zijn meditatie te doen. Toen hij tenslotte weer in zijn dorp was teruggekeerd, ging hij zitten om te mediteren. Maar hij merkte, dat het spel en vermaak, dat hij zich zo gemakkelijk kon herinneren en dat tijdens zijn meditaties automatisch in zijn hart verscheen, er niet meer was en dat hij na duizenden keren proberen geen milimeter vooruitgang kon maken. Hoewel hij vele keren gedurende de dag en de nacht in meditatie ging zitten, kwam er niets. Als er iets kwam, vloog het onmiddellijk weer weg. Nadat hij dit enige tijd had aangezien, gaf hij het op en dacht, “Ik ga naar mijn oude vriend in Rādhā-kuṇḍa en ga hem dit allemaal vertellen. Hij kan me helpen.” Dus hij pakte zijn *mālā* om te chanten en vertrok naar Rādhā-kuṇḍa.

Toen hij daar aankwam, trof hij een groot gezelschap van *sādhus* aan, die *hari-kathā* bespraken. Sommigen zagen de

bābāji aankomen en waarschuwden de Rādhā-kuṇḍa *bābāji*, dat hij eraan kwam. Ze waren er allemaal van op de hoogte, dat de *bābāji* Vraja had verlaten om een bezoek aan Dvārakā te brengen. De Rādhā-kuṇḍa *bābāji* keerde hem de rug toe en gunde de Dhenubāḍī *bābāji* zelfs geen blik waardig. De Rādhā-kuṇḍa *bābāji* zat te denken, “Als Śrīmatī Rādhikā met mij niet tevreden is, wat komt er dan van mij terecht? Deze oude *bābāji* is verloren en ik mag mezelf niet uitverkopen door met hem te spreken.” Wij moeten ook op deze manier denken zelfs in relatie tot andere Vaiṣṇava’s. We houden alleen relaties vast met degenen, die gunstig zijn voor onze vooruitgang in *bhagavad-bhakti* en we houden geen relaties in stand met degenen, die dat niet zijn – zelfs als dit betekent, dat we degenen loslaten, die ons zeer dierbaar zijn. *Jāko priyā na sama vaidehī, tyajahim koṭi sama parama snehi*—we dienen hen achter te laten en ons bezig te houden met exclusieve *bhagavad-bhajana*. En hoeveel meer moet dit gelden voor *rāgānuga-bhajana*, dat zoveel moeilijker is om te praktiseren.

De Rādhā-kuṇḍa *bābāji* had dit begrepen en zelfs al benaderde de Dhenubāḍī *bābāji* hem, hij keek hem zelfs niet aan en sprak met hem niet meer. Deze Dhenubāḍī *bābāji* was ook geen gewone ziel, dus hij kon de hint begrijpen en zag het belang ervan in. Hij dacht, “Als Rādhikā iemand heeft afgewezen, wat valt er dan nog te zeggen van Haar dienaren, die de persoon afwijzen? Mijn vriend is Haar dienaar, dus het is helemaal geen verrassing, dat hij niet met me wil praten.” Hij was zijn vriend, de Rādhā-kuṇḍa *bābāji*, dus niet vijandig gezind. Hij keerde zeer ongelukkig terug naar zijn dorp en sloot zich op in zijn kleine hut. Met een diep gevoel van afschei-

denheid begon hij te huilen, “*Hā Rādhe! Hā Rādhe!*” Na enige tijd vatte zijn lichaam automatisch vlam en werd in de as gelegd. Nadat de buurtbewoners hem een of twee dagen niet meer hadden gezien, kregen ze argwaan en klopten op de deur van zijn hut. Toen er geen antwoord kwam, braken ze de hut binnen en zagen daar alleen een hoop as liggen. Toen de Vaiṣṇava’s in de omgeving met zijn verdwijning op de hoogte kwamen, gingen ze er naartoe en hielden ter ere van hem een festival. Tot de dag van vandaag houden ze in dat dorp jaarlijks een festival ter ere van het overlijden van die *bābāji*.

In dit geval heeft Bhagavān deze *bābāji* gestraft en heeft tegelijkertijd een regeling getroffen om hem in zijn volgende leven te corrigeren. Maar het koninkrijk van *bhakti* is zeer ver van ons verwijderd en we zijn niet met al deze subtiliteiten op de hoogte, dus dit kan moeilijk te begrijpen zijn. Het is niet verkeerd om naar Dvārakā te gaan. Veel mensen vereren Śaṅkara en andere halfgoden, dus wat is het probleem om Rukmiṇī of Satyabhāma te vereren? Ze zijn expansies van Rādhikā en het betreft een zeer hoge standaard van verering. Maar hier zegt Raghunātha dāsa Gosvāmī, “Nee! Zelfs als Kṛṣṇa daar Zelf is en zelfs al stuurt Hij een van zijn dierbare toegewijden, zoals Stayabhāma, om me te halen, ga ik er niet naartoe.” Maar nadat hij er even over had nagedacht, dacht Raghunātha dāsa Gosvāmī, “Ik heb gezegd, dat ik nooit naar Dvārakā zou gaan, maar misschien bestaat er toch een omstandigheid, die me wel dwingt er naartoe te gaan.” Toen schreef hij het volgende vers.

*gatonmādai rādhā sphurati hariṇā śliṣṭa-hṛdayā
sphūṭam dvārāvaryām iti yadi-śṛṅgomi-śruti-taṭe*

*tad āham tatraivoddhata-mati patāmi vraja-purāt
samuḍḍīya svāntādhika-gati khagendrād api javāt*

Maar als ik met mijn eigen oren zou horen, dat Śrīmatī Rādhikā overweldigd door de waanzin van goddelijke liefde naar Dvārakā is vertrokken en daar bij Śrī Kṛṣṇa is, zou ik Śrī Vṛndāvana op hetzelfde moment verlaten en er met een trots hart zelfs sneller dan Garuḍa naartoe vliegen.

Hij zegt, “Zoals Rādhikā zich in een staat van waanzin zou kunnen bevinden, zo zou ik er in dezelfde staat van waanzin ook naartoe zijn gegaan louter om haar te dienen. Ik zou er zonder uitnodiging naartoe zijn gegaan; Akrura, Uddhava of iemand anders zouden me niet hoeven ophalen.”

Hier kan een vraag rijzen met betrekking tot verschillende beschrijvingen gegeven in *Śrīmad-Bhāgavatam* en in *Lalitāmādhava-nāṭaka* van Rūpa Gosvāmī. De *Bhāgavatam* beschrijft hoe Śrīmatī Rādhikā voor de zonsverduistering naar Kurukṣetra ging, terwijl ze er natuurlijk in werkelijkheid naartoe ging om Kṛṣṇa te zien. Zoals ze in Vṛndāvana regelmatig naar Sūrya-kuṇḍa gaat om *sūrya-pūjā* te doen, zo ging ze bij deze gelegenheid naar Kurukṣetra om Sūrya tijdens de zonsverduistering *pūjā* aan te bieden. Er bevindt zich een zeer diepe betekenis achter haar reis naar Kurukṣetra. Ze ging er diep ongelukkig naartoe, maar door te denken, dat de innerlijke verlangens van haar hart zeker zouden worden vervuld, ging ze er met deze intentie naartoe en was min of meer succesvol. Bij het zien van Kṛṣṇa zei ze het volgende,

*anyera hṛdaya—māna, more māna—vṛndavana
'mane' 'vane' eka kari' jāni*

*tāhān tomāra pada-dvaya, karāha yadī udaya
tabe tomāra pūrṇa kṛpā māni*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 13.137)

“Ik ben hier naartoe gekomen – waarom? Om Jou naar Vṛndāvana terug te brengen. Hart en geest van andere mensen zijn één, maar omdat mijn hoofd nooit van Vṛndāvana is gescheiden, beschouw Ik Mijn geest en Vṛndāvana als één. Woon Je eigenlijk in het hart van iedereen?”

Kṛṣṇa antwoordde, “Ja, dat doe Ik.”

“Woon dan ook in Mijn hart. Mijn hart is niet anders dan Vṛndāvana, dus laat alsjeblieft Jouw lotusvoeten daar verschijnen. Het is voor het welzijn van Mezelf en van alle andere inwoners daar. En Ik weet, dat Je ook in al die harten verschijnt, die zijn gezuiverd, dus kom alsjeblieft in mijn zuivere hart, Vṛndāvana.”

Toen zei Kṛṣṇa, “Maar Je ziet me nu toch hier in Kurukṣetra?”

“Maar hier draag Je koninklijke kleding, Je kent Nanda en Yaśodā als Jouw ouders niet meer, Je draagt een gouden kroon en Je wordt vergezeld van Jouw wapens en legers. Daarom is deze ontmoeting met Jou geen ontmoeting van het hart. Kom voor een dergelijke ontmoeting alsjeblieft naar Vṛndāvana.” Kṛṣṇa stemde toe en ging op zijn *manoratha* zitten, de wagen van zijn hartewens. Toen trokken de *gopīs* Hem met beide handen en hun hart terug naar Vṛndāvana. Daar is Hij met de *gopīs* gebleven tot het allerlaatste moment, toen het manifeste spel (*prakaṣa-līlā*) overging in het ongemantefesteerde spel (*aprakaṣa-līlā*).

Dan beschrijft de *Lalitā-mādhava* hoe de *gopīs* in afgescheidenheid van Kṛṣṇa begonnen te huilen, toen Hij uit Vṛndāvana vertrok en naar Dvārakā ging. Rādhikā kon geen afzondering van Hem verdragen en ging naar Khelāvana, dat zich vlakbij het huidige dorp Śeragaḍha bevindt. Daar waren Radhika en Kṛṣṇa gewend te spelen. Ze riep, “*Hā Kṛṣṇa! Hā Kṛṣṇa!*” en sprong daar in de Yamunā en is nooit meer teruggezien. Maar dat incident heeft niet plaatsgehad in deze *kalpa*. In deze *kalpa* is Kṛṣṇa in een gedaante, die door anderen ongezien bleef, uit Dvārakā teruggekeerd en heeft alle *gopīs* mee teruggenomen naar Goloka-Vṛndāvana. Bij dit incident sprong Rādhikā in de Yamunā en de Yamunā is niemand anders dan Viśākhā. Dus Viśākhā bracht Haar naar het huis van Haar vader, Sūrya, en van daaruit gingen ze naar de Nava-Vṛndāvana in Dvārakā.

Dit is allemaal beschreven in *Lalitā-mādhava* van Rūpa Gosvāmī. Bij het lezen van dit boek huilde en huilde Raghunātha dāsa Gosvāmī en hij kon het boek niet wegleggen. In die tijd werden boeken met de hand geschreven, dus Rūpa Gosvāmī kon zien, dat het boek was beschadigd, omdat de inkt was doorgelopen van de tranen van Raghunātha dāsa Gosvāmī. Daarom schreef hij nog een boek, *Dāna-keli-kaumudī*, en gaf het aan Raghunātha dāsa Gosvāmī om te lezen. Toen vroeg hij op slinkse wijze *Lalitā-mādhava* terug en zei, “Ik moet er nog een paar dingen aan toevoegen.” Rūpa Gosvāmī dacht bij zichzelf, “Als ik dit boek niet bij hem weghaal, kan hij sterven van afgescheidenheid.” Sanātana Gosvāmī en Rūpa Gosvāmī maakten zich altijd grote zorgen om Raghunātha dāsa Gosvāmī, die zijn leven zou kunnen op-

geven en daardoor niet meer in staat zou zijn om *bhajana* te doen, dus ze hielden hem onophoudelijk in de gaten. Sanātana Gosvāmī zag eens een tijger aankomen, die water kwam drinken bij de *ghāṭa*, waar Raghunātha dāsa Gosvāmī zat te mediteren. Na dit incident zei Sanātana Gosvāmī tegen hem, “Nu moet jij jouw eigen hut hebben en ik zal er persoonlijk op toezien, dat je daar constant blijft zitten.” Ze hielden hem op deze manier voortdurend in de gaten. Het lichaam gezond houden is noodzakelijk om *sādhana-bhajana* uit te voeren. Bhagavān heeft ons het materiële lichaam gegeven, dat niets minder dan een tempel is. Als we het lichaam verlaten, zijn we niet meer in staat van de gelegenheid gebruik te maken om *sādhana-bhajana* uit te voeren. Als we ons bezighouden met *sādhana-bhajana*, dienen we ook voor het lichaam te zorgen. Pas wanneer we worden zoals Raghunātha dāsa Gosvāmī, wiens lichaam volkomen spiritueel was geworden, bestaat de noodzaak niet meer om ervoor te zorgen. Zelfs al zouden we beschikken over de verheven associatie van Rūpa Gosvāmī en we zouden het lichaam kwijtraken, zouden we tevens de gelegenheid om *sādhana-bhajana* uit te voeren kwijtraken. Dus Sanātana Gosvāmī en Rūpa Gosvāmī namen de zorg voor Raghunātha dāsa Gosvāmī op zich, alsof hij hun zoon, hun jongere broertje en discipel was en onderwezen hem alles.

In *Lalitā-mādhava* staat, dat Rādhikā na haar ‘verdrinking’ in de Yamunā de gedaante van Satyabhāmā had aangenomen en Kṛṣṇa weer had ontmoet in de Nava-Vṛndāvana in Dvārakā. Evenals Rādhikā was Satyabhāmā erg mooi en ze beschikte over zowel een hele lieve, toegenegen houding als een tegendraadse natuur. Toen Kṛṣṇa haar uiteindelijk trouwde,

dacht Hij daarom aan Rādhikā; anders zou Hij haar niet hebben gehuwd. Toen Rukmiṇī Satyabhāmā voor het eerst zag, dacht ze, “Als Kṛṣṇa haar ziet, is Hij mij vergeten.” Kijk, deze gevoelens zijn ook aanwezig in de geestelijke wereld. Hun reflectie is duidelijk zichtbaar in deze wereld en wanneer deze gevoelens zuiver worden, transformeren ze in transcendente sentimenten. Dus omdat Rukmiṇī niet wilde, dat Kṛṣṇa een ontmoeting met Satyabhāmā zou hebben, hield ze haar op een liefdevolle maar sluwe wijze bij Kṛṣṇa uit de buurt. Maar op de een of andere manier werd met de hulp van vrienden van zowel Satyabhāmā als Kṛṣṇa, zoals Madhumaṅgala, voor Rādhikā in de gedaante van Satyabhāmā een regeling getroffen om Kṛṣṇa weer te ontmoeten. Toen Rukmiṇī bezig was een ontmoeting tussen Satyabhāmā en Kṛṣṇa te voorkomen, dreigde Satyabhāmā haar leven op te geven. In deze versie ging Satyabhāmā naar de oever van de Yamuna aldaar, die in werkelijkheid de kust van de oceaan was, met de intentie zich te verdrinken. Maar wat gebeurde er toen? Kṛṣṇa greep haar van achteren met beide handen vast en omdat Zijn handen zo koel waren als een slang, dacht ze, dat het een zwarte slang was. Toen de slang haar niet meteen beet, dacht ze, “Oh, Bhagavān is me niet gunstig gestemd en laat me niet gewoon sterven – waarom bijt die slang me niet? Als hij me nu bijt, sterf ik de verdrinkingsdood in afgescheidenheid van Kṛṣṇa.” Toen kwam Kṛṣṇa voor haar staan en gaf haar zijn *darśana*. Rukmiṇī, die van dit incident getuige was geweest, begon zich enigszins te ontspannen en heeft later hun huwelijk georganiseerd.

De reden, waarom ik deze twee beschrijvingen geef, is omdat nergens in de *Bhāgavatam* of in andere geschriften wordt vermeld, dat Rādhikā ooit naar Dvārakā is gegaan om Kṛṣṇa te ontmoeten. Maar toch zegt Raghunātha dāsa Gosvāmī in dit vers onder discussie, dat ze er denkbeeldig naartoe had kunnen gaan. Hoe moeten we dit met elkaar in overeenstemming brengen? Heeft hij iets geschreven, dat niet klopt? Het antwoord is, dat er allerlei afzonderlijke manifestaties van Kṛṣṇa bestaan, zoals Vṛndāvana-Kṛṣṇa, Mathurā-Kṛṣṇa en Dvārakā-Kṛṣṇa, die allemaal van elkaar zijn gescheiden. Op dezelfde manier is de Rādhikā, die naar Kurukṣetra ging, één bepaalde Rādhikā, de Radhika, die naar Dvārakā ging, was een andere Rādhikā en de Rādhikā in Vṛndāvana is weer een andere. Vṛṣabhānu-nandinī Rādhikā, de oorspronkelijke gedaante van Rādhikā, verlaat Vṛndāvana nooit om ergens anders naartoe te gaan. Daarom gaat Kṛṣṇa ook nooit ergens anders naartoe. Rādhikā heeft twee expansies: de ene is *samyoginī* en de andere is *viyoginī*. Dit staat beschreven in het volgende vers uit de *Sanat-kumāra-saṁhitā*.

*śaktiḥ samyoginī kāmā vāmā śaktir viyoginī
hlādinī kīrttidā putrī caivam rādhā-trayam vraje
mama prāṇeśvaraḥ kṛṣṇas tyaktvā vṛndāvanam kvacit
kadācin naiva yātīti jānīte kīrttidā sutā*

Śrīmatī Rādhikā heeft drie manifestaties: (1) als *samyoginī* (trachtend Śrī Kṛṣṇa te ontmoeten) of *kāmā* (verlangend naar een ontmoeting met Śrī Kṛṣṇa); (2) als *viyoginī* (gekweld door afgescheidenheid van Śrī Kṛṣṇa) of *vāmā* (ontzet en verontwaardigd omdat Kṛṣṇa haar verlaat en ergens anders naartoe gaat) en (3) als de dochter van Kīrttidā in Vraja. *Samyoginī* en

viyoginī zijn twee verschillende manifestaties van de oorspronkelijke Śrī Rādhā, de dochter van Kīrttidā. *Samyoginī* wijst op de trekken van Śrī Rādhā, wanneer ze Kṛṣṇa in Kurukṣetra gaat ontmoeten en *viyoginī* wijst op haar manifestatie in Sūrya-loka en Nava-Vṛndāvana in Dvārakā. De dochter van Kīrttidā denkt, “Mijn *prāṇeśvara* Śrī Kṛṣṇa verlaat Vṛndāvana nooit om ergens anders naartoe te gaan.”

Omdat de oorspronkelijke gedaante van Rādhikā Vṛndāvana nooit verlaat, zegt Raghunātha dāsa Gosvāmī in dit vers, dat hij Vṛndāvana ook nooit zal verlaten om ergens anders naartoe te gaan. Dit was een vast besluit van hem. Maar Rādhikā als *viyoginī* echter verdronk in de Yamunā, ging daarna naar Nava-Vṛndāvana en heeft daar Śyāmasundara Kṛṣṇa ontmoet, Vraja-Kṛṣṇa met de fluit. Overigens was het niet Dvārakādhīśa Kṛṣṇa, die Rādhikā in de gedaante van Satyabhāmā aan zee vastgreep en door haar voor een zwarte slang werd aangezien. Dit was een *sphūrti*, een korte openbaring, van Śyāmasundara Kṛṣṇa. Ze hebben elkaar daar niet rechtstreeks ontmoet maar alleen door middel van *sphūrti*. Op die manier was het Vraja-Kṛṣṇa, die haar aanraakte. Dit was ook *viyoginī* Rādhikā, de manifestatie van Rādhikā, die Kṛṣṇa in Dvārakā ontmoet. De oorspronkelijke gedaante van Rādhikā daarentegen verlaat Vṛndāvana nooit. Raghunātha dāsa Gosvāmī zegt, dat het mogelijk is, dat hij naar Dvārakā zou kunnen gaan, indien Rādhikā op deze manier een staat van transcendentale waanzin zou binnengaan, waarin haar intelligentie wankelt en ze naar Dvārakā gaat. Hij zegt, dat hij nergens behoefte aan heeft, tenzij het een plaats, een kledingstuk of iets anders is, dat is gerelateerd aan Rādhikā. Hij zegt, “Rād-

hikā is mijn meesteres (*svāminī*) en ik heb alleen met haar een relatie.”

Deze lezing werd gesproken in de Śrī Keśavaji Gauḍīya Maṭha in Mathurā op 3 februari 1993.

Hoofdstuk Drie

Uit: Sva-niyama-daśakam – deel twee

TWEE DAGEN GELEDEN HEB IK AAN DE hand van *Sva-niyama-daśakam* van Raghunātha dāsa Gosvāmī uitgelegd, hoe Kṛṣṇa *anādi* is, zonder begin, maar ik kon het onderwerp niet afronden.

*anādiḥ sādīr vā paṭur ati-mṛdur vā pratipada-
pramīlat-kāruṇyaḥ praḡuṇa-karuṇā-hīna iti vā
mahā-vaikuṇṭheśādhika iha naro vā vraja-pater
ayaṁ sūnur goṣṭhe pratijani mamātām prabhu-varaḥ*

Of hij nu met of zonder begin is, of hij zeer deskundig of een kluns is, of hij bij iedere stap genadig is of diepgaand genadeloos, of hij nu hoger verheven is dan de meester van Vaikuṇṭha, Śrī Nārāyaṇa, of gewoon een doorsnee man is, de zoon van Śrī Nandarāya, die op grootse wijze in het land van Vraja is gesitueerd, Hij is leven na leven mijn Heer.

Sommigen zeggen, dat Kṛṣṇa's karakter niet deugdzaam was. Ze zeggen, dat hij reeds als kind begon te liegen en niemand er helemaal zeker van is, waar hij werd geboren of wie zijn

ouders waren. Sommigen zeggen, hij werd in Mathurā geboren, sommigen zeggen, hij werd in Gokula geboren en sommigen zeggen, dat hij helemaal niet werd geboren. Niemand weet, of zijn moeder Devakī of Yaśodā was. Ze zeggen, dat hij direct vanaf zijn geboorte gedrag vertoonde, dat was omgekeerd aan de principes van deugdzaam gedrag. Hij zei tegen zijn vader, Vasudeva, dat hij hem naar Gokula moest brengen en dat hij bij terugkomst in Mathurā tegen Kaṁsa moest liegen door hem te vertellen, dat Devakī geen zoon maar een dochter had gekregen. Vasudeva stond bekend om zijn eerlijkheid, maar op advies van Kṛṣṇa vertelde hij die leugen tegen Kaṁsa.

Toen Kaṁsa de meisjesbaby greep met de intentie om haar te doden door haar tegen een grote steen te slaan, begon Vasudeva hem wanhopig te smeken om het leven van het kind te sparen. Waarom smeekte Vasudeva zo wanhopig? Omdat hij beide babies in Gokula had verwisseld en dit meisje zijn kind niet was. En om zijn zoon, Kṛṣṇa, later van Nanda Maharja te kunnen terugkrijgen, moest dit meisje in leven blijven. Hierom was hij zeer bezorgd. Als iets van jou wordt gestolen, raak je niet zo bezorgd, als wanneer iemand iets van je steelt, dat door iemand anders aan jou was uitgeleend. Als die persoon dat uitgeleende object komt terugvragen, zal je flink in verlegenheid raken. Daarom maakten Vasudeva en Devakī zich grote zorgen, want als dit kind zou sterven, zouden ze in de toekomst niet langer het recht hebben om Kṛṣṇa terug te krijgen. Maar dat meisjesbabetje gleed Kaṁsa uit zijn handen, vloog de lucht in en nam de achtarmige gedaante van Durgā aan. Ze zei tegen Kaṁsa, “Hoe zou je mij kunnen vermoor-

den? Jouw moordenaar is reeds elders verschenen.” Toen verdween ze.

Ze verdween, zodat Vasudeva en Devakī in de toekomst nooit meer het eigendomsrecht over Kṛṣṇa zouden kunnen opeisen. Ze zouden nooit kunnen zeggen, “Dit is onze zoon” en hem van Nanda en Yaśodā teruggeisen. Dit was slim van Durgā, maar later zouden Vasudeva en Devakī hem desondanks opeisen. Ze hebben de dochter nooit naar Nanda en Yaśodā teruggebracht, maar ze namen Kṛṣṇa wel terug. Dit was duidelijk onrechtmatig jegens Nanda en Yaśodā, zelfs als we zouden aannemen, dat Kṛṣṇa in Mathurā werd geboren. En als we aannemen, dat Kṛṣṇa werkelijk in Gokula werd geboren, wordt het zelfs nog een groter onrecht. Dus op de een of andere manier heeft Kṛṣṇa Vraja verlaten en werd de zoon van Vasudeva. Nanda Bābā moet hebben gedacht, dat Vasudeva het recht niet had om vader van Kṛṣṇa te zijn, omdat Vasudeva de dochter, die oorspronkelijk met Kṛṣṇa werd verwisseld, nooit heeft teruggebracht.

Om terug te komen op mijn eerste punt, sommige mensen zeggen, dat Kṛṣṇa meteen na zijn geboorte zijn vader Vasudeva opdracht had gegeven te liegen. Kṛṣṇa stal allerlei dingen, zoals boter, en vertelde dan een leugen zoals, “Ik heb die boter niet opgegeten.” Raghunātha dāsa Gosvāmī zegt, “Als ze zeggen, dat Bhagavān hiermee verkeerd doet, is dat goed. Als ze zeggen, dat Kṛṣṇa niet echt Bhagavān is, dat hij een gewone koeherdersjongen is, maak ik daartegen ook geen bezwaar. Maar leven na leven blijft hij mijn meester.” Waarom zegt hij dit? Omdat liefde doorgaans een reden heeft. We houden van iemand, omdat hij erg mooi is, erg sterk, veel talent heeft of

als hij een andere specifieke eigenschap heeft, die ons aantrekt. Neem bijvoorbeeld de cricketsterren, die we tegenwoordig hebben. Hoeveel mensen worden fan van die spelers en adoreren hen? Maar als die beroemde cricketspelers oud worden, beschouwen de mensen hen als onbruikbaar en zijn ze geen cent meer waard. Alleen zolang ze op het hoogtepunt van hun carrière staan, zijn mensen dol op hen. Stel je voor, dat we van iemand houden, omdat hij of zij erg mooi is. Als dat gezicht door zuur zou worden verbrand, zouden we niet langer van die persoon houden. Waarom? Omdat we alleen van de persoon hielden, omdat hij een bepaalde kwaliteit had.

Daarom zegt Raghunātha dāsa Gosvāmī, dat zijn liefde voor Bhagavān niet is gebaseerd op een bijzondere kwaliteit, waarover hij beschikt; het is iets van nature. Als we van Bhagavān houden, omdat we een zelfzuchtig verlangen vervuld willen zien, stopt de liefde, zodra de wens is vervuld. En wat is er nog meer? Nadat Kṛṣṇa de koninginnen van Dvārakā had gehuwd, hielden de koninginnen van hem. Daarom is hun *prema* voor Kṛṣṇa niet helemaal van nature; ze hebben *prema* vanwege hun huwelijk. Hun *prema* wordt *samañjasā* genoemd. Als Kṛṣṇa hen niet had getrouwd, hadden ze niet van hem gehouden. Wat is de aard van de *prema* van Kubjā voor Kṛṣṇa? Dit is de laagste variant; ze werd door Kṛṣṇa aange trokken door het baatzuchtige verlangen om haar wellust te bevredigen. Haar *prema* kan Kṛṣṇa nooit onderwerpen. Bij het zien van Kṛṣṇa's grote schoonheid, werd ze aangetrokken en wilde, dat hij haar zelfzuchtige verlangen zou vervullen. Zolang Kṛṣṇa bij haar was, hield ze van hem en toen hij vertrok, stopte haar *prema*. Deze *prema* wordt *sādhāraṇī* ge-

noemd, hetgeen betekent, dat het ordinair is, omdat er eigenbelang bij betrokken is. Deze *prema* kan Kṛṣṇa niet overweldigen. Door hem met deze intentie te benaderen, kan eeuwige *prema* voor hem niet worden bereikt.

Hoewel de koninginnen van Dvārakā voorheen vele levens een relatie met Kṛṣṇa hadden gehad, valt hun liefde toch in de categorie *samañjasā*. Hun liefde kan Kṛṣṇa nimmer onderwerpen, zelfs al waren er duizenden van hen - zestienduizendhonderdacht. Hun liefde voor Kṛṣṇa bestaat uit een mengsel van de hunkering om hun eigen verlangens te vervullen en het verlangen om hem een plezier te doen. Maar zelfs dat deel van hun liefde om Kṛṣṇa gelukkig te maken, raakte verdeeld. Toen ze een zoon kregen, werd hun *prema* verdeeld tussen de zoon en Kṛṣṇa. Toen ze nog een zoon kregen, werd hun *prema* verdeeld tussen twee zonen en Kṛṣṇa. En toen ze de tiende zoon kregen, werd hun *prema* overeenkomstig verdeeld. Niet één koningin kreeg tien zonen; iedere koningin kreeg tien zonen. Hierdoor is hun *prema* voor Kṛṣṇa verdeeld, maar de *prema* van de *gopīs* raakt nooit verdeeld; hun liefde is concreet en onverdeeld. Ze hielden niet van Kṛṣṇa vanwege een huwelijk. Hun *prema* wordt *samarthā* genoemd, hetgeen betekent, dat ze alleen Kṛṣṇa's geluk verlangen. Ze nemen hun eigen geluk niet in ogenschouw. Maar de koninginnen in Dvārakā wensen hun eigen geluk eveneens.

Wij toegewijden houden zoveel van ons lichaam, onze kleding, ons haar, onze rijkdom en onze schoonheid – maar hebben we dezelfde hoeveelheid liefde voor Kṛṣṇa? Hebben we evenveel liefde voor Kṛṣṇa als voor onze slaap? Nee. Er is wel iets aanwezig en dat zal langzaam toenemen. Door bezig te

blijven met toegewijde activiteiten, zoals *guru-sevā*, *vaiṣṇava-sevā* en het horen van *hari-kathā* zal het geleidelijk toenemen. Dan ontwikkelt onze *prema* voor Kṛṣṇa van *sādhāraṇī* in *samañjasā* en uiteindelijk van *samañjasā* in *samarthā*. De *prema*, die afhankelijk is van een bepaalde oorzaak of omstandigheid, is geen *samarthā*. Als die oorzaak verloopt of de omstandigheid verandert, stopt dergelijke liefde. De *prema* van de *gopīs* voor Kṛṣṇa stopt nooit en degenen, die in hun voetspoor *bhājana* uitvoeren, zullen diezelfde liefde voor Kṛṣṇa krijgen, die niet afhankelijk is van een oorzaak of een reden. Nārada Ṛṣi zegt in *Śrīmad-Bhāgavatam* het volgende.

*kāmād dveṣād bhayāt snehād
yathā bhaktyeśvare manah
āveśya tad-agharaṁ hitvā
bahavas tad-tatiṁ gatāḥ*

*gopyaḥ kāmād bhayāt kaṁso
deveṣāc caidyādayo nṛpāḥ
sambandhād vṛṣṇayaḥ snehād
yūyaṁ bhaktyā vayaṁ vibho*

Śrīmad-Bhāgavatam (7.1.30-31)

Veel personen, die het pad van *bhakti* waren ingeslagen, bereikten de hoogste bestemming (*prema*) door mentaal volkomen verzonken te zijn in Bhagavān Śrī Kṛṣṇa. Zo werden ook veel personen, die hetzij door lust, kwaadaardigheid, angst of genegenheid hun geest in Śrī Kṛṣṇa hadden verzonken, van alle besmettingen gezuiverd en kregen bevrijding. O Koning, de *gopīs* door lust, Kaṁsa door angst, Śiśupāla en andere koningen door afgunst, de Vṛṣṇi's door hun familiale relatie, jullie

Pāṇḍava's door genegenheid en wij toegewijden hebben Śrī Kṛṣṇa met toewijding bereikt.

Van deze geaardheden zijn boosaardigheid en angst *pratikula*, ongunstig voor *bhakti*, waardoor degenen, die met deze emoties hun bewustzijn aan Kṛṣṇa hebben gehecht, geen *bhakti* kregen. Dit vers wordt gegeven om duidelijk te maken, dat iemand in meditatie op Kṛṣṇa met deze emoties bevrijding kan krijgen, maar geen *bhakti*. Vreemd genoeg is meditatie op Bhagavān met deze ongunstige emoties, zoals woede, boosaardigheid en angst, mentaal in diepere absorbtie afgezonken dan die van degenen, die hun geest door middel van *bhakti* aan hem hebben vastgehecht.

We zitten op dit moment voor de Ṭhākuraḥjī's en horen *harikathā*, maar stel je voor, dat opeens een slang de kamer zou binnenkomen. Wat gaat iedereen dan doen? Iedereen zal zijn aandacht richten op de slang en zijn blik erop vasthouden. Als de slang de ene kant uitgaat, rent iedereen naar de andere kant en als hij ook de andere kant uitgaat, beweegt iedereen zich weer in tegenovergestelde richting. Onze absorbtie in het horen van *hari-kathā* zou verloren zijn. Dit is de aard van angst. Op dezelfde manier waren de demonen, zoals Rāvaṇa, Kaṁsa en Śiśupāla, mentaal diep in Bhagavān verzonken en bereikten *mukti*, terwijl hun gevoelens ongunstig waren. Als men zijn geest door middel van *bhakti* in Kṛṣṇa laat verzinken, kan men door het hebben van een familiale relatie met hem, of door *sneha*, naar Goloka-Vṛndāvana gaan, de hoogste woonplaats. Maar het is zeer moeilijk om dit werkelijk te doen.

In onze discussie over deze twee verzen uit de *Bhāgavatam* hebben we kwaadaardigheid en angst afgewezen, want ze zijn *pratikula*. Dan blijven de emoties van *bhakti*, *kāma*, *sambandha* (verwantschap aan Kṛṣṇa) en *sneha* over. *Sneha* kan ook van deze lijst worden afgehaald. De *sneha*, die tot *vaidhī-bhakti* behoort, is de *sneha* van de Pāṇḍava's. In deze *sneha* bevindt zich *aiśvarya*, bewustwording van Kṛṣṇa's verhevenheid. In *rāgānuga-bhakti* is geen plaats voor *aiśvarya*, dus deze *sneha* kan links blijven liggen. En dan is er nog een andere *sneha*, die pas komt na het stadium van *prema*: er is *prema* en daarna komen *sneha*, *māna*, *praṇaya* enzovoort. Omdat deze *sneha* zich boven het stadium van *prema* bevindt, heeft het geen nut voor *rāgānuga-bhakti*. Een toegewijde kan *bhāva* ervaren in het stadium van beoefening, maar *prema* kan alleen in *sādhya*, de staat van perfectie, worden ervaren. Als die *prema* steeds verder toeneemt en het hart van de toegewijde smelt bij een directe visie op zijn *iṣṭadeva*, zijn vererenswaardige godheid, wordt dit stadium *sneha* genoemd. Deze *sneha* is uitsluitend het eigendom van *rāgātmikā* toegewijden, degenen in de geestelijke wereld, dus dit is in onze huidige conditie voor ons niet relevant.

Nārada zegt in dit vers, *yūyaṁ bhaktyā vayaṁ vibho*—hij kreeg de genade van Bhagavān door middel van *bhakti*. Hoe is die *bhakti* naar hem toegekomen? Duizenden heiligen kwamen naar zijn dorp en verbleven daar gedurende de vier maanden van Caturmāsya. In die periode stond Nārada vroeg in de ochtend op en ging met hen een bad nemen, verleende hen diensten, hoorde *hari-kathā* van hen en volgde oprecht hun instructies. Door dit te doen ging hij *vaidhī-bhakti* binnen

en verliet daarna het huis om soberheden te praktiseren. Door de verering van Bhagavān te continueren en door enige tijd zijn *mantra* te chanten kreeg hij uiteindelijk een korte glimp van de vierarmige gedaante van Bhagavān. Zijn *mantra* was bedoeld voor de verering van de betreffende gedaante van Bhagavān. In overeenstemming met de aard van de *mantra*, die een toegewijde chant, zal hij – zodra hij is geperfectioneerd – de godheid van die specifieke *mantra* realiseren. Wij, Vaiṣṇava's, bijvoorbeeld chanten de *gopāla-mantra*. Als we *bhajana* op de juiste wijze doen en als we deze *mantra* blijven chanten, krijgen we op zekere dag *darśana* van onze *iṣṭadeva* Gopāla, evenals Gopa-kumāra.

Dus Nārada ving een glimp op van Nārāyaṇa en toen zei Nārāyaṇa tegen hem, “Op dit moment kun je mijn *darśana* niet eeuwigdurend vasthouden, want – ofschoon jouw hart zuiver is geworden – zijn er nog enkele *sātvika* verlangens in jou achtergebleven. Zodra deze ook zijn opgeruimd, leg je jouw materiële lichaam af en word je mijn eeuwig metgezel. Dan zal je voor de eeuwigheid in staat zijn me te zien. Maar reis voorlopig rond in de materiële wereld, waarbij je *bhajana* doet en predikt.” Toen liet Nārada iedere gehechtheid achterwege, inclusief zijn voorgaande besluit om solitair te blijven en *bhajana* uit te voeren. Hij volgde de opdracht van Bhagavān en begon zich in alle richtingen te bewegen om te prediken. Toen de dood in aantocht was, plaatste Nārada zijn voeten op de dood en legde ongezien zijn materiële lichaam af en kreeg een spiritueel lichaam. In dit lichaam werd hij naar Vai-kunṭha gebracht en later zwierf hij in een gemanifesteerde gedaante door de materiële wereld om te prediken.

Door middel van zijn beoefening van *vaidhī-bhakti* werd Nārada naar Vaikuṅṭha overgebracht. En ongeacht de hoeveelheid *prema*, waarover een toegewijde kan beschikken, kan *vaidhī-bhakti* hem alleen naar Vaikuṅṭha brengen en niet hoger. Dus zelfs bij deze *prema* is een oorzaak betrokken. Maar als er helemaal geen oorzaak of reden bestaat, als een toegewijde Bhagavān van nature dient zonder in ogenschouw te nemen, of hij eigenlijk Bhagavān is of niet, of hij mooi is of niet. Als hij in het hart over de natuurlijke neiging tot liefhebben beschikt en zich stevig aan Bhagavān heeft vastgehecht, is deze *prema* zeker niet oorzakelijk en zal rechtstreeks tot Goloka-Vraja leiden.

Uit deze twee verzen van *Bhāgavatam* hebben we de emoties *dveṣa* (haat), *bhaya* (angst), *bhakti* en *sneha* verwijderd. Nu blijven er nog twee genoemde stemmingen over om te analyseren: *kāma* en *sambandha*. *Sambandha* betekent het hebben van een verwantschap met Bhagavān, zoals de Pāṇḍava's. Het gevoel van de Pāṇḍava's was echter vermengd met *aiśvarya*, dus dit wijzen we af. Hadden de *gopīs* een verwantschap met Kṛṣṇa, of niet? Ja. Als de *gopīs* niet in de kaste van koeherders waren gekomen, zouden ze dan in staat zijn geweest zich met Kṛṣṇa te mengen? Hoewel de *yajña-patnīs* *prema* voor Kṛṣṇa koesterden, konden ze niet met hem omgaan, want ze kwamen uit een hogere kaste. Aangezien de *gopīs* en Gopāla zich in de kaste van koeherders bevonden, kon er vriendschap tussen hen ontstaan.

In *rāgānuga-bhakti* staan *kāma* en *sambandha* bekend als *kāmānugā* en *sambandhānugā*. Alle inwoners van Vraja zijn *sambandhānugā*, maar onder hen bevinden zich ook personen

met *kāma* of amoureuze verlangens naar Kṛṣṇa. Hoewel er in deze situatie *sambandha* bestaat, is er ook *kāma* aanwezig. Er zijn in Vraja ook veel toegewijden, die niet over *kāma* beschikken. In Vraja is in de relaties *dāśya*, *sakhya* en *vātsalya* geen *kāma* aanwezig. Maar in de *gopīs* is zowel *kāma* als *sambandha* aanwezig. *Kāma* betekent *prema* van nature, die geen oorzaak heeft. Vanaf de geboorte is die *prema* in de *gopīs* aanwezig. Omdat die *prema* natuurlijk is, komt er geen eind aan. Er is sprake van ware liefde, wanneer de *prema* steeds verder toeneemt, ondanks dat er een bepaalde reden of omstandigheid kan ontstaan om de liefde te beëindigen. En de liefde, die eindigt, omdat deze een oorzaak had, is geen ware *prema*. Daarom is aardse liefde in feite geen *prema*. Als in deze wereld een beetje eigenbelang de liefde binnensluipt, komt de liefde tot een besluit. Maar als dit gebeurt in de geestelijke wereld, neemt de *prema* juist toe. Als er onenigheid tussen Kṛṣṇa en de *gopīs* ontstaat, kan dit leiden tot het vertoon van *māna* en daarna misschien enige *pravāsa*, waarbij een van de partijen zich op een afgelegen plek terugtrekt, maar snel daarna komen ze weer bij elkaar. Dit is de aard van de *kāmānugā* van de *gopīs*.

Raghunātha dāśa Gosvāmī zegt, dat zijn liefde voor Kṛṣṇa geen oorzaak heeft, zelfs al is Kṛṣṇa de Oorspronkelijke Persoon (*ādi*) zonder begin (*anādi*), ook al heeft hij goede kwaliteiten of allemaal slechte kwaliteiten, of als hij liegt, of steelt, of wat dan ook doet. Śrī Caitanya Mahāprabhu zegt in het laatste vers van *Śikṣāṣṭaka* het volgende,

*āśliṣya vā pāda ratām pinaṣṭu mām
adarśanān marma-hatām karotu vā*

*yathā tathā vā vidadhātu lampāto
mat-prāṇa-nāthas tu sa eva nāparaḥ*

Śrī Śikṣāṣṭaka (8)

Laat die schooier (Kṛṣṇa) deze dienstmaagd, die gehecht is aan de dienst van zijn lotusvoeten, verblijden door haar stevig te omhelzen. Of laat hij over me heen lopen, of mijn hart breken door niet bij me aanwezig te zijn. Hij kan doen wat hij wil. Ook al speelt hij pal voor mijn neus met andere minnaressen, hij is en blijft de Heer van mijn leven (*prāṇanātha*). Er is niemand anders dan hij.”

In *Śrī Caitanya-caritāmṛta* wordt meer over dit punt geschreven. Śrīmatī Rādhikā denkt op deze manier, “Als Kṛṣṇa met mij ontevreden is en het gezelschap van een andere *gopī* verlangt, ga ik naar die *gopī* toe en verleen haar diensten. Ik zal haar met mijn oprechte dienst een plezier doen en dan zal ik regelen, dat ze Kṛṣṇa kan ontmoeten.” In dergelijke *prema* zijn geen eigenbelang en geen oorzaak aanwezig.

Raghunātha dāsa Gosvāmī zegt, dat evenals Kṛṣṇa *sarva-kāraṇa-kāraṇam* is, hetgeen betekent, dat voor hem geen oorzaak bestaat, zo is mijn *prema* voor hem zonder oorzaak en zal nooit tot een eind komen. Maar in deze wereld is alle liefde gekleurd door eigenbelang en als dat eigenbelang niet wordt vervuld, stopt de liefde. Raghunātha dāsa Gosvāmī zegt, *pramīlat-kāruṇyaḥ praguṇa-karuṇā-hīna iti vā*—of hij nu genadevol of heel wreed is. Met een schijnbaar onbevattelijke wreedheid verliet Kṛṣṇa de *gopīs* en ging naar Mathurā en Dvārakā. Śrīmatī Rādhikā en de *gopīs* gingen dit onder elkaar bespreken, “Als hij ons kan achterlaten, waarom kunnen wij hem dan niet achterlaten? Wij zullen hem ook vergeten.” Als

Uddhava of een andere *gopī* tegen hen zegt, “Goed, laten jullie hem dan met rust, maar waarom blijven jullie over hem praten?”

Dan zal Rādhikā zeggen, “We kunnen eenvoudig niet stoppen over hem te praten.”

“Waarom kunnen jullie dan niet stoppen?”

“Dat weet ik niet; er is geen reden voor.”

Śrīmad-Bhāgavatam zegt (10.47.17) als volgt,

tad alam asita-sakhyair dustyajas tat-karthārthaḥ

Hier zeggen de *gopīs*, “Laten we alle vriendschap met deze zwarte persoon opgeven, zelfs al kunnen we niet ophouden over hem te praten. Goed, dus hij heeft ons verlaten. We hopen dat hij gelukkig is. Maar waarom kunnen we niet ophouden aan hem te denken?” Dit is grondeloze *prema*. Denk niet, dat alleen de *gopīs* pijn en afgescheidenheid ervoeren en Kṛṣṇa niet. In tegendeel, Kṛṣṇa’s conditie was veel meelijwekkender dan die van de *gopīs*. De *gopīs* konden een beetje troost krijgen door met elkaar te praten, maar Kṛṣṇa had niemand om zijn gevoel van afgescheidenheid te delen. Kṛṣṇa huilde en huilde soms de hele nacht door en kreeg geen slaap, maar toch kon hij zijn lijden aan niemand onthullen. De *gopīs* konden er met elkaar over praten, tegen Uddhava of zelfs tegen een hommel, maar Kṛṣṇa’s conditie was heel verschrikkelijk. Denk daarom nooit, dat Kṛṣṇa wreed was door de *gopīs* te verlaten. Dit incident toont aan, dat in de *prema* van Kṛṣṇa ook zelfs geen spoor van eigenbelang aanwezig is. Kṛṣṇa zei,

*ye yathā mām prapadyante
tāṁs tathaiva bhjāmy aham*

Zoals mijn toegewijden zich aan me overgeven, zo beloon ik hen overeenkomstig.

Mijn *gurudeva*, Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja, zei dat dit vers een vergissing moest zijn; Kṛṣṇa volgt dit principe niet. Het is echt geen vergissing, want Kṛṣṇa heeft dit vers voor mensen in het algemeen gesproken. Maar gezien vanuit een bepaald perspectief, heeft Kṛṣṇa hier onjuist gesproken, want in een ander vers (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.32.22) zei hij, “O *gopīs*, al zou ik gedurende de levensduur van Brahmā mijn best doen, zou ik niet in staat zijn jullie te compenseren. Omdat jullie de sterke ketenen van de familieband hebben verbroken en mij oprecht hebben gediend, zal jullie eigen virtuositeit tot compensatie moeten dienen. Ik blijf voor altijd aan jullie verschuldigd.” Het was voor hem niet mogelijk hen in proportie tot hun overgave te beantwoorden.

Samenvattend, in dit vijfde vers van *Sva-niyama-daśakam* zegt Raghunātha dāsa Gosvāmī, “Ongeacht of Kṛṣṇa genadevol is of niet, of hij een gewoon mens is of zelfs superieur is aan de Meester van Vaikuṅṭha, hij blijft leven na leven mijn meester. Mijn liefde voor hem heeft geen relatie met deze zaken. Ik houd van hem zoals hij is, als de zoon van Nanda, Kṛṣṇa, en ik zal leven na leven een geboorte nemen in Vraja en de liefde, die ik aan zijn voeten leg, zal nooit oorzakelijk zijn.”

Nu gaat hij het zesde vers van *Sva-niyama-daśakam* analyseren.

*anādrtyodgītām api muni-gaṇair vaiṇika-mukhaiḥ
 pravīṇām gāndharvām api ca nigamais tat priyatamām
 yaḥ ekaṁ govindam bhajati kapaṭi dāmbhikatayā
 tad-abhyarṇe śirṇe kṣaṇam api na yāmi vratam idam*

Ik zal geen moment associëren met een schijnheilig persoon, die tevergeefs alleen Śrī Govinda vereert en niet Śrīmatī Rādhikā, die door de heiligen aangevoerd door Nārada Ṛṣi en alle geschriften is verklaard Kṛṣṇa's meest dierbare geliefde te zijn.

Dit is de gelofte van Raghunātha dāsa Gosvāmī. Wijzen zoals Nārada, Parāśara, Vyāsa, Śukadeva evenals de Veda's en Upaniṣaden en zelfs Brahmā en Śaṅkara bezingen de glorie van de uitstraling, die voortkomt uit de teennagels van Śrīmatī Rādhikā's voeten. Het volgende heeft Bhaktivinoda Ṭhākura in een lied geschreven.

*umā, ramā, satyā, śacī, candrā, rukmiṇī
 rādhā-avatāra sabe-āmnāya vāṇī*

De geopenbaarde waarheid van alle geschriften verklaart, dat Pārvatī, Lakṣmī, Satyā, Indra's echtgenote Śacī, Candrāvalī en Rukmiṇī allemaal expansies zijn van de oorspronkelijke Rādhā.

De instructie van de Veda's is haar voeten te vereren. Śrīla Prabodhānanda Sarasvatī schrijft het volgende.

*yo brahma-rudra-śuka-nārada-bhīṣma mukhyair
 ālakṣito na sahasā puruṣasya tasya
 sadyo vaśīkaraṇa-cūrṇam ananta-śaktim
 taṁ rādhikā-caraṇa-reṇum anusmarāmi*

Zelfs grote persoonlijkheden voorgezet door Brahmā, Mahādeva, Śuka, Nārada en Bhīṣma zijn niet in staat om abrupt

het rechtstreekse gehoor van de Allerhoogste Persoon, Svayaṁ Bhagavān Śrī Kṛṣṇa te krijgen. Desondanks is het stof van de lotusvoeten van Śrī Rādhā een onfeilbaar poeder, dat beschikt over onbeperkt vermogen om Śrī Kṛṣṇa onmiddellijk onder controle te krijgen. Ik mediteer onophoudelijk op dat stof van haar lotusvoeten.”

Wij vereren het stof van Rādhikā’s voeten en plaatsen het op ons hoofd. Het is als een sterk medicinaal poeder. Brahmā, Nārada, Śaṅkara, Bhīṣma en zoveel anderen vereren Kṛṣṇa, totdat ze totaal zijn uitgeput, maar ze kunnen hem niet onderwerpen en hij staat hen geen *darśana* toe. Ze krijgen zelfs geen glimp van Kṛṣṇacandra’s lotusvoeten. In onze huidige conditie kunnen we Rādhikā’s voetenstof niet rechtstreeks krijgen, maar door het te vereren en het in onze meditatie op ons hoofd te plaatsen, wordt Kṛṣṇa onderworpen. Als dit het geval is, kunnen jullie je dan voorstellen, welke voorspoed we krijgen, wanneer we het *echte* stof krijgen? Uddavan bidt als volgt,

*vande nanda-vraja-strīṅām
pāda-reṇum abhikṣṇaśaḥ
yāsām hari-kathodgītām
punāti bhuvana-trayam*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.47.63)

Keer op keer bied ik *praṇāma* aan de stofdeeltjes van de lotusvoeten van de *gopīs* van Nandarāya’s Vraja. Het bezingen van de glorie van Śrī Kṛṣṇa door de *gopīs* zuivert de drie werelden.

*yasyāḥ kadāpi vasanāñcala khelanottha-
dhanyāti-dhanya-pavanena kṛtārtha mānī*

*yogindra durgama-gatir madhusūdano 'pi
tasyā namo 'stu vṛṣabhānu bhuvo diśe 'pi*

Rādhā-rasa-suddhā-nidhi (2)

Madhusūdana Śrī Kṛṣṇa is moeilijk te bereiken zelfs voor de beste *yogīs*. Toch beschouwt hij zich gezegend, wanneer hij wordt aangeraakt door de meest heilige bries voortgebracht door het bewegen van de boord van Śrī Rādhā's kleding, dat de geur van haar lichaam draagt. Ik bied *praṇāma* aan de richting, waarin Vṛṣabhānu-nandinī Śrī Rādhā zich bevindt.

Haar voetenstof kunnen zelfs de *yogindras*, de koningen der *yoga*-beoefenaars, onmogelijk verkrijgen. Wie zijn deze *yogindras*? Śaṅkara, Brahmā, Śukadeva, de vier Kumāra's, Vyāṣa zijn allemaal *yogindras*. Dan beschrijft de *Bhāgavatam* de negen Yogindra's, Pippalāyana, Kavi enzovoort, maar we lezen daar niet, dat ze ooit hebben gebeden om Rādhikā's voetenstof. Dit voetenstof is zeer moeilijk te krijgen. Dit vers uit *Rādhā-rasa-sudhā-nidhi* beschrijft een spel, waarin Rādhikā en Kṛṣṇa na een ruzie ieder op een tegenovergelegen oever van Rādhā-kuṇḍa zaten. Toen een zucht wind de geur van haar kleding over het water voerde en Kṛṣṇa bereikte, raakte hij er volkomen door overweldigd. Dus de grote persoonlijkheden genoemd in dit vers bieden *praṇāma* aan de richting, waaruit die zucht wind kwam.

Dit zesde vers van Raghunātha dāsa Gosvāmī beschrijft Śrīmatī Rādhikā, die Kṛṣṇa's meest geliefde *sakhī* is en die wordt vereerd door *munis* voorgezeten door Nārada. Śukadeva Gosvāmī beschreef haar glorie niet openlijk in de *Bhāgavatam*; hij gaf alleen een hint in codes. De *Gopāla-tāpanī Upaniṣad* beschrijft iets meer over haar glorie. Later hebben onder

invloed van Śrī Caitanya Mahāprabhu toegewijden, zoals Rūpa Gosvāmī, Sanātana Gosvāmī en Prabodhānanda Sarasvatī, die tijdgenoten van hem waren, uitvoeriger beschrijvingen van haar gecomponeerd. Zelfs vóór de verschijning van Mahāprabhu, beschreeft Jayadeva Gosvāmī reeds haar gloriën, maar dat kwam louter, omdat hij zijn toevlucht had genomen tot Mahāprabhu's *dhāma*, Navadvīpa, en daar ging wonen. Anders zou ook tot hem dit begrip niet zijn doorgedrongen.

Raghunātha dāsa Gosvāmī zegt, dat iemand, die Govinda zonder Rādhikā vereert, een hypocriet is en erg trots is.

*ātapa-rahita sūraja nāhi jāni
rādhā-virahita mādharma nāhi māni*

Kṛṣṇa wordt zonder zijn *śakti*, Śrīmatī Rādhikā, niet herkend, zoals ook de zon zonder zijn stralen en warmte niet wordt herkend. Degenen, die hem vereren zonder Rādhikā zijn trotse hypocrieten. De beroemde dichteres, Mirabai, vereerde geen *gopīs*, maar omdat ze enigszins haar toevlucht tot Satyabhāmā en Rukmiṇī had genomen, werd Dvārakā haar definitieve bestemming. Als ze louter Kṛṣṇa alleen had vereerd, was ze nooit bij hem aangekomen en zou haar verering hebben geleken op *brahmavāda*, realisatie zoals van degenen, die Kṛṣṇa zonder gedaante en attributen vereren, zijn aspect van onpersoonlijk Brahman.

Raghunātha dāsa Gosvāmī zegt, dat zijn vastbesloten gelofte eruit bestaat, dat hij nooit zal associëren met een trotse hypocriet, die alleen Kṛṣṇa vereert; men raakt slechts door het zien van een dergelijk persoon reeds besmet. In zijn *Sankalpa-prakāśa-stotram* schrijft hij het volgende,

*anārādhya rādhā-padāmbhoja reṇurī
 anāśritya vṛndāṭavīm tat padāṅkaṁ
 asambhāsyā-tad-bhāva-gambhīra cittān
 kutaḥ śyāma-sindho rasasyāvagāhaḥ*

Als je nooit het stof van de voeten van Śrīmatī Rādhikā hebt vereerd of het land van Vraja, dat is getekend door haar voetafdrukken, of als je de lotusvoeten van de toegewijden niet hebt gediend, die de diepgaand liefdevolle gevoelens van Śrīmatī Rādhikā proeven, hoe kun je dan verzonken raken in de donkere nectaroceaan, *śyāma-sindhu-rasa*?

In dit vers betekenen de woorden *asambhāsyā-tad bhāva-gambhīra cittān* – nooit te hebben geproken tegen grote persoonlijkheden, de kroonjuwelen van *rasika* toegewijden, zoals Rūpa Gosvāmī, Sanātana Gosvāmī, Jīva Gosvāmī en Kṛṣṇa-dāsa Kavirāja Gosvāmī, wier hart diep en ernstig is verzonken in de *bhāva* van Rādhikā. De woorden *śyāma-sindho* verwijzen naar de oceaan van *kṛṣṇa-prema*, waarmee het hart van Rādhikā geheel is gevuld. *Kṛṣṇa-prema* is onze *prayojana*, ons hoogste doel – niet de *prema*, die Kṛṣṇa voor zijn toegewijden heeft, maar de *prema*, die *āśraya-jātiya* is, die de koeien, de *sakhās*, Moeder Yaśodā en de *gopīs* voor Kṛṣṇa hebben. De *vraja-prema*, die in dit vers wordt besproken, vormt helemaal het kerndoel van onze *sādhana* en de kern van die *vraja-prema* is de *praṇaya* van de *gopīs*. Verder heeft Sanātana Gosvāmī ergens een vers geschreven, waarin hij bidt, dat de liefde, die Rūpa Gosvāmī voor de voeten van Caitanya Mahāprabhu heeft en meer is toegenegen tot Śrīmatī Rādhikā dan Kṛṣṇa, in zijn eigen hart mag verschijnen. Prabodhānan-

da Sarasvatī schrijft in zijn *Rādhā-rasa-sudhā-nidhi* (80) het volgende,

*rādhā-dāsyam apāsyā yaḥ prayatate govinda saṅgāśayā
so 'yam pūrṇa-sudhāruceḥ paricayaṁ rākāṁ vinā kāṅkṣati
kiñca śyāma-rati pravādha-laharī-bijaṁ na ye tāṁ vidus
te prāpyāpi mahāmṛtāmbudhim aho binduṁ paraṁ prāpnuyuh*

Iemand, die de dienst aan Śrī Rādhā opgeeft en probeert om rechtstreeks met Śrī Kṛṣṇa te associëren, lijkt op iemand, die de volle maan probeert te zien op een andere dag dan *pūrṇimā* (dag van de volle maan). Alas! Degenen, die Śrī Rādhā, de bron van de golvende stroom *kṛṣṇa-prema*, niet kennen, kunnen een oceaan van de hoogste nectar krijgen, die echter in werkelijkheid slechts een druppel is.

Kṛṣṇa is alleen compleet, wanneer hij wordt vergezeld door Śrīmatī Rādhikā. In *Śrīmad-Bhāgavatam* staat het volgende,

*bhakti-yogena manasī
samyak praṇihite 'male
apaśyat puruṣaṁ pūrṇaṁ
māyāṁ ca tad-apāśrayam*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.7.4)

Door het vermogen van *bhakti-yoga* zag Śrīla Vyāsadeva, die met een gezuiverde geest sterk was geconcentreerd in meditatie, Śrī Kṛṣṇa volkomen beschikken over spirituele uitstraling, hij zag hem met zijn plenaire delen en met zijn innerlijke vermogen, *svarūpa-śakti*. Zijn externe vermogen met een inferieure aard, *māyā*, werd onder Zijn controle in de achtergrond gezien.

In dit vers verwijzen de woorden *apaśyat puruṣaṁ pūrṇaṁ* naar Kṛṣṇa in zijn volste aspect, hetgeen er alleen op kan wij-

zen, dat hij wordt vergezeld door Śrīmatī Rādhikā. Dit is de innerlijke betekenis. En hoe kon Vyāṣa dit zien? Door het uitvoeren van *bhakti-yoga*. En door welke vorm van *bhakti-yoga*? Gebeurde dit door middel van *vaidhī-bhakti-yoga*? Nee. Door *bhakti-yoga* vol van het gevoel van Vraja. En gaat men door middel van *vātsalya-bhāva* Kṛṣṇa zien als *apaśyat puruṣam pūrṇam* – in zijn complete gedaante? Nee. Kṛṣṇa is alleen compleet, als hij met Rādhikā is. Vyāṣa is niemand minder dan Bhagavān zelf, dus hij was zeker in staat dit te zien. Nārada Ṛṣi zegt in zijn *Nārada-pañcaratra* het volgende,

*lakṣmī sarasvatī dūrgā sāvitṛī rādhikā parā
bhaktyā namanti yat sasvat tvam namāmi parātparam*

Ik bied altijd *praṇāma* aan de Allerhoogste (Śrī Kṛṣṇa), die met toewijding wordt vereerd door Lakṣmī, Sarasvatī, Durgā, Sāvitṛī en de allerhoogste Śrīmatī Rādhikā.

Al deze godinnen zijn louter delen van Rādhikā; ze zijn in zichzelf niet compleet. Door het uitvoeren van de *bhajana* van Rādhikā worden ze allemaal automatisch geëerd en hoeven ze niet afzonderlijk te worden vereerd.

Deze lezing werd gesproken in de Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha in Mathurā op 6 februari 1993.

Hoofdstuk Vier

Śrīla Prabhupāda naar Govardhana

Een toegewijde vroeg Śrīla Nārāyaṇa Mahārāja, of de wens van Śrīla Bhaktivedānta Svāmī Maharaja om helemaal aan het eind van zijn leven naar Govardhana te gaan een speciale betekenis had. Hieronder volgt het antwoord van Śrīla Nārāyaṇa Mahārāja.

VÓÓR HET VERSCHIJNEN VAN ŚRĪ CAITANYA Mahāprabhu waren verscheidene incarnaties van Bhagavān, zoals Matsya, Rāmacandra en zelfs Kṛṣṇa neergedaal om voor het welzijn van de menselijke samenleving een bepaalde gift aan te bieden in overeenstemming met het vermogen van de mens om het te ontvangen. Iedere gift had zijn eigen unieke eigenschap. Nṛsiṃhadeva kwam om meer te geven dan Matsya en Paraśurāma kwam om meer te geven dan Nṛsiṃha. Hetgeen Rāmacandra voor het welzijn van de levende wezens kwam geven, was nog verder ontwikkeld. En hetgeen alle incarnaties gezamenlijk hadden gege-

ven, alsmede datgene, dat ze niet gaven, werd door Kṛṣṇacandra geabsorbeerd ten behoeve van zijn afdaling. Hij gaf datgene, dat geen andere incarnatie vóór hem ooit had gegeven. Hij gaf één zeer bijzonder ding – *prema*. Rāmacandra gaf *dāsyā-bhāva*, maar geen zuivere *prema*, want in die tijd waren de mensen niet gekwalificeerd. Ze waren niet geschikt om het te ontvangen. Daarom gaf Rāmacandra *prema*, die was gebonden aan de begrenzing van *mayāda* (regels en regulerende principes). Dit was geschikt en bruikbaar voor de mensen van dat tijdperk. Maar Kṛṣṇacandra liet deze *mayāda* vallen en gaf *prema* gecombineerd met *viśrambha-bhāva*, de meest prachtige vorm van *prema*, die in geen enkel opzicht restricties kent en een zeer intiem karakter heeft. Hij gaf dit niet alleen aan menselijke wezens, maar ook aan vogels, zoogdieren, insecten en zelfs aan bodembedekkers, kruip- en klimplanten. Geen andere incarnatie had dit ooit eerder gedaan.

De eeuwige conditie van ieder levend wezen in iedere levenssoort is houden van Kṛṣṇa – *jīvera svarūpa haya nityera-kṛṣṇa-dāsa*. Kṛṣṇa gaf *prema* aan wingerds, pauwen, koekeoks, papegaaien en maakte ze ook gek met deze *prema*. Andere incarnaties gaven de Veda's en instructies om ouders en oudenvandagen te respecteren en om op de juiste wijze met een gehuwde partner te leven. Deze instructies behoren tot de categorie regulerende sommaties, maar geen incarnatie vóór Kṛṣṇa had zo duidelijk laten zien, dat de gehele *svarūpa* van de *jīva* eruit bestaat om Kṛṣṇa lief te hebben. Daarom is de *prema*, die Kṛṣṇa Caitanya heeft gegeven, heel bijzonder.

Kṛṣṇa had een speciale methode om *prema* te geven. Hij had een weegschaal, waarmee hij iemands toewijding woog,

voordat hij hem *prema* gaf. Aan iemand met toewijding ter waarde van één *paisā*, gaf hij *prema* ter waarde van één *paisā*. Aan iemand met *bhāva* ter waarde van twee *paisā*, gaf hij *prema* ter waarde van twee *paisā*. Hij gaf niet meer en niet minder dan hetgeen evenredig was; hij woog hun toewijding af en gaf exact een proportionele hoeveelheid *prema*.

*ye yathā māṁ prapadyante
tāṁs tathaiva bhajāmy aham*

In de *Bhāgavad-gītā* (4.11) zegt Kṛṣṇa, “Zo men mij vereert, zo wissel ik uit. Ik geef niet meer en ik geef niet minder.”

En hier is nog een punt. Kṛṣṇa gaf *rasa* alleen in overeenstemming met het specifieke type voertuig, waarover men beschikte. Voor degenen in *sānta-bhāva* was hij te zien als Brahman, voor degenen in *dāsyā-bhāva* was hij te zien als Prabhu en aan degenen in *sakhya* en *vātsalya* gaf hij *rasa* op overeenkomstige wijze. Maar een voertuig was noodzakelijk.

Toen dezelfde Kṛṣṇa vijfhonderd jaar geleden als de meest vrijgeevige Śrī Caitanya Mahāprabhu afdaalde, brak hij zijn routine. Het leek alsof hij zei, “Waar halen jullie allemaal een voertuig vandaan? Het hoeft niet. Kom naar me toe dan geef ik jullie het voertuig, de *rasa* en de *prema*.” Dit is de bijzondere genade van Caitanya Mahāprabhu. Hij brak zijn regel, *ye yathā māṁ prapadyante*. “Ik geef *kṛṣṇa-prema* aan iedereen, die naar me toekomt, zelfs als ze iets materieels willen hebben. Zelfs als iemand me met een *bhāva* benadert, die maar één *paisā* waard is, geef ik hem *prema*.” De grote genade van Caitanya Mahāprabhu bestaat eruit, dat hij niet alleen de con-

tainer gaf, hij gaf de hoogste categorie *prema*, die zelfs Kṛṣṇa niet kon geven.

Waarom kon Kṛṣṇa dergelijke *prema* niet geven? Kṛṣṇa was de ontvanger, de genierter, de *puruṣa*. Hij verleende dienst aan zichzelf. Maar Caitanya Mahāprabhu is de donkere gedaante van Kṛṣṇa bedekt met de gouden tint van Śrīmatī Rādhikā. Zijn activiteiten zijn die van Rādhā, hoewel Kṛṣṇa's lichaam zich onder het oppervlak bevindt. Hier is Kṛṣṇa niet onafhankelijk. Wie is onafhankelijk? Rādhikā beschikt hier over onafhankelijkheid. Kṛṣṇa's geest wordt volkomen over gespeeld door de *bhāva* van Radhika en zijn lichaam wordt door haar lichaam bekleed. Alles dat Caitanya Mahāprabhu manifesteert – zoals het uitroepen van “*Kṛṣṇa! Kṛṣṇa!*” – is afkomstig van Śrīmatī Rādhikā. Kṛṣṇa wordt helemaal overweldigd en overgenomen door haar *bhāva*. Maar in *kṛṣṇa-līlā* werd Kṛṣṇa niet overspeeld door de *bhāva* van Rādhikā. Kṛṣṇa kan als Rasarāja weliswaar *rasa* proeven, maar hij wil nu juist de *bhāva* van Rādhikā proeven, *mahābhāva*. Daarom smeekte hij haar om haar *bhāva* te geven. Dus Rādhā en Kṛṣṇa kwamen samen gecombineerd in de gedaante van Mahāprabhu. Dus alles, dat door Mahāprabhu is gegeven, heeft een dusdanige natuur, dat zelfs Kṛṣṇa het niet kan geven.

Wat was nooit tevoren gegeven? *Anarita carim cirāt karuṇayā-vatirṇah kalau*. Door de *bhāva* van Rādhikā aan te nemen en haar lichaamskleur te aanvaarden is Kṛṣṇa vol genade als Mahāprabhu naar deze wereld gekomen om één specifieke *bhāva* te geven, die nooit eerder was gegeven. Wat is die *bhāva*? *Unnatojjvala-rasām sva-bhakti-śriyam* – deze *unnatojjvala-bhāva* is niets anders dan *parakīyā-bhāva*.

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft dit allemaal in detail uitgelegd in de *Ujjvala-nīlamanī*. Rādhikā is de beste van alle *gopīs*. Gek wordend van haar *bhāva* is Śrī Caitanya Mahāprabhu afgedaald. De schoonheid van haar *bhāva* lijkt op de schoonheid van een klimop. Een klimop heeft altijd blad. Als een klimop geen blad en *mañjarīs* (knoppen) zou hebben, zou hij kaal zijn en er niet mooi uitzien. Klimplanten hebben veel bloeiend blad, bloemen, vruchten en *mañjarīs*, die trillen in een zachte bries – en daarom zijn ze mooi. De schoonheid van Rādhikā's *bhāva* is de *dāsī-bhāva* van de *gopīs*, *unnatojjvala-rasām svabhakti-śriyam*. Dit is hetgeen Mahāprabhu kwam geven, dat nooit eerder was gegeven.

Er zijn veel grote *ācāryas* geweest, zoals Madhvācārya, Rāmānuja, Viṣṇusvāmī en Nimbarka – en vóór hen zijn er grote *ṛṣīs* geweest, zoals Nārada, Śukadeva Gosvāmī, Paraśara, Rṣabhadeva en Kapiladeva. Wat hebben ze gegeven? Heeft één van hen deze *bhāva* gegeven, die Mahāprabhu gaf? Als zelfs Kṛṣṇa het niet kon geven, hoe zou iemand anders dat kunnen doen? Maar Rūpa Gosvāmī heeft in zijn schriften precies dezelfde *bhāva* uiteengezet, die Mahāprabhu naar deze wereld heeft gebracht. En wat kwam Bhaktivedānta Svāmī Mahārāja geven? Wat wilde hij proeven? Wat was zijn belangrijkste objectief? Dit moeten we bespreken en door het te bespreken wordt het hele punt duidelijk, waarvoor hij naar deze wereld kwam.

Bhakti kan niet gemakkelijk worden gepropageerd, zolang de filosofie van *māyāvāda* bestaat, “*Aham brahmāsmi—Ik ben Brahman*”; “*tat tvam asi—jij bent het ook*”. *Māyāvāda* moet worden geëlimineerd en daar hebben Madhvācārya,

Rāmānuja, Viṣṇusvāmī en andere *ācāryas* erg hard aan gewerkt. Ze hebben ook *vaidhī-bhakti* gepredikt, waarmee men gemakkelijk naar Vaikuṅṭha kan gaan. Maar wat is Rūpa Gosvāmī komen geven? Hij kwam vooral om de *bhāva* van Mahāprabhu te geven. Hij stippelde het proces van zuivere *bhakti* uit, maar zijn bedoeling was om daarmee de *bhāva* van Mahāprabhu te geven. Wij bidden aldus,

śrī-caitanya mano 'bhīṣṭam
sthāpitaṁ yena bhūtale
svayaṁ rūpaḥ kadā mahyaṁ
dadāti sva-padāntikam

Wanneer geeft Śrīla Rūpa Gosvāmī, die de missie tot vervulling van de wens van Caitanya Mahāprabhu heeft gevestigd, me bescherming aan zijn lotusvoeten?

Bhaktivedānta Svāmī kende die *bhāva*, die Caitanya Mahāprabhu kwam brengen, en hij heeft zijn hele leven gewerkt om dit door te geven en te grondvesten. Svāmījī ging naar westerse landen en predikte daar en heeft op een hele fraaie wijze *Bhāgavad-gītā*, *Śrīmad-Bhāgavatam* en *Śrī Caitanya-caritāmṛta* in het Engels vertaald. Hij predikte tegen de hele wereld. Maar wat was zijn belangrijkste doel? Was het de *bhakti* gepredikt door Rāmānuja? Of was het de weerlegging van de filosofie van *māyāvāda* van Śaṅkarācārya? Hij heeft de *māyāvāda* filosofie krachtig weerlegd, maar was dat echt hetgeen, waarvoor hij is gekomen? Was het verspreiden van de kennis gegeven in *Bhāgavad-gītā* het belangrijkste doel van zijn leven? Is hij alleen gekomen om de leer van de *Gītā* te onderwijzen, “Ik ben niet dit lichaam”?

Om te kunnen geven, wat hij werkelijk wilde geven, moest hij eerst de weg banen, een pad uithakken, en dat heeft hem tijd gekost. In zijn laatste dagen heeft Svāmījī zijn ware intentie tot uitdrukking gebracht, “Govardhana, geef me alsjeblieft een woonplaats aan jouw voeten.” Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura bidt als volgt,

*yatraiva kṛṣṇo vṛṣabhānu-putryā
dānaṁ grhītuṁ kalahaṁ vitene
sruteḥ sprhā yatra mahaty atah śrī-
govardhano me diśatām abhiṣtam*

Śrī Govardhanāṣṭaka (3)

Op Śrī Govardhana is een plek geheten Dānaghāṭī, waar Śrī Kṛṣṇa een liefdesruzie had met Śrī Vṛṣabhānu-nandini Śrī Rādhikā, omdat hij aan haar belasting wilde onttrekken. Zodra de *rasika* Vaiṣṇava’s die plek zien, verrijst in hun hart een intens verlangen om de vertelling van dat dispuut te horen. Mag die Śrī Govardhana al mijn verlangens vervullen.

De wens van Svāmījī was vooral om naar Govardhana te gaan. Van heel Vraja-maṇḍala is Gokula de beste plek, omdat Kṛṣṇa in Gokula werd ‘geboren’ uit de baarmoeder van Yaśodā en waar hij zijn kinderspel uitvoerde. In Gokula zijn menigten koeien, *gopīs* en *gopas* aanwezig. En de hoofd-*gopa* is Kṛṣṇa. Hij resideert in Gokula, waartoe ook Nandagrāma, Varṣāṇā, Kāmyavana en Vṛndāvana behoren. In heel Gokula is Vṛndāvana de beste plek en in Vṛndāvana is Govardhana de beste plek. In heel Govardhana zijn de twee ogen, Rādhā-kuṇḍa en Śyāma-kuṇḍa, de beste lokaties. Het meest liefvallige, meest attractieve spel van Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa heeft daar plaats. Svāmīnījī wilde naar Govardhana gaan, want daar

wordt het allerbeste spel, de *rasa-līlā*, op een speciale manier uitgevoerd.

In Vṛndāvana wordt deze *rasa pañcāyatī* (openbaar, publiekelijk) genoemd, want tot deze *līlā* behoren *sādhana-siddhā gopīs* en *nitya-siddhā gopīs*. Omdat hieraan zoveel verschillende categorieën *gopīs* deelnemen, kunnen de verlangens van Rādhikā niet volkomen worden vervuld. In deze situatie kan het meest intieme spel van Rādhā en Kṛṣṇa niet worden uitgevoerd. Rādhā en Kṛṣṇa kunnen hun meest vertrouwelijke spel met hulp van hun meest vertrouwelijke *sakhīs* alleen uitvoeren op die solitaire plek, waar zelfs Candrāvalī niet kan komen. Dit was niet mogelijk in de *rasa-līlā* in Vṛndāvana, dus Rādhikā verliet de *rasa*-dans in *māna* en Kṛṣṇa was gedwongen haar te volgen. Zo eindigde de *rasa*-dans. Daarom moest Kṛṣṇa naar Govardhana gaan om *vasantī-rasa* uit te voeren. Daar kwam hij Rādhikā in afzondering in de *kuñjās* tegen. Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī bidt als volgt,

*pramada-mādana-līlāḥ handare kandare te
racayati nava-yūnor-dvandvam asminn-amandam
iti kila kalanārthaṁ lagna-kastad-dvayor me
nija-nikaṭa-nivāsaṁ dehi govardhana! tvam*

Śrī Govardhana-vāsa-prārthāna-dāśakam (2)

O Govardhana! Sta me alsjeblieft een verblijfplaats toe aan jouw zijde, waar ik in jouw grotten gemakkelijk getuige kan zijn van bijzonder extatisch liefdesspel van de jonge minnaars Śrī Rādhā-Kṛṣṇa.

In Vṛndāvana nemen alle *gopīs* deel aan de *pañcāyatī-rāsa*. Maar in Govardhana wordt *svarūpa-śakti* op een speciale ma-

nier gemanifesteerd en alleen bepaalde *sakhīs*, zoals Lalitā, Viśākhā, Citrā en Campakalatā, die zich zeer nabij Rādhikā's *bhāva* bevinden, nemen eraan deel. Dus Kṛṣṇa maakt plezier met Rādhikā in de *kuñjās*, waar zelfs Candrāvalī en haar *sakhīs* niet kunnen komen. Daar kunnen Rādhikā en Kṛṣṇa zich ongedwongen en naar hartewens amuseren. In Vṛndāvana bestaat die vrijheid niet.

Voor de dienstverlening van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa voorziet Govardhana niet alleen in diverse soorten *kuñjās*, maar ook in allerlei soorten vruchten, die ze kunnen proeven. Hij voorziet in Rādhā-kuṇḍa, Śyāma-kuṇḍa, Govinda-kuṇḍa, Mānasi-gaṅgā, Kusuma-sarovara en Surabhi-kuṇḍa om drinkwater te leveren, niet alleen voor henzelf, maar ook voor de koeien, de *sakhās* en de *sakhīs*. Met zijn rode steen voorzien hij in minerale kleurstoffen, zodat Kṛṣṇa zijn lichaam in allerlei kleuren kan opschilderen. Er is geen spel, dat daar niet wordt uitgevoerd, en Girirāja is van al dat spel en vermaak getuige. Wie zegt dat? Śrīmatī Rādhikā spreekt dit uit met haar eigen mond. De *gopīs* zagen, dat alleen Girirāja hun verlangens kon vervullen, daarom benaderden ze Govardhana en zeiden,

*hantāyam adrīr abalā hari-dāsa-varyo
yad-rāma-kṛṣṇa-caraṇa-sparaśa-pramodaḥ
mānaṁ tanoti saha-go-gaṇayos tayor yat
pānīya-sūyavasa-kandara-kandamūlaiḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.21.18)

Deze Heuvel Govardhana is de beste van allen, die Hari-dāsa heten, want hij ervaart grote vreugde aan de aanraking van de lotusvoeten van Kṛṣṇa en Balarāma. Govardhana vereert hen met groot respect door in al hun benodigdheden te voorzien,

zoals grotten, fruit, bloemen en water voor hun plezier en voor het plezier van hun koehedersvrienden, koeien en kalveren.

Er staan drie persoonlijkheden bekend als Hari-dāsa: Yudhiṣṭhira Mahārāja, Uddhavaji en Girirāja Govardhana. Is Kṛṣṇa ooit naar de *āśrama* van Nārada gegaan, heeft hij hem ooit een vriend genoemd of de paarden van zijn strijdswagen genoemd? Heeft hij voor hem gelogen? Heeft hij hem “Sakhā! Sakhā!” genoemd en hem op zijn schouder geklopt? Nooit. Kṛṣṇa biedt *praṇāma* aan Yudhiṣṭhira Mahārāja en Yudhiṣṭhira Mahārāja omhelst Kṛṣṇa en noemt hem ‘Sakhā’. Soms is Kṛṣṇa zijn dienaar. Nārada kwam eens naar het paleis van Yudhiṣṭhira Mahārāja en begon hem te loven, “Moet je zien! Bhagavān is geïncarneerd en houdt zich schuil in jouw huis. Dus we maken allemaal van de gelegenheid gebruik om jou een bezoek te brengen. Je bent uitermate foruinlijk!”

Yudhiṣṭhira Mahārāja zei eens tegen Kṛṣṇa, “Prabhu, kun je me alsjeblieft één gunst schenken.”

Kṛṣṇa lachte en zei, “Waarom vraag je mij om een gunst? Zelfs Prahlāda heeft van mij geen gunst aanvaard en hij is nog maar een gewone toegewijde van mij. Hij zou me laten weten, wanneer hij ooit een gunst zou willen hebben.” Zo sprak Kṛṣṇa met grote pret.

Yudhiṣṭhira antwoordde, “Nee, Prabhuji, neem me niet in de maling. Ik wil van jou één gunst.”

“Wat wil je?”

“Ik wil met de mooiste vrouw ter wereld trouwen.”

“Dit is verwarrend. Iedereen wil zijn band met de materiële wereld opgeven om naar mij te komen en jij wilt een prachtige vrouw trouwen. Het zij zo. Wat wil je nog meer?”

“Ik wens, dat er in de hele wereld geen ander koninkrijk is met een grotere rijkdom dan het onze.”

Kṛṣṇa was een beetje verbaasd en zei, “Waarom vraag je dit?”

“Ik vraag het, omdat mensen bang zijn om jou te vereren, want ze denken, ‘Als we Kṛṣṇa gaan vereren, berooft hij ons van al onze rijkdommen en maakt hij van ons bedelaars op straat en laat hij ons achter, zonder dat we zelfs een *kaupīna* hebben om te dragen. Dan maakt hij van ons iemand als Śukadeva Gosvami”

Vanwege deze angst vereren de mensen Kṛṣṇa doorgaans niet – alleen arme mensen vereren hem. Iedereen is bang, “We kunnen alles kwijtraken.” Als Kṛṣṇa iemand zijn genade schenkt en hem accepteert, neemt hij al zijn rijkdom weg. Daarom vereert iedereen degene met een lange slurf, Gaṇeśa, of Durgā, Śaṅkara of een andere halfgod. Ze zijn bang om Kṛṣṇa te vereren.

Dus Yudhiṣṭhira Mahārāja vervolgde, “Dus als je mij de grootste rijkdom en de mooiste vrouw geeft, zullen de mensen zeggen, ‘Oh, Yudhiṣṭhira Mahārāja kreeg wonderbaarlijke rijkdom en een prachtige vrouw als Draupadī om bij het huishouden te helpen.’ Dan is niemand meer bang en beginnen ze jou te vereren. Daarom vraag ik je, Prabhu, om me dit allemaal te geven.”

Nu moeten jullie mij vertellen, strekt het verbeeldingsvermogen van Prahlāda zich zover uit? Zelfs de verbeeldingskracht van Hanumān kan zover niet reiken. Daarom is Yudhiṣṭhira Mahārāja een betere toegewijde dan Prahlada of Hanumān. Yudhiṣṭhira wil dat iedereen Kṛṣṇa gaat vereren en hij

wenst alleen plezier voor Kṛṣṇa. Dit is de reden, waarom hij behoort tot de categorie Hari-dāsa.

Van de drie Hari-dāsas is Uddhava nog hoger. Kṛṣṇa heeft niet Arjuna of Yuddhisthira naar Vraja gestuurd. Wie heeft hij gestuurd om met zijn meest intieme geliefde te associëren? Hij stuurde Uddhava, want het hart van Uddhava en Kṛṣṇa zijn één en ook omdat Kṛṣṇa – overigens met een zeer speciale reden – niet zelf naar Vṛndāvana wilde gaan. Kṛṣṇa dacht, “Als ik daar naartoe ga, wordt het verdriet van Rādhikā alleen maar groter. Zelfs wanneer ze bij me is, ervaart ze afgescheidenheid. Maar als ik uit de buurt blijf, raakt ze zo verzonken in gevoelens van afgescheidenheid, dat ze het idee krijgt, dat ik met haar samen ben. Ze zal groot geluk ervaren met het omarmen van de *tamāla*-boom en ze zal eten, drinken en zich decoreren. Het is daarom beter, dat ik uit de buurt blijf. Haar plezier is mijn plezier.”

Naarna dacht Kṛṣṇa, “Ik kan zonder haar niet leven. Ik heb een vriend nodig, die over de *gopīs* kan spreken en zodoende mijn verdriet kan verzachten. In Mathurā ken ik zo iemand niet. Als nu eens iemand *prema* ging studeren aan de school, waar ikzelf de *gopīs* als docenten heb aanvaard en waar ik heb gestudeerd... en als diegene daar door zijn examen heen zou komen, zou ik met hem kunnen converseren. Hij zou op mijn niveau kunnen spreken en mijn hart soelaas kunnen bieden. Anders is het niet mogelijk.”

Daarom stuurde hij Uddhava naar Vraja. Waarom Uddhava? Uddhava bevindt zich dicht bij de *bhāva* van de *gopīs*. Yudhiṣṭhira bevindt zich ver weg in de stemming van *aiśvarya*, maar in Uddhava is de verhouding tussen *aiśvarya* en *mādhv-*

rya in evenwicht. De toegewijde, in wie gevoelens van *aiśvarya* en *mādhurya* beide aanwezig zijn, is *vraja-bhāva* zeer nabij. *Vraja-bhāva* is eigenlijk nog niet aanwezig, maar het is nabij. Kṛṣṇa dacht, “Als Uddhava daar gaat studeren, ben ik in staat met hem over *prema* te discussiëren. Dan kan hij me begrijpen, als ik over de *gopīs* spreek.”

Uddhava ging er naartoe en studeerde aan de hogeschool, waar Lalitā en Viśākhā docenten zijn en waar de hoofdmeester Śrīmatī Rādhikā is. Hij ging er naarto, bood *praṇāma* aan, ontving de *mantra* en studeerde een lange tijd, ongeveer tien maanden. Toen de cursus was afgerond, stuurden de *gopīs* hem terug, “Nu kun je teruggaan – je bent voor jouw examen geslaagd.” Toen keerde Uddhava terug naar Mathurā en had een ontmoeting met Kṛṣṇa. Daarom is Uddhava beter dan Yudhiṣṭhira.

Maar wie is miljoenen keren beter dan zij beiden? Girirāja Govardhana. Kan Uddhava de *kuñjās* binnengaan, waar vertrouwelijke dienst aan Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa wordt verleend? Nee. Toen Uddhava voor het eerst in Vṛndāvana aankwam, merkte Śrīmatī Rādhikā een zwarte bij op en begon tegen hem te praten, omdat ze hem als een duistere boodschapper van Kṛṣṇa beschouwde. Op dat moment zag ze Uddhava helemaal niet staan. Uddhava bood eenvoudig *praṇāma* aan en hield zich schuil. Zelfs de *gopīs* zagen hem niet en spraken niet tegen hem. Ze spraken tegen de bij, zoals in *Bhramara-gīta* wordt beschreven. Wat zou Uddhava tegen de *gopīs* kunnen zeggen? Hij was eenvoudig verbijsterd om hun karakter te zien. Maar hij raakte diep verzonken in hetgeen hij hoorde en zijn leven werd een succes. Uddhava dacht, “Zelfs al moet

ik een blad gras worden om deze *bhāva* te krijgen, dan moet dat gebeuren.”

*āsām aho caraṇa-reṇu-juṣām ahaṁ syāṁ
vṛndāvane kim api hulma-latauśadhinām
yā dustyajāṁ sva-janam ārya-parhaṁ ca hitvā
bhejur mukunda-padavīm śrutibhir vimṛgyām*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.47.61)

Ik bid te worden geboren als een struik, een klimplant of een kruid van Vṛndāvana, waarop het stof van de voeten van de *gopīs* valt. De *gopīs* hebben een moeilijke taak volbracht door hun familieleden te verlaten evenals het vedische pad om uitsluitend de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa te vereren, die door de *śrutis* en zelfs door de Veda's zelf worden gezocht.

Als ik in Vṛndāvana – nee, niet in Vṛndāvana – als ik op Girirāja Govardhana een grasspriet kan worden en het stof van de voeten van de *gopīs* op mijn hoofd kan krijgen, bereik ik de hoogste perfectie en wordt mijn leven een succes.

Daarom is in Govardhana Uddhava-kuṇḍa vlakbij Kusumasarovara. Daar heeft Uddhava onder een heester een geboorte als een blad gras aanvaard en begon miljoenen jaren boete te doen. Toen kreeg hij *darśana* van de *gopīs*. Als de *gopīs* naar Kṛṣṇa liepen, viel het stof van hun voeten op zijn hoofd. Hij hoefde niet het voetenstof van andere toegewijde te hebben. Daarom had hij zijn toevlucht tot Girirāja Govardhana genomen. Dus hoewel hij behoort tot de categorie Hari-dāsa, neemt Uddhava zijn toevlucht tot Govardhana. Uddhava is Hari-dāsa, maar hij zoekt ook bescherming bij een grotere Hari-dāsa.

Als Kṛṣṇa met zijn vrienden naar Govardhana gaat, drinken ze water, eten ze fruit en laten hun koeien grazen. Ze lopen daar zorgeloos rond en maken plezier. Girirāja voorziet in *kuñjās*, grotten, water, vruchten en bloemen voor Kṛṣṇa. Hij staat altijd klaar om Kṛṣṇa een dienst te bewijzen. De struiken en de bomen in de *kuñjās* van Govardhana zijn eigenlijk zijn lichaamshaar, dat in extase overeind staat. Wat zijn de beken en watervallen van Govardhana? Het zijn zijn liefdestranen, wanneer hij huilt in de extase van *kṛṣṇa-prema*. Alles van Govardhana is verzadigd van *kṛṣṇa-prema*. En als Rādhā-Kṛṣṇa hun spel daar uitvoeren, kan Govardhana hen zelfs op de meest afgezonderde plek zien. Dus Girirāja Govardhana krijgt de maximale zegen van Rādhā en Kṛṣṇa.

Sommige toegewijden vereren Govardhana als Kṛṣṇa zelf, maar in de Gauḍīya *sampradāya* vereren we hem als een groot toegewijde, niet als Bhagavān, want als toegewijde kan hij *prema-rasa* schenken, die daar wordt vertoond. Als hij Bhagavān zou zijn, zou hij die *prema* niet kunnen geven, die Rādhikā en haar vriendinnen en zelfs hun toegewijden kunnen geven. Daarom hebben toegewijden de inspiratie om naar Girirāja Govardhana te gaan, die getuige is van al het spel en vermaak van Rādhā-Kṛṣṇa.

Toegewijden weten, dat Girirāja Govardhana de *prema* kan schenken, die door Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa wordt geproefd en waarvoor Śrī Caitanya Mahāprabhu is neergedaald om zelf te proeven en te verspreiden. Daarom wilden Svāmīji, evenals Rūpa Gosvāmī, Śrī Bhaktisiddhānta Sarasvatī Prabhupāda en mijn eigen vererenswaardige *gurudeva*, Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja, ook een woonplaats bij Govard-

hana krijgen. Voor zowel *sādhakas* als *siddhas* is Govardhana de beste plek in Vraja. Als een *sādhaka* zonder *prema* daar *bhajana* doet, krijgt hij *prema* en als een geperfectioneerde toegewijde daar naartoe gaat, proeft hij Rādhā-Kṛṣṇa's *nitya-līlā*. Hij zal ook *darśana* krijgen van de *mahābhāva*, die Rādhā-Kṛṣṇa zeer dierbaar is en die hijzelf ook wil krijgen. Nergens anders kan die worden verkregen.

In Vṛndāvana zijn drie persoonlijkheden, die *prema* kunnen geven: Lalitā, Girirāja Govardhana en Yamunā. Daarom zoeken toegewijden hun toevlucht bij deze drie en proberen een eeuwig dienstmeisje van Rādhikā te worden en haar gunst te krijgen. Met deze aspiraties in mijn achterhoofd wil ik ook mijn toevlucht nemen tot Girirāja Govardhana.

*yatraiva gaṅgām anu nāvi rādhām
 ārohya madhye tu nimagna-naukāḥ
 kṛṣṇo hi radhānugalo babhau sa
 govardhano me diśatām abhiṣtam*

Śrī Govardhanāṣṭaka (7)

Bij Mānasī-gaṅgā, die is voortgekomen uit het hart van Śrī Govardhana, zorgde Śrī Kṛṣṇa, dat Śrī Rādhikā in zijn boot kwam zitten. Midden op het meer veroorzaakte Kṛṣṇa, dat de boot bijna zonk. Uit angst sloeg Śrī Svāminiji haar armen om zijn hals en hield hem stevig vast. Mag die Śrī Govardhana al mijn verlangens vervullen.

Er ligt een meer bij Govardhana geheten Mānasī-gaṅgā. Het is nu enigszins opgedroogd en kleiner van afmeting geworden, maar voorheen was het meer zeer wijd en moest per boot worden overgestoken. De nacht in Mānasī-gaṅgā was gevallen en er was maar één veerman aanwezig. Hij zag er vermoeid

uit en stond daar in zijn eentje bij zijn boot. Er kwamen enkele *gopīs* aan en ze vroegen hem om een veerdienst. Hij zei, “Ik heb geen tijd. Het is nu avond en de hemel is bewolkt. Er kan een storm opsteken. Mijn boot is ook nog erg oud en er zitten een paar gaten in. Bovendien ben ik moe, dus ik kan jullie niet helpen.” Maar ze drongen aan en de veerman zei, “Goed, ik zal jullie overzetten, maar één voor één, niet allemaal tegelijk.”

De hoofd-*gopī* werd het eerst overgezet. Ze stapte in de boot en de veerman roeide de boot naar het midden van het meer. Toen zei de veerman, “Kijk, bereid je voor. Er zitten allemaal gaten in mijn boot en ik zie het water naar binnen stromen. Kom in het midden van de boot staan.” Toen de boot nog meer water maakte, zei de veerman, “Maak je klaar om te springen. Kun je zwemmen?”

“Nee, ik kan niet zwemmen.”

“Doe dan jouw overbodige kleding uit en gooi het overboord. Als die kleding je hindert bij het zwemmen, zal je verdrinken. Dus maak je klaar.”

In dit spel speelde Kṛṣṇa de veerman zo wonderbaarlijk goed, maar op dat moment werd Rādhikā bang en klemde zich aan hem vast. Dit was precies, wat Kṛṣṇa wilde. Dergelijk aantrekkelijk *kṛṣṇa-līlā* wordt in Girirāja Govardhana uitgevoerd. Ik bid, “Ha Girirāja, vervul alsjeblieft mijn verlangen om van dit spel en vermaak getuige te mogen zijn.”

Svāmijī wilde ook met dit idee in zijn achterhoofd naar Govardhana gaan. Zijn levensideaal en belangrijkste wens waren om deze *prema* aan de wereld te geven, maar hij moest eerst veel tijd besteden aan het openhakken van de jungle en het

prediken van *vaidhī-bhakti*. Hij wilde *Śrīmad-Bhāgavatam* in zijn geheel vertalen en vooral uitgebreid schrijven over het spel, dat in het tiende canto wordt verteld. Maar Bhagavān was het er niet mee eens en riep hem terug naar zijn *nitya-līlā*. Misschien wilde Kṛṣṇa niet, dat hij langer van hem was afgescheiden.

Het verlangen van Svāmīji om naar Girirāja Govardhana te gaan werd door Bhagavān vervuld, toen hij werd teruggeroepen naar Girirāja Govardhana in Goloka-Vṛndāvana. Girirāja Govardhana is onze primaire toevlucht, want *prema-bhāva* is daar het hoogst. Svāmīji is gekomen om dit hoogtepunt van *kṛṣṇa-prema* te proeven en het aan de bewoners van deze wereld te geven.

Hoofdstuk Vijf

Lezing voor de World Vaiṣṇava Association

ALLEREERST BIED IK MILJOENEN KEREN MIJN vertrouwen in de vorm van handen vol bloemen aan de lotusvoeten van mijn uiterst vererenswaardige *gurudeva*, *om viṣṇupāda Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja*. Daarna groet ik de verzamelde *sannyāsīs* en andere Vaiṣṇava's. Zojuist heeft Śrīpad Sajjana Mahārāja verteld, dat we in Śrīvāsa-aṅgana zitten, dat binnen de grenzen van Antardvīpa Śrī Māyāpura ligt, waar Śrī Caitanya Mahāprabhu met zijn metgezellen *saṅkīrtana* heeft uitgevoerd. Evenals er een *rasa-sthalī* in Vṛndāvana is, zo is deze plek de *saṅkīrtana rasa-sthalī*. Alle Vaiṣṇava's weten, dat Caitanya Mahāprabhu Kṛṣṇa zelf is. Ofschoon Kṛṣṇa de *viṣaya* van *prema* is, heeft hij toch het gevoel en de gelaatskleur van Śrīmatī Rādhikā aangenomen om drie bepaalde smaken te proeven. Bovendien wilde hij de *parama-durlabha-prema* verspreiden, de goddelijke liefde, die zelfs zeldzaam is voor Brahmā en Nārada. Hij wilde de wereld de *prema* geven, die

in een heel *kalpa* van Brahmā niet was gegeven. Wat is die *prema*? *Unnatojjvala-rasa*, de schitterende dienstverlening aan Śrīmatī Rādhikā vanuit de positie van een dienstmaagd. Voor de levende wezens is dit de meest gunstige en heilzame positie. Het was ook tijd, dat de *yuga-dharma* werd gegeven; de belangrijkste religie van Kali-yuga is *nāma-saṅkīrtana*. De meeste mensen waren atheïst geworden, dus dit was ook een van de redenen voor de verschijning van Śrī Caitanya Mahāprabhu. Śrīla Advaita Ācārya heeft hem daarom speciaal op dat bepaalde tijdstip aangeropen. Caitanya Mahāprabhu is niemand anders dan Kṛṣṇa zelf, die de stemming en lichaamskleur van Śrīmatī Rādhikā heeft aangenomen. Hij verscheen als Śacinandana Gaurahari en verspreidde *harināma* aan de *jīvas* in de vorm van een *prema-rajju*, een koord van liefde. Hij nam niet in ogenschouw of ze mensen of dieren waren; hij gaf zijn *prema* aan iedereen ongeacht hun kaste en overtuiging.

Caitanya Mahāprabhu is dus vanwege bovengenoemde redenen in deze wereld gekomen in het huis van Śacīmātā en Jagannātha Miśrā, dat hier vlakbij staat en bekend staat als de *madhya-sthalī* of *yoga-piṭha* van Antardvīpa. Hij is hier in Antardvīpa verschenen, waar Brahmā duizenden vuuroffers heeft gebracht. Dit eiland staat eigenlijk bekend als Antardvīpa Māyāpura, omdat Caitanya Mahāprabhu in het hart van Brahmā verscheen. Dus hij nam hier een geboorte en nadat hij in Katvā *sannyāsa* had genomen, ging hij naar Jagannātha Purī en van daaruit ging hij op tournee door Zuid-India. Nadat hij uit Zuid-India terugkeerde naar Jagannātha Purī, ging hij naar Vṛndāvana. Overal waar hij kwam, predikte hij *nāma*

en *prema*. Als de dieren hem zagen, begonnen ze te huilen en zelfs *Hare Kṛṣṇa Hare Kṛṣṇa Kṛṣṇa Kṛṣṇa Hare Hare / Hare Rāma Hare Rāma Rāma Rāma Hare Hare* te zingen. Ook hier in Navadvīpa gaf hij *kṛṣṇa-prema* aan gevallen mensen, zoals Jagāi en Madhāi. Mahāprabhu zei tegen iedereen het volgende,

*yāre dekha, tāre kaha kṛṣṇa upadeśa
āmāra ājñāya guru hanā tarā' ei deśa*

Iedereen, die je tegenkomt, moet je instructies geven over de lessen van Śrī Kṛṣṇa. Word in mijn opdracht een *guru* en bevrijd de mensen van dit land.

En Bhaktivinoda Ṭhākura heeft geschreven, “*bolo kṛṣṇa bhaja kṛṣṇa karo kṛṣṇa śikṣā* – Chant *kṛṣṇa-nāma*, vereer Kṛṣṇa en informeer anderen over Kṛṣṇa.” Spreek van niets anders dan dit en laat anderen over niets anders dan dit spreken. Je moet alleen zingen, “Hari bol! Hari bol! Hare Kṛṣṇa! Hare Kṛṣṇa!” Ga langs de deur van ieder huis en vertel iedereen om *kṛṣṇa-nāma* te nemen. Jullie moeten allemaal *harināma* chanten ongeacht of men hindoe, moslim, christen of iets anders is. Iedereen moet het doen. Mahāprabhu heeft de *kīrtana* vanaf deze plek gestart en heeft toen zijn weg vervolgd naar het huis van de Chand Kazi, waar hij hem versloeg. Toen nam hij *sannyāsa* en trok door heel India om de heilige naam te prediken. Op het eind raakte hij geheel verzonken in het gevoel van Śrīmatī Rādhikā en proefde drie emoties,

*śrī-rādhāyāḥ praṇaya-mahimā kīdṛśo-vanayaivā-
svādyo yenādbhuta-madhurimā kīdṛśo vā madīyaḥ*

*saukhyam cāsyā mad-anubhavataḥ kīdṛcaṁ veti lobhāt
tad-bhāvādhyāḥ śacī garbha-sindhu harinduh*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 1.6)

“Wat is de grootheid van de liefde van Śrī Rādhā? Waaruit bestaat die verbijsterende zoetheid van mij, die zij door haar liefde proeft. Wat is het geluk, dat ze voelt, wanneer ze mijn zoetheid ervaart?” Intens verlangend naar het proeven van deze drie dingen verscheen de maan van Śrī Kṛṣṇa rijkelijk voorzien van haar emoties uit de oceaan van de baarmoeder van Śrīmatī Śacīdevī.

Wat is de aard van de *praṇaya* van Śrīmatī Rādhikā? Wat betekent *praṇaya*? In de achtereenvolgende stadia van toewijding worden *śraddhā*, *niṣṭhā*, *ruci*, *āśakti*, *bhāva* en *prema* gevolgd door *sneha*, *māna* en *praṇaya*. *Praṇaya* is zeer hoog; deze *praṇaya* is niet van deze wereld. Wat is de aard van Rādhikā’s liefde voor Kṛṣṇa? Hoe wordt Rādhikā gek door het proeven van de vier zoetheden van Kṛṣṇa, namelijk *nāma-mādhurī*, *rūpa-mādhurī*, *guṇa-mādhurī* en *līlā-mādhurī*? En nadat ze deze heeft geproefd, welke soort plezier ontleent ze er dan aan? Kṛṣṇa deed zijn best om deze dingen te begrijpen, maar dat lukte hem niet. Waarom niet? Omdat hij de *viṣaya* van *prema* is (het object van liefde). Śrīmatī Rādhikā is de *āśraya* van *prema* (de toevlucht van liefde). En daarom is het niet mogelijk om deze dingen te proeven, tenzij men de gevoelens van de *āśraya* aanneemt. Daarom heeft Kṛṣṇa de goedsgesteldheid en lichaamskleur van Rādhikā aangenomen en al die sentimenten geproefd in de Gambhīra. Het gevoel van Śrīmatī Rādhikā kan niet worden weggegeven, want niemand is gekwalificeerd het te aanvaarden. Alleen Rādhikā

zelf kan het proeven. Dit werd niet gedaan door Śrī Rāmacandra, Dvārakādhīśa Kṛṣṇa of Mathureśa Kṛṣṇa, laat staan Nārāyaṇa en anderen. Kṛṣṇa woog de *prema* af, voordat hij het gaf,

*ye yathā māṁ prapadyante
tāṁs tathaiva bhajāmy aham*

Bhāgavad-gītā (4.11)

Kṛṣṇa keek eerst, hoeveel *prema* iemand kon worden gegeven. Hij gaf *prema* in proportie tot de *bhajana*, die men voor hem uitvoerde. Als iemand *bhajana* deed ter waarde van vijfenwintig *paisā*, gaf hij hem *prema* ter waarde van vijftentwintig *paisā*. Maar wat heeft Caitanya Mahāprabhu gedaan?

*‘kṛṣṇa-nāma’ kare aparādher vicāra
kṛṣṇa balile aparādhīra nā haya vikāra*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 8.24)

Men dient er rekening mee te houden geen overtredingen te begaan bij het chanten van de naam van Śrī Kṛṣṇa. Daarom worden authentieke symptomen van spirituele extase niet in personen aangetroffen, die de naam van Śrī Kṛṣṇa met overtredingen chanten.

*caitanya nityānande nāhi esaba vicāra
nāma laite prema dene, bahe asrudhāra*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 8.31)

Voor het chanten van de heilige namen van Śrī Caitanya-Nityānanda bestaan dergelijke consideraties met overtredingen niet. Iemand die zijn toevlucht tot hen neemt en hun heilige namen met vertrouwen chant, wordt heel snel gezuiverd van voorgaande overtredingen. Als door iemand, die op deze ma-

nier is gezuiverd, *kṛṣṇa-nāma* oppakt, geven Śrī Caitanya-Nityānanda hem *prema* en stromen er tranen uit zijn ogen.

*yei ye māgaye, tāre deya āpana-dhana
gharma-vṛṣṭi sahe, ānera karaye rakṣaṇa*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 20.24)

De boom geeft alle rijkdom, waarover hij beschikt, aan een ieder, die iets van hem verlangt. Hij verdraagt hitte en regen en geeft anderen bescherming.

Mahāprabhu heeft deze rijkdom geschonken en heeft de hele wereld gezegend. Alle incarnaties van Bhagavān zijn in Kṛṣṇa meegekomen en nu is dezelfde Kṛṣṇa samen met alle andere incarnaties in Caitanya Mahāprabhu gekomen en hij is de meest vrijgevege van allemaal.

*namo mahā-vadānyāya kṛṣṇa-prema-pradāya te
kṛṣṇāya kṛṣṇa-caitanya-nāmne gaura-tviṣe namaḥ*

Ik bied *praṇāma* aan Śrī Caitanya Mahāprabhu, die Kṛṣṇa zelf is. Hij heeft de gouden tint van Śrīmatī Rādhikā aangenomen en verspreidt *kṛṣṇa-prema* op vrijgevege wijze.

Mahāprabhu woog de *prema* niet af. Narottama dāsa Ṭhākura schrijft, “*emana dāyalo āra nahi tri-bhuvane kṛṣṇa prema aise dūra darśane*—In de drie werelden is niemand zo genadevol. Hem louter zien, zelfs van een afstand, schenkt *kṛṣṇa-prema*.” Zelfs iemand, die *darśana* van Caitanya Mahāprabhu van een afstand neemt, verdrinkt in *prema*. Dit niet alleen. Mahāprabhu heeft zelfs voor een container gezorgd, namelijk de kwalificatie voor degenen, die er geen hadden, en heeft hen deze *prema* in hun volle capaciteit laten drinken.

*caitanyaṅvatāre vahe premāmṛta-vanyā
 saba jīva preme bhāse, prthivī haila dhanyā
 e-vanyāya ye nā bhāse, sei jīva chāra
 koṭi-kalpe kabhutāranāhika nistāra*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 3.254-55)

Door de komst van Śrī Caitanya stroomt er een vloed nectar van goddelijke liefde. Alle levende wezens kunnen meedrijven in deze vloed van *prema* en daardoor is de Aarde gezegend. De *jīvas*, die niet in deze vloed meedrijven zijn verdoemd. Ze kunnen miljoenen *kalpas* niet meer worden bevrijd.

Fortuinlijk zijn zij, die een volle beker van deze *prema* kunnen drinken, waardoor hun leven een succes wordt. Deze gelegenheid krijgen ze niet meer, zelfs niet na miljoenen en miljoenen levens. Jullie allemaal hebben nu deze gelegenheid! In het recente verleden zijn de metgezellen van Mahāprabhu in deze wereld verschenen, zoals Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura, Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura en anderen. We zijn oneindig fortuinlijk om in deze *paramparā* te zijn gekomen. Maar helaas raken veel mensen onder invloed van Kali en omdat hun intelligentie is afgedekt, maken ze ruzie met elkaar om tegemoet te komen aan hun eigenbelangen. Maar er dient moeite te worden gedaan om alle Vaiṣṇava's weer te verenigen. Het zou mooi zijn, als we allemaal onder de ene toevlucht van Caitanya Mahāprabhu weer bij elkaar zouden komen. De laatste woorden van Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī waren, "Jullie moeten je verenigen onder leiding van één *āśraya* en op die manier Kṛṣṇa dienen, de *viṣaya* (het object van liefde)." Die ene *āśraya* (de toevlucht van liefde) is Śrīmatī Rādhikā of Baladeva Prabhu, Nityānanda Prabhu. Śrīla

Bhaktisiddhānta Prabhupāda was hun afgezant en vertegenwoordiger. Dus onder diezelfde *āśraya* dienen we allemaal de *viṣaya*, Kṛṣṇa of Caitanya Mahāprabhu, ongeacht duizenden hinderissen of duizenden mensen, die schande van ons spreken. Zoals Haridāsa Ṭhākura op tweeëntwintig marktplaatsen werd beursgeslagen en zoals Prahlāda Mahārāja zoveel oordelen moest ondergaan, zo ging Śrīla Bhaktisiddhānta Prabhupāda door problematische condities heen in Kuliya-grāma, zoals jullie weten. Diezelfde Prabhupāda zegt, dat we ondanks de mogelijke tegenwerking van duizenden hindernissen of vervloekingen, we zelfs bereid zijn ons leven op te geven om *viṣaya*-Kṛṣṇa onder leiding van één *āśraya* te dienen, Śrīmatī Rādhikā. *Sei janya milana* – alleen om deze reden hebben we hier een bijeenkomst.

Prabhupāda zei, dat in deze wereld zoveel noodzaken zijn. We zijn niet in deze wereld gekomen om aan die noodzaken te voldoen. Het is belangrijk, dat we tijdens ons leven ons levensdoel realiseren. Wat is dat doel? We zijn van nature dienaren van Kṛṣṇa. Sommigen aanvaarden deze waarheid en anderen doen dat niet. Zij die dit niet aanvaarden, zullen van wege hun zonden rampspoed tegemoet gaan. Maar we zijn allemaal *kṛṣṇa-dāsa*. Dus we verankeren dit idee als doel van ons leven. Onze enige plicht is de *manobhīṣṭha*, de innerlijke wens van Caitanya Mahāprabhu, in vervulling te brengen. Daarom zei Prabhupāda, “Word geen *pañca-misālī* (vermengd met vijf verschillende gedachten); op die manier kun je jouw Heer niet dienen. Proberen jullie zuivere Vaiṣṇava’s te worden, exclusieve Vaiṣṇava’s, ook werkelijk zonder bezit. Indien we *bhajana* kunnen uitvoeren onder leiding van onze

voorgangers, ontstaat de voedingsbodem voor ons welzijn. Degenen, die pogingen doen om anderen een plezier te doen, zoals *pañca-misālis*, zijn geen *gurus*. Tegenwoordig echter treffen we deze soort mensen in overvloed aan. De meesten van ons zitten achter *kanaka*, *kāminī* en *pratiṣṭhā* aan (rijkdom, vrouwen en positie). We wijken af van ons belangrijkste objectief. Als we allemaal werkelijk het verlangen zouden hebben om de *manibhīṣṭha* van Caitanya Mahāprabhu te vervullen, zou er geen ruzie plaatsvinden. Als ik *kṛṣṇa-bhajana* doe onder leiding van *gurudeva*, hoe kan er dan ruzie ontstaan? Als we de woorden van Śrīla Prabhupāda ter harte nemen en verenigd blijven, zou dat erg mooi zijn. Wat is de *vicāra*, het idee, van Śrīla Prabhupāda? Alleen de conceptie van Mahāprabhu is de ware *rūpānuga* conceptie. Śrīla Rūpa Gosvāmī, Sanātana Gosvāmī, Raghunātha dāsa Gosvāmī, Jiva Gosvāmīpāda en daarna Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī, Vṛndāvana dāsa Thakura, daarna Śyāmānanda Prabhu, Śrīnivāsa Ācārya, Narottama Ṭhākura, daarna Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, Baladeva Vidyābhūṣaṇa, Śrīla Jagannātha dāsa Bābājī Mahārāja, Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura, Prabhuada en daarna zijn leerlingen – we dienen hun conceptie te aanvaarden. Als we onze *guru* aan de zijlijn zetten, komt er geen juiste begripsvorming. “Ik aanvaard alleen mijn *guru* en ik aanvaard niet de *guru-paramparā*. Ik lees niet de literatuur van Śrīla Rūpa Gosvāmī, Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura en ik geef hen geen respect” – wat wordt ons noodlot, als we ons mengen met mensen met een dergelijke mentaliteit? Als we gezamenlijk de *vāṇī* (woorden) van Śrī Rūpa en Raghunātha kunnen prediken, als we gezamenlijk de *vāṇī* van Śrīla Bhak-

tivinoda en Śrīla Prabhupāda kunnen prediken, is de samenkomst heilzaam. Het heeft geen zin om samen te komen met de intentie om politiek te voeren, om *guru* te worden, of om naam en faam te verwerven. In een van de betekenisgevingen van Prabhupāda op *Śrī Caitanya-caritāmṛta* wordt gezegd, dat Kṛṣṇa nooit Vṛndāvana verlaat. Rādhikā verlaat Vṛndāvana ook nooit. Hij zegt duidelijk, dat Vrajendra-nandana, Śyāmasundara, Rādhā-kānta, Rādhā-ramaṇa veruit superieur zijn aan Rukmiṇī of Satyabhāmā samen met Kṛṣṇa. Wie is onze eerbiedwaardige godheid? Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura heeft als volgt geschreven,

*ārādhyo bhagavān vrajeśa-tanayas tad-dhāma vṛndāvanam
ramyā kācid upāsanaṁ vraja-vadhū-vargena yā kalpitā
śrīmad-bhāgavatam pramāṇa-amalam premā pumartho
mahān śrī-caitanya mahāprabhor matam idaṁ tatrādarō naḥ paraḥ*

De Allerhoogste Heer Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa en zijn transcendente woonplaats Śrī Vṛndāvana-dhāma zijn mijn verenswaardige objecten. De meest uitmuntende methode voor het vereren van Kṛṣṇa is die van de *gopa-ramaṇīs*, de jongedames van Vraja (*vraja-vadhū*). *Śrīmad-Bhāgavatam* is het smeteloze en meest gezaghebbende geschrift en *kṛṣṇa-prema* is het vijfde en hoogste bereik van het menselijk leven na *dharma*, *artha*, *kāma* en *mokṣa*. Daarom heet het *pañcama-puruṣārtha* of *parama-puruṣārtha*. Dit is de opvatting van Śrī Caitanya Mahāprabhu. We hebben de hoogste achting voor deze conclusie. We hebben geen neigingen naar of respect voor misleidende meningen.

En als iemand dan toch nog Rādhā-Pārtha-sārathī¹ (als naam van de godheden) uitspreekt in plaats van Rādhā-Rādhā-

¹ In Hoofdstuk Dertig van *Teachings of Lord Caitanya* schrijft A.C. Bhaktivedānta Svāmī, “Zelfs de transcendente relatie, welke wordt ervaren door een toegewijde van Nārāyaṇa in Vaiṣṇava, is incompleet, omdat dit geen realisatie betreft van een relatie met Kṛṣṇa in Goloka-Vṛndāvana. De toegewijden van Kṛṣṇa proeven geen toegewijde dienst aan Nārāyaṇa, omdat de toegewijde dienst aan Kṛṣṇa dermate aantrekkelijk is, dat Kṛṣṇa’s toegewijden geen behoefte hebben een andere gedaante te vereren. Dus de *gopīs* van Vṛndāvana zien Kṛṣṇa niet graag als de echtgenoot van Rukmiṇī en ze noemen hem niet Rukmiṇī-ramaṇa. In Vṛndāvana wordt Kṛṣṇa Rādhā-Kṛṣṇa genoemd, hetgeen betekent, eigendom van Rādhārāṇī. Hoewel de echtgenoot van Rukmiṇī en Rādhā’s Kṛṣṇa zich in algemene zin op hetzelfde niveau bevinden, wijzen de namen in de spirituele wereld op verschillende begrippen van diverse aspecten van Kṛṣṇa’s bovenzinnelijke persoonlijkheid. Als men Rukmiṇī-ramaṇa, Rādhā-ramaṇa, Nārāyaṇa, of andere namen van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods op gelijke voet hanteert, begaat men de fout van overlappende smaken, dat technisch *rasābhāsa* wordt genoemd. Deskundige toegewijden accepteren een dergelijke vermenging niet, die ingaat tegen de conclusies van zuivere toegewijde dienst.”

Śrīla Bhaktivedānta Svāmī schrijft wederom in zijn commentaar op *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya-līlā* 8.90), “... de toegewijde van Kṛṣṇa, die gehecht is aan de hoogst aantrekkelijke verschijning van Bhagavān, vindt Nārāyaṇa niet van groot belang. Toen de *gopīs* Kṛṣṇa wel eens in de gedaante van Nārāyaṇa zagen, raakten ze niet bijster tot hem aangetrokken. De *gopīs* hebben Kṛṣṇa nooit Rukmiṇī-ramaṇa genoemd. Kṛṣṇa’s toegewijden in Vṛndāvana richten zich tot hem als Rādhā-ramaṇa, Nanda-nandana en Yaśodā-nandana, maar niet als Vasudeva-nandana of Devaki-nandana. Hoewel volgens het materiële concept Nārāyaṇa, Rukmiṇī-ramaṇa en Kṛṣṇa één en dezelfde zijn, kan men in de geestelijke wereld niet de naam van Kṛṣṇa met die van Rukmiṇī-ramaṇa of Nārāyaṇa verwisselen. Doet men dit wel vanwege een armzalige hoeveelheid kennis, is zijn relatie met God spiritueel corrupt, hetgeen *rasābhāsa* wordt

ramaṇa, zegt Prabhupāda, dat die persoon *mūrkhā* is, een dwaas, die er niets van begrijpt. Die mensen spreken hetgeen hun verstand dicteert. Wij moeten strikt onze *guru-paramparā* en de woorden van Caitanya Mahāprabhu volgen en dan is het mogelijk, dat we tot elkaar naderen en bij elkaar kunnen blijven. En er is een andere groep mensen, die blijft beweren, dat de *jīva* uit Goloka-Vṛndāvana is gevallen. Dit is echter niet goedgekeurd door Śrīla Jīva Gosvāmī. We moeten volgen, hetgeen Jīva Gosvāmī over deze kwestie heeft gezegd.

*yad gatvā na nivartante
tad-dhāma paramaṁ mama*

Bhāgavad-gītā (15.6)

Zij, die deze allerhoogste woonplaats bereiken, keren nimmer naar deze materiële wereld terug.

Maar het idee, dat we “na die allerhoogste woonplaats te hebben bereikt weer in deze wereld terugvallen” is een misverstand; dit is niet onze conceptie. Als er een mogelijkheid zou bestaan, dat we weer kunnen terugvallen zelfs na het bereiken van een plek in die *dhāma* – wat heeft het dan voor zin om daar naartoe te gaan? Daarom dienen we alvorens te gaan prediken op de hoogste te zijn van de conceptie van Rūpa

genoemd, een overlapping van transcendente relaties of smaken. De gevorderde toegewijde, die de transcendente trekken van Bhagavān heeft gerealiseerd, zal niet de fout maken door een *rasābhāsa* situatie te creëren door de ene naam voor een ander te gebruiken. Vanwege de invloed van Kali-yuga bestaat er veel *rasābhāsa* in de naam van extravagantie en liberaal denken. Dergelijk fanatisme wordt door zuivere toegewijden niet gewaardeerd.”

Gosvāmī, de conceptie van Jīva Gosvāmī en de conceptie van onze hele *guru-paramparā*, zodat de zuivere, onbesmette boodschap van de *paramparā* wordt uitgezonden. Er dient *prema-dharma* verstoken van afgunst te worden gepredikt. De kern van dergelijke *prema-dharma* moet zijn als volgt,

*trṇād api sunicena
taror api sahiṣṇunā
amāninā mānadena
kīrtanīyaḥ sadā hariḥ*

Als men zichzelf lager acht en onbeduidender dan onbeduidend gras, dat onder ieders voeten is platgetrapt, als men verdraagzamer is dan een boom, als men geen trots heeft en ieder ander volgens zijn respectievelijke positie respect betuigt, kan men onafgebroken de heilige naam van Śrī Hari chanten.

Welk type Vaiṣṇava beweert men te zijn, als men deze houding niet heeft? Als we aan gevorderde Vaiṣṇava's geen gepast respect betuigen door te zeggen, "Ga niet naar deze Vaiṣṇava," zoals bij het uitvaardigen van resoluties – is dat *vaiṣṇava-dharma*? Komen we op deze manier bij elkaar? We moeten daarom Vaiṣṇava's altijd respecteren. Als van ons wordt verwacht, dat we alle *jīvas* respecteren, wat valt er dan nog te zeggen van het respecteren van alle Vaiṣṇava's? Daarom is dit overtreding Nummer Eén op de Lijst van Overtredingen tegen de Heilige Naam. Let goed op, dat je nooit een dergelijke overtreding begaat. We dienen altijd Vaiṣṇava's te respecteren. Hiermee starten we vanaf het eerste begin. Iemand, die niet in staat is het juiste respect aan Vaiṣṇava's te betuigen, is nog niet aangekomen in het stadium van de *madhyama-adhikārī*. Hij is nog een *kaniṣṭha-adhikārī*. Met deze conceptie

van Śrī Caitanya Mahāprabhu kunnen we zijn glorie over de hele wereld prediken en om deze reden is het van essentieel belang, dat we ons verenigen. We dienen onze eigenbelangen op te geven; alleen daarna kunnen we gekwalificeerd worden om de *vāṇī* van Caitanya Mahāprabhu en Prabhupāda onder hun leiding te prediken. Vaiṣṇava's zoals *parama-pūjyapāda* Bhakti Vilāsa Tirtha Mahārāja, *parama-pūjyapāda* Śrīdhara Mahārāja, *parama-pūjyapāda* Mādhava Mahārāja, *parama-pūjyapāda* Naimi Mahārāja, *parama-pūjyapāda* Giri Mahārāja, *parama-pūjyapāda* Vaikhānas Mahārāja, mijn Guru Mahārāja en Bhaktivedānta Svāmī Mahārāja zijn allemaal *vaibhava*, extensies, van Prabhupāda. Als Prabhupāda in deze wereld afdaalt, komen zijn metgezellen met hem mee. Maar als we een van deze persoonlijkheden bekritisieren en een ander respecteren, is dit niet goed. We dienen iedereen het juiste respect te gunnen en trachten *vaiṣṇava-dharma* te prediken. We moeten trouwens ook nog eens bij elkaar gaan zitten om volgens onze Vaiṣṇava kalender tot de juiste vastendata te komen voor India en buiten India. Iedereen dient één pad te volgen. Nadat we over deze punten tot overeenstemming zijn gekomen, kunnen we proberen in een harmonieuze atmosfeer gezamenlijk in de wereld te prediken. Dan zal onze samenkomst enige vruchten dragen. We dienen erop toe te zien, dat deze conferentie geen politieke speelplaats wordt. Ik beëindig hier mijn toespraak door de lotusvoeten van Caitanya Mahāprabhu een nederig gebed aan te bieden, opdat hij ons genade mag schenken, zodat we altijd alle Vaiṣṇava's kunnen respecteren en dat we zijn boodschap, die reeds over de we-

reld is verspreid, steeds verder mogen blijven prediken en we altijd verenigd mogen blijven.

Deze lezing werd gesproken op 4 maart 1996.

Hoofdstuk Les

श्री गान्धर्वासम्प्रार्थनाष्टकम्

Śrī Gāndharvā-samprārthanāṣṭakam

gecomponeerd door

Śrīla Rūpa Gosvāmī

वृन्दावने विहरतोरिह केलिकुञ्जे
मत्तद्विपप्रवरकौतुकविभ्रमेण्चर्या
सन्दर्शयस्व युवयोर्वदनारविन्द
द्वन्द्वं विधेहि मयि देवी?कृपां प्रसीद

vṛndāvane viharator iha keli-kuñje
matta-dvipa-pravara-kautuka-vibhrameṇa
sandarśayasva yuvayor vadanāravinda-
dvandvaṁ vidhehi mayi devī! kṛpāṁ prasīda (1)

O Devī Rādhike, jij en Śrī Kṛṣṇa amuseren zich voortdurend met jullie ambrozijnen liefdesspel in de liefdeshutten van Vṛndāvana, zoals de bedwelmdde koning olifant met zijn konin-

gin olifant speelt. Wees daarom met mij tevreden en geef me op genadevolle wijze de *darśana* van jullie beider lotusgezicht.

Commentaar

Śrīmatī Rādhikā en Kṛṣṇa lopen altijd te slenteren, ze lopen hand in hand door de dichtbegroeide paden van Vṛndāvana en spelen in de vele mooie *keli-kuñjās* (loofhutten van plezier). En wat spelen ze? Verstoppertje? Maar niet met hun lichaam; hoe zou Śrīmatī Rādhikā haar stralende lichaam kunnen verbergen? Ze spelen verstoppertje met hun ogen en als hun blikken naar elkaar toeschieten, zoeken ze dekking tegen de pijlen uit elkaars ogen. Deze *keli-kuñjās* decoreren de hellingen van Govardhana, Saṅkeṭa, Rādhā-kuṇḍa, Nidhuvana en Sevā-kuñja. Rūpa Gosvāmī bidt, “O Devī, alsjeblieft! Wil je me *darśana* van jullie beiden geven? Kan ik jullie glimlachende gezichten zien?”

हा देवी?काकुभरगद्गदयाद्य वाचा
याचे निपर्य भुवि दण्डवदुद्धर्तारिः
अस्य प्रसादमबुधस्य जनस्य कृत्वा
गान्धर्विके निजगणे गणनां वेधेहि

*hā devī! kāku-bhara-gadgadayaḍya vācā
yāce niparya bhuvi daṇḍavad udbhaṭārtiḥ
asya prasādam abudhasya janasya kṛtvā
gāndharvike! nija-gaṇe gaṇanān vedahehi (2)*

O Devī Gāndharvike, in opperste wanhoop werp ik me als een stok op de grond en vraag jou nederig en met gebroken stem deze dwaas alsjeblijft genade te schenken en te beschouwen als van jouzelf.

Commentaar

Hier bidt Rūpa Gosvāmī, “O Devī, ik roep naar je! Mijn woorden komen eruit als onzin, mijn stem is gebroken en vallend op de grond bied ik mijn *daṇḍavat-praṇāmas*. Ik ben een idioot en ik weet niets, maar O Gāndharvike! Hoor alsjeblijft mijn ene verzoek: schrijf mijn naam op jouw hart als jouw *pālya-dāsī*.

श्यामे?रमारमणसुन्दरतावरिष्ठ
 सौन्दर्यमोहितसमस्तजगज्जनस्य
 श्यामस्य वामभुजबद्धतनुं कदाहं
 त्वामिन्दिराविरलरूपभरां भजामि?

*śyāme! ramā-ramaṇa-sundaratā-varīṣṭha-
 saundarya-mohita-samasta-jagaj-janasya
 śyāmasya vāma-bhuja-baddha-tanuṁ kadāhaṁ
 tvām indirā-virala-rūpa-bharāṁ bhajāmi? (3)*

O Śrīmatī Śyāme, jouw Meester is zelfs verleidelijker dan Nārāyaṇa Bhagavān en zijn schoonheid betovert de hele schepping. Je wordt altijd aan zijn linker zijde door zijn arm omhelst en jouw schoonheid kan niet worden geëve-

naard, zelfs niet door Lakṣmī-devī. Wanneer zal ik deze schoonheid op de juiste wijze hebben geëerd?

Commentaar

Rūpa Gosvāmī bidt, “O Śyāme, Ramā-ramaṇa Nārāyaṇa is erg mooi en we zien duidelijk, dat Kṛṣṇa veel, veel mooier is dan hij! Kṛṣṇa is zo mooi, dat alles en iedereen tot hem wordt aangetrokken en door hem wordt geboeid. Maar zie! Hijzelf is tot jou aangetrokken geraakt! Maar Rādhē! Je wilt niet op zijn schoot liggen. Hij probeert jou te omarmen door zijn linker hand rond jouw middel te leggen, maar jij strubbelt tegen en zegt, ‘Nee, nee, nee’. Je aanvaardt de toevlucht van zijn schoot niet. Devī, wanneer zie ik jouw gezicht op die manier vertrekken?

त्वां प्रच्छदेन मुदीरच्छविना पिधाय
मञ्जीरमुक्तचरणां च विधाय देवी
कुञ्जे व्रजेन्द्रतनयेन विराजमाने
नक्तं कदा प्रमुदितामभिसारयिष्ये

*tvām pracchadena mudīra-cchavinā pidhāya
mañjīra-mukta-caraṇāṁ ca vidhāya devī!
kuñje vrajendra-tanayena virājamāne
naktam kadā pramuditām abhisārayiṣye? (4)*

O Devī Rādhika! Wanneer word ik jouw *sakhī* en doe ik jou een plezier door jou transcendente gedaante in een *sāri* met de kleur van een regenwolk te kleden en de

enkelbellen van jouw voeten af te nemen en je naar een schitterende *kuñja* te sturen voor een nachtelijke ontmoeting met Nanda-nandana?

Commentaar

Rūpa Mañjarī heeft vele taken en van al die taken is ze vooral deskundig in het kleden van Śrīmatī Rādhikā op perfecte wijze in overeenstemming met het seizoen. In de nachten van de volle maan kleedt ze Śrīmatī helemaal in het wit en wrijft haar huid in met kamfer, zodat ze zo wit straalt als de volle maan en in het bos niet wordt gezien, wanneer ze op weg gaat naar Śyāma.

Het is rond middernacht op de nacht van de volle maan. Vṛndā benadert Rādhikā en zegt, “O Rādhe, weet je, dat Kṛṣṇa op jou staat te wachten en dat hij mij heeft gestuurd om jou naar hem toe te brengen? Rādhe, kom alsjeblieft met me mee.”

Maar Rādhikā geeft zich niet zo gemakkelijk aan hem over. Eerst wil ze weten, “Hoe graag wil hij me zien?”

Rādhikā weigert naar hem toe te gaan en zegt, “Nee, ik kom niet.” Kṛṣṇa wil haar heel graag zien, dus nu Vṛndā geen succes had, stuurt hij zijn vriend Subala. Omdat Subala heel handig is in het afleveren van Kṛṣṇa’s liefdesboodschappen, is hij Kṛṣṇa’s beste vriend en sterkste medestander geworden inzake communicatieve onderhandelingen met Śrīmatī Rādhikā.

Nadat Kṛṣṇa Rādhikā heeft overgehaald hem te ontmoeten, roept Rādhikā Rūpa Mañjarī bij zich, “*Hā* Rūpa Mañjarī! Ik

zal naar hem toegaan en jij alleen gaat met me mee. Geen andere *sakhī* komt vanavond, maar kijk, eerst moeten een paar veranderingen worden aangebracht!”

Rādhikā draagt een helderrode doek op haar heupen en een blauwe sjaal van boven, die bezet is met edelsteentjes, die twinkelen alsof hij is besprenkeld met sterren. In deze duistere nacht zou ze van een grote afstand gemakkelijk kunnen worden gezien en daarom bidt Rūpa, “O Śrīmatī, O mijn Rādhā, jij draagt me op, ‘Ga mijn zwarte kleding halen en kleed me dusdanig aan, dat zelfs mijn eigen moeder me niet ziet, als ik met gebogen hoofd pal vóór haar sta.’ Dan zeg je me, dat jouw enkelbellen rinkelen als het geluid van een zwaan en dat ik ze stevig in een strook stof moet wikkelen, zodat je geruisloos kunt lopen. Daarna breng ik jou geruisloos naar een andere *kuñja*, die een eindje verder ligt dan de plek, waar Kṛṣṇa gretig op jou zit te wachten. Dan loop ik schaamteloos naar hem toe en zeg, ‘Oh, ze komt vannacht niet naar jou toe. Ze weigert jou te zien.’”

Rūpa laat hem haar geliefde Svāminī niet ontmoeten, tenzij ze er zeker van is, dat hij oprecht is en haar gezelschap niet vanzelfsprekend vindt.

Bij het horen van de woorden van Rūpa Mañjarī sluit Kṛṣṇa zijn ogen en slaakt in grote pijn een diepe zucht. Als Rūpa Mañjarī dan zijn oprechte verlangen naar Śrīmatī Rādhikā observeert, zegt ze tegen hem, “Zet al jouw zorgen maar aan de kant – ze komt eraan!” Nadat Rūpa Mañjarī Rādhikā naar die *kuñja* heeft begeleid en haar aan zijn armen overdraagt, laat ze hen daar met rust en gaat als bewaker bij de ingang van de *kuñja* staan, niet alleen om onbevoegden te weren,

maar ook voor het geval, dat Śrīmatī iets nodig heeft en haar roept.

कुञ्जे प्रसूनकुलकल्पितकेलितल्पे
संविष्टयोर्मधुरनर्मविलासभाजोः
लोकत्रयाभरणयोश्चरणाम्बुजानि
संवाहयिष्यति कदा युवयोर्जनोऽयम्

*kuñje prasūna-kula-kalpita-keli-talpe
saṁviṣṭayor madhura-narma-vilāsa-bhājoḥ
loka-trayābharaṇayoś caraṇāmbujāni
saṁvāhayaṣyati kadā yuvayor jano ‘yam? (5)*

O Devī, jij en Śrī Kṛṣṇa liggen in een *kuñja* op een bed van diverse soorten bloemen, de speelplaats voor jullie zoete liefdesplezier. Wanneer krijg ik de gelegenheid om de lotusvoeten van jou en jouw geliefde te dienen, die samen de drie werelden tooien? Oh, wanneer komt die grote dag?

Commentaar

Rūpa Mañjarī bidt, “O Prāṇa-priyā, mijn Rādhā! Nadat ik jullie in die Saṅkeṭa *kuñja* bij elkaar heb gebracht, ga ik allerlei mooie, zachte en geurende lotussen en bloembladeren verzamelen om op jullie bed leggen. Jullie gaan daar samen zitten en, Radhe! Met jouw rechter hand leg je liefdevol *pāna* in de prachtig glimlachende mond van Kṛṣṇa. Dan beginnen jullie in allerlei vrolijke gesprekken plezier te maken met elkaar. Hij prijst jou lachend en zegt, “O mijn geliefde! Liefste van mijn hart! Wat heb je Jaṭilā en Kuṭilā mooi in de maling ge-

nomen!” Glimlachend antwoord je, “En jij dan! Wat heb jij Candrāvalī mooi bedrogen!” Terwijl je naar mij kijkt, zeg je, “Kijk eens, hoe deze *mañjarī* ons netjes bedient! En hoe goed Paurṇamāsī en Lalitā ons hebben geholpen bij onze ontmoeting!”

Op dat moment zit ik aan jouw voeten en masseer ze soms heel zachtjes en soms masseer ik Kṛṣṇa’s voeten. Soms heb ik één hand voor jou en één voor hem en masseer jullie tegelijkertijd. Jouw voeten zijn alles voor me, Radhe! Ik ga ze beschilderen met lijntjes *alta* en ik ga ze voor jouw plezier versieren.”

Als hij zijn externe bewustzijn weer terugkrijgt in zijn gedaante als Rūpa Gosvāmī, bidt hij, “O Svāminī, O mijn Rād-hā, ik verleende al deze diensten aan jou! Ik deed al die dingen. Alsjeblieft, Rādhe, ik wil mijn positie en mijn *sevā* terug. Wanneer breng je me bij jou terug?”

त्वत्कुण्डरोधसि विलासपरिश्रमेण
स्वेदाम्बुचुम्बिवदनाम्बुरुहश्रियौ वाम्
वृन्दावनेश्वरि कदा तरुमूलभाजौ
संविजयामि चमरिचयचामरेण

tvat-kuṇḍa-rodhasi vilāsa-pariśrameṇa
svedāmbu-cumbi-vadanāmburuha-śriyau vām
vṛndāvaneśvari! kadā taru-mūla-bhājau
saṁvijayāmi camari-caya-cāmareṇa!

O Vṛndāvaneśvarī, na het liefdesplezier met Kṛṣṇa op de oever van jouw *kuṇḍa* met jullie gezicht schitterend gedecoreerd met

druppeltjes transpiratie, gaan jullie beiden uitrusten onder een wensboom op een *śimhāsana* bezet met edelstenen. Wanneer ben ik in staat jou met een *cāmara* koelte toe te waaien, wanneer jij jezelf in die conditie bevindt?

Commentaar

Hier bidt Rūpa Mañjarī, “O Svāminī, op de oevers van jouw *kuṇḍa*, die mij dierbaarder is dan mijn eigen leven, is een plek waar veel *kadamba*-bomen en geurende bloemen staan, zoals *mālatī* en *campā*. Prachtige klimplanten slingeren zich rond de bomen en de geur van hun bloemen verspreidt zich overal naartoe. Jouw *kuṇḍa* is boordevol evenals mijn hart, Devī, en is versierd met trossen bloeiende lotussen. Ha Rādhā! Je ligt daar met Kṛṣṇa op deze plek aan de oever. Jullie zijn alletwee vermoeid van jullie zoete spel en op jullie voorhoofd zijn parels transpiratie zichtbaar, die jullie gezicht zo mooi decoreren als twinkelende sterretjes.”

Welk spel en vermaak heeft hen zo vermoeid? De slimme *sakhīs*, die Kṛṣṇa met Rādhā zagen spreken, stalen op deskundige wijze zijn fluit. Ze lachten en zetten hem aan hun lippen, omdat ze wisten, dat hij altijd wordt gekust door zijn lippen. Toen hij erachter kwam, dat zijn *varṁsī* zoek was, sloeg hij onmiddellijk alarm en riep, “Waar is mijn *priyā-varṁsī*? Oh, waar is degene, die mijn zijde nooit verlaat? Waar is de meest dierbare metgezel van mijn lippen?” Kṛṣṇa rende van de ene *gopī* naar de andere om naar de toestand van zijn geliefde fluit te informeren. De *gopīs*, die het gevoel hadden, dat dergelijke liefdesuitingen en een dergelijke gretigheid voor associatie alleen zou mogen zijn gereserveerd voor Rādhikā,

gaven ze de fluit aan elkaar door en zeiden, “Lalitā heeft hem!”, “Rūpa Mañjarī heeft hem!” en soms, “Jouw *vaṁsī* is zo onkuis, dat hij jou nu helemaal heeft verlaten!”

Kṛṣṇa en Śrīmatī Rādhikā liggen daar samen en zijn moe van dit spel en van verstoppertje spelen. Er komen zwermen grote, zwarte bijen aan, die proberen de bloem van Śrīmatī Rādhikā’s lotusvoeten binnen te gaan. Ze worden aangetrokken door de geur, maar hebben niet in de gaten, dat het voeten zijn aan wie ze een bezoek brengen. Zij denken, dat ze een nieuwe, bijzonder wonderlijke bloem hebben ontdekt.

Er staan veel *gopīs* om Śrīmatī heen. Sommigen geven verkoeling met *cāmara*, zo heel langzaam, zachtjes en lief. Sommigen waaien met pauwenveerwaaiers en anderen waaien zachtjes met de uiteinden van hun *sarī* over het hoofd van Śrī Kṛṣṇa’s om hem verkoeling te geven. Rūpa Mañjarī bidt, “Radhe, wanneer zeg je tegen me, ‘O *dāsī*, ik ben ontzettend moe. Wil je even bij me komen? Kun jij deze *cāmara* pakken, die zo mooi, wit en zacht is met een handvat, dat kostbaarder is dan goud, en wil je me daarmee op een lieve manier verkoeling geven?”

“O *Devī*, ik kom eraan! Ik neem die *cāmara* mee en ook wat vers, zacht blad van de *aśoka*-boom en pauwenveren en dan ga ik jou zachtjes verkoeling geven. O *Vraja-devike*, wanneer wordt dit waarheid?”

लिनां निकुञ्जकुहरे भवती मुकुन्दे
चित्रैव सूचितवती रुचिराक्षि नाहम्

भुग्नां भुवं न रचयेति मृषारुषां त्वाम्
अग्रे ब्रजेन्द्रतनयस्य कदा नु नेष्ये

*linām nikuñja-kuhare bhavatīm mukunde
citraiva sūcitavati rucirākṣi nāham
bhugnām bhruvaṁ na racayeti mṛṣā-ruṣām tvām
agre vrajendra-tanayasya kadā nu neṣye (7)*

O Rādhikā met jouw mooie ogen, wanneer jij je speelt op een geheime plek in een *kuñja* verstopt en Śrī Kṛṣṇa komt erachter, waar jij je hebt verstopt en hij benadert jou, vraag je mij, “Hé Rūpa Mañjari! Waarom heb je Kṛṣṇa vertelt, waar ik me had verstopt?” Dan antwoord ik, “Nee, nee, ik heb niets gezegd; Citrā Sakhī heeft het hem verteld. Wil je daarom alsjeblieft niet jouw wenkbrauwen fronsen, als je naar me kijkt?” Wanneer spreek ik deze smekende woorden tegen jou, terwijl ik zie, dat je vlak voor Kṛṣṇa staat en mij beschuldigt? Wanneer komt die dag?

Commentaar

Rādhikā en Kṛṣṇa spelen gokspelletjes, waarbij ze elkaars pionnen met een worp van de dobbelsteen over het bord jagen. Als Rādhikā het spelletje gaat verliezen, begint Kṛṣṇa in zichzelf te glimlachen en ziet tot zijn blijdschap, dat hij gaat winnen. Als Rādhikā dit ziet, wordt ze boos, springt razendsnel overeind en rent weg. Niemand weet, waar ze naartoe is gegaan en Kṛṣṇa begint hier en daar naar haar te zoeken. Dan pakt hij de doek van Viśākhā-devī in zijn hand en pleit bij

haar, “Waar kan ik haar vinden, die mijn hartewens vervult?” Hoewel ze hem stiekem uitlacht, lijkt Viśākhā uiterlijk heel ernstig en terwijl ze naar een ver afgelegen *kuñja* wijst, zegt ze, “O ze heeft zich daar verstopt.”

Kṛṣṇa rent onmiddellijk naar die plek onder het toeziend oog van de *sakhīs*. Als hij daar aankomt, blijkt de *kuñja* leeg te zijn en hoewel de *sakhīs* en *mañjarīs* zo hard om hem moeten lachen, dat de tranen over hun wangen rollen, rent hij onmiddellijk de hele weg terug. Buiten adem richt hij zich met zijn ogen tot Lalitā en zij wenkt naar een nabij gelegen *kuñja*. Maar dan ziet hij in zijn ooghoek, dat Viśākhā staat te lachen en hij denkt, “Oh, Viśākhā heeft gelogen en aangezien Lalitā zo’n goede vriendin van haar is, liegt Lalitā natuurlijk ook!” Dus in plaats van de aanwijzing van Lalitā te volgen benadert hij Citrā en zegt, “Oh, waar is mijn Rādhā?” Zonder een woord te zeggen dirigeert ze hem naar de juiste *kuñja* met een wenk uit de hoeken van haar lotusogen. Hij gaat er linea recta naartoe en treft Rādhikā aan, die zich daar had verstopt.

Rūpa Mañjarī bidt, “O mijn leven, mijn Rādhā, ik heb hem daar gevolgd en sta buiten te wachten. Wanneer je dan uiteindelijk met Kṛṣṇa uit de *kuñja* komt en mij daar ziet staan, draai jij jouw hoofd abrupt om, zodat je me met zware blikken en een opgetrokken wenkbrauw kan aankijken en dan zeg je, ‘Jij mañjarī! Waarom heb je hem mijn geheime plek laten zien?’ Dan zeg ik, ‘O Sakhī, wees alsjeblijft niet boos op me. Werp niet jouw ernstige blikken en fronsende wenkbrauwen naar me toe. Ik zie, dat jouw lichaam door een plotselinge woedeaanval begint te trillen. Terwijl je vlak vóór Vrajendra-nandana staat, roep je notabene *mij* op het matje, jouw trou-

we *dāsī*. Het was Citrā, die hem jouw schuilplaats heeft verklapt. Waarom vraag je het niet aan jouw lachende vriend Kṛṣṇa, die zeker de waarheid kent?’ Radhe, wanneer komt de dag, dat je me op die manier aankijkt en dat ik mezelf moet verdedigen? Ga je me ooit die gelegenheid geven?’

वाग्‍युद्धकेलिकुतुके ब्रजराजसूनुं
जित्‍वोन्‍मदामधिकदर्पविकासिजल्पाम्
फुल्लभिरालिभिरनल्पमुदीर्यमाण चरचा
स्तोत्रां कदा नु भवतीमबलोकयिष्ये

*vāg-yuddha-keli-kutuke vraja-rāja-sūnuṁ
jītvonmadām adhika-darpa-vikāsi-jalpām
phullābhir ālibhir analpam udīryamāṇa-
stotrām kadā nu bhavatīm abalokayiṣye (8)*

Wanneer jij Śrī Kṛṣṇa in een woordspel verslaat, word je immers opgetogen en schep je op over jouw overwinning tegen jouw vriendinnen. Dan geven de *sakhīs* hun vreugde te kennen door te roepen, “*Jaya Radhe! Jaya Radhe!*” Oh, wanneer ben ik fortuinlijk genoeg om deel te nemen aan jouw overwinningsskoor?

Commentaar

Hier bidt Rūpa Mañjarī, “O kroonjuweel der *sakhīs*, mijn Svāmīnī Rādhā, wanneer zie ik jou in een woordenstrijd zwaar debatteren met de Prins van Vraja? De argumenten, waarmee je die Nanda-nandana op slimme wijze verslaat, leiden onder jouw *sakhīs* tot het grootste plezier!

“Kṛṣṇa wil jou graag zien en staat te gloeien in afgescheidenheid van jou. Hij heeft Lalitā en Viśākhā gestuurd met boodschappen aan jou vol lieve woordjes, maar jij zei, ‘Nee, ik ga niet naar hem toe!’ Hij heeft één voor één al zijn geliefde *dūtīs* (boodschapper *gopīs*) gestuurd, zelfs Vṛndā en Kundalātā, die zijn hart op deskundige wijze aan jouw kunnen openbaren en die jouw hart voor hem kunnen verzachten, maar zelfs zij zijn er niet in geslaagd. Op het laatst stuurde hij de sluwe Subala en die zei, ‘Die jonge, frisse Kṛṣṇa staat juist op het punt zijn leven op te geven. Hij lijkt op een verwelkte lotus zonder water. Omdat jij hem keer op keer afwijst, staat hij nu op de rand van de dood. Ik bid niet aan jou, trotse meid, ik zal jou ook niet smeken naar hem toe te gaan, maar je dient op zijn minst deze boodschap aan te horen en de betekenis ervan in overweging te nemen.’

“Rādhīke, je hoort dit allemaal aan en je denkt hardop en je richt je op bedachtzame toon tot de lucht, ‘Oh! Staat hij op het punt zijn leven op te geven? Dat wispelturige figuur! Hij geeft nogal veel om zijn moeder Yaśodā, die door ons *gopīs* wordt vereerd. Hoe hartvochtig is hij tegen zijn vader Nanda. Wat kan hem immers heel Vraja schelen! Het is alleen aan mij om hem te redden. Hoe gaan ze na zijn dood door het leven, nu ze in zijn val zijn gelopen en verslaafd zijn geraakt aan zijn honingzoete leugens? Ze geven natuurlijk mij de schuld van zijn dood en dat zal zeer ongunstig voor me zijn. En dan nog iets anders! In een dispuut kan niemand zich met mij meten behalve hij, dus hoe ga ik zonder hem mijn tijd besteden?’

“O Devī, door zo te denken verzamel je een sterke groep *sakhīs* om jou heen en door hen omringd vertrek je in het

holst van de nacht naar Rādhā-kunḍa. Als je daar aankomt, zie je Kṛṣṇa zorgherig naar jouw vijver zitten staren met de wens er uit verdriet in te springen. Hoewel dit aanzien ieder hart doet smelten, keer jij jezelf onmiddellijk om en zonder een woord te zeggen loop je terug naar huis. Kṛṣṇa roept jou na, ‘O Prāṇa-priyā!’ Hij denkt, dat je hem misschien niet hebt gezien en dat je zijn boodschappen aanziet voor grappen. Je hoort hem wel, maar het kan jou niets schelen! En hij loopt achter jou aan en denkt, ‘Hoe kan dit nou? Ze is me zover tegemoet gekomen om me te zien en zonder een woord te zeggen vertrekt ze weer! Wat kan er zijn gebeurd, waardoor ze zo kwaad is geworden?’ Devī, als je ziet, dat hij jou achtervolgt, alarmeer je jouw *sakhīs* en de ornamenten op jouw kleding door plotseling te gaan rennen. Dan wordt die Koning Leugenaar, Vrajendra-nandana Kṛṣṇa, wanhopig en rent vóór jou langs om met zijn sterke ranke armen jouw pad te blokkeren.

“Nu besprenkel je jouw *sakhīs* met de nectar van de *darśana* van jouw boze gezicht en terwijl je woedend op hem bent, vraag je, ‘O jongen! Wie ben jij en waarom houd je me tegen? Ik ga nu juist naar huis. Ik zou door geen enkele dorpsjongen buiten in de nacht mogen worden aangevallen. Ik bevind me in een reine staat, want ik heb vanochtend in deze *kunḍa* een bad genomen. Ik ben in het veilige gezelschap van mijn *sakhīs* hier juist gearriveerd om dit water voor verdere zuivering aan te raken en nu ga ik terug naar huis om onze huishoudelijke Godheden te verzorgen. Hoe durf je me aan te raken! Jij bent smerig, nadat je de hele dag in het veld hebt gezeten en ik vrees, dat jouw hart ook verre van schoon is.’

“Kṛṣṇa is trots op de kracht van zijn lange armen en als hij jou omhelst, antwoordt hij, ‘O schoonheid, nu ben je in mijn koninkrijk aangekomen! Ik ben Vṛndāvana-candra en jij moet mijn toestemming vragen om hier te vertrekken!’ Bij het horen van al die argumenten tussen jou en Kṛṣṇa lopen de *sakhīs* en ikzelf te gieren van het lachen en staan we keihard te juichen, wanneer jij op slimme wijze zijn kromme woordspelingen pareert.

“Uiteindelijk zegt Lalitā-sakhī, ‘O Nanda-tanaya! Raak mijn *sakhī* niet aan en spreek tegen haar niet op deze toon! Moet een eenvoudig, zuiver en eerlijk meisje, zoals zij, in haar eigen huis haar mond blijven houden uit angst voor schurken, zoals jij? Zijn de wegen niet meer veilig na zonsondergang, zelfs niet als we ons in een grote groep verplaatsen? Jij hebt alle demonen verdreven en ons met de grootste demoon achtergelaten (er is geen grotere demoon dan hij, die jonge meisjes molesteert!). Ik ga tegen jou een aanklacht indienen aan het Hoger Gerechtshof in Mathurā. Laten we eens zien, welke straf Kāṁsa jou gaat uitdelen!’

“Kṛṣṇa is helemaal verslagen, maar hij is zo trots, dat hij zijn verlies niet aanvaardt en jou in zijn sterke armen vasthoudt, waarmee hij jou een overvloed aan plezier schenkt. Ofschoon alle *sakhīs* staan te klappen en hardop lachen, is hij zo schaamteloos, dat het hem niets kan schelen. O Svāminī! Wanneer zie ik jouw glimlachende lotusmond debatteren en geef ik jou een slinger van prachtige gebeden, waarmee ik jou om de nek val? O Devī, wanneer kan ik dit zien en horen?”

याद्य कञ् 'अं'सिद्धहु वरुखाबहु कुँरकिचैद्य
 िरारत्तःख्वाकं दिम अह्वात्त अंराअंन्या
 अरेर्चाा िहा िरचा दहरुत्त अंराउदा
 त्ता अंर्चाादा ल्यहारश्ँरारि करउत्त

*yaḥ ko 'pi suṣṭhu vṛṣabhānu-kumārikāyāḥ
 samrārthanāṣṭakam idaṁ paṭhati prapannah
 sā preyasā saha samerya dhṛta-pramodā
 tatra prasāda-laharīm urari-karoti (9)*

Iedere ziel, die zich heeft overgegeven en deze acht verzoeken aan de dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja reciteert, krijgt rechtstreeks *darśana* van haar vergezeld van haar geliefde Śrī Kṛṣṇa en ze zal golven van haar eigen geluk over hem heenstorten. Deze *aṣṭaka* wordt gezongen op de melodie genaamd “Vasantatilakā”.

Commentaar

Vṛṣabhānu-nandinī Śrīmatī Rādhikā zal heel snel alle wensen vervullen van een toegewijde, die zich iedere dag vol diepe *bhāva* overgeeft aan deze gebeden en zingt met grote dorst, terwijl hij tranen van liefde huilt.

Śrī Hari-kathāmṛta

Deel Twee

*Een selectie lezingen gesproken in
Mathurā en Vṛndāvana in 1997*

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

Deel Twee

Hoofdstuk Een

**De verdwijningsdag van Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī
Mahārāja _____ 113**

Hoofdstuk Twee

Over Guru-tattva... _____ 125

Hoofdstuk Drie

**De verschijningsdag van Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī
Mahārāja _____ 149**

Hoofdstuk Vier

Vyāsa-pūjā _____ 165

Hoofdstuk Vijf

De verdwijningsdag van Śrīla Jīva Gosvāmī _____ 191

Hoofdstuk Zes

De glorie van Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta _____ 211

Hoofdstuk Zeven

**De dag waarop Śrī Caitanya Mahāprabhu sannyāsa heeft
aanvaard _____ 223**

Hoofdstuk Acht

De gopīs verzonken in gedachten aan Kṛṣṇa _____ 241

Hoofdstuk Een

De verdwijningsdag van Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja

HET IS VANDAAG DE JAARDAG VAN DE AFgescheidenheid van mijn Guru Mahārāja. Het is vandaag Śarada-pūrṇimā en de eerste dag van de maand Kārttika. Precies op deze avond, toen Śrī Kṛṣṇa in het herfstseizoen bezig was de *rasa*-dans voor te bereiden, ging mijn Guru Mahārāja Kṛṣṇa's eeuwige spel (*aprākṛta-līlā*) binnen. Deze maand Kārttika is in veel opzichten zeer belangrijk. In deze maand heeft Yaśodā Kṛṣṇa aan de vijzel vastgebonden, de *gopīs* hebben godin Kātyāyanī vereerd, de *rasa-līlā* heeft plaatsgehad, Akrūra haalde Kṛṣṇa en Balarāma op naar Mathurā, de *gopīs* hadden groot verdriet in afzondering van hen en in deze maand werd Kaṁsa vermoord.

De presiderende godin van deze maand is Śrīmatī Rādhikā. Rādhikā is ook bekend als Ūrjeśvarī, of de *īśvarī* of *ūrja*, *śakti*. Ze vormt de wortel en kern van Kṛṣṇa's *hlādinī-śakti*, *anta-*

raṅga-śakti en *svarūpa-śakti*. Er zijn talloze *śaktīs* en Rādhikā is zowel de wortel als het topje van allemaal. Ze is zelfs de bron van Yogamāyā, Candrāvalī en de acht hoofd-*sakhīs*. Ze is Kṛṣṇa's eigen *svarūpa* en is eigenlijk niet-verschillend van hem.

In het eerste vers van *Śrīmad-Bhāgavatam* zien we de woorden *tejo-vari-mṛdām* staan. Onze voorgangers hebben in hun commentaar op dit vers geschreven, dat *tejo* betekent Kṛṣṇa's *teja* of *śakti*. Zonder de genade van Kṛṣṇa's *śakti* kunnen we geen *kṛṣṇa-bhajana* uitvoeren. Onze *gāyatrī-mantra* is ook een gebed aan deze *śakti*, “*bhargo devasya dhīmahi dhiyo yo naḥ pracodayāt*—mag dat vermogen in zijn geheel in ons hart verschijnen.” Zolang we niet de genade van Śrīmatī Rādhikā hebben gekregen, kunnen we niet in het koninkrijk van *bhakti* ten volle worden geïnstalleerd. Alle *ācāryas* in onze Gauḍīya Vaiṣṇava *sampradāya*, die Rūpa Gosvāmī volgen, bevinden zich in het kamp van Rādhikā; ze beschouwen Rādhikā als hun oppergodin. Rūpa Gosvāmī heeft in zijn *Upadeśāmṛta* geschreven, dat Rādhikā onze vererenswaardige godin is en dat Kṛṣṇa het dierbaarst in haar leven is. Alles, dat we doen, is voor het plezier van Rādhikā. Als Rādhikā tevreden is, wordt Kṛṣṇa automatisch bedwongen.

Deze maand heet de maand van Rādhā-Dāmodara. In boeken, zoals *Vidagdha-mādhava*, zegt Kṛṣṇa zelf duidelijk, “Mijn *guru* in liefdesaangelegenheden is Śrīmatī Rādhikā.” Als men in deze maand *pūjā* of gebeden aan Rādhikā opzendt, wordt Kṛṣṇa onderworpen. Dit is de speciale eigenschap van deze maand. Veel mensen volgen alleen de gelofte van Kārttika en volgen niet de complete gelofte van Caturmā-

sya. Caitanya Mahāprabhu zelf volgde Caturmāsya en mijn gezichtspunt is, dat degenen die de ideeën van Caitanya Mahāprabhu niet volgen, een probleem met hun toewijding hebben. Mijn Guru Mahārāja liet ons de foto van Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Prabhupāda in de tempel ophangen, wanneer hij de gelofte van Caturmāsya aan het volgen was, wanneer zijn haar lang was en hij een baard droeg. En ik heb deze instructie altijd in acht genomen. Iedereen dient de complete gelofte van Caturmāsya te volgen; het is niet erg moeilijk om dat te doen.

Deze maand hoort aan Rādhikā toe en het feit, dat mijn Guru Mahārāja in deze maand het eeuwige spel binnenging, is een opmerkelijke gebeurtenis. Mijn Guru Mahārāja beschikte over één onderscheidende eigenschap: er was in hem een immense hoeveelheid *guru-niṣṭhā* aanwezig, vastbesloten vertrouwen in en toewijding aan zijn geestelijk leermeester. *Guru-niṣṭhā* is de ruggegraat van *hari-bhajana*. Zonder *guru-niṣṭhā* kan niemand *bhajana* uitvoeren. Mijn *guruji* was altijd direct bereid om zijn leven te geven voor zijn eigen geestelijk leermeester. In Navadvīpa hebben *sahajiyās*, *bābājīs* en *smārta-brāhmaṇas*, die zich verzetten tegen het predikwerk van Prabhupāda, hem eens aangevallen en geprobeerd te vermoorden. Toen iedereen op de vlucht sloeg, ontstond er bijna een op hol geslagen massabeweging. Op dat moment ruilde mijn *guruji*, die trouwens veel op Prabhupāda leek, zijn eigen witte kleding met de saffraan gekleurde kleding van Prabhupāda om en zorgde met een list, dat Prabhupāda naar Māyāpura kon ontsnappen. Voorbeelden van discipelen, zoals hij,

die letterlijk bereid zijn hun leven voor hun *guru* te geven, zijn uiterst zeldzaam.

Zodra Guru Mahārāja iets hoorde, dat indruisde tegen het idee van Prabhupāda, kon hij de misinformatie onbevreesd verslaan. Bhaktivinoda Ṭhākura had een leerling genaamd Sītānātha, die een *sahajiyā* was. In een polemisch artikel, waarin hij zich tegen Prabhupāda verzette, zei hij, dat de toegewijden van de Gauḍīya Maṭha alleen externe aspecten van het spirituele leven kennen en onbekend zijn met *mādhurya-rasa*. Hij zei, dat ze geen confidentiële onderwerpen, zoals de *rasa-līlā*, beschrijven en nooit *rasa* hebben geproefd. Guruji schreef onmiddellijk vijf artikelen in het tijdschrift, *Gauḍīya Patrikā*, om deze uitspraken te weerleggen. Toen probeerden Sītānātha en zijn volgelingen een rechtzaak tegen Guruji te openen, maar Guruji heeft hen zwaar tegengewerkt. Hij ging naar hun advocaat in Medinipura en vertelde hem, dat hij zou bewijzen, dat deze mensen *sahajiyās* zijn, dat ze onwettige relaties met vrouwen onderhouden en dat ze niets afweten van de ware verering van Bhagavān (*bhāgavata-bhajana*). Op het eind moesten ze Guruji om vergeving vragen en hun rechtzaak laten seponeren.

Een ander voorval vormden de volgelingen van de Nimbar-ka *sampradāya*, die in hun tijdschrift schreven, dat Caitanya Mahāprabhu een discipel van Keśava Kāśmiri werd en van hem zowel de *gopāla-mantra* als de *kāma-gāyatrī* heeft aanvaard. Toen ik Guruji dat artikel liet lezen, liep hij rood aan van woede en beloofde er een antwoord op te schrijven. Hij schreef, “Er is nooit een *ācārya* geweest met de naam Nimbarka. Hun commentaar op de Vedānta, waarvan ze zeggen,

dat het door Nimbarka is geschreven, is een fabrikaat, dat door iemand anders is geschreven. Dat commentaar heeft voorheen nooit bestaan, want het wordt niet vermeld in de werken van Jīva Gosvāmī en Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura. Ook Rāmānuja en Madhvācārya hebben het in hun werken nooit over iemand met de naam Nimbarka gehad. Als er iemand is geweest, was zijn naam Nimbāditya, niet Nimbarka. En omdat hij een *sampradāyika* Vaiṣṇava was, respecteer ik hem. Maar er is nooit een *ācārya* onder de naam Nimbarka geboren geworden.”

Toen de volgelingen van Nimbarka dit lazen, begonnen ze een rechtzaak tegen Gurujī en eisten schadevergoeding van vijf *lākhas* rupees. Hun advocaten echter gaven hen uiteindelijk het advies, “Jullie gaan een hol binnen om een worm te vangen, maar er kan ook een slang uit dat hol komen kruipen. Jullie moeten deze zaak snel laten vallen, want Keśava Mahārāja is een groot geleerde en het zal voor jullie zeer moeilijk worden om deze zaak te winnen.” Dus ze lieten hun ‘zaak’ vallen en smeekten Gurujī om vergeving. Gurujī pareerde de ideeën van iedereen, die de moed had het concept van Prabhupāda aan te vallen.

Een andere keer hield Pūjyapāda Śrīla Mādhava Mahārāja een bijeenkomst om de installatie van de Ṭhākurajī’s in zijn nieuwe tempel in Vṛndāvana te herdenken. Er kwamen veel mensen naar de bijeenkomst, inclusief enkele volgelingen van de Rāmakṛṣṇa Mission. Toen hij zich tot dit gezelschap richtte, zei Gurujī, dat Vivekananda geen *sādhu* maar een schurk was. De *siddhānta* van de Rāmakṛṣṇa Mission is: alles is één en als je hoog in de lucht vliegt, lijkt alles eronder hetzelfde.

Gurujī zei toen, “Alleen een blinde zou kunnen zeggen, dat een berg, een rivier en een ezel als gelijk kunnen worden beschouwd. Iemand, die kan zien, zou dit niet zeggen. Onze visie moet zijn, dat Kṛṣṇa het hoogste aspect van Bhagavān is. Alle spirituele paden zijn niet dezelfde en ze leiden allemaal niet naar dezelfde bestemming. De enige weg is *bhakti* en alleen *Śrīmad-Bhāgavatam* kan tot Bhagavān leiden. Dit is bevestigd geworden in regels, zoals “*bhaktir eva bhūyasī – bhakti* is het beste pad van allemaal. Zonder het pad van *bhakti* te aanvaarden kan niemand ooit Bhagavān bereiken.”

Toen ze dit hoorden, liepen de volgelingen van de Rāma-kṛṣṇa Mission naar Mādhava Mahārāja en zeiden, “Wie is dat? Waarom spreekt hij op deze manier? Zeg hem alsjeblieft, dat hij niet verder mag spreken.” Mādhava Mahārāja antwoordde, “Hij is mijn oudere godbroeder; ik kan hem niet verzoeken om deze dingen te verzwijgen. U kunt, als u wilt, proberen zelf met hem te praten, maar ik kan u verzekeren, dat hij u genadeloos zal verslaan.” Uiteindelijk werden ze tot zwijgen gebracht en vertrokken ze daar. Dit was de predikmethode van Gurujī; hij was een zeer onverschrokken toegewijde.

Prabhupāda had talloze discipelen en ze waren allemaal onverschrokken. Een vooraanstaand discipel van Prabhupāda was Siddhā-svarūpa Brahmācārī, die later Pūjyapāda Siddhāntī Mahārāja werd. Siddhā-svarūpa Brahmācārī ging eens naar Oost-Bengalen, het huidige Bangladesh. Toen hij daar voor een gezelschap stond te prediken, zei hij, dat Vivekananda en Rabindranath Tagor alletwee bokkenrijders waren, die van ware *dharma* geen idee hadden. Degenen, die in dat gezels-

schap zaten te luisteren, raakten helemaal overstuurd en er ontstond grote commotie. Naderhand stuurde Pūjyapāda Tīrtha Maharaja, die daar was belast met het predikwerk, een telegram naar Prabhupāda, waarin stond, dat Siddhā-svarūpa Brahmācārī met deze uitspraken hun predikwerk had verpest en dat nu iedereen tegen hem tekeer ging. Prabhupāda schreef terug, “Hij heeft daar predikwerk verzet ter waarde van *lākhas* en *lākhas* rupees en nu kom ik er ook nog aan. Ik zal aantonen, dat deze twee heren geen verbinding met *dharma* hebben en alletwee schurken zijn.” Op deze manier waren zoveel leerlingen van Prabhupāda onbevreesde predikers.

Een andere prominente discipel van Prabhupāda was Śrīla Bhaktivedānta Svāmī Mahārāja, die zonder dat iemand hem kende hier in India woonde. Prabhupāda wilde, dat hij naar het Westen zou gaan om te prediken. Aanvankelijk was hij bang om *sannyāsa* te nemen, omdat hij daarvoor zijn gezin en bezittingen zou moeten achterlaten. Hij kwam hier naar Mathurā en Gurujī zei tegen hem, “Jij moet *sannyāsa* nemen, je bent een hoog gekwalificeerde toegewijde. Je bent vooral onderlegd in het Engels en jij kunt erg goed in het Engels prediken.” Hij nam hier in deze *matha* uiteindelijk *sannyāsa* en ging naar Noord-Amerika om te prediken. Alles, dat hij meenam, was een oud versleten boek en zijn vertaling van het eerste canto van *Śrīmad-Bhāgavatam* in drie delen. Hij had geen geld bij zich, zijn enige kleding was versleten en hij reisde er met een vrachtschip naartoe. Bij zijn aankomst ging hij in een park in New York City zitten en begon de *pañca-tattva mahā-mantra* en de *mahā-mantra* te chanten en van daaruit is zijn predikwerk gestart.

Hij zei, dat het christendom, dat daar overheerst, geen waar christendom is. Hij zei, totdat ze *sanātana-dharma* aanvaarden, zullen de christenen zelfs niet in staat zijn hun eigen doctrine op de juiste wijzen te prediken. Daarom prediken in feite wij, Vaiṣṇava's, zuiver christendom. Talloze geleerden uit India waren voorheen al in het Westen geweest, maar niemand van hen kon *sanātana-dharma* prediken. Vivekananda ging er naartoe en gebruikte alleen hun eigen theorie, het christelijke idee, dat de arme man Nārāyaṇa is. Hij heeft ook gepredikt, dat alle paden naar hetzelfde doel leiden. Hij heeft niet de boodschap van India gebracht, namelijk dat Kṛṣṇa de hoogste spirituele conceptie is en dat hij met *bhakti* kan worden bereikt. Dit is de conclusie van de Veda's, Upaniṣaden en *Śrīmad-Bhāgavatam*. Vivekananda heeft alleen de leegte gepredikt – alles komt voort uit het niets en uiteindelijk keert alles terug tot niets. Vivekananda heeft slechts één solitair vrouwelijke volgeling gemaakt, terwijl Svāmījī duizenden jongeren en geleerden hier naar India heeft gebracht, die hier nu en overal de conceptie van Caitanya Mahāprabhu uitdragen. Ze zijn uit alle landen gekomen en nu wordt *sanātana-dharma* in vele talen gepredikt. Via het medium van Svāmījī heeft Prabhupāda de voorspelling van Bhaktivinoda Ṭhākura vervuld, die zei, dat westerlingen spoedig naar India zouden komen en de handen met hun Indiase broeders ineen zouden slaan, dat ze *tulasī*-kralen om hun nek zouden dragen, dat ze *śikhās* op hun hoofd lieten staan en dat ze de *mahā-mantra* zouden chanten. De grondoorzaak van dit alles is Bhaktisiddhānta Sarasvatī Prabhupāda, wiens leerlingen een immens grote *guru-niṣṭhā* voor hem hadden.

Nadat Prabhupāda uit deze wereld was vertrokken, ontstond er in de Gauḍīya Maṭha een grote crisis en vele toegewijden hebben het instituut toen verlaten. Vergezeld van veel vooraanstaande discipelen van Prabhupāda is Gurujī toen ook vertrokken en ging in Bagh Bazaar Maṭha in Calcutta wonen. Hij beschikte niet over geld, toen op zekere dag een godbroeder langs kwam. De naam van deze toegewijde was Nārāyaṇa Mukherjee en hij heeft later *sannyāsa* genomen van Mādhava Mahārāja. Hij was een zeer zuivere toegewijde. Ik heb hem persoonlijk ontmoet en hij was mij zeer toegenegen. Hij had een goede eetlust en kon bergen *prasāda* naar binnen werken. Gurujī wist dit en dacht, “Hoe moet ik hem te eten geven?” Het was die dag Ekādaśī, Gurujī had geen geld en er waren nog ongeveer veertig andere leerlingen van Prabhupāda in die tijd bij Gurujī. Toen Gurujī zich afvroeg wat te doen, liet een mus vlakbij een klein pakketje vallen en dat maakte een geluid, alsof het op de grond was gevallen. Gurujī maakte het open en zag, dat er in totaal zes *anna* inzaten, die vandaag ongeveer vijftig rupees waard zouden zijn. Hij nam dat geld mee en liet er *sandēśa* en enkele andere toebereidingen van maken en hij kreeg het voor elkaar om iedereen te voeden. In die tussentijd kwam hij erachter, dat zijn godbroeder, Pūjyapāda Giri Mahārāja hem honderd rupees uit Burma had opgestuurd. Gurujī begon van vreugde te huilen en daarna begon hij met grote kracht te prediken. Als een toegewijde *guru-niṣṭhā* en *bhagavat-niṣṭhā* heeft, gaan Bhagavān en anderen hem helpen en in zijn geval kunnen we zien, hoe dat is gegaan.

Toen hij eens bij de *samādhi* van Prabhupāda in Māyāpura zat, zei Gurujī, “Ik heb Rāmacandra Bhagavān nooit ontmoet, ik heb Kṛṣṇa nooit ontmoet, ik heb Rāmānuja of Madhvācārya nooit ontmoet, ik ken Rūpa Gosvāmī en Sanātana Gosvāmī niet en ik heb zelfs Bhaktivinoda Ṭhākura nooit gezien. Deze persoonlijkheden hebben me nooit rechtstreeks begünstigd. Ik heb sinds onheuglijke tijden in het materiële bestaan rondgezworven en ben geboren geweest in een onbeperkt aantal levenssoorten. Maar Prabhupāda, die zoveel mededogen kent, heeft deze gevallen persoon aangetrokken en hem het pad van *bhagavad-bhakti* getoond. Niemand anders heeft dit voor me gedaan.”

Ieder idee of concept, dat zich aandiende, bekeek hij vanuit het gezichtspunt van de lessen van Prabhupāda. Gurujī had een zelfopgelegd regulerend principe ingesteld om ieder jaar na de Navadvīpa-dhāma *parikramā* zijn *sannyāsa-guru*, Pūjyapāda Śrīla Śrīdhara Mahārāja, een bezoek te brengen en ik heb hem daarbij altijd vergezeld. Eén jaar bevond zich daar ook een aantal belangrijke *sannyāsīs*, zoals Jajavara Mahārāja, Paramahansa Maharaja, Purī Mahārāja en Madhusūdana Mahārāja, en ze zaten verschillende punten van *siddhānta* te bespreken. Toen discussieerden ze over een punt uit dit vers van *Upadeśāmṛta* van Rūpa Gosvāmī,

*kṛṣṇeti yasya giri taṁ manasādriyeta
dīkṣāsti cet praṇatibhiś ca bhajantam īsam
śuśrūṣayā bhajana-vijñam ananyam anyanindādi-sūnya-hṛdam īpsita-saṅga-labdhyā*

Iemand, die maar één keer *kṛṣṇa-nāma* neemt door uit te roepen ‘O Kṛṣṇa!’ is een *kaniṣṭha-adhikārī* of een neofiete toege-

wijde. Men dient hem als familie te beschouwen en in stilte te respecteren. Iemand, die het principe van *dikṣā* geheel begrijpt, die initiatie van een gekwalificeerde *guru* heeft aanvaard en in overeenstemming met de Vaiṣṇava conventies *bhajana* van Bhagavān uitvoert, is een *madhyama-adhikārī* of een gemiddelde toegewijde. Men dient een dergelijke toegewijde, die is getooid met de juiste spirituele conceptie, te respecteren door hem *praṇāma* enzovoort aan te bieden. Iemand, die op de hoogte is met de wetenschap van *bhajana*, zoals is beschreven in *Śrīmad-Bhāgavatam* en andere Vaiṣṇava literatuur, en die exclusieve *bhajana* van Śrī Kṛṣṇa uitvoert is een *mahā-bhāgavata* toegewijde. Vanwege zijn onwankelbare absorbtie in Kṛṣṇa is het zuivere hart van een dergelijke toegewijde vrij van fouten, zoals de neiging om anderen te bekritisieren. Hij is deskundig in *bhajana*, hetgeen betekent, dat hij mentaal dienst verleent (*mānasa-sevā*) aan Śrī Rādhā-Kṛṣṇa's spel en vermaak, dat plaats heeft gedurende de acht segmenten van de dag en de nacht (*aṣṭa-kālīya-līlā*). In de wetenschap, dat hij het beste gezelschap is van degenen, die over dezelfde innerlijke ambitie en toegenegen houding beschikken, dient men hem te eren met *praṇipāta* (het aanbieden van *daṇḍavat-praṇāma*), *pariprasna* (het stellen van relevante vragen) en *sevā* (het aanbieden van liefdevolle dienstverlening)."

Zowel Bhaktivinoda Ṭhākura als Prabhupāda hebben een commentaar op dit vers geschreven. Gezien vanuit een externe invalshoek schijnt er enig verschil tussen hen te bestaan, hoewel ze in werkelijkheid overeenstemmen. Bhaktivinoda Ṭhākura zegt, dat iedereen, die maar één keer *harināma* chant, als een Vaiṣṇava dient te worden beschouwd. Prabhupāda zegt in zijn commentaar, dat iemand die *harināma* chant, die op de juiste wijze is geïnitieerd, die enige *sambandha-*

jñāna heeft verkregen en vrij is van de invloed van *anarthas*, als een Vaiṣṇava dient te worden gerespecteerd. Waarom? Omdat degenen, die chanten zonder door een ware *guru* te zijn geïnitieerd en zonder over enige *sambandha-jñāna* te beschikken, altijd *nāma-aparādha* chanten. Dus deze *sannyāsīs* zaten dit punt te bespreken en de meesten van hen waren het eens met de opvatting van Bhaktivinoda Ṭhākura. Toen zei Gurujī, “Ik heb bij dit punt een opmerking. De *guru* van ieder van ons is Prabhupāda. Niemand van ons kent Bhaktivinoda Ṭhākura rechtstreeks en niemand van ons kent Rūpa Gosvāmī of Sanātana Gosvāmī rechtstreeks. Onze kennis van hen ligt alleen bij Prabhupāda. Hij is degene, die onze ogen heeft geopend en ons naar het gebied van *dharma* heeft geleid. Dus door Prabhupāda kunnen we een juist begrip krijgen van de lessen van Bhaktivinoda Ṭhākura. Omdat Prabhupāda de conceptie van Bhaktivinoda Ṭhākura volkomen doorschouwt, kan hij haar aan ons openbaren. Het is dus onder alle omstandigheden gepast om eerst respect te bieden aan hetgeen Prabhupāda heeft geschreven. Afgezien daarvan, in zijn commentaar op *Śrī Caitanya-caritāmṛta* komt Bhaktivinoda Ṭhākura overeen met hetgeen Prabhupāda hier heeft gezegd.”

Toen ze dit hoorden, waren alle *sannyāsīs* verplicht, hetgeen hij had gezegd, te aanvaarden. Niets is groter dan *guru-niṣṭhā* en vanwege het resolute vertrouwen, dat Gurujī in zijn geestelijk leermeester had, heeft Prabhupāda hem bekrachtigd met de capaciteit om zijn instructies overal te prediken.

Deze lezing werd gesproken in de Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha in Mathurā op 11 oktober 1992.

Hoofdstuk Twee

Over Guru-tattva...

MORGEN IS DE DAG, DAT *NITYA-LĪLĀ-praviṣṭa om viṣṇupāda Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Mahārāja* in deze sterfelijke wereld is verschenen. Op zijn verjaardag toonde mijn *gurudeva* zijn vertrouwen in de *ācāryas* van onze *paramparā* te beginnen met zijn eigen *guru*. Bhaktivinoda Ṭhākura dacht een systeem (*paddhati*) uit om de *paramparā* eer te bewijzen. Veel ervan heeft hij onttrokken aan de Śāṅkara *sampradāya*, toen hij in Puri woonde. Hiertoe behoren *kṛṣṇa-pañcaka*, *guru-pañcaka*, *vyāsa-pañcaka*, *pañca-tattva-pañcaka* en twee andere, die bij elkaar zeven *pañcaka* voor de eredienst vormen. Bijvoorbeeld, *vyāsa-pañcaka* is de eredienst voor Vyāsa en zijn vier discipelen geleid door Jaimini en Sumantra. Iedere *pañcaka* bestond uit vijf persoonlijkheden en op die manier vereerde hij vijfendertig persoonlijkheden in de *paramparā*. Waarom deed hij dit? Door zichzelf als *guru* te beschouwen zonder de *paramparā* te eren kan men niet de *kṛṣṇa-prema* krijgen, die

door de disciplinaire opvolging wordt doorgegeven. Deze *kṛṣṇa-prema* is geen object van deze wereld, maar van Goloka-Vṛndāvana.

*nigama-kalpa-taror galitaṁ phalaṁ
śuka-mukhād amṛta-drava-saṁyutam
pubata bhāgavataṁ rasam ālayam
muhur aho rasikā bhuvi bhāvukāḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.1.3)

O deskundige en bedachtzame mensen, proef *Śrīmad-Bhāgavatam*, de rijpe vrucht van de wensboom van vedische literatuur. Deze kwam voort van de lippen van Śrī Śukadeva Gosvāmī. Deze vrucht is daardoor zelfs nog smakelijker geworden, hoewel zijn nectarsap voor iedereen reeds smakelijk was, inclusief voor bevrijde zielen.

Van Kṛṣṇa ging deze vrucht naar Brahmā, toen naar Nārada, Vyāsa, Śukadeva en door alle schakels heen naar de *gurus* van deze tijd. Onderweg is de stroom nooit gestopt en om die reden respecteren we de *gurus* in de opvolging. Als we de ene eren en de andere niet, is dat logica van de halve hen. “Ik aanvaard alleen hetgeen mijn *guru* heeft gezegd en geschreven” – alles is verpest voor degene, die dit denkt. We dienen altijd de hele *guru-paramparā* te erkennen. Stel je voor, dat iemand de vader maar niet de grootvader eerbiedigt – heeft hij zich ooit afgevraagd, waar zijn vader vandaan komt? Dus deze mentaliteit is niet juist. De *bhajana* van iemand zonder verbinding met de *paramparā*, die helemaal teruggaat tot Kṛṣṇa, is zinloos. Om deze reden is de *guru* op zijn verjaardag niet zo gretig naar zijn eigen verering. Het voorbereiden van de verering van hemzelf zou geen *vyāsa-pūjā* zijn. *Vyāsa-pūjā*

is een functie, waarin de hele lijn van *ācāryas* voortkomend uit Vyāsa wordt vereerd op de geboortedag van de *guru*, die deze eredienst organiseert.

Gewone mensen denken, dat ze eenvoudig de *mahā-mantra* of een andere *kṛṣṇa-mantra*, zoals *kṛṣṇa śaraṇam mama*, kunnen chanten en zich alleen op hun eigen *guru* hoeven te concentreren, zonder dat hen een of andere opvolging van *gurus* van vóór hun eigen *guru* iets kan schelen. De *bhajana* van dergelijke mensen bereikt nooit perfectie. Ze denken er zelf anders over, maar ze hebben geen gelijk. Ze denken, “Waarom is een *paramparā* nodig?” Maar men moet in een lijn komen. *Sampradāya-vihinā ye mantrāste miṣphalā matāḥ*—er zijn veel *mantras*, die hun oorsprong vinden buiten de authentieke *sampradāyas* en allemaal bogus zijn. Waarom? Het geld, dat wereldse lieden met hun baan verdienen, kan ook met het uitvoeren van *bhajana* worden verkregen. Maar met deze vorm van *bhajana* worden geen *anarthas* verdreven en kan men geen *kṛṣṇa-prema* krijgen. Er is zoveel onenigheid en naijver in deze wereld om aardse objecten te bemachtigen. Maar wat deden toegewijden, zoals Śukadeva Gosvāmī, Rūpa Gosvāmī en Sanātana Gosvāmī? Ze gaven al hun aardse bezittingen geheel op; ze hadden voor hen geen betekenis meer. Deze eigendommen zouden anders hun *bhajana* hebben gestoord. Om deze reden hebben ze geen aandacht besteed aan aardse voorwerpen. Degenen, die in hun spirituele praktijk naar aardse voorwerpen verlangen, kunnen naar de Śukrācārya *paramparā* worden verwezen, “Ga! Wees de *ācārya* van *śukra* (zaadcellen).” Uit deze *śukra* komt geboorte, dood en alles voort, dat ermee te maken heeft. Met deze mensen is het

afgelopen, in de val gelopen. Wij begeven ons niet in die richting; wij blijven op het rechte pad verlicht door onze *guru-paramparā*.

In de Śāṅkara *sampradāya* bestaat ook verering van Vyāsa. Wie is Vyāsa? Met de punt van een passer in het centrum van een stuk papier kan men met het andere been van de passer een cirkel tekenen. De spaken in de boog worden *vyāsa* genoemd. Hij die Kṛṣṇa's *nāma*, *guṇa*, *rūpa* en *līlā* in deze wereld uiteen heeft gezet, wordt Vyāsa genoemd. Door vertellingen over het spel en vermaak van Bhagavān in deze wereld te verspreiden heeft hij de onwetendheid van de *jīvas* verdreven en hen tot liefde voor God gevoerd – dit is Vyāsa. Hij, die dezelfde activiteiten uitvoert en zetelt op de troon van Vyāsa, wordt gekend als een *ācārya*. De erediens van een dergelijk grote persoonlijkheid wordt *vyāsa-pūjā* genoemd.

Voordat Vyāsa verscheen, waren er vijf wijzen, die hun filosofie op schrift hadden gesteld. Er was Cārvaka, Kapila die *sāṅkhya* uiteen heeft gezet, Kaṛṇāda die *vaiśeṣika* uiteen heeft gezet, Jaimini die *mīmāṃsā* heeft gebracht en Patañjali die *yoga* heeft beschreven. De naam Cārvaka is afkomstig van de samengevoegde lettergrepen *cāru* en *āka*. *Cāru* betekent 'onbegrensde schoonheid'. Hij dicteerde, dat in het leven niets groter is dan eten, drinken en pret maken, met de andere seks associëren, overvloedige rijkdom en toebehoren vergaren en een gemakkelijk leven leiden. De meeste mensen hadden dit patroon geïmplementeerd, maar toen kwam Patañjali, die zei, "Door deze filosofie worden jullie geruïneerd." Hij onderwees, dat er niets echt gunstigs voor ons bij is, ook al ziet

het er allemaal comfortabel uit. Patañjali onderwees, dat door het beoefenen van *yama*, *niyama*, *prāṇāyāma*, *dhyāna*, *dharaṇa*, *samādhi* enzovoort alle materiële ellende wordt gelenigd. Toen kwam Vyāsa en onderwees, dat dit allemaal onjuist was. Door deze filosofieën te volgen kunnen ze misschien iets corrigeren, maar uiteindelijk zullen ze ons lijden niet verminderen en ons niet naar de hoogste bestemming brengen. De *jīva* is een bewust deeltje van Bhagavān en door hem te vergeten zijn de *jīvas* in deze wereld gevallen. De *jīvas* krijgen alleen geluk, als ze zich tot Bhagavān wenden door een authentiek spiritueel leermeester te dienen.

bhayaṁ dvitīyābhiniveśataḥ syād

īśād apetasya viparyayo 'smṛtiḥ

Śrīmad-Bhāgavatam (11.2.37)

De *jīva* ziet zichzelf ten onrechte als een product van de materiële energie en wordt overweldigd door angst. Hij wordt door *māyā* begoocheld en zijn positie wordt omgekeerd – in plaats van een dienaar van Bhagavān te zijn keert hij zich van hem af.

Eerst moet men zijn ziel aan de voeten van een *guru* overgeven. Hoe zijn de *jīvas* naar deze wereld gekomen? Alleen door Bhagavān te vergeten. Zijn hele intelligentie raakt afgedekt en hij werd ver van Bhagavān afgeworpen. Er bestaat *vikṣepātmikā-māyā* en *āvaraṇātmikā-māyā*. De *jīva* wordt ver weggeworpen en zijn *ātmā* wordt afgedekt. Doordat hij ver van Bhagavān is verwijderd, komt hij in *dvitīyābhiniveśa*. Wat betekent dit? Door veronachtzaming van de dienstverlening aan Bhagavān wordt hij geheel in beslag genomen door pogingen om plezier voor zichzelf te bemachtigen. Dit heet *dvi-*

tiyābhiniveśa. Als een dergelijk persoon zijn materiële verlangens loslaat en zich overgeeft aan een *guru*, helpt de *guru* hem met geestelijke kennis en plaatst hem uiteindelijk aan de voeten van Bhagavān. Hoe ver kan zo iemand gaan? Op dit pad wordt al zijn materiële verdriet automatisch teniet gedaan. Hierna kan hij naar Vaikuṅṭha gaan, daarboven is Ayodhyādhāma en daarboven gaat hij Goloka in Dvārakā binnen. Daar zijn *śānta-rasa* en *dāsya-rasa* aanwezig. Daarboven komt hij in Vṛndāvana, waar *sakhya-rasa*, *vātsalya-rasa* heersen en met de genade van *guru* bereikt hij *mādhurya-rasa*.

Vyāsa heeft dit allemaal in zijn werken gegeven en voornamelijk om de belangstelling van de mensen te vergroten heeft hij Kṛṣṇa's spel in Canto Tien van *Śrīmad-Bhāgavatam* beschreven. In de andere canto's had hij *jīva-tattva*, *māyā-tattva* en *bhagavat-tattva* beschreven. In het midden van het tiende canto in hoofdstukken negenentwintig tot en met drieëndertig bevinden zich vijf *prāṇa*, of levensadems. In het midden van deze vijf ligt de centrale levensadem, namelijk Hoofdstuk Eenendertig, "Gopī-gīta". Enkele zeldzame en fortuinlijke *jīvas* worden hierdoor aangetrokken. Hij heeft het zo schitterend beschreven, dat nergens een vergelijkbare beschrijving kan worden aangetroffen. Een *jīva*, die geluk heeft, zal moeite doen om dit onderwerp te begrijpen. Maar dan, hoe krijgt een dergelijk persoon dit eigenlijk voor elkaar? Er zijn twee aspecten: het ene is Kṛṣṇa dienen in zijn aanwezigheid en het andere is Kṛṣṇa dienen, zoals de Vrajavāsī's het deden, toen ze van hem waren afgescheiden. Het laatste wordt *vipralambha* genoemd. Deze *sevā* is het hoogste doel van ons leven. Maar treurig genoeg schijnt ons hele leven te

passeren met het doen van handmatig werk zonder met *sādhus* te associëren, die ons dit kunnen schenken.

Eerst gaf Vyāsa *pūrva-rāga* in Hoofdstuk Eenentwintig “Veṅu-gīta” en later, nadat de *gopīs* Kṛṣṇa hadden gezien, komt de *Uddhava-sandeśa*, *Bhramara-gīta* enzovoort. In de elfde en twaalfde canto’s beschreef hij, hoe we deze dingen door de beoefening van *sādhana* kunnen ervaren. In het tiende canto heeft hij geen *sādhana* beschreven; hij heeft alleen laten zien, wat spirituele gretigheid is. In de elfde en twaalfde canto’s heeft hij laten zien, wat *sādhana* is. In het negentiende hoofdstuk van het elfde canto benadert Uddhava Kṛṣṇa. In welke conditie bevond Kṛṣṇa zich op dat moment? Hij zat met een ernstig humeur onder een *pippala*-boom, terwijl de Yādava’s met elkaar aan het vechten waren en hun dynastie aan het vernietigen waren. Toen kwamen Uddhava en Maitreya Ṛṣi naar hem toe. Uddhava had het idee, dat Kṛṣṇa naar zijn eigen plek zou vertrekken en hij legde Kṛṣṇa enkele vragen voor. Via zijn instructies aan Uddhava geeft Kṛṣṇa ons allerlei inlichtingen over deze *tattva*. Dit hoofdstuk is heel kort, maar het is zeer gunstig voor de beoefening van *sādhana*.

Zoals is bevestigd in het vers, *nigama-kalpa-taror* (1.1.3), wordt in zekere zin de hele *Bhāgavatam* als de essentie van alle geschriften beschouwd. Melk wordt zelf als essentie beschouwd; er zit niets in, dat niet bruikbaar is. Door het in yogurt om te zetten en het te karnen wordt boter geproduceerd. Boter is redelijk smakelijk om te eten, maar zijn essentie – ghee – is zelfs nog waardevoller. Op dezelfde manier heeft Vyāsa gezegd, dat alles zal komen door *bhagavat-bhakti* uit te voeren. Hoe krijgt men *bhakti*? Hij zei, dat het kan worden

verkregen door constant de ambrozijnen vertellingen van Bhagavāns spel te dienen. Als we de heilige naam chanten, maar niet de ambrozijnen vertellingen van dat spel van toegewijden horen, die verder zijn gevorderd dan wijzelf, blijft onze *bhakti* incompleet. Dan gaat de *bhakti* stagneren. We moeten *hari-kathā* horen van toegewijden, die verder zijn ontwikkeld dan wijzelf, die zich in dezelfde lijn bevinden en die ons toegenegen zijn.

Waarom zijn deze vertellingen beschreven als ambrozijn? Door ze te drinken wordt men onsterfelijk. Wat is *āmṛta*, nectar? *Ānanda*, spirituele zegen. De nectar, die de halfgoden drinken, verlengt hun levensduur, maar beschermt hen niet tegen de dood. Iedere dag op ieder moment sterven ze af en hebben ze daarvan te lijden. Door die nectar te drinken nemen hun wellust, woede en waanzin toe, dus deze nectar kan niet echt *āmṛta* worden genoemd. Bevrijding wordt ook gezien als nectar, maar daarin bevindt zich geen ware *ānanda*. Wat is ware *āmṛta*? Datgene, dat voor de eeuwigheid een conditie van groot geluk en *ānanda* schenkt. Dit is *kṛṣṇa-sevā*. Hoewel alle vormen van *kṛṣṇa-sevā* nectarisch (*amṛtamayī*) zijn, bestaan *sakhyā*, *vātsalyā* en *mādhuryā* in Vraja uit de meest intense nectar. En hiervan is *mādhuryā* de hoogste nectar, zoals beschreven in de *Rāmānanda-samvāda* in *Caitanya-caritāmṛta*.

Daarom zegt Vyāsa, “Verleen onafgebroken dienst aan deze *amṛtamayī lilā-kathā*, of nectarische vertellingen van Kṛṣṇa’s spel en je krijgt zeker *bhakti*.” Eerst moeten we het horen van de *guru*, dan begrijpen en dan tegen anderen vertellen. Op deze manier krijgen we zeker *bhakti*. We dienen Rādhā-

Kṛṣṇa Yugala te vereren door het verlenen van dienst verza- digd van goddelijke liefde (*premamayī-sevā*). De meeste toe- gewijden dienen in *dāśya*, de dienstbare stemming. Anderen, vooral de dames in Vraja, vereren een Bāla-Gopāla Ṭhākuraji in de stemming *vātsalya*, ouderlijke liefde. Daarboven bevindt zich verering ontvangen van een *sad-guru*, de verering van Rādhā-Kṛṣṇa Yugala in de stemming *mādhurya*. De beste methode van *arcana* wordt uitgevoerd door degenen, die on- verschillig zijn voor het pad van regels en regulerende princi- pes en in plaats daarvan hun eredienst met *bhāva* aanbieden. Maar hiervoor zijn zeer weinig mensen gekwalificeerd. Niet- temin dienen we vanaf het begin van onze verering te probe- ren deze methode te volgen.

We worden ook geadviseerd om de *guru* met een gevoel van *viśrambha*, intimiteit, te vereren – *viśrambhena gurau- sevā*. Het is naar mijn mening niet geheel correct om de *guru* met dit gevoel van intimiteit te dienen, als men zich nog in het stadium van *sādhana* bevindt. Voor wie is deze soort dienst bedoeld? Voor *sādhakas*, die vrij zijn van *anarthas*. Voor de- genen, die zich nog onder invloed van *anarthas* bevinden, wordt dit gevoel van intimiteit met de *guru* eenvoudig een bron van *aparādha*. In het beginstadium van *sādhana*, waarin we ons op dit moment bevinden, moeten we de *guru* in over- eenstemming met de juiste regels en regulerende principes dienen. Als we in onze dienstverlening voortijdig dit gevoel van intimiteit hanteren, kunnen we zelfs agressief tegen hem worden. De leerling, die denkt, dat hij *viśrambha-sevā* uit- voert, zal zeggen, “Gurudeva, u moet dit en dat doen.” Als de *guru* het hiermee niet eens is, wat gaat die zogenaamde *vi-*

śrambha-sevaka dan zeggen? “Ik moet deze *guru* verlaten; in een dergelijke atmosfeer kunnen *guru* en discipel niet bij elkaar blijven.” Dan is het met de discipel gedaan. We moeten hiervoor dus zeer waakzaam blijven. Dienen met een gevoel van intimiteit is niet bedoeld voor ons huidige stadium. Voorlopig moeten we zijn opdrachten volgen volgens de regels en de regulerende principes en dan gaan we vanzelf *viśrambha-sevā* binnen.

De samenstellende delen van het woord *viśrambha* zijn *vi-gita* en *śrambha*. *Vigita* betekent ‘verstoken van’ en *śrambha* betekent ‘gewaarzijn van verhevenheid en grootheid’. We dienen hem altijd te blijven respecteren, altijd herinneren, dat hij vererenswaardig is, dat hij veel verder is gevorderd en veel meer gestudeerd heeft dan wij en dat tussen ons een enorme kloof ligt. Houd in jullie achterhoofd, dat hij over onbeperkte spirituele vermogens beschikt en dat wij gewone geconditioneerde zielen zijn. We moeten hem dienen zoals Īśvara Purī Mādhavendra Purī diende en zoals Govinda dāsa Caitanya Mahāprabhu diende. Jagadānanda Paṇḍita diende Mahāprabhu soms met een gevoel van intimiteit, maar eerst moeten we het niveau van Jagadānanda bereiken, voordat we hetzelfde kunnen doen. Als we het nu proberen te doen, gaat het voor grote problemen zorgen. We kunnen beter doorgaan op ons eigen niveau, altijd blijven denken aan deze instructies en de manier, waarop onze voorgaande *ācāryas* hebben gediend. Als we eenmaal de *guru* echt gaan dienen met een gevoel van *viśrambha*, hebben we dat gevoel automatisch ook voor Rād-hā-Kṛṣṇa. Eerst verschijnt het in *sakhya-rasa*, daarboven in *vātsalya-rasa* en uiteindelijk in *mādhurya-rasa*.

Vyāsa heeft dit allemaal geanalyseerd. Hij zei dat we *hari-kathā* moesten horen, maar hoe moeten we horen? Volgens onze specifieke smaak. Degenen in de stemming van *śānta* horen vertellingen over *śānta-rasa*; degenen in de stemming van *dāśya* horen vertellingen over *dāśya-rasa*, enzovoort. Dit geldt ook voor het chanten van de namen van Bhagavān. Een toegewijde zal de namen chanten, die hem dierbaar zijn, zoals Gopa-kumāra in *Bṛhad-bhāgavatāmṛta*. Zeer hoge standaard toegewijden, zoals Raghunātha dāsa Gosvāmī, Bhaktivinoda Ṭhākura, Gopāla-guru en Dhyānacandra in Purī proefden allerlei variaties van prachtige betekenissen van de *mahā-mantra*. Ze realiseerden een specifieke betekenis van iedere naam van de *mantra*. Kṛṣṇa's naam komt vier keer in de *mantra* voor en ze proefden voor iedere naam een aparte betekenis. De laatste naam van Kṛṣṇa in de *mantra* had de hoogste betekenis. Het woord *hare* verschijnt acht keer in de *mantra* en ze realiseerden voor iedere keer, dat het voorbij kwam, een afzonderlijke betekenis, waarbij de laatste term de hoogste betekenis had. De naam Rāma komt vier keer voor en ze realiseerden zich niet louter dezelfde betekenis voor iedere naam. Volgens de specifieke aard van hun *bhajana* en hun *bhāva* proefden ze bepaalde betekenissen.

Vyāsa schreef *nāma-kīrtana*, verering van godsbeelden, dienstverlening aan *guru* en dienstverlening aan de Vaisnava's voor. Als men *bhakti* wil krijgen, dient men alle materiële verlangens opzij te zetten en zich met deze vier activiteiten te gaan bezighouden. Als voorbeelden hiervan kun je kijken naar de manier, waarop Aruni in Satya-yuga zijn persoonlijke verlangens opzij schoof en zijn *guru* ging dienen. Kijk hoe

Baladeva en Sudāma Sandipani Muni hebben gediend. Kijk hoe zelfs een gewone *karmī*, Ekalavya, zijn *guru* heeft gediend. Zijn *guru* vroeg hem zijn duim te geven. Hij hakte zijn duim af en gaf hem aan zijn *guru*. Een *guru* zei tegen zijn leerling Upamanyu, “Ik zie, dat je dik wordt. Waarvan word jij zo dik?”

“Als ik uw koeien ga hoeden en de kalveren hebben de melk van hun moeder gedronken, neem ik ook een beetje melk.”

“Doe dit niet; de kalveren zullen honger krijgen.”

Na tien of vijftien dagen zag de *guru*, dat de leerling nog steeds dik was. Toen hij Upamanyu vroeg, wat hij nu at, antwoordde Upamanyu, “Ik neem het schuim, dat uit de mond van de koe loopt. Ik veeg het niet van hun mond af, want dan valt het op de grond en gaat het verloren. Dus ik veeg het af en eet het op.”

De *guru* zei, “Dit moet je ook niet doen!” Maar de *guru* had Upamanyu niet verteld, wat hij wel kon eten. Toch bleef Upamanyu op de een of andere manier in leven. De *guru* vroeg hem, “Hoe komt het dat je nog leeft?” Upamanyu zei, dat hij iets anders at en de *guru* verbood hem dat ook te eten. Op die manier verbood de *guru* hem wat dan ook te eten, maar zei hem niet wat hij wel kon eten. Hoewel Upamanyu erg was verzwakt, dacht hij, “Ik moet op de een of andere manier in leven blijven. Wie zorgt anders voor het hoeden van de koeien van Guruji?” Hij klom in een boom, plukte een groot blad en zoog de witte melk eruit. Toen viel hij uit de boom en bezeerde zijn oog. Toen hij wegstropelde, viel hij in een put.

Toen Upamanyu na enige tijd nog niet was teruggekomen, ging de *guru* naar hem zoeken en riep, “Waar is Upamanyu? Waar zit hij?”

Upamanyu hoorde hem en antwoordde, “Gurujī, ik zit in de put!”

“Waarom zit je in de put?” Toen trok hij Upamanyu eruit.

Upamanyu zei, “Gurujī, u zei me niet te eten, maar ik heb toch melk uit een blad gezogen.”

De *guru* was met de toewijding van Upamanyu tevreden en zei, “Mag de essentie van alle kennis van de Veda’s in jou neerdalen.” Toen bracht de *guru* de volle realisatie van *brahma* – *aham brahmāsmi* – op zijn hart over.

Wat schonk Vyāsa aan Śukadeva Gosvāmī? Śukadeva Gosvami zat *aham brahmāsmi* in het bos te zingen. Met het doel om hem te verleiden om terug te keren gaf Vyāsa een *mantra* aan een jager en zei tegen hem, “Ga naar het bos en herhaal deze *mantra*, die Kṛṣṇa’s schoonheid beschrijft. Er zullen veel papegaaien in jouw vangnet vliegen.” De jager deed zoals gezegd en er vlogen niet alleen prachtige papegaaien zijn vangnet in, maar ook Śukadeva Gosvāmī benaderde hem. Śukadeva zei tegen de jager, “Vraag eens aan jouw *guru*, ‘Als de persoonlijkheid, een dergelijk mooie gedaante heeft, zoals in deze *mantra* wordt beschreven, wat is dan de aard van zijn persoonlijke kwaliteiten?’”

De jager keerde terug naar Vyāsa en vertelde hem, wat er was gebeurd. De volgende dag onderwees Vyāsa de jager een *mantra*, die Kṛṣṇa’s eigenschappen beschreef en zei hem deze in het bos te reciteren. Toen de jager naar het bos terugkeerde en de *mantra* ging reciteren, voelde Śukadeva zich aange-

trokken en werd automatisch in de val van Vyāsa gevangen genomen. Toen bracht de jager hem naar Vyāsa en Vyāsa onderwees hem *Śrīmad-Bhāgavatam*. Dit is de genade van Vyāsa. Het hele universum is aan Vyāsa verschuldigd. Hij heeft het boek uiteengezet vanaf het aanvangsniveau van onoorzakelijke toewijding (*ahaituki-bhakti*) tot het hoogste niveau van *bhakti* op een manier, die sindsdien door niemand is overtroffen. Om deze reden vereert de *guru* Vyāsa en de hele *paramparā* op zijn eigen geboortedag. Het is noodzakelijk om de hele *paramparā* te vereren. Als men alleen zijn eigen *guru* respect verleent, zal hij die *guru* uiteindelijk verlaten. We kunnen met geen mogelijkheid de genade van de *guru* bevatten. Als we dit zouden begrijpen, was er geen kwestie van onenigheid met hem over aardse zaken. Hetgeen hij ons geeft is zo groot. Zeer weinig mensen in deze wereld begrijpen, wat de *guru* weggeeft en waarom we aan hem verschuldigd zijn. Wat hebben die wijze heiligen gedaan? Ze lieten alles achterwege om de voeten van de *guru* te dienen. Śukadeva Gosvāmī was verzonken in het plezier van onpersoonlijke realisatie (*brahmānanda*), maar hij vervloekte het en keerde zich ervan af. Toen ging hij Vyāsa dienen. Welke dienstverlening aan de *guru* kunnen degenen leveren, die de waarde van hetgeen hij weggeeft niet kennen? Zelfs al geeft een leerling zijn leven voor de *guru*, stelt het niets voor. We zullen leven na leven aan de *guru* verschuldigd blijven. Zelfs na het bereiken van perfectie zullen we hem verschuldigd blijven. We kunnen hem nooit compenseren. Om deze reden vereert de *guru* op zijn geboortedag niet alleen zijn eigen *guru* maar de hele *paramparā*.

In het allereerste hoofdstuk van *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Ādi-lilā* 1.34) zien we het volgende vers staan in relatie tot *guru-tattva*,

*vande gurūn īsa-bhaktān īsam īśavatārakān
tat-prakāśāms ca tac-chaktiḥ kṛṣṇa-caitanya-saṁjñakam*

Ik bied eerbetuigingen aan de geestelijk leermeesters, de toegewijden van Bhagavān, de incarnaties van Bhagavān, de directe manifestaties van Bhagavān, zijn vermogens en aan Śrī Kṛṣṇa Caitanya zelf.

Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī heeft deze zes *tattvas* in relatie tot het begrip *guru* beschreven. Veel mensen raken in de war van *guru-tattva*. Er is vooral dezer dagen een groot debat over de kwestie *dikṣā-guru* en *sikṣā-guru*. De grootste verwarring betreft dit punt, “Ik kreeg in dit leven een zekere *guru*. Krijg ik hem in mijn volgende leven weer als *guru*, of niet?” Maar hierover hoeft niemand in verwarring te raken. De *sikṣā-guru* wordt als volgt omschreven,

*sikṣā-guruke ta ‘jāni kṛṣṇera svarūpa
Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-lilā 1.47)*

Men dient de *sikṣā-guru* te kennen als de innerlijke gedaante of identiteit van Śrī Kṛṣṇa (*kṛṣṇa-svarūpa*).

De *dikṣā-guru* is in de volgende woorden omschreven.

*guru kṛṣṇa-rūpa hana sāstrera pramāṇe
guru-rūpe kṛṣṇa kṛpā karena bhakta-gaṇe
Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-lilā 1.45)*

Volgens de geopenbaarde geschriften is de (*dikṣā*) *guru* rechtstreeks de uiterlijke gedaante van de Allerhoogste Persoon-

lijkheid Gods Śrī Kṛṣṇa (*kṛṣṇa-rūpa*). Kṛṣṇa in de gedaante van de *guru* schenkt de toegewijden genade.

Als de *dikṣā-guru* en *sikṣā-guru* achtereenvolgens zijn beschreven als *bhagavad-rūpa*, de externe gedaante van Bhagavān, en *bhagavad-svarūpa*, de innerlijke gedaante van Bhagavān, waar verandert hij dan? Is hij in een of andere geboorte veranderd? De *guru* blijft dezelfde. Omdat onze intelligentie op dit moment aards is, kunnen we dit niet bevatten. De *guru* zegt, dat hij in al onze levens komt, totdat we zijn bevrijd. Het is mogelijk, dat hij in dezelfde gedaante komt en het is ook mogelijk, dat hij in een andere gedaante komt. *Guru* is de eigen gedaante van Kṛṣṇa, zoals in die verzen staat beschreven, dus we hoeven ons nergens zorgen om te maken. We moeten netjes doorgaan met *sādhana* en sterk op onze *guru* vertrouwen. Dit is onze eerste prioriteit en als we zorgen, dat dit lukt, komt alles in orde.

Er zijn ook aanwijzingen, dat Kṛṣṇa zelf de *guru* wordt en afdaalt. We horen ook, dat Rādhikā regelingen treft om haar dierbare toegewijden naar deze wereld te sturen. Rūpa Gosvāmī en Sanātana Gosvāmī hebben *bhajana* uitgevoerd, terwijl ze iedereen respect betuigden. Wij moeten ook op deze manier *bhajana* uitvoeren. Hebben we ooit gehoord, dat Rūpa en Sanātana ruzie over leerlingen hebben gemaakt, “Hij is mijn leerling, niet de jouwe”? De Zes Gosvāmī’s hebben geen leerlingen gemaakt; alleen Gopāla-bhaṭṭa heeft enkele leerlingen gemaakt en dat gebeurde op rechtstreeks verzoek van zijn superieuren. Lokanātha Gosvāmī heeft nooit discipelen aanvaard. Alleen na het lang aandringen van Jīva Gosvāmī heeft hij één leerling aanvaard, Narottama Ṭhākura. Maar

zoveel mensen kunnen zijn leerlingen zijn, als we Madhva als de discipel van Vyāsa aanvaarden. Als we worden geïnspireerd door iemands boeken of vertellingen over zijn leven en we volgen de conceptie, die hij onderwees, kunnen we zijn discipel zijn. Als we zijn intentie begrijpen en zijn instructies strikt volgen, is hij onze *śikṣā-guru*. Stel je voor, iemand gaat naar Vṛndāvana en zit altijd bij de *samādhi* van Rūpa Gosvāmī of bij een van zijn *bhajana-sthalis*. Als hij constant over de leer van Rūpa Gosvāmī spreekt en zijn instructies volgt, is Rūpa Gosvāmī dan niet zijn *śikṣā-guru*? Natuurlijk is hij dat. Met het volgende vers bieden we onze eerbetuigingen aan onze geestelijk leermeesters.

*vande 'haṁ śrī-guroḥ śrī-yuta-pada-
kamalaṁ śrī-gurūn vaiṣṇavāṁś ca
śrī-rūpaṁ sāgrajātaṁ saha-gaṇa-
raghunāthānviṭaṁ taṁ sa-jīvam
sādvaitaṁ sāvadhūtaṁ parijana-
sahitaṁ kṛṣṇa-caitanya-devaṁ
śrī-rādhā-kṛṣṇa-pādān saha-gaṇa-
lalitā-śrī-viśākhānviṭāṁś ca*

Onze eigen intitiatiegevende *guru* is onze *dikṣā-guru* en de rest van de persoonlijkheden, die in dit vers worden genoemd, zijn onze *śikṣā-gurus*. Worden dan al deze persoonlijkheden beschouwd als inferieur aan onze *dikṣā-guru*? Zeker niet. Caitanya Mahāprabhu is onze *śikṣā-guru*, maar maakt hem dat inferieur aan onze *dikṣā-guru*? We mogen onze *guru* niet zien als afzonderlijk van elkaar. We dienen met *bhajana* door te gaan en te begrijpen, dat *guru-tattva* is *akhaṇḍa*, onverdeeld. Dan bestaat er geen kans, dat een of ander gevoel van afgunst

of agressie jegens een andere grote persoonlijkheid ons hart ooit binnenkomt.

Vyāsa-pūjā wordt in *Caitanya-Bhāgavat* beschreven. Hier wordt uiteengezet, hoe Nityānanda Prabhu *vyāsa-pūjā* uitvoerde door een bloemenslinger rond de hals van Mahāprabhu te leggen. Onze *ācāryas* hebben een zeer fraai idee gegeven over de manier, waarop we de *guru* kunnen vereren. Door dit idee te volgen dienen we in het spirituele leven vooruitgang te maken. Morgen zal ik spreken in relatie tot mijn *guru*, *nitya-līlā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara-śata Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī*. Als ik spreek over het leven van mijn *guru*, spreek ik automatisch ook over Prabhupāda [Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura]. Als we Kṛṣṇa prijzen, prijzen we noodzakelijkerwijs ook Rādhā. De beste *praṇāma*, die we Kṛṣṇa kunnen aanbieden, is één waartoe Rādhikā's naam behoort. Als ik over het leven van mijn *gurudeva* spreek, komen daarmee automatisch ook de gloriën van Prabhupāda en vele andere Vaiṣṇava's aan de orde. Wat gebeurde er midden in de beschrijving van Kṛṣṇa's spel in het tiende canto van *Śrīmad-Bhāgavatam*? De glorie van Rādhikā en de *gopīs* werd nog sterker beschreven. Toch zeggen de blinden, dat Rādhikā's naam daarin niet voorkomt. Er zijn honderden verzen in het tiende canto, die kunnen worden geciteerd om te bewijzen, dat de aanwezigheid van Rādhikā in feite daar is. Praktisch overal in Canto Tien treft men de glorie van de *gopīs* aan. Het is eenvoudig niet mogelijk om Kṛṣṇa te verheerlijken zonder tegelijkertijd Rādhikā en de *gopīs* te verheerlijken.

Het is op die manier ook niet mogelijk een *guru* te loven zonder ook zijn *guru* te loven. Waaruit bestaat de facto de glorie van de geestelijk leermeester? Dat hij een uitmuntend dienaar van zijn eigen geestelijk leermeester is. Iemand, die zijn eigen *guru* nooit heeft gediend, kan nooit als *guru* worden aangemerkt, zelfs al geeft hij zich uit als *guru*. De *guru* is iemand, die zijn ziel aan zijn *guru* heeft overgedragen, die hen constant heeft gediend en die door die dienstverlening de diepste verlangens van zijn *guru* heeft vervuld. Een van de meest in het oog springende en grote kwaliteiten was, dat hij alles gaf voor zijn eigen geestelijk leermeester. Hij heeft voor zijn geestelijk leermeester zelfs zijn leven geriskeerd. Zijn *niṣṭhā* bestond eruit, dat er niets in het leven bestond, dat belangrijker was dan *guru-sevā*. Als iemand ooit zelfs maar luchtige kritiek had op Prabhupāda, kon hij niet gewoon blijven stilzitten en het aanhoren. Onder die omstandigheden kunnen sommige toegewijden hun geduld bewaren en hun gezicht in de plooi houden. Dit is prima, want er wordt aanbevolen om niet kwaad te worden. Maar zelfs op het gebied van wereldse relaties – als iemand hoort, dat zijn moeder verbaal wordt mishandeld en er niets tegen uitricht, moet hij uit dode materie bestaan en niet uit leven. Op dezelfde manier is iemand, die hoort, dat Bhagavān, *bhakta* of *bhakti* worden belasterd en hen vervolgens niet verdedigt, in het spirituele leven dood, niet levend. We kunnen niet tolereren, dat iemand Bhagavān, *guru*, Vaiṣṇava's, of *bhakti* beschimpt. Als dat gebeurt, moet ons bloed gaan koken. Hanumān zette Lañka in lichterlaaie en legde het in de as – dit is *ṭṛṇād api sunicena*.

Ik heb deze eigenschap in mijn *gurudeva* dikwijls opgemerkt. In Navadvīpa hebben eens de *gosvāmīs* en *smārta-brāhmaṇas* geprobeerd om de *parikramā* groep van Prabhupāda te hinderen. Ze dachten, “Als we hun predikwerk laten doorgaan, zullen de mensen ons niet langer vereren. Dan gaan ze allemaal de Gauḍīya Vaiṣṇava’s vereren. Ze proberen trouwens ook Mahāprabhu’s geboorteplaats uit Navadvīpa weg te halen en hem naar Māyāpurā over te plaatsen. Wij zijn *gosvāmīs* volgens onze kaste, maar zij zeggen, dat men alleen *gosvāmī* is op basis van zijn persoonlijke kwaliteiten. Als mensen dit horen, verafgoden ze ons niet langer.” De zogenaamde *gosvāmīs* dachten, dat ze de adoratie van de mensen waardig waren, ook al waren sommigen van hen analfabeet en kenden ze geen spirituele filosofie. De toegewijden van Prabhupāda citeerden het volgende vers om hun positie te onderbouwen,

cātur-varṇyam mayā sṛṣṭam
guṇa-karma-vibhāgaśaḥ

Bhāgavad-gītā (4.13)

Kṛṣṇa zegt, “De vier segmenten van de menselijke samenleving zijn door mij aangelegd op basis van de inherente kwaliteiten en activiteiten van de mens.” Met andere woorden, alleen iemand, die beschikt over de juiste kwaliteiten, kan een *gosvāmī* worden genoemd.

Daarvan waren die *gosvāmīs* zo overtuigd. Prabhupāda trok zeer goed opgevoede jongens uit onderlegde families aan, gaf hen initiatie en leidde hen naar *bhagavad-bhakti*. Dit irriteerde veel mensen. Ze dachten, “Hé! Hij ruïneert zulke goede

jongens door hen *bhakti* te onderwijzen! Hij vertelt hen, dat trouwen en verstrengeld raken in het materiële bestaan hetzelfde is als zelfmoord.” Om deze reden werden veel mensen kwaad op Prabhupāda. Prabhupāda zelf zei, dat mensen in die tijd tegen hem in opstand kwamen, omdat ze niet begrepen, wat hij aan het doen was, en dat ze later, wanneer ze het wel konden begrijpen, hun gevoelens voor hem zouden wijzigen. In werkelijkheid is het zo ook gegaan; de mensen hebben hem later wel begrepen en gingen hem wel waarderen.

Toen deze *gospāmīs* de groep van Prabhupāda aanvielen, ruilde mijn *gurudeva* zijn kleding met hem om. Prabhupāda wilde hem zijn kleding niet geven, maar *gurudeva* pakte zijn kleren met kracht van zijn lichaam. Daarna smokkelde hij Prabhupāda in witte kleding naar Māyāpura en geen van de agressoren was het opgevallen. Later kwam de politie erbij en Gurudeva kwam tevoorschijn in de saffrane kleding van Prabhupāda.

Iemand in de Nimbarka *sampradāya* schreef, dat Mahāprabhu een discipel werd van Keśava Kaśmirī. Ze zeggen, dat Keśava Kaśmirī hem de *yugala-mantra* heeft gegeven en hem op het idee van *mādhurya-rasa* heeft gebracht, nadat hij Mahāprabhu in debat had verslagen. Toen ik dit artikel aan Gurudeva liet lezen, begon hij te trillen van woede. Hij zei op strenge toon, “Geef me een pen.” Toen ik met een pen terugkwam, zei hij, “Schrijf!” Toen dicteerde hij slechts tien of vijftien regels in het Bengaals, die ik moest opschrijven. De kern van hetgeen hij zei was, dat er nooit een *ācārya* genaamd Nimbarka is geweest. In de *catuḥ-sana-sampradāya* treffen we de naam Nimbāditya aan. Als er een *ācārya* zou zijn geweest

met de naam Nimbarka, hadden Jīva Gosvāmī en iedere andere geleerde van de Madhva *sampradāya* of geleerden van iedere andere *sampradāya* hem in hun schriften hebben genoemd. Daarom is die Nimbarka fraude. Vervolgens hebben we dit in ons Hindi tijdschrift gepubliceerd en het aangetekend naar hun missiepost gestuurd. Toen is er veel correspondentie tussen hen en ons geweest. Ze raakten geheel uit evenwicht en brachten een zaak tegen Gurudeva voor de rechter en eisten een schadevergoeding van vijf *lākhas*. Toen schreef Gurudeva, “In de rechtbank zal ik mezelf verdedigen en bewijzen, dat er nooit een *ācārya* met de naam Nimbarka is geweest. Of jullie al of niet vijf *lākhas* rupees gaan incasseren, zullen we achteraf wel zien.” We hebben dit in ons tijdschrift gepubliceerd en het nog eens naar hen toegestuurd. Op dat moment hebben hun vermaarde advocaten hen geadviseerd om de zaak tegen Gurudeva te laten vallen. De juristen hadden hen verteld, dat ze hadden gedacht een worm door een gat te jagen, maar dat er een slang zou uitkruipen, die hen in één hap zou doodbijten. Op het eind hebben ze hun zaak laten vallen en hebben sindsdien over deze kwestie gezwegen.

Sommige *sahajiyā* leerlingen van Bhaktivinoda Ṭhākura in Māyāpura bekritiseerden Prabhupāda door te zeggen, “Toegewijden van de Gauḍīya Maṭha zuigen alleen op de pit en de schil van de mango. Ze proeven geen sap, geen *rasa*. Wij reciteren de *rasa-līlā* en andere verheven onderwerpen, maar Bhaktisiddhānta Sarasvatī weet niets over deze zaken.” In antwoord hierop heeft Gurudeva vijf artikelen in ons tijdschrift geschreven. Bij het lezen hiervan werden al deze *sahajiyās* afgangstig en brachten het in Medhinapur voor de rech-

ter. Deze zaak was niet alleen gericht tegen Gurudeva, maar ook tegen Narasiṃha Mahārāja, Vāmana Mahārāja, Trivikrama Mahārāja en mijzelf, want wij waren de redacteuren van het tijdschrift. Gurudeva heeft toen een advocaat met de grootste reputatie in heel Calcutta genomen en die heeft in de rechtbank als een leeuw staan brullen. Hij zei, “Ik zal aantonen, dat alles, dat mijn cliënt in zijn tijdschrift heeft geschreven, waar is.” Iedereen in de tegenpartij werd zenuwachtig en de rechter heeft hen uiteindelijk gezegd om vergeving aan Gurudeva te vragen. Toen zei de rechter tegen Gurudeva, “En jij mag niet meer schrijven.” Maar Gurudeva antwoordde, “Ik zal zeker schrijven. Ik ben een *sannyāsi*! Ik besta met het doel om *bhajana* te doen en verbetering in de samenleving te bewerkstelligen.” Sindsdien hebben die *sahajiyās* nooit meer iets tegen de Gauḍīya Vaiṣṇava’s te berde gebracht.

Op deze manier had Gurudeva erg grote invloed. Om deze reden heeft de dierbare discipel van Prabhupāda, Bhakti Saraṅga Gosvāmī Mahārāja, hem de titel Pasanda-gajaitā-siṃha gegeven, hetgeen betekent “hij die de olifant van atheïsme als een leeuw afstraft”. Dit was nu werkelijk zijn karakter. Hij was een uitstekend spreker en schrijver en vooral in zijn schrijven maakte hij gebruik van taalkundige ornamentering. Je kunt in ons tijdschrift, *Gauḍīya Patrikā*, al die prachtige dingen zien, die hij in het Bengaals heeft geschreven. Voordat ik zelfs maar iets kleins schrijf, moet ik eerst op zijn minst tien boeken doornemen. Hij hoefde nooit in boeken te kijken, voordat hij iets ging schrijven. Zijn *guru-sevā* had een zeer hoge standaard. Alles, dat hij in zijn leven deed – schrijven, spreken, zijn gedrag, zijn ideeën – hadden deze hoge stan-

daard. Zijn verschijningsdag is morgen, dus ik bid, dat hij ons allemaal wil zegenen, zodat we *bhajana* met dezelfde *guru-niṣṭhā* kunnen uitvoeren, als die hij had. Dan pas zijn we eigenlijk in staat om anderen te helpen.

Deze lezing werd gesproken in de Śrī Rūpa-Sanātana Gauḍīya Maṭha in Vṛndāvana op 27 februari 1994.

Hoofdstuk Drie

De verschijningsdag van Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja

SOMS VERGETEN WE DE GROOTHEID VAN DE *guru*. We proberen ook in te schatten, wat hij ons in materieel opzicht te bieden heeft. We kunnen de aard van de transcendente schatkist, die de *guru* ons wil geven, niet bevatten. We proberen het te meten of te schatten in vergelijking met wereldse voorwerpen. Er bestaat in de hele wereld geen object, dat kan worden vergeleken met hetgeen de *guru* ons geeft. Bhagavān beschikt over onbeperkt mededogen. Als het allemaal bij elkaar komt en een belichaming aanneemt, is dat de *guru*. Wanneer Bhagavān genade wil geven, doet hij dat via het medium van de geestelijk leermeester en via andere Vaiṣṇava's. Bhagavān geeft niet rechtstreeks genade aan een *jīva*. Over het algemeen overschrijdt hij deze zelfopgelegde beperking voor de distributie van zijn genade via de *guru* niet.

In onze Gauḍīya Vaiṣṇava lijn werd de eerste *vyāsa-pūjā* uitgevoerd door Nityānanda Prabhu, toen hij Mahāprabhu in Śrīvāsa-aṅgana vereerde. Eerst vroegen de toegewijden of *vyāsa-pūjā* niet voor Nityānanda Prabhu kon worden gedaan, maar hij wilde dat niet accepteren. Toen Mahāprabhu opdracht gaf om *vyāsa-pūjā* uit te voeren, legde Nityānanda Prabhu de bloemenslinger om de hals van Mahāprabhu. Waarom deed Nityānanda Prabhu dit? *Vyāsa-pūjā* betekent het uitvoeren van een eredienst voor Vyāsadeva. Vyāsa is *akhaṇḍa*, onverdeeld; in het ene opzicht is hij *guru* en in het andere opzicht is hij Bhagavān zelf. De inherente bezigheid van Vyāsa is Bhagavān vereren. Wat doet Vyāsa? Wat doet de *guru*? Hij vereert Kṛṣṇa en geeft anderen de inspiratie om hetzelfde te doen. Hoewel Mahāprabhu aan Nityānanda Prabhu vroeg om *vyāsa-pūjā* uit te voeren, is hij Vyāsa niet gaan vereren. In plaats daarvan vereerde Nityānanda Prabhu degene, die de wortel van alle Vyāsa incarnaties is, de *guru* van Vyāsa, de bron van alle spirituele verlichting, Kṛṣṇa zelf in de gedaante van Caitanya Mahāprabhu. Door dit te doen werden miljoenen Vyāsa's en *gurus* vereerd – dit liet Nityānanda Prabhu zien door de slinger om de hals van Mahāprabhu te leggen.

Door op de dag van *vyāsa-pūjā* de eredienst van leerlingen te aanvaarden, doet de geestelijk leermeester een eredienst voor Bhagavān door de eredienst van zijn leerlingen rechtstreeks aan Bhagavān door te offeren. Dit is een cruciaal punt, dat we goed moeten begrijpen. Iedere *guru*, die van zijn leerlingen verering aanvaardt met het verlangen zijn persoonlijke status te vergroten, is in het geheel geen *guru*. Hij heeft zich

losgemaakt van *guru-tattva*. Vyāsa vereerde Kṛṣṇa en Nityānanda Prabhu vereerde Mahāprabhu – dit is de innerlijke, vertrouwelijke betekenis van *vyāsa-pūjā*. We zijn aan Vyāsa verschuldigd, omdat hij Kṛṣṇa aan ons heeft geopenbaard. Hij heeft ons onderwezen, hoe we Kṛṣṇa moeten vereren en om die reden is hij vererenswaardig.

Nu wil ik spreken over mijn *gurudeva, nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara-śata Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja*. In zijn kindertijd werd voor Gurudeva meer door zijn moeder gezorgd dan door zijn vader. Zijn moeder was een dochter van een zamindar, een rijke grootgrondbezitter, en zij was overtuigd van de noodzaak van discipline. Het gevolg van haar discipline was, dat haar kinderen zich allemaal keurig gedroegen en verantwoordelijke volwassenen waren geworden. Ze heeft haar kinderen nooit toegestaan om buiten te blijven of na donker te blijven rondhangen; ze moesten vóór zonsondergang binnen zijn. Toen Gurudeva ongeveer vijftien was, merkte zijn moeder, dat het tien uur in de avond was en hij nog niet thuis was gekomen. Ze pakte een stok en ging achter de deur staan. Toen Gurudeva thuiskwam, greep ze zijn hand en hief de stok op. Ze zei op boze toon, “Moet ik jou klappen geven? Waar heb je al die tijd gezeten? Zeg op.” Gurudeva bleef onbevreesd zwijgen. Omdat hij haar geen antwoord gaf, ging ze aan hem twijfelen en dacht, dat hij vast en zeker betrokken was geweest bij een of ander kattenkwaad. Ze zei, “Schiet op, anders is de vraag alleen nog: welk onderdeel van jou ik ga slaan! Op die manier zal je dit nooit meer doen.”

Toen vertelde hij haar, waarom hij zo laat was thuisgekomen. Waarom had hij dat niet meteen verteld? Omdat men nooit zichzelf mag prijzen. Iemand die zichzelf prijst, sterft ieder moment. Tenslotte zei hij, “Moeder, je kunt me klappen geven, maar hiernaast is een arme, oude weduwe erg ziek geworden. Ik hoorde over haar conditie. Ik ging naar haar toe en zag, dat ze vier dagen niet had gegeten en dat ze geen kleding meer had. Wat had ik moeten doen? Ik heb al het zakgeld, dat je me had gegeven, besteed om iets te eten voor haar te halen. Ik ben ook rond gegaan om van onze burens wat kleding te vragen. Ik heb deze dingen naar haar toegebracht en heb de rest van de dag op haar zitten passen. Als ik dat niet had gedaan, had ze deze dag niet gehaald.”

Toen zijn moeder dit hoorde, liet ze de stok vallen, kreeg tranen in haar ogen en omarmde hem. Hierna heeft ze hem nooit meer gedisciplineerd. Ze bleef haar andere zonen wel disciplineren, maar hem niet. Reeds vanaf de kinderjaren kan men zien, dat het hart van een heilig persoon zeer zacht is. Als iemands hart niet tijdens de kindertijd is gesmolten en zacht is geworden, hoe kan het dan zachtmoedig zijn, wanneer het kind is opgegroeid? Deze zachtheid van het hart is een symptoom van *guru*. Omdat de *jīvas* Bhagavān zijn vergeten, zijn ze in de kringloop van *māyā* terecht gekomen en krijgen daar te lijden van allerlei soorten ellende. Als de geestelijk leermeester dit ziet, wordt hij heel ongelukkig en uit mededogen voor hen smelt zijn hart. Dan geeft hij alles van zichzelf weg in een poging hen te helpen.

Toen Gurudeva eens zijn geestelijk leermeester, Śrī Bhaktisiddhānta Sarasvatī Prabhupāda, dienst verleende, werd er

juist een brief bezorgd, die zijn moeder aan Prabhupāda had geschreven. In de brief stond, “Ik heb mijn zoon, Vinoda, diverse keren geschreven om hem te vragen een laatste keer naar huis te komen, maar hij is nooit verschenen. Nu schrijf ik u, want u bent zijn *guru* en u kunt hem verordoneren. Ik ben erg ziek en zal spoedig de laatste ademtocht uitblazen. Ik zou willen, dat mijn dierbare zoon Vinoda komt, zodat ik mijn lichaam kan opgeven, wanneer hij hier is. Hierop zit ik te wachten. Stuur hem alsjeblieft hier naartoe, zelfs al is het maar voor een dag.”

Prabhupāda riep Gurudeva bij zich en zei, “Vinoda, luister. Er is een brief van jouw moeder gekomen. Ze is erg ziek en wil jou een laatste keer zien. Je moet nu naar haar toegaan. Maak jezelf klaar en ga dan.” Maar in plaats van te vertrekken liep hij weg en verstopte zich in een donkere kamer in de *maṭha*. Na de avond-*ārati* en toen het al donker was, vroeg Prabhupada zijn andere dierbare dienaar, Paramānanda Brahmācārī, “Vinoda had de opdracht om naar huis te gaan vanwege zijn zieke moeder. Ga jij eens kijken, of hij werkelijk is gegaan.”

Paramānanda Prabhu antwoordde, “Nee, hij is niet gegaan. Hij zit in zijn eentje in een donkere kamer met zijn gezicht naar de muur.”

Prabhupāda zei, “Ga hem halen.”

Met enige moeite kon Paramānanda Prabhu hem naar Prabhupāda brengen. Prabhupāda zei tegen hem, “Ben je niet gegaan? Ik zei tegen jou, dat je naar je moeder moest gaan.”

Gurudeva antwoordde, “Prabhupāda, u heeft me gezegd er naartoe te gaan. Na miljoenen levens in deze materiële wereld

heb ik eindelijk uw lotusvoeten bereikt. Mijn moeder houdt me dierbaar. Als ik er nu zonder de bescherming van uw voeten naartoe zou gaan, terwijl ze ligt te sterven, zou ze zeggen, ‘Lieve kind, ik ga sterven. Onthoud mijn laatste wens. Hoewel ze ouder zijn dan jij, zijn jouw broers niet capabel genoeg om naar ons landgoed om te zien. Jij alleen kunt de zorg dragen voor ons eigendom. Blijf alsjeblieft hier, ga trouwen en overzie onze voorouderlijke nalatenschap. Alles, dat is bereikt door generaties van hard werken, zal anders verloren gaan.’ Dan ben ik verplicht om haar laatste verzoek in te willigen. Dan word ik voor altijd van uw lotusvoeten beroofd en ben ik de gelegenheid om u te dienen verloren. Ik ben in deze materiële wereld miljoenen keren geboren, ik had miljoenen moeders, die kinderen hebben gebaard, die over eigendommen hebben beschikt, enzovoort. Om te voorkomen, dat ik hierin opnieuw verstrengeld raak, ben ik niet naar haar toegegaan. Als ik iets verkeerd heb gedaan, straft u me dan alstublieft.”

Er stonden tranen in de ogen van Prabhupāda en hij zei, “Nee. Ik heb niets te zeggen” en hij zweeg verder. Was het correct of niet, wat mijn *gurudeva* deed? Gezien vanuit het wereldse perspectief lijkt een bezoek aan zijn moeder op het moment van de dood een correcte daad, maar gezien vanuit het spirituele perspectief heeft *gurudeva* correct gehandeld. Er is geen grotere vriend dan de geestelijk leermeester. Als Gurudeva naar zijn moeder was gegaan, was hij nooit *sannyā-sī* en *ācārya* geworden. Dan hadden ikzelf en duizenden anderen nooit hun spirituele geboorte van hem gekregen. Deze toegewijden zijn in geen enkel opzicht gewoon; ze zijn eeuwige toegewijden van de lotusvoeten van Bhagavān. We kunnen

het ideaal van de spirituele praktijk en het spirituele gedrag in het leven van ieder van hen waarnemen.

Prabhupāda schreef eens een van zijn leerlingen een brief om hem aan te moedigen, waarin stond, “In heel Māyāpura is geen Vaiṣṇava zoals jij te vinden. Je bent een verheven Vaiṣṇava en je verzet een grote hoeveelheid dienst.” In werkelijkheid gedroeg de man zich armzalig en verrichtte helemaal geen dienst, maar Prabhupāda schreef dit om hem aan te moedigen. Nadat de man deze brief had ontvangen, kreeg hij verbeelding. Hij ging denken, “Er is geen grotere Vaiṣṇava in Māyāpura dan ik. Als er ergens een groot Vaiṣṇava is, ben ik het. Niet Narahari Prabhu, Vinoda Brahmācārī of iemand anders is hier zo vergevorderd als ik.”

Toen begon hij de toegewijden te bekritisieren. Toen Prabhupāda erachter kwam, zei hij, “Is hij iedereen gaan bekritisieren? Ik gaf hem een remedie voor zijn ziekte, maar het ziet er naar uit, dat zijn ziekte nu alleen maar is toegenomen.” Mahāprabhu zei precies hetzelfde – “Ik kwam naar deze wereld om de ziekte van de levende wezens te genezen en ze in de dienstverlening aan Bhagavān te betrekken. Toch begaan ze overtredingen, bekritisieren me, en nu zijn ze plannen aan het smeden om me een pak slaag te geven.” Om die reden heeft hij *sannyāsa* genomen. Over deze man zei Prabhupāda, “Hij is een grote schoffeerder. Hij heeft voor geen enkele Vaiṣṇava respect. Vinoda, gooi hem de *maṭha* uit. Help hem al zijn spullen in te pakken, zet alles op een kar en stuur hem weg.” Gurudeva bood *pranāma* aan Prabhupāda, verliet de kamer en verstopte zich ergens. Toen Prabhupāda zich die avond realiseerde, dat de man nog steeds niet uit de *maṭha*

was gezet, riep hij enkele andere toegewijden en liet hem eruit gooien. Later belde Prabhupāda *gurudeva* op en zei tegen hem, “Ik zei tegen jou om die man uit de *maṭha* te zetten, maar je hebt dat niet gedaan – waarom niet?”

Met gevouwen handen zei Gurudeva, “U bent hier de gezagdrager en u hebt een onafhankelijke, vrije wil. U vroeg me vandaag die man eruit te gooien, maar over enkele dagen zou u me kunnen vragen, waarom ik het heb gedaan. U bent een zeer genadevol *guru*, alle genade van Bhagavān is belichaamd in u. Kunt u me alstublieft zeggen, waarom u deze toegewijde de *maṭha* hebt uitgegooid? Het schijnt, dat u hem genadeloos hebt uitgezet. Kan een *guru* dit zomaar doen?” Prabhupāda antwoordde, dat hij werd genoodzaakt dit in deze situatie te doen, omdat de hele atmosfeer onder de toegewijden verpest dreigde te worden. Als een hand zwaar gewond is en als de kans op afsterven bestaat, dient de hand te worden geamputeerd om te voorkomen, dat het hele lichaam afsterft. De *guru* kan iedereen corrigeren, maar *vaiṣṇava-aparādha* corrigeren is zeer, zeer moeilijk. Zelfs op een dergelijke lasteraar gaat de *guru* over het algemeen geduldig zitten wachten om hem de tijd te gunnen zijn gedrag te herstellen. Hij zal een dergelijk persoon niet gemakkelijk afwijzen.

Er is nog een ander verhaal over de compassie van mijn *gurudeva*. In de eerste dagen van onze *maṭha* in Navadvīpa was er een toegewijde genaamd Narasimha Mahārāja, hij was de oom van Śrīla Vāmana Mahārāja. Narasimha Mahārāja was erg mooi, als een *simha*, een leeuw – erg knap en goed gebouwd. Hij was klein maar erg slim. Hij was recht door zee en had nooit iemand bedrogen. Zijn karakter was zoals het ka-

rakter van een Vaiṣṇava moet zijn. Bhaktivinoda Ṭhākura schrijft in *Kalyāṇa-kalpataru*,

*antara-bāhire, sama vyavahāra,
amānī mānada ho' bo*

Hoewel ik in het diepst van mijn hart voel, dat ik me overeenkomstig gedraag, geheel vrij van bedrog. Zonder enig respect te verwachten geef ik alle eer aan anderen.”

Er ontstond eens een probleem in de *maṭha*. Er was een nieuwe toegewijde ingetreden en had initiatie genomen. Hij zat alleen *harināma* te chanten en verleende geen diensten. Narasimha Mahārāja zei hem de *maṭha* te verlaten en hij werd eruit gegooid. Toen stond deze toegewijde met zijn baggage aan de poort van de *maṭha* te huilen. Iemand ging mijn *gurudeva* vertellen, dat Narasimha Mahārāja er een toegewijde had uitgegooid en dat deze toegewijde nu aan de poort van de *maṭha* stond te huilen. Toen riep Gurudeva Narasimha Mahārāja bij zich. Ofschoon ze dezelfde leeftijd hadden, beschouwde Narasimha Mahārāja hem als zijn *guru*. Gurudeva zei tegen hem, “Kijk, jullie zijn allemaal bij elkaar gekomen en hebben van mij de *ācārya* gemaakt. Jullie dienen alsjeblijft de roosters voor alle diensten in de *maṭha* op te stellen en jullie moeten de rest doen. Maar laat alsjeblijft één ding over aan mij – als iemand de *maṭha* moet worden uitgegooid, mag het alleen worden gedaan met toestemming van mij.”

Waarom heeft Gurudeva dit gezegd? Hij had veel mededogen. Hij vond dat niemand het recht had om de *hari-bhajana* van een andere toegewijde vanwege een luttel voorval te beëindigen. Een gewoon mens kan deze mentaliteit niet begrijpen.

pen. Alleen na diepgaande beraadslaging kan dit punt worden bevat. Een ander voorbeeld. Er lag een schorpioen in het water. Een *sādhu* kwam eraan en haalde hem eruit, maar tijdens de reddingsoperatie werd de *sādhu* gestoken. Toen viel de schorpioen terug in het water. Even later haalde de *sādhu* de schorpioen er weer uit en weer werd hij gestoken en weer viel de schorpioen terug in het water. Dit proces werd een aantal keer herhaald. Toen zei de vriend van de *sādhu* tegen hem, “Waarom doe je dit? Elke keer krijg je een steek van die schorpioen en elke keer haal je hem uit het water.”

De *sādhu* antwoordde, “Zijn aanleg is anderen te steken en mijn aanleg is anderen te helpen. Als hij zijn aanleg niet kan veranderen, hoe kan ik dan de mijne veranderen?” De aard van *sādhus* is dezelfde. Zelfs als een toegewijde een slecht karakter heeft, zal de *guru* hem niet weigeren, zolang hij geen *aparādha* heeft begaan. De *guru* weet, dat die toegewijde nog verder in *māyā* verloren zou gaan, als hij zijn genade zou intrekken. Hoewel de *guru* zo sterk is als een leeuw, heeft hij ook zeer veel mededogen en is hij buitengewoon genadevol.

Als Gurudeva Prabhupāda wilde prijzen, kon hij soms plotseling zeggen, “*Hā* Prabhupāda” en beginnen te huilen. Niemand kan beschrijven, wat hij op die momenten moet hebben gevoeld. Dan kon hij mij aanwijzen en zeggen, “Jij moet iets zeggen.” Dan ging ik spreken; dit was de zegen die hij me gaf. Als we met Gurudeva op Navadvīpa *parikramā* gingen, prees hij vooral Prabhupāda, wanneer we de *samādhi* van Prabhupāda in Māyāpura bezochten. Gurudeva had een groots karakter. Daar gaf hij ongelooflijke beschrijvingen van het leven van Prabhupāda. Zelfs wanneer Gurudeva alleen

korte en informele gesprekken gaf, kon hij zoveel ongekende *siddhānta* tot uitdrukking brengen. Dit gebeurde niet alleen in zijn lezingen, maar ook in zijn geschriften. Hij schreef voor de eerste uitgave van zijn Bengaalse tijdschrift, *Gauḍīya Patrikā*, zijn *viraha-maṅgala*, de compositie, die zijn afgescheidenheid van Prabhupāda tot uitdrukking brengt. Het hart van ieder zachtaardig persoon, die deze compositie leest, smelt en begint te huilen. Daarin schreef hij, “Bij het schrijven van deze *viraha-maṅgala* trillen mijn handen. Daarom word ik gedwongen langzaam te schrijven. Mijn hart vibreert ook en om die reden ben ik niet in staat om verder te schrijven.” Hetzelfde kon gebeuren, als hij een spreekbeurt had – zijn stem kon breken van emotie en dan moest hij stoppen.

Hij gaf in dat gedicht een schitterende beschrijving van de kwaliteiten van Prabhupāda. Hij schreef, als *sakhī* van Śrīmatī Rādhikā, Nayana Mañjarī, is Prabhupāda het grootste juweel in het spel van Kṛṣṇa. Wat is de betekenis van Nayana Mañjarī? Hij is de prachtige fonkeling in de ogen van Rādhikā. Hij is zo goed geweest om in deze wereld af te dalen en *sannyāsa* te nemen en bekend te worden als Tridaṇḍī Svāmī Śrī Śrīmad Bhaktisiddhānta Sarasvatī. Sommige mensen zeiden, “Hij heeft zichzelf *sannyāsa* gegeven en zich toen *paramahaṁsa parivrājakācārya aṣṭottara-śata* enzovoort genoemd. Hij is wel heel arrogant!” *Paramahaṁsa* is eigenlijk een titel voor *sād-hakas*. Het is vergelijkbaar met de president, die eenvoudige kleding aantrekt, naar een dorp gaat en daar verklaart, dat hij een simpele dienaar van de burger is. Als de president zich uitgeeft als handarbeider, prijst hij zichzelf dan? Het is een uiting van zijn nederigheid. Op dezelfde manier is Nayana

Mañjarī een eeuwig bevrijde, eerste dienaar van Śrīmatī Rādhikā. Als zij naar deze wereld afdaalt en de titel *parama-haṁsa* krijgt, is die status lager dan haar werkelijke positie. Veel mensen begrijpen dit niet.

Als mijn *gurudeva* een fout in een discipel ontdekte, kon hij hem disciplineren of straffen om hem te corrigeren. Zonder vermaning zou de fout niet worden gecorrigeerd. Deze tuchtiging is het ware mededogen van de *guru* voor een leerling. De *guru* wil, dat er in de leerling zelfs geen spoor van een fout achterblijft. Dit is de ware betekenis van *dāyalutā*, vriendelijkheid, maar een gewone leerling begrijpt dit niet. Wiens fout is het – die van de *guru* of die van de leerling? Stel je voor, dat de *guru* een leerling disciplineert door te zeggen, “Heb nog een beetje geduld. Ik geef jou over enkele dagen *dikṣā*.”

Dan zegt de leerling, “Goed dan – ik zal het u laten zien.”

“Wat laat je me zien?”

“Ik blijf hier niet langer met u.”

“Waar ga je naartoe?”

“Ik ga terug naar huis.”

“Wat ga je daar doen?”

“Ik ga daar weer leven met vrouw en kinderen.”

“Dat is prima, maar je zal eerst een pak slaag van je vrouw moeten incasseren, omdat je haar in de eerste plaats had verlaten...”

Oh! Deze leerling heeft zijn *guru* zo een grote straf gegeven! Hij dacht, “Waar is die vriendelijkheid van de *guru* gebleven?” Hij kon de goedaardigheid van de *guru* niet inzien. De *guru* wil, dat het hart van iedereen vlekkeloos en zonder

zonden wordt. Hoe kan *bhakti*, dat uiterst moeilijk te verkrijgen is, ooit naar hem toekomen? Als Kṛṣṇa tegen zijn *guru* had gezegd, “Gurujī, ik zal de commando’s van uw vrouw niet uitvoeren. Het is middernacht in een regenachtige nacht van het koude seizoen en zij wil van mij haar dienstbode maken, die haar brandhout uit het bos komt brengen. Wat is dit? Ik ben de zoon van Koning Vasudeva! Ik doe deze dingen niet.” Maar Kṛṣṇa heeft dit niet gezegd – waarom? De *guru* kan zien, dat hij trots is op zijn rijkdom of zijn positie. Deze trots dient te worden verdreven. De *guru* wil, dat de leerling *ṭṛnād api sunīcena* begrijpt, gepaste nederigheid, en om deze reden kan hij de leerling soms aanpakken. Maar het gebeurt zeer dikwijls, dat de leerling dit niet begrijpt.

Als de *guru* iets in een leerling ontdekt, dat ongunstig is voor de vooruitgang in *bhakti*, toont de *guru* een dermate zacht karakter, dat hij gaat proberen dit gebrek te herstellen door de discipel te straffen. En wat nog meer? Als hij zelfs maar een klein beetje goede kwaliteit in de leerling ontdekt, zal hij die kwaliteit verheerlijken om de leerling aan te moedigen, alsof hij duizend tongen heeft. Dit heb ik persoonlijk ervaren. Ik ging eens vroeg in de ochtend op pad om iets op te halen voor onze *maṭha* in Chunchurah. Ik passeerde het dorp Naihati en ik moet wel zeventig kilometer op één dag hebben gereisd. Ik zwierf de hele dag rond, tot de avond viel. Alles bij elkaar had ik vijf rupees gecollecteerd. Veel van jullie hebben waarschijnlijk wel gehoord uit welke soort familie ik afkomstig ben. Ik was ook min of meer de zoon van een koning. Toen ik deze vijf rupees aan de voeten van mijn *gurudeva* legde, werd hij zeer verheugd en zei, “Eerder heeft nooit ie-

mand zoveel voor me gecollecteerd! Waar heb je dit allemaal gecollecteerd? Hoe heb je het gedaan? Ik ben met jou heel tevreden.” Ik had eigenlijk maar vier rupees en vijfenzeventig paisa verzameld, maar ik had vijftwintig paisa van Trivikrama Mahārāja en Vāmana Mahārāja geleend om het er beter te laten uitzien! Toen het bij elkaar vijf rupees waren, bood ik ze Gurujī aan. In die tijd was vijf rupees toereikend om onze *maṭha* een maand draaiend te houden. Maar wat stelden vijf rupees voor, hetzij voor Gurujī of voor mezelf? Toch prees hij mijn inzameling om me aan te moedigen.

Gurujī had een discipel in Assam genaamd Anaṅga-mohana Brahmācārī. Hij was uiterlijk helemaal *anaṅga*, een bijzonder mooie verschijning. Hij speelde prachtig *mṛdaṅga* en zong schitterende *kīrtana*. Hij verleende vele diensten voor Gurudeva, zoals zijn kleding wassen, voor hem koken, zijn beddegoed in orde maken en zijn klamboe ’s avonds ophangen en ’s morgens opbergen. Ook had hij een onpeilbaar ernstige gemoedsgesteldheid. Gurudeva hield veel van hem. Toen kreeg Anaṅga-mohana Prabhu tuberculose. Alle toegewijden in de *maṭha* vermeden hem uit angst voor besmetting, alleen Gurudeva heeft hem nooit verlaten. Ik kan zelfs niet zeggen, hoeveel geld Gurudeva aan deze toegewijde tijdens zijn ziekte heeft moeten besteden. Een aantal godbroeders van Gurudeva hebben hem hierom bekritiseerd en zeiden, “We hebben zoveel geld voor de missie gecollecteerd, maar het wordt allemaal aan deze zieke jongen uitgegeven.” Uiteindelijk heeft Gurudeva mij de opdracht gegeven om hem naar een ziekenhuis in Madras te brengen. Daar in dat ziekenhuisbed bleef Anaṅga-mohana Prabhu zingen, “Rādhā en

Kṛṣṇa roepen me naar Vṛndāvana” en toen verliet hij zijn lichaam. Dit was eenvoudig ongelooflijk. Op dat moment realiseerde ik me, dat hij geen doorsnee toegewijde was. Ajāmīla kreeg zoveel voordeel door met een naam van Nārāyaṇa naar zijn zoon te roepen op het moment, dat hij zijn lichaam verliet. Maar in dit geval bleef Anaṅga-mohana Prabhu zeggen, “*Hā Rādhā, hā Kṛṣṇa, hā Mahāprabhu.*” Ik had een foto van Gurudeva voor zijn neus neergezet en hij bleef roepen, “*Hā Bābā, hā Bābā*” naar Gurudeva, omdat hij Gurudeva als zijn vader beschouwde. Zijn gezicht kreeg op dat moment een goddelijke aanblik. Op dat moment bood ik een gebed aan zijn voeten en zei, “Prabhu, nu ga je naar Goloka-Vṛndāvana. Bid aan de *īśvara* en *īśvarī* van Vṛndāvana en ook aan Gurudeva, dat ze op zekere dag ook mij bij zich roepen. Smee hen, dat ik op zekere dag ook *bhakti* krijg.”

Ik schreef een brief naar Gurudeva en liet hem weten, wat er was gebeurd en hij ontving die brief tijdens de Navadvīpa *parikramā*. Er waren daar tenminste twintigduizend mensen.

Kīrtana was gaande en Gurudeva was zich aan het voorbereiden op het geven van een voordracht. In die tussentijd bezorgde Vāmana Mahārāja mijn brief bij Gurudeva en legde de brief in zijn hand. Ik had daarin geschreven, “U had me een grote schat toevertrouwd, maar ik kon hem niet beschermen. Ik ben niet gekwalificeerd. Hij is met uw foto voor zijn neus en onder het roepen van ‘*Hā Rādhā, hā Kṛṣṇa*, ze roepen me naar Vṛndāvana’ uit deze wereld vertrokken. Ik schaam me zo diep, dat ik me niet gekwalificeerd voel om u mijn gezicht te tonen.” Gurudeva las de brief en kon zich niet inhouden. Tegenover duizenden mensen stortte hij in elkaar en huilde

hartverscheurend. Hij had zoveel genegenheid voor zijn leerlingen, dat we ons dit niet kunnen voorstellen. Met zijn zegen heeft een toegewijde, die praktisch geen ontwikkeling had, zijn lichaam verlaten en in zijn laatste momenten naar Rādhā en Kṛṣṇa geroepen. Dit is zo iets groots – wat zou zijn bestemming zijn, als Ajāmila zelfs zo overvloedig werd begunstigd? Ik voel grote dankbaarheid, dat ik in mijn leven de gelegenheid heb gekregen om dergelijke grote persoonlijkheden te dienen. Ze zijn allemaal ideale *guru-sevakas*, dienaren van hun eigen geestelijk leermeesters. We moeten over sterke *niṣṭhā* voor onze *guru* beschikken. Deze *niṣṭhā* is de grondoorzaak van *bhakti*. Door hun genade zijn er zoveel realisaties over het onderwerp *guru-tattva* in mijn hart verschenen, alsof ze als bloemen op een draad zijn geregen – en daarom kan ik uitgebreid verhalen vertellen over de glorie van de geestelijk leermeester.

Deze lezing werd gesproken in de Śrī Rūpa-Sanātana Gauḍīya Maṭha in Vṛndāvana op 28 februari 1994.

Hoofdstuk Vier

Vyāsa-pūjā

OM TE BEGRIJPEN WAT *VYĀSA-PŪJĀ* IS, MOETEN we eerst weten wie Vyāsa is. Het woord *vyāsa* betekent expansie of extentie, zoals het tekenen van een cirkel met een passer vanuit een centraal punt. Vyāsa is degene, die vanuit één plek geestelijke kennis verspreidt en de glorie van Bhagavān voor het welzijn van de mensheid naar de rest van het universum uitzendt. In zekere zin is Kṛṣṇa zelf Vyāsa; op deze manier verspreidt hij zijn eigen glorie. De *guru* is de belichaming van Kṛṣṇa's genade. Daarom is de geestelijk leermeester *sākṣād-haritvena* genoemd geworden, niet-verschillend van Hari zelf. Maar dit vers (*Gurvaṣṭaka* 7) heeft niet naar de *guru* verwezen als rechtstreeks Hari de *viṣaya*, het object van liefde. De *guru* is Hari in de zin van zijn dienaarschap aan Hari. Het woord *haritvena* is afkomstig van *haritva*, dat betekent het bezitten van de *guṇa*, of eigenschappen, van Hari. Hij, in wie de eigenschappen van Hari zijn verschenen, wordt *haritva* genoemd. Als naar de *guru* wordt ver-

wezen als *abhinna* of niet-verschillend van Hari, betekent dit, dat de *guru* Hari zeer, zeer dierbaar is. Er is gezegd, dat zowel de *guru* als Śaṅkara *abhinna* of niet-verschillend zijn van Bhagavān en hem zeer dierbaar zijn.

In de categorie *guru* bestaat de *āropita-guru* en de *svarūpita-guru*. De *guru* in wie deze transcendente kwaliteiten van Hari *āropa* of geveinsd zijn, zal geen gevolg hebben. De *guru* moet in feite over deze transcendente attributen beschikken, voordat hij *haritvena* is. Alle persoonlijke kwaliteiten van Bhagavān gaan in zekere mate in hem verschijnen; ze worden door Bhagavān zelf in hem gevestigd. Evenals voor Bhagavān zelf bestaat er niet iets, dat de *guru* niet weet; hij weet alles. Niets blijft voor hem versluierd. Deze eigenschappen van Hari dienen zichtbaar te zijn in de *guru*. De *guru* is degene, die de betekenis en de intentie van de geschriften heeft gerealiseerd. Hij kan iedere twijfel van een leerling wegnemen. Hij moet ook rechtstreekse realisatie van Bhagavān hebben gehad. Hij moet geheel op de hoogte zijn met de geestelijke kennis en moet de rechtstreekse *darśana* van Bhagavān hebben gekregen. Hij moet onthecht zijn van materieel plezier; hij heeft geen behoefte aan materiële dingen. Hij houdt dat allemaal ver van zich af. Het volgende wordt beschreven in een vers uit de Upaniṣaden.

*tad-vijñārtham sa purum evābhigacchet
samit-pāniḥ śrotriyam brahma-niṣṭham*

Het woord *śrotriyam* betekent, dat hij een deskundige is in de kennis van de *śrutis*, en *brahma-niṣṭham* betekent, dat hij in transcendentie is verankerd. Er zijn vele soorten *brahma-*

niṣṭham; niet alleen één of twee. Er zijn ook duizenden niveau's bij betrokken. Er is *brahma-niṣṭhā* voor het onpersoonlijk Brahman, voor Paramātmā, voor Nārāyaṇa, voor Kṛṣṇa en zelfs in de categorie van *brahma-niṣṭhā* voor Kṛṣṇa bestaan allerlei variaties en gradaties. Er is *brahma-niṣṭhā* voor Mathurā Kṛṣṇa, voor Dvārakā Kṛṣṇa, voor Vṛndāvana Kṛṣṇa en in Vṛndāvana verschijnt die *brahma-niṣṭhā* in de vorm van *dāsya-rasa*, *sakhya-rasa*, *vātsalya-rasa* en *mādhurya-rasa*. In *mādhurya-rasa* bestaan ook niet slechts één of twee soorten *brahma-niṣṭhā*; ook hierbij zijn vele variaties en vele gradaties betrokken. De *guru* moet het hoogste concept van *brahma* hebben gerealiseerd en dat is de reden, waarom we Rūpa Gosvāmī als onze eerbiedwaardige godheid beschouwen. Caitanya Mahāprabhu heeft hem in Prayaga en later in Purī in detail verteld, hoe Kṛṣṇa het hoogste begrip van *brahma* vormt. Mahāprabhu heeft dit ook aan Raghupati Upadhyāya beschreven. Hij zei, dat Kṛṣṇa in zijn *kiśora* leeftijd op zijn mooiste is.

*śyāmam eva paraṁ rūpaṁ
purī madhu-purī varā
vayaḥ kaiśorikaṁ dhyeyam
ādyā eva paro rasaḥ
Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 19.106)*

De gedaante van Śyāmasundara is de allerhoogste verschijning, de stad Mathurā is de allerhoogste woonplaats, men dient altijd op Kṛṣṇa's prille jongensjaren te mediteren en de buitenechtelijke liefdesrelatie omvat de allerhoogste smaak.”

Kṛṣṇa's gedaante van Śyāma is de beste en zijn gedaante van Śyāma in Mathurā-purī is de beste en allerhoogste. De interne betekenis van “Mathurā-purī” is hier binnen Vraja. In Vraja is zijn *bhāva* in Govardhana de beste en in Govardhana is zijn *bhāva* in Rādhā-kuṇḍa en Śyāma-kuṇḍa de beste. Van dit alles is zijn gedaante als een *kiśora* de hoogste. Als ik hier zeg *kiśora*, denk dan niet, dat er slechts één soort *kiśora* gedaante bestaat; er zijn allerlei variëteiten. Na het passeren van de overgang tussen *pauganḍa* (van zes tot tien jaar) en *kiśora* (van tien tot zestien), gaat Kṛṣṇa het eerste stadium van *kiśora* binnen. Vervolgens bereikt hij geleidelijk de *madhya* of het middenstadium en dan bereikt hij de *vyakta* of het volkomen geopenbaarde stadium van *kiśora*. Hierna bereikt hij de leeftijd van *yauvana*, adolescent of jonge volwassene. De beste leeftijd van *kiśora*, waarnaar Caitanya Mahāprabhu verwees, is het middenstadium, waarin Kṛṣṇa dertien en veertien jaar oud is. Op deze leeftijd drukt Kṛṣṇa zijn identiteit uit met het gevoel van, “Ik ben de *nāyaka*, de meester van *śṛṅgāra-rasa*.” Deze houding staat bekend als *dhīra-lalitā* enzovoort.

De *guru* is degene, die in deze kennis volkomen belezen is, die het in feite heeft gerealiseerd en op dezelfde wijze Kṛṣṇa's spel en vermaak, dat ermee in relatie staat, heeft gerealiseerd. Hij moet ook onthecht zijn van materieel plezier. Als de *guru* niet aan deze beschrijving beantwoordt, wat kan hij de leerling dan mogelijkwijs geven? Wij eren in hogere mate in het bijzonder de *guru-tattva*, die is gegeven door recente *mahājanas*, zoals Rūpa Gosvāmī, Sanātana Gosvāmī, Raghunātha dāsa Gosvāmī en Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, die allemaal duizenden jaren na de zieners en wijzen uit de Oudheid

zijn verschenen. Alle symptomen van een *guru* of *mahā-bhāgavata* Vaiṣṇava zijn in *Śrīmad-Bhāgavatam* gegeven. De geschriften hebben zesentwintig kwaliteiten van een Vaiṣṇava gegeven, maar sommige ervan zijn gebaseerd op het onpersoonlijke aspect van de Absolute Waarheid. De persoonlijke metgezellen van Caitanya Mahāprabhu, zoals de Gosvāmī's, hebben iets boven deze zesentwintig kwaliteiten gegeven in de vorm van een beschrijving van de *mahā-bhāgavata* Vaiṣṇava. De zesentwintig kwaliteiten van een Vaiṣṇava zijn *kṛpālu* (genadevol), *akṛta-droha* (bescheiden, nederig), *satya-sāra* (eerlijk), *maunī* (zwijgzaam), *akiñcana* (zonder bezit) enzovoort. Van deze zesentwintig eigenschappen is *kṛṣṇaika-sāraṇa* – uitsluitend aan Kṛṣṇa overgegeven – de hoogste. Maar toen Rāmānanda Rāya deze gedachte aan Caitanya Mahāprabhu liet horen, zei Mahāprabhu, “*eho bāhya*—dit is uiterlijk.” *Śaraṇāgati* is de poort naar het gebied van *bhakti*, die we nog niet zijn doorgedaan. Naar mijn mening zijn we volgelingen van die verheven *mahājānas*, zoals Rūpa Gosvāmī, Raghunātha dāsa Gosvāmī en Narottama dāsa Ṭhākura, die verzonken waren in *kīrtana*, *śravaṇa* en *smaraṇa* van de *yugala-kīśora* Rādhā-Kṛṣṇa. Wij volgen niet degenen, die *śaraṇāgatas* zijn, louter aan Kṛṣṇa overgegeven. Ze zijn weliswaar grote persoonlijkheden, *mahā-bhāgavatas*, *gurus*. We bieden hen keer op keer *praṇāma* aan, we houden het stof van hun voeten op ons hoofd en we denken nooit minder van hen. De antieke geschriften noemen twaalf *mahājānas*, Brahmā, Nārada, Śambu, Sanat-kumāra, Kapila, Manu, Janaka, Bhīṣma, Bali Mahārāja, Vaiyāsaki, Prahlāda en Yamarāja. Maar in plaats van hen te volgen richten we ons op toegewijden, zoals

Rūpa en Raghunātha, omdat we in die anderen niet de symptomen van exclusieve *niṣṭhā* voor Rādhā-Kṛṣṇa waarnemen. De devotionele gevoelens, die we aantreffen in de *paramparā* voortkomend uit Mahāprabhu, hebben bij hen geen bestaan. Men kan deze gevoelens in hen zoeken, maar het leidt louter tot een uitputtingslag zonder ooit iets te vinden. Ze zijn allemaal *mahā-bhāgavatas* en zijn altijd in meditatie gefixeerd op de bepaalde vierarmige gedaante van Nārāyaṇa, die zij vereeren. Maar we lezen nergens, dat een van hen, zelfs Nārada niet, devotioneel meer geneigd is tot Rādhā dan tot Kṛṣṇa. Narada is een *mahājana*, een leerling van Brahmā, de oorspronkelijke *guru* in onze *paramparā* en hij is ook naar Vraja geweest, maar in hem zien we niet de *bhāva*, waarover de Gosvāmī's beschikken.

De *guru* is degene, die wel over deze *bhāva* beschikt en die aan het uitvoeren van *kīrtana* het allerhoogste belang toekent. *Smarāṇa* of herinnering aan Kṛṣṇa's *nitya-līlā* wordt over het algemeen als het belangrijkste onderdeel van *bhakti* beschouwd, want het betreft de functie van het verstand. Met de functie van het verstand wordt *smarāṇa* uitgevoerd – maar dit is Kali-yuga. In dit tijdperk wordt de uitvoering van *kīrtana* benadrukt. Alleen via het voertuig van *kīrtana* wordt herinnering bewerkstelligd. Om te zien hoe het werkt staat bij wijze van voorbeeld het vers geschreven door Raghunātha dāsa Gosvāmī hieronder.

bhajāmi rādhām aravinda-netrām
smarāmi rādhām madhura-smitāsyām
vadāmi rādhām karuṇā-bharādrām
tato mamanyasti gatir na kāpi

Ik vereer Rādhā, die lotusogen heeft, ik denk aan Rādhā, die een lieve glimlach heeft, en ik spreek over Rādhā, die smelt van mededogen. Op deze manier heb ik geen ander doel.

Mediteer op dit vers en leg deze beschrijving van Rādhikā in jullie hart. Mediteer ook op Kṛṣṇa, die Rādhikā van het hoogste belang acht, met het gevoel van hun spel in Sevā-kuñja. Met het voertuig van *kīrtana* in overeenstemming met de gevoelens uitgedrukt in deze soort verzen geschreven door de Gosvāmī's, zal *smaraṇa* automatisch plaatsvinden. Śrīla Bhaktisiddhānta Prabhupāda schrijft,

*kīrtana prabhāva, smaraṇa haibe,
se kāle bhajana-nirjana sambhava*

Als men onder invloed van *kīrtana* echt *smaraṇa* binnengaat, is men in staat om *bhajana* op een afgezonderde plek uit te voeren.

De *guru* is degene, die met deze materie geheel op de hoogte is. De *sādhaka* dient een *guru* te vinden, die zich in de lijn van zijn aspiraties bevindt. Als de *guru* en *sādhaka* niet dezelfde gemoedsgesteldheid delen, kan hun relatie geen vrucht dragen; met andere woorden, dan zal de leerling niet de conceptie binnengaan, die door Caitanya Mahāprabhu is gegeven. De *guru* dient geheel gerealiseerd te zijn in hetgeen waarvoor Caitanya Mahāprabhu naar deze wereld is afdaald en dan pas is hij in staat dat zelfde ding aan een leerling te geven. Er is in het bijzonder gezegd, dat de *guru* geen gewone standaard heeft. De *guru* moet op zijn minst *madhyama* of middelmatig *uttama-adhikārī* zijn, want dan zal de genade, die hij zijn leerling schenkt, effect hebben. Als de *guru* deze standaard niet

heeft, kan hij de leerling alleen algemene hulp bieden. In een dergelijke situatie zal de leerling niet de hoogste gevoelens in zijn hart realiseren. Er is gezegd, dat de *guru* uit een van deze klassen moet komen: *kaniṣṭha* of beginnend *uttama-adhikārī*; *madhyama* of middelmatig *uttama-adhikārī*; of *uttama* of beste *uttama-adhikārī*. Een dergelijke toptoegewijde heeft het vermogen om in iemands hart alle spirituele perfectie te laten verschijnen door eenvoudig zijn hand op zijn hoofd te leggen en genade te schenken.

De *kaniṣṭha uttama-adhikārī* is bekend als *mūrcchita-kaṣāya*, hetgeen betekent, dat men nog materiële verlangens heeft, maar dat ze zich in een sluimerende conditie bevinden en geen kwaad meer kunnen doen. Een voorbeeld hiervan is Narada in zijn voorgaande geboorte als zoon van een dienstmeid. Hij hield zich bezig met *bhakti-sādhana* en toen gaf Bhagavān hem op zekere dag een korte *darśana*. Toen Bhagavan verdween, begon Nārada te treuren, waarop Bhagavān tegen hem in een stem uit de hemel sprak, “Zolang je in dit materiële lichaam zit, dat is geproduceerd door *karma*, en zolang je nog materiële verlangens hebt, kun je mijn constante associatie niet hanteren. Ga nu *sādhana-bhajana* uitvoeren en ga reizen over de aarde om mijn gloriën te bezingen. Predik de glorie van mijn naam overal.” Nārada was in die tijd *mūrcchita-kaṣāya*. Alle *anarthas* kunnen zijn verdwenen, maar zolang het lichaam blijft bestaan, dat is geproduceerd door *karma*, blijft de mogelijkheid bestaan, dat materiële verlangens naar de oppervlakte komen. Wanneer men de genade van Bhagavān krijgt en steeds meer *bhajana* uitvoert, wanneer het materiële lichaam niet langer standhoudt, wanneer men zijn

voet op het hoofd van de dood heeft geplaatst en het lichaam van een bevrijde ziel krijgt, wanneer zelfs geen spoor van *anarthas* of materiële verlangens is achtergebleven, is men een *uttama* of top *uttama-adhikārī*. Dit is het stadium van *bhagavat-pārṣada-deha-rāpt* – een spiritueel lichaam gekregen, dat geschikt is om in de spirituele wereld dienst te verlenen. Dergelijke toegewijden kunnen genade geven en ze reizen in opdracht van Bhagavān door de materiële wereld om juist datgene te doen. Een dergelijke toegewijde heeft het vermogen om tegen iemand te zeggen, “Moge jij *bhakti* hebben,” en er verschijnt opeens *bhakti* in hem. De toegewijde in *mūrcchita-kaṣāya* vertelt anderen met grote moeite *hari-kathā* en is ook capabel om genade te geven. Hij beschikt over dit vermogen, omdat al zijn *anarthas* zijn verdwenen en hij volkomen is verzonken in de verheerlijking van Bhagavān.

De middelmatige *uttama-adhikārī* toegewijde staat bekend als *nirdhūta-kaṣāya*. Het woord *nirdhūta* betekent, dat er zelfs geen sluimerend verlangen in hem is achtergebleven; ze zijn allemaal opgeruimd. Vyāsa hield zich door de genade van Nārada steeds meer bezig met de verheerlijking van Kṛṣṇa. Toen was alles uit zijn hart weggespoeld en er bleven geen *anarthas* of iets anders achter. Zij, die op dezelfde manier alle materiële onzuiverheden hebben opgeruimd, worden *nirdhūta-kaṣāya* genoemd. Een voorbeeld van deze klasse toegewijde is Śukadeva Gosvāmī. Nārada, Vyāsa, en vele andere grote toegewijden, die aanwezig waren in de bijeenkomst, waarin Parikṣit Mahārāja naar de *Bhāgavatam* ging luisteren. Toch was het Śukadeva, die ze de vertelling wilden horen spreken – waarom? Omdat hij *nirdhūta-kaṣāya* was, zonder spoor van

materieel verlangen. Hij kwam eens langs een paar vrouwen, toen ze aan het baden waren. Hoewel hij zag dat ze naakt waren, had het voor hem geen betekenis en hij werd niet beïnvloed. Vyāsa stuurde hem naar Mithila voor instructies en hij kwam daar aan als een *avadhūta*, zonder kleding. Eerder had de koning opdracht gegeven hem niet binnen te laten. Bij de eerste poort hielden bewakers hem tegen. Ze zeiden, “Wacht hier; we gaan naar binnen om te horen of u wordt toegelaten,” maar ze waren na twee of drie dagen nog niet terug. Zonder te weten, wat er aan de hand was, bleef Śukadeva daar al die tijd zitten wachten. Toen keerden de bewakers terug en zeiden, “Ja, u kunt nu naar binnen gaan.” En zo begeleidden ze hem naar een volgende poort. Daar bevonden zich allemaal mooie zestienjarige meisjes, die hem rondleidingen gaven door de honderden betoverende tuinen van het paleis. Onderweg probeerden ze hem te verleiden met uitdagende gebaren, toch had het voor hem geen betekenis. Volgens werd hij naar binnen geleid, waar hij instructies kreeg van Janaka. Janaka was ook geen gewone persoonlijkheid. Dus Śukadeva was *nirdhūta-kaṣāya* en door de genade van Vyāsa verscheen in zijn hart de *rasa* beschreven in *Bhāgavatam*. Toen was hij in staat de *Bhāgavatam* voor een dergelijk hoogverheven gezelschap te spreken. Dergelijke grote persoonlijkheden zijn in staat om eenvoudig een blik op iemand te werpen en hem alle spirituele perfectie te schenken.

Deze drie klassen toegewijden kunnen niet de functie van *guru* uitvoeren; ze moeten naar een lager niveau gaan om dat te kunnen doen. Zulke toegewijden kunnen geen onderscheid maken tussen geconditioneerde zielen en bevrijde zielen. Al-

leen soms kunnen ze een lichte schijn van discriminatie vertonen. Wat zijn de bezigheden van een dergelijke *guru*? Hij zegt, “Voer *hari-bhajana* uit. Chant Hare Kṛṣṇa. Dat is alles. Mogen alle perfecties in jou verschijnen.” Nārada kwam eens een jager tegen, die op vogels schoot en Nārada gaf hem een beetje genade. Nārada liet hem chanten en na enige tijd brak de man zijn pijl en boog, gooide ze weg en raakte in *bhajana* verdiept.

Dit zijn de drie typen meest verheven *gurus*. Als we een dergelijke *guru* ontmoeten, kunnen we in een oogwenk de oceaan van het materiële bestaan oversteken. Zulke *gurus* zijn zeer, zeer zeldzaam, maar het is mogelijk hen te vinden. Als onze *saṁskāra*, verworven natuur, voldoende is ontwikkeld, zorgt Bhagavān, dat we een dergelijke *guru* ontmoeten. Hier is een ander punt – stel, dat de associatie van een van deze drie typen *gurus* voor ons niet beschikbaar is. Voeren we dan ook geen *bhagavat-bhajana* uit? Vooral bij het zoeken naar een geestelijk leermeester is een *sādhaka* nog niet met alles goed op de hoogte. Dus van wie moet hij dat horen? Hij denkt, “Ik ga nu overwegen, wie ik als mijn *guru* zal kiezen.” Hij is op dat moment volkomen onnozel, maar hij heeft een beetje vertrouwen. Als hij over *saṁskāra* uit zijn voorgaande leven beschikt, kan hij iets weten. Zo niet, weet hij niet wie een gekwalificeerde *guru* is en wie niet. Op dat moment treedt Bhagavān op om voor hem een relatie met een *guru* te leggen. Als de associatie van een van de drie typen toegewijden niet beschikbaar is, dient men te associëren met een *madhyama-adhikārī guru*, die een beetje inferieur is aan de *uttama-adhikārī*, maar die de geschriften goed kent, die is onthecht

van materieel plezier, die enkele rechtstreekse realisaties van Bhagavān heeft gehad en die in staat is om de twijfels van een leerling weg te nemen. Door de invloed van goed gedrag, door uit de geschriften instructies te geven en door genade te schenken kan een dergelijke *guru* een leerling in het spirituele leven vooruitgang laten maken en hem uiteindelijk naar Bhagavān leiden. Dergelijke toegewijden zijn ook geschikt om als *guru* te worden eerbiedigd.

Behalve de *dikṣā-guru* zijn er nog twee andere varianten van dit type *guru*: de *śravaṇa-guru* en de *sikṣā-guru*. De *śravaṇa-guru* reciteert de geschriften voor een neofiet en leidt hem naar een zuivere geestelijk leermeester. Er is ook de *vartma-pradarśaka guru*, die iemand naar een gekwalificeerd geestelijk leermeester leidt. De *śravaṇa-guru* en de *sikṣā-guru* zijn over het algemeen dezelfde persoon. Soms zijn de *dikṣā-guru*, *śravaṇa-guru* en *sikṣā-guru* dezelfde persoon. Stel je voor, dat een leerling geen substantiële associatie met zijn *dikṣā-guru* heeft gehad, of dat zijn *dikṣā-guru* de wereld heeft verlaten. Op dat moment aanvaardt hij een *sikṣā-guru* met dezelfde gevoelens en kwalificatie als zijn *dikṣā-guru*. Men mag nooit zijn *dikṣā-guru*, *sikṣā-guru* of *vartma-pradarśaka-guru* gebrek aan respect geven, omdat ze dezelfde stemming en intentie hebben. Als een toegewijde niet dezelfde stemming heeft als zijn *dikṣā-guru*, kan hij niet optreden als *sikṣā-guru*. Men mag zijn *sikṣā-guru* nooit respect onthouden of hem zien als verschillend van de *dikṣā-guru*. De externe manifestatie van *guru* heet de *mahanta-guru* en Kṛṣṇa geeft ons innerlijk zijn zegen als de *caitya-guru*. De *dikṣā-guru* is Kṛṣṇa's *rūpa* en de *sikṣā-*

guru is Kṛṣṇa's *svarūpa* – *sikṣā-guruke ta 'jani kṛṣṇera-svarūpa* (Śrī Caitanya-caritāmṛta, Ādi-līlā 1.47).

In mijn geval is mijn geestelijk leermeester *dikṣā-guru*, Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja. Dan is er Pūjya-pāda Śrīla Śrīdhara Mahārāja, die veel discipelen heeft. Hij treedt voor hen op als *dikṣā-guru*, maar geeft ook *sikṣā* aan mij. Dus Śrīdhara Mahārāja is mijn *sikṣā-guru* geworden en mijn eigen *guru* is mijn *dikṣā-guru*. Als er leerlingen van Śrīdhara Mahārāja instructies van mijn *guru* aanvaarden, is mijn *guru* voor hen *sikṣā-guru* geworden. Wie zie ik als superieur, mijn eigen *guru* of Śrīla Śrīdhara Mahārāja? Waarschijnlijk gaat mijn liefde en genegenheid meer uit naar mijn eigen *guru*. Mijn *niṣṭhā* zal zich meer richten op mijn eigen *guru* – dit is correct – en ik zal hem met heel mijn hart dienen. Maar zeggen, dat Śrīdhara Mahārāja minder is dan hij en dat Śrīdhara Mahārāja Bhagavān niet kan dienen, is een grote overtreding. Alle Vaiṣṇava's met de nodige kwalificatie zijn *guru* en we dienen hen gepast respect te betuigen.

Stel je voor, dat ik in deze stemming mijn eigen *guru* diensten verleen en opeens staan Nārada, Vyāsa, of Śukadeva erbij – wat zou mijn gevoel jegens hen moeten zijn? Ik zal op dat moment in overweging moeten nemen om ofwel mijn eigen *guru* of de gasten minder respect te betuigen. Eerst dien ik respect te betuigen aan mijn eigen *guru* door zijn toestemming te vragen en dan dien ik de gasten respect te betuigen, dat gelijk is aan de eer, die ik mijn eigen *guru* geef. Al deze punten worden in de geschriften uitgelegd en daarmee in overeenstemming gaan wij vooruit in ons spirituele leven.

In de Oudheid, vlakvoor het eind van Dvāpara-yuga waren alle geschriften verdwenen. Brahmā en andere halfgoden benaderden Bhagavān en baden tot hem, “O Heer, de *sāstras* zijn aan het verdwijnen. De mensen volgen de gelofte van *brahmacarya* niet meer zoals voorheen en omdat hun geheugen niet meer sterk is als voorheen, houden ze hetgeen ze horen niet meer vast. Hoe verwerven ze kennis als gids voor het leven? Weest u alstublieft genadig en zorg, dat al deze kennis niet verdwijnt.” Bhagavān zag, dat er op dat moment geen geschikte *jīva* aanwezig was, die hij voor dat doel kon bekrachtigen, en is toen zelf gekomen als Vyāsadeva. Soms bekrachtigt Bhagavān een *jīva* voor een bepaalde opdracht. Als hij kennis in het licht wil zetten, bekrachtigt hij een *jīva* om die kennis te verspreiden. Ṛṣabhadeva en Kapiladeva zijn voorbeelden van dergelijke *jñāna-saktyāveśa-avatāras*. Nārada is een *bhakti-avatāra* en Bhagavān gebruikt hem als instrument om *bhakti* te prediken. Paraśarāma en Pṛthu Mahārāja zijn voorbeelden van *aveśa-avatāras*. Als Bhagavān geen geschikte *jīva* kan vinden, die hij voor een missie kan bekrachtigen, komt Bhagavān als Garbhodakāśāyī Viṣṇu naar beneden en voert de functie van Vyāsa uit. Zijn specifieke taak is de Veda’s te verdelen, de Purāṇa’s te manifesteren en tenslotte *Śrīmad-Bhāgavatam* te componeren. Om de *sāstras* samen te stellen had Vyāsa een scribent nodig. Dus Vyāsa zei tegen Brahmā, “Ik heb een schrijver nodig.”

Brahmā riep Gaṇeśa en zei, “Jij moet een klein dingetje schrijven voor Vyāsadeva.” Gaṇeśa was niet ingelicht over het feit, dat Vyāsadeva eigenlijk Nārāyaṇa zelf was en daarom deed hij enigszins onverschillig. Toen zei Gaṇeśa, “Ik zal het

doen, maar als mijn pen ergens in het midden stopt met schrijven, houd ik precies daar op en schrijf ik niet verder. Ik moet constant bezig kunnen blijven.”

Vyāsa antwoordde, “Daarmee ben ik het eens, maar als je schrijft zonder er iets van te begrijpen, heb je er niets aan. Je moet alles begrijpen, dat je opschrijft. Begrijp eerst alles, dat ik zeg en schrijft het dan op.”

Gaṇeśa zei, “Ik ben evenals Sarasvatī, een pakhuis vol eindeloze kennis. Wat zou ik mogelijkwijs niet kunnen weten?”

Om de aandacht van Gaṇeśa vast te houden componeerde Vyāsa zeer moeilijke verzen in de Purāṇa’s en vooral in de *Bhāgavatam*, genaamd *vyāsa-kūṭa*. Twee ervan zijn het eerste vers uit *Śrīmad-Bhāgavatam*, *janmādy asya yato ‘nvayād en vadanti tat tattva-vidas* (1.2.11). De uiteenzetting van deze twee verzen omvat de totale intentie van de *Bhāgavatam*. Vraag iedere wetenschapper, die niet volgt in de lijn van Caitanya Mahāprabhu, “Dit vers, *vadanti tat tattva vidas*, verklaart, dat Kṛṣṇa *advaya-jñāna svarūpa* is – wat is hiervan de betekenis?” Ze zijn niet in staat hierop een antwoord te geven. Zelfs grote geleerden staan versteld van deze *śloka*. Tot de tijd, dat Vyāsa dit vers componeerde, had niemand ooit zoiets gehoord. De aard van deze *vyāsa-kūṭa* verzen is, dat ze een normale, externe betekenis hebben en tevens een veel diepere innerlijke betekenis bevatten.

Nadat Vyāsa de Veda’s had verdeeld, componeerde hij de *sāstras* en de Purāṇa’s. Er zijn in totaal vierenvijftig Purāṇa’s – Purāṇa’s, Upapurāṇa’s en Sakhā-purāṇa’s. Na al deze composities was hij nog niet teveden. Hij had nog niets geschreven, dat vrouwen en *sūdras* konden begrijpen, dus hij schreef de

Mahābhārata. Het schrijven van de *Mahābhārata* was een kenmerk van zijn scherpe intelligentie. Wat is de betekenis van het woord *sūdra*? Het betekent iemand, die *śoka*, zorgen heeft enzovoort om het materiële lichaam. *Śūdras* houden zich bezig met vechten en ruzie maken, dus voor hen heeft hij *Mahābhārata* gecomponeerd. Daarin beschreef hij Kṛṣṇa's levensverhaal en de oorlog tussen de Pāṇḍava's en de Kaurava's. Waarom waren ze aan het vechten? Voor de hegemonie van het koninkrijk. Het schijnt, dat de Pāṇḍava's ook aan het vechten waren, gewoon omwille van een koninkrijk en daarom waren ze hetzelfde als de Kaurava's. Maar hadden de Pāṇḍava's een koninkrijk nodig? Zeker niet. Kṛṣṇa heeft dit allemaal gearrangeerd om de Aarde van haar last te verlichten. Kṛṣṇa's vriend Arjuna zei, "Waarom heb ik een koninkrijk nodig, dat is doordrenkt met het bloed van mijn verwanten? Ik word liever bedelaar en voer *bhājana* uit." Maar Kṛṣṇa verbood hem dat te doen en zei hem te vechten. Toen zei Arjuna tegen Kṛṣṇa, "Ik heb me aan jou overgegeven en ik zal jouw instructies volgen." Toen braken zoveel gevechten uit. Bhīma brak het dijbeen van Duryodhana en waste het haar van Draupadī met het bloed. *Śūdras* met een *tāmasika-bhāva* vinden dit allemaal heel smakelijk. Deze *Mahābhārata* kanaliseert onderricht, dat mensen geleidelijk leert om vreedzaam te leven. Vervolgens wordt *bhagavat-tattva* uiteengezet en de lezer kan geestelijk vooruitgang maken. In diezelfde *Mahābhārata* bevindt zich de *Bhāgavad-gītā*. De *Gītā* geeft instructies inzake *bhagavat-tattva*, *māyā-tattva* en *jīva-tattva*, meer niet. Iemand die meer wil weten dan dit, kan *Śrīmad-Bhāgavatam* lezen. Voor gewone mensen zijn de instructies

van de *Gītā* beter geschikt om eerst te leren en te volgen. Nadat ze rijper zijn geworden en vorderingen hebben gemaakt, kunnen ze de doctorale opleiding van de *Bhāgavatam* volgen. Daarin wordt *bhagavat-tattva* met *rasa* beschreven; dit is ons vererenswaardige object.

Nadat hij dit allemaal had samengesteld en opgesteld, had Vyāsa nog steeds geen rust in zichzelf. Toen kwam Nārada naar hem toe en zei, “Je ziet er teleurgesteld uit – waarom? Ik zie dat jouw verstand in de war is en dat je verdriet hebt.”

Vyāsa antwoordde, “Ik begrijp het zelf ook niet.” Dat komt, omdat de patiënt de oorzaak van zijn eigen ziekte niet kan vaststellen. Alleen een medicus kan hem diagnostiseren. Vyāsa zei, “Weet jij, waarom ik me zo voel?”

Nārada zei, “In de geschriften heb je *karma*, *dharma* en alles beschreven, maar je hebt in feite niets gezegd over de hoogste verschijning van Bhagavān. Je hebt de halfgoden en de incarnaties beschreven, maar je hebt nergens gezegd, dat alleen Kṛṣṇa Svayam-Bhagavān is. Je hebt niets gezegd over de manier, waarop Svayam-Bhagavān dergelijk gevarieerd spel in Vraja uitvoert. Je hebt niet geschreven over de manier, waarop zijn moeder aan het oor trekt van die Parabrahma, terwijl de *brahmavādīs* in hun meditatie niet eens een vluchtige glimp kunnen opvangen van de lichtstralen uit de nagels van zijn lotusvoeten – laat staan, dat ze de rest van hem kunnen waarnemen! Ga dit alsjeblieft schrijven en beschrijf vooral, hoe Bhagavān onderworpen raakt aan zijn toegewijden. Je hebt verteld, hoe toegewijden Bhagavān vereren, maar je hebt niet verteld, hoe Kṛṣṇa, Svayam-Bhagavān en de uiterste grens van *viṣṇu-tattva*, zelf *arādhana* uitvoert, verering van zijn toe-

gewijden op dezelfde manier. Als hij eenvoudig de lettergreep *rā* hoort, neemt zijn *anurāga*, natuurlijke liefde, onmiddellijk toe en bij het horen van de lettergreep *dhā* raakt hij volkomen overweldigd. Haar naam is Rādhā. Je hebt niets over haar geschreven. Je hebt niet gezegd, hoe Kṛṣṇa met zijn eeuwige toegewijden rechtstreeks uit Goloka-Vṛndāvana naar deze wereld afdaalt om voor het welzijn van de zielen van deze wereld dit spel en vermaak uit te voeren. Je hebt vooral niets gezegd over zijn prachtige *rasa-lilā* en zijn *prema*. Je hebt niet beschreven, dat zijn *prema* twee aspecten heeft, *vipralambha* en *sambhoga*. Zonder *vipralambha* zou het spel in *sambhoga*, ontmoeting, niet worden versterkt. Schrijf dit alsjeblieft allemaal op.”

Vyāsa vroeg, “Maar hoe ga ik dat allemaal opschrijven?”

Nārada antwoordde, “Zuiver eerst jouw hart door *bhakti-yoga* te praktiseren. Het zal jouw hart zodanig zuiveren, dat *jñāna*, *karma*, *yoga*, *tapasyā* en *vratas* er niet tegen opgewassen zijn.”

na sādhyati mām yogo
na sāṅkhyam dharma uddhava
na svādhyāyas tapas tyāgo
yathā bhaktir mamorjitā

Śrīmad-Bhāgavatam (11.14.20)

Mijn dierbare Uddhava, de onvermengde toegewijde dienst, die mijn toegewijden me verlenen, brengt me onder hun beheer. Op die manier kan ik niet worden beheerst door degenen, die zich bezighouden met mystieke *yoga*, Sāṅkhya filosofie, studie van de Veda’s, soberheden, of verzaking.”

Begrijp de betekenis van *tapasyā*, soberheid, als het volgen van de dagen van inachtneming van bijvoorbeeld Ekādaśī. Hoe moeten we *ekādaśī-vrata* volgen? Bhaktivinoda Ṭhākura heeft in zijn *Jaiva-dharma* uitgelegd, hoe we *hari-vāsara*, dagen van inachtneming, dienen te volgen. De dag ervoor dienen we *brahmacarya* te betrachten en slechts eenmaal *prasāda* te nemen. *Brahmacarya* betekent in algemene zin “celibaat inachtnemen” en daarachter betekent het “zijn geest verzincken in *brahma* of transcendentie door middel van het bespreken, horen en lezen van *hari-kathā*”. Op de dag van Ekādaśī zelf dient men van alles te vasten inclusief water, overdag afzien van rusten en gedurende de nacht waken. Wat moet men doen tijdens deze vierentwintig uur, waarin men niet slaapt? Niets behalve verzonken te zijn in meditatie op Bhagavān, in het horen van vertellingen over zijn spel en in het uitvoeren van *hari-kīrtana*. De volgende ochtend gaat men na het bad Ṭhākurajī vereren en alle Vaiṣṇava’s eerbied betuigen en daarna de vasten breken. Ook op die dag neemt men slechts eenmaal *prasāda*. Dit is de ware inachtneming van Ekādaśī, maar wat kunnen wij uitrichten? Wat gebeurt er, als we zelfs maar één dag niet eten? Op Ekādaśī nemen we twee volledige maaltijden *prasāda* en daar bovenop talloze snacks over de dag verspreid. En dan liggen we in de namiddag ook nog twee uur te rusten!

Nārada adviseerde Vyāsa om *bhakti-yoga* te praktiseren. *Bhakti-yoga* betekent allereerst, dat er *śraddhā* is, dan beginnen *anarthas* te verdwijnen, daarna neemt men zijn toevlucht tot een *guru* en voert men *bhajana* uit, dan dient men de *guru* met *viśrambha-bhāva*, intimiteit, te dienen, *hari-kathā* van

hem te horen, van hem te weten te komen hoe men *sādhana-bhajana* praktiseert en daarna in beslag te worden genomen door de vierenzestig onderdelen van *bhakti*. *Bhakti* is niet simpelweg een exemplaar van *Govinda-līlāmṛta* aanschaffen en thuis gaan zitten lezen. In dat geval kan men alleen leren, hoe men beter met vrouwen kan omgaan en op die manier naar de hel gaan. Dit is niet de manier om *bhakti* te praktiseren. Alles is afhankelijk van de *guru*. Als hij ziet in welke mate we gekwalificeerd zijn, leidt hij ons geleidelijk naar *bhakti*. Als we anders vol *anarthas* zitten en de ABC's van het spirituele leven niet kennen, beelden we ons in, dat we een *gopī* zijn en volgen we het pad van *smaraṇa*. Dit druist in tegen de sommaties van *sāstras*. De *guru* geeft deze verheven onderwerpen alleen aan een leerling, aan wie hij ziet, dat hij helemaal is gekwalificeerd, wanneer hij gretigheid in hem waarneemt en nadat hij er grondig over heeft nagedacht. Nārada kreeg zijn eeuwige gedaante, maar wanneer kreeg hij dit? Hier moeten we eens bij stilstaan. Pas nadat hij voldoende *sādhana-bhajana* had gedaan. Dus het uitvoeren van *sādhana* is niet zo eenvoudig als wij denken, dat het is.

We dienen dit allemaal in overweging te nemen en dan het voorbeeld van Nārada volgen. Dan zal het voor ons gaan gebeuren. Al deze dingen dienen te worden verkregen onder leiding van de geestelijk leermeester. Tegenwoordig proberen *gurus* de hoogste perfectie aan leerlingen te geven, die nog vol zitten met *anarthas* en die niet over gretigheid of iets anders beschikken. Maar wat heeft Vyāsadeva gedaan? In hem was de *bhakti* van Vaikuṅṭha aanwezig. Door de genade van Nārada verscheen in zijn hart het spel van Kṛṣṇa. Omdat Nārada

een *uttama-bhāgavata* toegewijde is, gaf hij Vyāsa zijn zegen op de manier, die ik eerder heb beschreven. Door alleen maar een blik op Vyāsa te werpen, met behulp van zijn instructies en door zijn genadevolle aanraking te geven, heeft Nārada hem inspiratie gegeven. Dit zijn de drie soorten genade. Door dit te doen gaf hij Vyāsa alles langs innerlijke weg en liet zoveel dingen in Vyāsa verschijnen. Met de beoefening van *bhakti-yoga* kon Vyāsa in zijn *āśrama* op de oever van de Sarasvatī Rivier gemakkelijk de *Bhāgavatam* componeren. Toen verscheen in zijn hart het *suddha-sattva* vermogen en door de onafhankelijke wil van die *śakti* werd hij in zichzelf getuige van het stromende spel van Bhagavān, alsof het op een bioscoopscherm werd geprojecteerd. De *līlās* verscheen achtereenvolgens aan hem. Hij zag het spel van Kṛṣṇa in Dvārakā en hij zag zelfs spel uit de *aprakāṣa-līlā*, dat in deze wereld niet manifest was. Hij realiseerde dit allemaal op basis van de korte *catuḥ-slokī* in de *Bhāgavatam* en daaruit heeft hij de hele *Śrīmad-Bhāgavatam* gemanifesteerd. In de *Bhāgavatam* heeft hij spel uiteengezet, dat hij niet in andere Purāṇa's of geschriften heeft beschreven.

*bhakti-yogena mānasī
samyak praṇihite 'male
apaśyat puruṣaṁ pūrṇam
māyām ca tad-apāśrayam*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.7.4)

Krachtens het vermogen van *bhakti-yoga* zag Śrīla Vyāsadeva, die met een gezuiverde geest sterk in meditatie was geconcentreerd, Śrī Kṛṣṇa volkomen beschikken over spirituele uitstraling met zijn plenaire delen en zijn innerlijke vermogen, *svarū-*

pa-śakti. Zijn externe vermogen met een inferieur natuur, *māyā*, werd onder zijn controle in de achtergrond waargenomen.

Hij zag de *pūrṇa-puruṣa*, Volkomen Persoon. *Pūrṇa-puruṣa* is Kṛṣṇa vergezeld van de belichaming van zijn *śakti*, Śrīmatī Rādhikā. Zonder hen samen te zien, kan met niet zeggen, dat men de *pūrṇa-puruṣa* heeft gezien. En wat is de natuur van Śrīmatī Rādhikā? Ze heeft veel *sakhīs* en ieder van hen belichaamt één van haar *bhāvas*. Vyāsa kreeg ook *darśana* van de vele manieren, waarop de *sakhīs* het Goddelijk Paar dienen. Vyāsa zag hoe *māyā* zich in de achtergrond bewoog en hoe de *jīvas* in vergetelheid van Kṛṣṇa in de val van de materiële energie zijn gelopen. Hij zag ook, hoe ze hun toevlucht namen tot heilige meesters, geleidelijk op het rechte pad kwamen en zich richting Bhagavān begaven.

*yasyām vai śrūyamāṇāyām
kṛṣṇe parama-pūruṣe
bhaktir utpadyate puṁsaḥ
śoka-moha-bhayāpahā*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.1.7)

Door eenvoudig aan deze vedische literatuur zijn gehoor te geven ontkiemt direct het verlangen om *bhakti* voor Śrī Kṛṣṇa, de Allerhoogste Persoon, uit te voeren en het vuur van verdriet, illusie en vrees ermee te doven.

Dit is het type spiritueel principe, dat hij in *Śrīmad-Bhāgavatam* componeerde. Het omvat de betekenis van de *Brahma-sūtra*, het doel van de *Mahābhārata*, de intentie van de *gāyatrī-*

mantra en de essentie van de Veda's, zoals in het volgende vers wordt bevestigd,

*artho 'yaṁ brahma-sūtrāṇām bhāratārthavinirṇayaḥ
gāyatrī-bhāṣya-rūpo 'sau vedānthaparibr̥mhitah*

Hari-bhaktivilāsa (10.283)

Van alle soorten gezagsdragers is dit het smetteloze bewijs. Door alleen zijn toevlucht te nemen tot dit boek kunnen we *kṛṣṇa-prema* bereiken. Na het componeren van de *Bhāgavatam* was zijn verdriet gelenigd en zijn innerlijke verlangen was vervuld. Toen lokte hij op de een of andere manier Śukadeva Gosvāmī in zijn val en onderwees hem dit boek. Later heeft Śukadeva het gesproken in de bijeenkomst rond Parikṣit Mahārāja.

Vyāsa is bekend als Kṛṣṇa-dvaipāyana Vyāsa. Zijn naam is Dvaipāyana, omdat hij op een eiland in Mathurā verscheen. Dit eiland heette Kṛṣṇagaṅgā en lag in de samenloop van de Yamunā en de Sarasvatī Rivieren. Het eiland was overdekt met een jungle. De *āśrama* van Parāśara Ṛṣi stond op dat eiland en soms moest hij de Yamunā oversteken om naar Mathurā te gaan. Bij één gelegenheid wilde hij de rivier op de terugweg naar zijn *āśrama* oversteken, maar de nacht was ingevallen. Parāśara had de rivier met zijn mystieke vermogen kunnen oversteken, maar hij had een speciale reden om dat niet te doen. Er was daar slechts één veerman aanwezig, die hem kon overzetten. Deze veerman was eigenlijk een jong meisje genaamd Matsyagandha, de dochter van een Apsarā. Ze was de baarmoeder binnengegaan van deze Apsarā, die door Brahmā was vervloekt om de vorm van een vis aan te

nemen. Ze werd later uit de maag van die vis gered door een veerman, die haar adopteerde. Haar naam was Matsyagandha, omdat haar lichaamsgeur op die van vis leek. Ze was een jonge maagd en kwam overeen om Parāśara over de rivier te zetten. Toen ze het eiland bereikten, keek de wijze haar aan. Toen hij naar haar keek, werd ze verlegen, maar hij zei, “Vrees niet. Je zal een zoon krijgen en toch maagd blijven. In de toekomst zal je met een koning trouwen.” Tegelijkertijd kreeg ze een zoon, die volwassen was en een donkere lichaamskleur had. Omdat hij op een *dvīpa*, eiland, ter wereld kwam, werd zijn naam Dvaipāyana. Vyāsa zei tegen zijn moeder, “Als je me roept, kom ik meteen.” Toen verdween hij daar om soberheden uit te voeren.

Sommigen zeggen, dat hij de *Bhāgavatam* in de Himālaya’s in Badarikāśrama aan de oever van de Gaṅgā heeft gecomponeerd. Maar dat schijnt niet zo te zijn. Door de genade van Nārada kwam hij terug naar diezelfde plek in Vṛndāvana, waar hij was geboren, en is daar een lange tijd gebleven. Hij trok helemaal rond de *dhāma* en nadat hij de genade van de *dhāma* had gekregen, kon hij het spel van Kṛṣṇa beschrijven. Het is mogelijk, dat hij hierna naar Badarikāśrama is gegaan. Maar alleen in de *rasamayī-bhumi*, het land verzadigd van *rasa*, Vṛndāvana, hebben die gevoelens zijn hart kunnen binnenkomen en heeft hij ze op schrift tot uitdrukking kunnen brengen.

Zo wordt hij, die beschrijvingen van het spel van Bhagavān in deze wereld uitbreidt en verspreidt, gekend als Vedavyāsa. Hij die zittend op een troon over dit spel verhaalt, wordt ook *vyāsa* of *guru* genoemd. Op zijn eigen verjaardag had mijn

geestelijk leermeester, Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja, de gewoonte om ieder van deze *vyāsas* of *gurus* in de disciplinaire lijn afzonderlijk te vereren. Kṛṣṇa is de eerste *guru*, dan Brahmā, dan Nārada, Vyāsa, Śuka en dan is de *sampradāya* afkomstig van Madhva. Overeenkomstig gepaste regels en principes vereerde hij iedere *vyāsa* van Svarūpa Dāmodara tot onze huidige *gurus*. Uit Purī bracht Bhaktivinoda Ṭhākura de *paddhati*, de procedure voor verering, van de geestelijk leermeester mee. Zolang mijn *gurudeva* hier aanwezig is geweest, ben ik voor al deze activiteiten verantwoordelijk geweest. Ik ben een lange tijd in Navadvīpa gestationeerd geweest en tegelijkertijd volbracht ik die taak ook hier. Nu kan ik me inmiddels alle regels en methoden van *guru-pūjā* niet meer goed herinneren, maar we dienen ze wel te kennen. De *guru* kan niet zomaar verering van zijn leerling aanvaarden. De *guru* laat de leerling eerst de lijn van *gurus* vereren en daarna aanvaardt hij de verering van zijn leerling. Op die manier vereert de leerling ook zijn eigen *guru* en zo hoort het ook. Maar de praktijk is, dat we de hele lijn van *gurus* op de verschijningsdag van de *guru* vereren. Ik heb gezien, dat mijn *gurudeva* en Pūjyapāda Mādhava Mahārāja en anderen het op deze manier deden en zo dient het te worden gedaan. Op de verschijningsdag van de *guru* bieden leerlingen *puṣpāñjali* aan zijn voeten en de *guru* vereert de *paramparā*. We verdelen onze *paramparā* in twee secties: vóór Mādhavendra Purī en na Mādhavendra Purī. We eerbiedigen de *gurus*, die vóór Mādhavendra Purī in de opvolging zijn verschenen. Maar juist de *ācāryas*, die na Mādhavendra Purī tot de dag van vandaag zijn gekomen, krijgen ons grootste respect,

omdat we van hen de meeste genade hebben gekregen. Dit wordt *vyāsa-pūjā* genoemd en we moeten voorzichtig zijn, dat we *ācāryas*, antieke en moderne, geen respect onthouden.

Deze lezing werd gesproken in de Śrī Rūpa-Sanātana Gauḍīya Matha in Vṛndāvana op 8 februari 1993.

Hoofdstuk Vijf

De verdwijningsdag van Śrīla Jīva Gosvāmī

IN HET LEVEN VAN VAIṢṆAVA'S WORDT GEEN rekening gehouden met kaste of overtuiging. Sanātana Gosvāmī schreef ergens iets over zichzelf, "Onder invloed van slecht gezelschap ben ik een moslim geworden, een *mleccha*, een grotere zondaar dan Jagāi en Mād-hāi." Hij gebruikte deze nederige woorden om zichzelf te beschrijven. Vaiṣṇava's liegen niet; ze worden *parama-satya*, uiterst eerlijk, genoemd. Omdat Sanātana Gosvāmī dit over zichzelf schreef, denken sommige mensen, dat hij echt een gevallen *mleccha* en een onaanraakbare was. Ze kunnen denken, "Sanātana Gosvāmī kan niet liegen, dus moet het waar zijn." Is hetgeen Sanātana Gosvāmī hier heeft geschreven goed of verkeerd? Hij heeft dit alleen gezegd om geconditioneerde zielen instructie te geven. In het materiële bestaan is de meest verfoeilijke persoon degene, die trots is op zijn lichaamsbewustzijn. Ik ben dit lichaam, ik ben een brahmaan, ik ben een *kṣatriya*, ik ben een koopman, ik ben knap, ik ben

zeer gekwalificeerd, ik ben zuiver, ik ben geleerde – van degenen, die zich op deze manier identificeren, is deze vereenzelviging het bewijs van hun laagheid. Een ieder met deze mentaliteit is zeer ver gevallen. Dus Sanātana Gosvāmī schreef dit volkomen oprecht en dit werd ook duidelijk in zijn gedrag. Hij ging de Jagannātha Mandira in Purī niet binnen met de gedachte, “Als ik zelfs maar het stof op het pad naar de tempel aanraak, raakt dat stof de toegewijden aan, als ze de tempel binnengaan en worden ze besmet.” Dus hij ging nooit de tempel binnen. Hij bleef ver uit de buurt en zat in de *bhajana-kuṭīra* van Haridāsa Ṭhākura, waar hij van een afstand de *cakra* op het spits van de tempeltoren zijn diepe eerbetuigingen aanbood.

Sommigen dachten, dat Sanātana Gosvāmī uit een lage kaste kwam en een gevallen moslim was. Daarom schreef Jīva Gosvāmī in zijn commentaar op *Śrīmad-Bhāgavatam*, *Laghu-vaiṣṇava-toṣaṇī*, dat Sanātana Gosvāmī een hoge standaard *bharadvāja-gotra brāhmaṇa* uit Karnataka was. Dus hij was in feite een *brāhmaṇa*, maar welke relatie heeft dit met de ziel? Dit is slechts een aardse identificatie. Het kan in een materieel perspectief enige waarde hebben, maar het heeft geen spirituele betekenis. Als Nārada Ṛṣi in een lage kaste familie was geboren, wat maakt dat uit? Mensen van de wereld hechten aan deze overweging meer waarde en om deze reden schreef Jīva Gosvāmī over de hoge geboorte van Sanātana Gosvāmī. Hij schreef, dat Sanātana Gosvāmī een groot geleerde was en dat hij met zijn afkomst uit een koninklijke lijn ook koninklijk was. In die familielijn van rijke *brāhmaṇas* kwam een heer genaamd Sarvajña. Hij had twee zonen ge-

naamd Harihara en Rūpeśvara. Harihara was goed met wapens en Rūpeśvara was deskunig in kennis van de geschriften. Toen Sarvajña stierf, gebruikte Harihara zijn militaire deskundigheid, anexeerde de provincie en gooide zijn broer, Rūpeśvara, in ballingschap. De zoon van Rūpeśvara was Padmanābha en de vijfde zoon van Padmanābha was Mukunda. Mukunda woonde in Naihati bij Chinchura in West-Bengalen en zijn zoon heette Kumāradeva. Kumāradeva had vijf zonen: twee oudere jongens en daaronder kwamen Santosh, Amara en Vallabha, die later Sanātana, Rūpa en Anupama werden. Alle drie waren reeds als kind grote geleerden. Nergens staat vermeld, dat Rūpa en Sanātana ooit zijn getrouwd; alleen Anupama is getrouwd geweest en zijn zoon werd later Jīva Gosvāmī. Alle drie de broers waren in dienst van een moslim regent. Sanātana was eerste minister, Rūpa was privésecretaris en Anupama was penningmeester. Ze kwamen Caitanya Mahāprabhu tegen, toen hij een bezoek bracht aan Rāmakeli, waar ze woonachtig waren.

Jīva was de enige zoon van de drie broers, dus hij kreeg genegenheid in overvloed. Rūpa is Jīva altijd bijzonder toegegen geweest en hij behandelde hem als zijn eigen zoon. Toen Jīva nog heel jong was, nam Rūpa hem mee naar Mahāprabhu en Mahāprabhu zegende Jīva door zijn hand op zijn hoofd te leggen. In zijn jeugd heeft Jīva gestudeerd en leerde alle logica, Sanskriete grammatica en theïstische filosofie uit boeken, die in zijn ouderlijk huis stonden. Voordat Rūpa en Anupama het huishoudelijke leven verlieten om zich in Vṛndāvana terug te trekken, hebben ze het hele familievermogen en eigendommen verdeeld. De helft ervan hebben ze hier en daar ge-

doneerd, één kwart ervan hebben ze aan de leden van hun huishouding gegeven en één kwart hebben ze bij een koopman belegd. Dit gestorte bedrag werd later door Sanātana Gosvāmī als omkoopsom voor zijn gevangenisstraf gebruikt. Het aanbieden en aannemen van smeergeld is slecht, maar als het nodig is voor *bhakti*, is zelfs een verfoeilijke daad goed. Stelen en liegen enzovoort zijn immoreel, maar zelfs een ziel zo groot als Vasudeva vertelde een leugen. Hij bracht Kṛṣṇa naar Gokula en vertelde later tegen Kāṁsa, dat zijn vrouw een dochter had gekregen. Dus Sanātana Gosvāmī heeft uiteindelijk dat geld gebruikt om zijn vrijheid te kopen. Bij het verdelen van het familievermogen werd een toereikend bedrag apart gezet voor Jīva om te kunnen blijven studeren. De drie broers realiseerden zich, dat Jīva de enige zoon was in hun dynastie, dus ze hebben hem met grote genegenheid opgevoed en hebben ook gezorgd, dat hij alle materiële faciliteiten kreeg, die hij nodig had.

Jīva had een zeer zacht karakter en toen hij ouder werd ging hij geleidelijk de Godsbeelden van Rādhā-Kṛṣṇa vereren. Hij maakte bloemenslingers voor hen en gaf hen op divese manieren *pūjā* en raakte verzonken in meditatie. Hij heeft nooit met andere kinderen gespeeld. Toen hij iets ouder werd, misschien veertien jaar, is Jīva naar Navadvīpa gegaan. Inmiddels was Mahāprabhu reeds teruggekeerd naar de spirituele wereld en de inwoners van Navadvīpa waren vertrokken en elders gaan wonen. Overal, waar ze keken, kregen ze herinneringen aan Mahāprabhu. Ze zagen de *ghāta*, waar hij altijd een bad nam, het huis waar zijn moeder woonde, enzovoort. Omdat Navadvīpa hen nu groot verdriet deed, waren Śrīvāsa Paṇ-

ḍita, Advaita Ācārya en de rest ook vertrokken, waardoor Navadvīpa er als een woestijn bijlag. Enkele dagen eerder was Nityānanda Prabhu vanuit Khardaha in Śrīvāsa-aṅgana gearriveerd. Toen Jīva Gosvāmī daar aankwam, was Nityānanda Prabhu zeer verheugd om een dergelijke prachtige jongen te zien. Nityānanda Prabhu zette zijn voet op het hoofd van Jīva en zei, “Ik ben hier naartoe gekomen om jou te zien, anders was ik in Khardaha gebleven.” Toen liet hij Jīva alle plekken zien, waar Mahāprabhu in Navadvīpa zijn spel had uitgevoerd. Toen toonde hij Jīva grote genade door hem op te dragen bij Rūpa en Sanātana in Vṛndāvana te gaan wonen.

Op weg naar Vṛndāvana maakte Jīva een stop in Varanasi, waar hij een leerling van Sarvabhauma Bhaṭṭācārya genaamd Madhusūdana Vacaspati tegenkwam. Madhusūdana Vacaspati onderwees daar Vedānta, maar niet het commentaar van Śaṅkarācārya, dat in die tijd beroemd was. Eerder had Mahāprabhu dat commentaar afgewezen, toen Sarvabhauma Bhaṭṭācārya hem ermee probeerde wijs te maken. Toen heeft Mahāprabhu Rūpa en Sanātana in Prayāga en Varanasi instructies gegeven over de ware intentie van de Vedānta. Madhusūdana Vacaspati was een groot geleerde en nadat hij alles, dat Mahāprabhu aan Rūpa en Sanātana had verteld, had bestudeerd en begrepen, is hij daar onderwijs gaan geven. Sarvabhauma Bhaṭṭācārya wist vele jaren eerder, dat Mahāprabhu naar Vṛndāvana zou gaan en dat hij onderweg in Varanasi een stop moest maken. Dus hij dacht erover om van Varanasi een geschikte heilige plaats voor Mahāprabhu te maken. Daarom had hij van tevoren zijn leerling, Madhusūdana Vacaspati, daar gestationeerd. Dus Jīva Gosvāmī was al

ingelicht over de aanwezigheid daar van Madhusūdana Vācaspati door Nityānanda Prabhu of iemand anders; hoe had hij anders van hem kunnen afweten? Jīva Gosvāmī bezocht zijn huis en leerde alle *bhakti-vedānta* van hem. Hij leerde ook het commentaar van Śaṅkarācārya, want zonder dit te kennen zou hij niet in staat zijn de filosofie te verslaan. Nadat hij dit allemaal had bestudeerd en het volkomen had begrepen, trok hij naar Vṛndāvana.

Daar heeft Sanātana Gosvāmī hem aan de zorg van Rūpa Gosvāmī overgedragen en Jīva bleef vlakbij de hut van Rūpa Gosvāmī bij de Rādhā-Dāmodara Mandira. Rūpa Gosvāmī las Jīva Gosvāmī alles voor, dat hij aan het schrijven was. Op zekere dag midden in hun studie arriveerde daar een stralende, oudere *brāhmaṇa*. We weten van zijn leeftijd en zijn eruditie, dat dit Vallabhācārya moet zijn geweest en hij kende Rūpa Gosvāmī nog uit de tijd, dat Mahāprabhu in Prayāga woonde. Hij had ongeveer dezelfde leeftijd als Advaita Ācārya, dus Rūpa Gosvāmī had de juiste leeftijd, of zelfs nog lager, om zijn zoon te zijn. Hij zei, “Rūpa, wat ben je tegenwoordig aan het schrijven?”

Rūpa Gosvāmī aarzelde en antwoordde, “Ik schrijf een boek getiteld *Bhakti-rasāmṛta-sindhu*.”

Toen pakte Vallabhācārya het boek, bladerde erdoor en zei, “Heel goed. Ik zal het doorlezen en fouten verbeteren.”

Jīva Gosvāmī stond met een blad van de *tāla*-boom juist op dat moment koelte te geven aan Rūpa Gosvāmī. In vroeger tijden kregen leerlingen nog de fortuinlijke gelegenheid om deze soort diensten aan hun *guru* te verlenen. De huidige *gurus* hebben deze soort dienstverlening van hun leerlingen niet

meer nodig. Ze zullen binnenkort wel komen met een machine om de voeten van de *guru* te masseren en misschien komen ze wel met een apparaat, dat voor de *guru* kookt. Op deze manier verdwijnt de behoefte en de gelegenheid voor leerlingen om deze intieme diensten aan de *guru* te verlenen. Uiteindelijk zal de relatie tussen *guru* en leerlingen niet meer dezelfde zijn; we zien dit in zekere mate reeds gebeuren. Dus Jīva Gosvāmī stond Rūpa Gosvāmī koeling te geven, maar hetgeen hij Vallabhācārya hoorde zeggen, kon hij niet verdragen en liep weg om iets anders te doen. Na enige tijd haalde hij een waterkruik en ging naar de rivier om water te halen. Daar kwam hij Vallabhācārya tegen, die juist zijn middagbad had voltooid. Jīva Gosvāmī zei, “Gosaijī, u heeft gezegd, dat u de *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu*, die Rūpa Gosvāmī aan het schrijven is, zou proeflezen. Als u fouten aantreft, kunt u dan precies zeggen waar?”

Vallabhācārya antwoordde, “Wat kan jij ervan begrijpen, kind? Heb je Sanskriete grammatica gestudeerd?”

“Ja, een beetje.”

“Wat kun je er dan mogelijkwijs van begrijpen?”

“Maar toont u me alstublieft gewoon de fouten, die u hebt ontdekt.” Toen Vallabhācārya hem een schijnbare fout toonde, ontstond er een heftig dispuut tussen hen. Uiteindelijk zette Jīva Gosvāmī de kwestie zodanig neer, dat Vallabhācārya deze niet kon weerleggen en er geen antwoord op had.

Toen Vallabhācārya naar de hut was teruggekeerd, vroeg hij aan Rūpa Gosvāmī, “Wie was die jongen, die jou stond af te koelen? Hij is erg intelligent en zeer goed onderlegd in de geschriften.”

Met gevouwen handen en heel nederig antwoordde Rūpa Gosvāmī, “Hij is de zoon van mijn jongere broer en hij is ook mijn leerling. Hij weet niet hoe hij zich moet gedragen.”

“Nee, hij is geniaal en hij zal in de toekomst een beroemdheid worden.”

Spoedig daarna vertrok Vallabhācārya en Rūpa Gosvāmī dacht, dat er een probleem was. Toen Jīva Gosvāmī met het water aankwam, zei Rūpa Gosvāmī tegen hem, “Met jouw gebrek aan verdraagzaamheid ben je ruzie gaan maken met een oudere, geleerde *brāhmaṇa*, die iets kwam proeflezen voor mijn bestwil? Jouw karakter is niet helemaal correct; ga hier weg.”

Jīva Gosvāmī kon aan zijn opdracht niet ongehoorzaam zijn. Iemand, die zijn *guru* niet gehoorzaamt, is niet in staat om ooit de geestelijke wereld binnen te gaan. Iemand zegt, “Gurudeva, kent u me niet? Weet u niet hoe ik leef en wat ik doe?” Wat is dit? Waar is het vertrouwen in zijn *guru*? De *guru* weet alles en moet worden gezien als niet-verschillend van Bhagavān. Zelfs een *madhyama-adhikārī guru* kan “de pols van zijn leerling voelen” en hem van alles vertellen. Een man ging eens naar een gewone huisarts. Bij het zien van die magere man trok de arts de conclusie, dat zijn spijsvertering niet in orde was. Dus deze dokter sloot zijn ogen en pretendeerde de pols van de man te voelen. Toen zei hij, “Uw spijsvertering werkt niet goed – klopt dat?” De man knikte van ja. “Heeft u hier pijn van gas?” De man antwoordde, “Ja.” En toen hij de dokter allerlei andere symptomen hoorde opnoemen, dacht de man, “Oh, deze dokter weet alles.”

De *madhyama-adhikārī guru* is ook een soort dokter. Door louter naar iemands gezicht te kijken kan hij zeggen, welke tekortkomingen die persoon in zijn geestelijke leven ondervindt. Om niet te spreken van hetgeen een meer gevorderde *guru* kan zien en weten. Hij kan onze “pols voelen” en alles over ons vertellen. Denk nooit, dat de *guru* een gewoon persoon is, zoals ikzelf, en dat hij de gevoelens in mijn hart niet kent. Door gewoon naar iemands gezicht te kijken weet hij alles. Door zelfs maar één gedachte of uitspraak te horen kan hij alles zien. Het is alsof je wilt weten, of een pan rijst gaar is. Als één rijstkorrel gaar is, is de hele pan gaar en als die ene rijstkorrel niet gaar is, is de hele pan niet gaar. Dus schrijf de *guru* nooit wereldse intelligentie toe, zelfs niet als hij een *madhyama-adhikārī* is. Als zelfs degenen op het pad van *karma* hun *guru* aanvaarden als niet-verschillend van Bhagavān, zullen wij dan onze *guru* op het gebied van *bhakti* niet aanvaarden als de kenner van alles? Dat doen we zeker; anders kunnen we in het spirituele leven niet worden geperfectioneerd.

Jīva Gosvāmī schrijft in zijn *Bhakti-sandarbha*, dat dikwijls mensen eerst een bepaalde *guru* aanvaarden, alleen omdat veel anderen hem aanvaarden. Als die persoon een beetje meer leert en hoort van de *guru*, kan hij zich realiseren, dat hij een wereldse *guru* heeft en geen echte spirituele *guru*. Wat moet hij dan doen? Hij geeft zijn voorgaande *guru* naar zijn positie het gepaste respect en gaat op zoek naar een echte spirituele *guru*. Als hij geen spirituele *guru* aanvaardt, zal hij nooit vooruitgang maken in het spirituele leven. Jīva Gosvāmī

heeft alles over deze verschillende niveau's van *gurus* uitgelegd in zijn *Bhakti-sandarbha*.

Jīva Gosvāmī kon zijn *guru* dus niet ongehoorzaam zijn en vertrok naar Vṛndāvana, waar hij in een grot ging wonen, die vol krokodillen zat, in een dorp genaamd Bhayagaon. Zelfs nog recentelijk hebben daar krokodillen gezeten, maar nu zijn er geen meer over. Jīva Gosvāmī bleef in die grot zitten huilen in zijn *bhajana*, nu hij was verstoken van het gevoel van genegenheid van zijn geestelijk leermeester. Hij hield op met eten en drinken en raakte binnen afzienbare tijd vermagerd. Enkele dagen later kwam Sanātana Gosvāmī op zijn wandeling rond Vraja langs dit dorp. De lokale bevolking zei tegen hem, “Bābā, we vonden u altijd een groot *bhajanānandī*, maar er is een jongen in het dorp gekomen, die zelfs nog meer *bhajanānandī* is dan u. Dag en nacht roept hij de namen van Rādhā-Kṛṣṇa en zit te huilen. We brengen hem iets te eten, maar hij raakt het niet aan en slapen doet hij ook niet. Hij blijft dag en nacht in *bhajana* verzonken; we hebben nog nooit zoiets gezien.”

Sanātana Gosvāmī wist dat het Jīva was. De lokale bevolking begeleidde hem naar Jīva en toen ze elkaar ontmoetten, barstten ze in tranen uit. Toen heeft Sanātana Gosvāmī Jīva teruggebracht naar Rūpa Gosvāmī. Sanātana Gosvāmī zei tegen Rūpa Gosvāmī, “Wat is de plicht van Vaiṣṇava's? Met anderen mededogen hebben. Toch heb je deze jonge leerling van jou, die is getooid met vele buitengewone kwaliteiten, afgewezen! Je zou voor Jīva genade moeten hebben, maar in plaats daarvan heb je hem verbannen. Dit was een vergissing en je dient het te herstellen. Ik verordoneer jou bij deze om

hem snel terug te roepen.” Toen Rūpa Gosvāmī dit hoorde, begon hij om Jīva te huilen; hij hield zoveel van hem. Toen haalde Sanātana Gosvāmī Jīva op en zette hem op schoot bij Rūpa Gosvāmī. De *guru* en de leerling huilden bij hun hereniging. Hierna regelde Rūpa Gosvāmī, dat Jīva door de beste artsen uit Mathurā werd behandeld en zo werd Jīva geleidelijk weer sterk. Daarna liet Rūpa Gosvāmī hem alles, dat hij schreef, proeflezen.

Rond die tijd stelde Gopāla-bhaṭṭa Gosvāmī een boek samen van hetgeen Mahāprabhu had onderwezen aan Rūpa Gosvāmī in Prayaga en aan Sanātana Gosvāmī in Varanasi over *sambandha*, *abhideya* en *prayojana tattva*. Welke soort relatie heeft de *jīva* van deze wereld met Bhagavān? Hoe lang hebben we een relatie met de objecten van deze wereld? We gaan een gezin beginnen, hoelang gaat het duren? We gaan trouwen, voor hoelang? We treffen regelingen om onze aanwinsten door onze kinderen te laten erven, voor hoelang? Dit is allemaal onwetendheid van *sambandha-jñāna*. Alleen onze relatie met Kṛṣṇa is eeuwig. In ieder achtereenvolgend leven zijn we anders en dit feit zal nimmer veranderen. De constitutionele positie van de *jīva* is een eeuwige dienaar van Kṛṣṇa te zijn. Dit wordt verteld in de Vedānta, de *Bhāgavatam* en alle andere geschriften. De plicht van de *jīva* is *abhideya* en het mondt uit in de *prayojana*, het hoogste doel, namelijk *kṛṣṇa-prema*. Maar als ik zeg *kṛṣṇa-prema*, denk dan niet, dat ons doel Kṛṣṇa is; integendeel, de *prema*, die we voor Kṛṣṇa gaan voelen, is onze *prayojana*. Er zijn vijf soorten *prema* voor Kṛṣṇa: *sānta*, *dāsya*, *sakhya*, *vātsalya* en *mādhurya*. Voor alle *jīvas* is *mādhurya-rasa* het grootste doel. Dit heeft Caitanya Ma-

hāprabhu in beide plaatsen verteld, toen hij *vaidhī-bhakti* aan Sanātana Gosvāmī en *rāgānuga-bhakti* aan Rūpa Gosvāmī uiteen heeft gezet.

Later hoorde Gopāla-bhaṭṭa Gosvāmī alles rechtstreeks van Rūpa en Sanātana; hij beschouwde hen als zijn *sikṣā-gurus*. Toen heeft Gopāla-bhaṭṭa Gosvāmī zich door de geschriften van antieke Vaiṣṇava *ācāryas*, zoals Madhva en Rāmānuja, heengewerkt en heeft een aantal punten van *sambandha*, *abhidyeya* en *prayojana* in een kladblok genoteerd. Later heeft Jīva Gosvāmī al deze *tattva* van Gopāla-bhaṭṭa Gosvāmī geleerd. Alle Zes Gosvāmī's waren zulke grote geleerden. Vervolgens verdeelde Jīva Gosvāmī deze kennis in de drie categorieën *sambandha*, *abhideya* en *prayojana*. Daarna nam hij het deel, dat alle informatie over *sambandha* bevatte en breidde het uit. Hij nam ook concepten over uit *Bhakti-rasāmṛta-sindhu*, *Ujñvala-nīlamanī*, *Bṛhad-bhāgavatāmṛta* en andere werken van Rūpa en Sanātana Gosvāmī's – en toen heeft hij de eerste *sandarbha* gecomponeerd. Het woord *sandarbha* betekent “een schatkist vol waardevolle juwelen”. Van de zes *sandarbhas*, die hij heeft geschreven, wordt in de eerste vier – *Tattva-sandarbha*, *Bhagavat-sandarbha*, *Paramātmā-sandarbha* en *Kṛṣṇa-sandarbha* – *sambandha-jñāna* uiteengezet. Wat is de *jīva*, wat is de begoochelende energie, wat is het doel van de *jīva* – al deze dingen worden uitgelegd in de eerste vier *sandarbhas*.

In de *Tattva-sandarbha* wordt het concept van *pramāṇa* en *prameya* gegeven. Wat is de betekenis van *pramāṇa*? Wiens woorden willen we in een dispuut als gezaghebbend aanvaarden? Stel je voor, dat hier een jongen komt, die zegt, dat er

brand is uitgebroken bij Holi Gate en dat alles in brand staat. Dan komt er een oudere heer langs, die zegt, dat een klein brandje in een theehuis was ontstaan. Nadat ze het vuur onder controle hadden, was er enige brandschade, maar eigenlijk stelde het niets voor. Wiens woorden zouden we als gezaghebbend aanvaarden? De woorden van de man, omdat hij ouder en rijper is dan de jongeman.

Het begrip *pramāṇa* omvat veel dingen. Iemand kan zeggen, “Deze wereld is echt, wij zijn mensen, en het feit, dat we *brāhmaṇas* zijn is *satya*, echt. Dit is mijn huis, dit is mijn vader, dit is het eigendom van mijn voorouders en nu ben ik heer en meester over het vermogen. Ik geef nog eerder mijn leven op, dan dat ik zelfs maar een centimeter van dit land opgeef.” En voor al deze valse identificaties en ideeën over eigenaarschap is zoveel ruzie gaande. Een ander kan zeggen, “Deze dingen zijn allemaal tijdelijk, dus ga er niet om vechten. Doe iets voor jouw *ātmā* en voor Bhagavān, zij zijn permanent.” Welke van de twee opvattingen willen we accepteren? Jīva Gosvāmī heeft de relaties tussen Bhagavān, de *jīva* en het materiële bestaan geanalyseerd en het gezaghebbende concept gegeven, waarin we ons vertrouwen moeten vestigen temidden van tegenargumenten. Hij schreef, dat de Veda’s de enige autoriteit zijn en dat iedere andere zogenaamde autoriteit helemaal geen autoriteit is. Datgene, dat wij met onze beperkte zintuigen waarnemen, kan gebrekkig zijn, maar de woorden van de Veda’s kunnen niet gebrekkig zijn.

Poep is poep, of het van een hond, een ezel, een varken of een mens is. Ongeacht hoe verheven iemand kan zijn, zijn poep stinkt. De meest smerig stinkende ontlasting van alles is

die van mensen, omdat wij allerlei soorten gefabriceerd voedsel eten en rijk voedsel, zoals *rabari*, terwijl de meeste dieren leven op gras en andere natuurelementen. Maar de Veda's zeggen, dat de mest van koeien zeer waardevol en zuiver is. Als iemand is besmet, kunnen ze het aanraken en zich als gereinigd beschouwen. De urine van de koe is ook zuiver, evenals de schelphoorn, die normaal gesproken onzuiver zou worden beschouwd. Iedere onreinheid kan met koemest worden gezuiverd. Dit staat geschreven in de Veda's en de Veda's werden door Bhagavān zelf gecomponeerd, niet door gewone mensen. Ze kwamen voort uit de adem van degene, die deze wereld heeft geschapen en alles, dat van Bhagavān afkomstig is, is de *pramāṇa*, gezagdrager. De Veda's kwamen voort uit zijn adem en de *Bhāgavad-gītā* is zijn woord. Welke van de twee willen we als meest gezaghebbend accepteren? De *Gītā*, want zijn woorden zijn *śabda-pramāṇa*.

In zijn *Bhagavat-sandarbhā* heeft Jīva Gosvāmī geschreven, dat er geen twee afzonderlijke dingen in deze wereld zijn; dat alles, dat we zien, uit dezelfde bron voortkomt.

*ekam eva paramaṁ tattvaṁ svābhāvīkācintya-śaktyā sarva-
daiva-svarūpa-tad-rūpa-vaibhava-jīva-pramāṇa-rūpeṇa caturd-
dhāvatiṣṭhate
sūryāntara-maṇḍala-sthita-teja iva, maṇḍala,
tad vahirgata-tad raśmi, tat praticchavi-rūpeṇa*

De Absolute Waarheid is één. Hij beschikt van nature over onbevattelijk vermogen. Door de kracht van zijn vermogen bestaat hij in vier gedaanten: *svarūpa* (zijn oorspronkelijke gedaante), *tad-rūpa-vaibhava* (alle *viṣṇu-tattva* incarnaties beginnend met Baladeva Prabhu), *jīva* (het levend wezen) en

pradhāna (de begoochelende energie). Hij wordt vergeleken met de zon, die ook in vier gedaanten bestaat: zijn oorspronkelijke vorm, daar waar het licht van de zon valt (de *sūrya-maṇḍala*), zijn stralen en daar, waar de zon niet schijnt, dat met *māyā* wordt vergeleken.

Waar geen *bhagavat-prakāśa* is, de verlichting van Bhagavān, en waar geen kennis van *bhagavat-tattva* is, heerst *māyā*. Wij zijn *jīvas* en er zijn twee soorten: geconditioneerde en bevrijde *jīvas*. De geconditioneerde ziel vergeet zijn inherente natuur en raakt aan het materiële bestaan gebonden. Daar gaat hij achter tijdelijk plezier aan en ziet lustobjecten als van zichzelf, maar hij komt bedrogen uit. De bevrijde zielen dienen onafgebroken Bhagavān. Met de beoefening van *bhagavat-bhakti* kan de geconditioneerde ziel de eeuwige associatie van Bhagavān krijgen en *prema*, zijn belangrijkste doel, ervaren. Jīva Gosvāmī heeft al deze *tattvas* onderzocht.

Aanvankelijk bestond er een boek getiteld *Brahma-sandarbha*. Jīva Gosvāmī heeft er delen van overgenomen en schreef zijn eigen *Bhagavat-sandarbha*, waarin hij *brahma-tattva* analyseerde en de opvattingen van Śaṅkarācārya weerlegde. De *jīva* is niet Brahman. Als Brahman de Absolute Waarheid is vol kennis, zoals ze zeggen, hoe heeft het zich dan verdeeld in miljarden levende wezens en hoe is het in het materiële bestaan gebonden geraakt? Śaṅkarācārya zegt, dat het was afgedekt door *māyā*, maar waar kwam deze afzonderlijke entiteit vandaan, die ze *māyā* noemen? Als er geen afzonderlijke entiteit genaamd *māyā* is en alles is de ene Brahman, waar kan dit andere object genaamd onwetendheid dan vandaan gekomen zijn? Jīva Gosvāmī weerlegde alle ideeën van

Śaṅkarācārya en toonde aan, dat Kṛṣṇa Parabrahma is, de bron van Brahman.

Hij heeft ook *paramātma-tattva* geanalyseerd en in de *Kṛṣṇa-sandarbha* heeft hij uitgelegd, hoe alleen Kṛṣṇa Svayam Bhagavān is. Hij heeft uitgelegd hoe Kṛṣṇa *sarva-saktimān* is, hoe hij een oceaan van *rasa* is, hoe uit hem de *jīvas* en de rest voortkomen en hoe de *jīvas* zijn eeuwige associatie kunnen krijgen. Hij wees het idee af, dat Kṛṣṇa een incarnatie van Nārāyaṇa is. Hij gebruikte bewijsmateriaal uit de Veda's, Upaniṣaden en Purāṇa's en stelde vast, dat Kṛṣṇa Svayam Bhagavān is en dat alle andere incarnaties zijn deelexpansies zijn. Op basis van schriftuurlijk bewijs onderbouwde hij het concept van Mahāprabhu, dat door Rūpa Gosvāmī en Sanātana Gosvāmī in de literatuur was vastgelegd. Hiermee heeft hij onze *sampradāya* op een stevige filosofische fundering gezet. Hij heeft de stroom van de rivier van *rasa* beschermd door aan beide zijden grote keien *siddhānta* tegen de oevers te leggen. Op die manier kan geen vervuild water van misverstanden er ooit naar binnen stromen.

In zijn *Bhakti-sandarbha* heeft hij veel subtiele aspecten van *bhakti* uiteengezet. Hij noemde de vierenzestig soorten *bhakti* en hij heeft *guru-tattva* op uitstekende wijze uitgelegd. Hij heeft ook *guru-pādāśraya* uitgelegd, het proces van toevlucht nemen tot de *guru* – hoe het dient te worden gedaan, welke regels en principes dienen te worden gevolgd, enzovoort. De *guru* zal de aankomende leerling in ogeschouw nemen, de leerling zal de *guru* in overweging nemen en dan zal zich in het leven van de leerling nooit meer een omstandigheid voordoen, waardoor hij zijn *guru* moet verlaten. Men

kan een *guru* niet op wispelturige wijze accepteren, want van *guru* veranderen kan zeer problematisch zijn. Men dient een *guru* te aanvaarden, in wie men nooit zijn vertrouwen kan verliezen; anders komen er problemen. Men moet zeker weten, dat men een *sad-guru* aanvaardt, die onthecht is van lustbevredegiging, die belezen is in alle *tattva* en *siddhānta*, die *rasi-ka* is, die spiritueel gerealiseerd is en die zijn leerling toegeneegen is. Men dient de *guru* grondig te onderzoeken, al duurt het een jaar om erachter te komen, of hij gekwalificeerd is. De *guru* mag niet gehecht zijn aan iets binnen het materiële bestaan. De meest voorkomende gehechtheid richt zich op geld. Er zijn drie materiële verleidingen: *kanaka* (goud of rijkdom), *kāminī* (vrouwen) en *pratiṣṭhā* (faam). Het woord *kāminī* verwijst zowel naar de gehechtheid van mannen aan vrouwen als van vrouwen aan mannen. Als we een *guru* zien, die hieraan gehecht is, bieden we hem onze *praṇāma* aan, maar aanvaarden geen initiatie van hem. Anders komt men later achter de waarheid en vraagt men hem, “Guruji, wat is de conceptie van Rūpa Gosvāmī?”

De *guru* zal antwoorden, “Ik weet het niet.” Waarom zouden we een dergelijke leermeester aanvaarden? We vragen hem, “Wat is *acintya-bhedābheda-tattva*? Wat is *prema*?”

Dan zegt hij, “Ik ken al die dingen niet. Ik chant gewoon *harināma*.”

“Dan ga ik naar een andere *guru*.”

“Als je naar een ander loopt, gaat alles voor jou de mist in.”

Dan denken we, “Hoe heb ik ooit zo’n grove, gemene *guru* kunnen accepteren?” en ons vertrouwen neemt af. Dus je moet de geestelijk leermeester grondig op de korrel nemen.

Er is in het Hindi een gezegde, “*pāni piṅgiye chānkar, guru kij-
iye jānkar*—Drink alleen gefilterd water en aanvaard alleen
een *guru*, nadat men hem heeft leren kennen.” Men dient de
guru langdurig te zien en te horen om er zeker van te zijn, dat
hij de juiste *guru* voor het leven is. Anders wordt het datgene,
dat we vandaag de dag zien gebeuren, dat mensen naar een
bepaalde tempel gaan en dezelfde dag nog worden geïnitie-
eerd. Iemand komt voor de eerste keer en ziet de grote weel-
de, hoe de tempel een miljoen waard is en dat er dagelijks
grote menigten mensen naartoe stromen. Dan denkt hij, “Ik
word hier leerling, dat zou mooi zijn.” Als hij dan na een paar
dagen heeft gezien, wat daar allemaal gebeurt, begrijpt hij, dat
het allemaal tegen *bhakti* indruist. Sommige Gosvāmī’s, die de
mandiras in Vṛndāvana besturen, beschikken over grote rijk-
dom en hebben er ook regelmatig ruzie over. Anderen stelen
kostbare ornamenten, die de mensen aan de Ṭhākurajis heb-
ben gedoneerd. Wat gebeurt er met degenen, die inwijding
van een dergelijke *guru* accepteren? Jīva Gosvāmī gaf excel-
lente beschrijvingen van de *dīkṣā-guru* en de *sikṣā-guru*. De
guru is hij, die in zijn eigen leven het gedrag en het gedach-
tengoed toepast, welke hij predikt en uitdraagt. Door het ide-
aal te volgen, dat hij in zijn gedrag toont, door zijn instructies
te volgen en de *mantras*, die hij heeft gegeven, te chanten zal
men zich zeer voldaan voelen en is zijn leven geheel succesvol.
Kan ooit iemand een dergelijke *guru* verlaten?

Jīva Gosvāmī heeft ook uitgelegd, dat alle *bhakti* niet een-
der is, zoals allerei soorten water ook niet hetzelfde is. Er is
schoon water, gezuiverd water, besmet water, rioolwater en-
zovoort. Vlak achter onze *mandira* hier in Mathurā stroomt

een rivier van afvalwater – dus dit is water, of niet? Zijn alle soorten water hetzelfde? Zo zijn er ook verschillende soorten *bhakti*, maar omdat mensen dit niet weten, accepteren ze de onzuivere praktijk van toewijding als *bhakti*. Om dit misverstand uit de weg te ruimen heeft Jīva Gosvāmī drie varianten van *bhakti* beschreven: *āropa-siddhā bhakti*, *saṅga-siddhā bhakti* en *svarūpa-siddhā bhakti*. Sommige mensen nemen initiatie van een *guru*, maar associëren niet met de *guru*. Als men dergelijke mensen vraagt wie hun *guru* is, zeggen ze vol trots, “*Jagad-guru zo-en-zo.*”

“Welke instructies geeft hij?”

“Hij heeft me een *mantra* gegeven om te chanten – *kṛṣṇaṁ śaraṇaṁ mama.*”

“Wat nog meer?”

“Meer niet.”

“Hoeveel halfgoden vereert je?”

“Oh, zoveel als India telt.”

Vraag een andere man, “Van wie bent u een leerling?”

“Ik ben een leerling van Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura.”

“Wat praktiseert u?”

“Oh, hij heeft me een *mantra* om te chanten gegeven, maar ik kan me niet meer herinneren, hoe het was.”

Is deze persoon werkelijk een discipel geworden, of niet? Hij zegt, dat hij Rādhā-Kṛṣṇa vereert, maar hij kan zich de *mantra* niet meer herinneren. Welk voordeel zit er voor hem in? Dus mensen in dergelijke condities aanvaarden datgene, dat niet *bhakti* is, als *bhakti*. Ze vereeren alle halfgoden op hetzelfde niveau en erkennen niet de superioriteit van Rād-

hā-Kṛṣṇa. Sommige mensen beschouwen activiteiten ten behoeve van het welzijn van de samenleving als *bhakti* en dit is *āropa-siddhā bhakti*.

Deze kwesties heeft Jīva Gosvāmī in zijn *sandarbhās* allemaal diepgaand onderzocht. Totdat men deze boeken leest, is men niet in staat de ware aard van *bhakti* te kennen. Door regelmatig de kennis te horen, die daarin uiteen wordt gezet en door te associëren met gevorderde Vaiṣṇava's wordt *bhakti* geleidelijk *uttama-bhakti*. Eén voor één heeft hij de vijf typen *prema* uitvoerig beschreven (*śānta*, *dāsyā* enzovoort) en hij heeft vooral *gopī-prema* benadrukt en de *sādhana* uiteengezet om het te bereiken. Veel hiervan is in *Gopāla-campū* gekomen; het is een zeer filosofisch boek, dat eenvoudig niet van deze wereld is. Hij ging daar zitten in Goloka-Vṛndāvana, schreef het boek en gaf het daarna aan de wereld. Hij heeft zoveel literatuur gecomponeerd, dat we ons hele leven erin verzonken kunnen blijven. Wie weet hoeveel levens we zouden besteden aan het praktiseren van de *sādhana*, die door hen wordt voorgeschreven! Als we trachten deze boeken binnen te gaan en als we zowel het persoonlijke gedrag als de concepten van Jīva Gosvāmī onderzoeken en ze zelf volgen, wordt ons spirituele leven zeker een succes. Mag Jīva Gosvāmī ons genadig zijn, zodat we zijn instructies kunnen leren en kunnen beginnen om *bhājana* op een zuivere wijze uit te voeren.

Deze lezing werd gesproken in de Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha in Mathurā op 7 januari 1992.

Hoofdstuk Les

De glorie van Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta

NADAT WE TWEEËNEENHALF JAAR LEZINGEN hebben gehoord over *Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta*, hebben we gisteren tenslotte dit grote geschrift kunnen afronden, maar in zekere zin zijn we nog maar net begonnen. Als we de concepten van dit boek in onszelf kunnen verankeren en als we de instructies in ons dagelijks leven kunnen toepassen, wordt ons leven zeker een succes. Door deze vertellingen te horen van zijn *guru* Jaimini Ṛṣi, werd het leven van Janamejaya een succes. Als we deze *kathā* horen zoals hij deed en de instructies ervan volgen, wordt ons leven op dezelfde manier succesvol. Maar als deze *kathā* het ene oor ingaat en het andere oor weer uitgaat, kan het ons geen voordeel bieden. Helaas zijn er velen die dit doen. Maar na al deze tijd heb ik het gevoel, dat we op zijn minst een oprechte poging hebben gedaan om dit verheven geschrift binnen te gaan – en ik heb vooral leren begrijpen, dat de *Bṛhad-bhāgavatāmṛta* ongeëvenaarde literatuur is. Iemand, die *Śrīmad-*

Bhāgavatam werkelijk wil begrijpen, moet eerst dit boek hebben bestudeerd. Iemand die werkelijk bezig is met *sādhana*, moet dit boek eerst hebben bestudeerd. Iemand, die *bhakti-tattva* kent met *rasa* en vooral met *vraja-prema*, moet zeker eerst dit boek zeer zorgvuldig hebben bestudeerd.

Śrīla Sanātana Gosvāmī is niet zomaar een wijze heilige, hij is een van de eeuwige metgezellen van Śrī Kṛṣṇa. Hij is een zeer verheven en intiem lid van Kṛṣṇa's nabije familie, degenen, die Kṛṣṇa zelfs kunnen zeggen, wat hij moet doen en wat hij niet moet doen. Zijn *Bṛhad-bhāgavatāmṛta* bestaat uit twee delen, die beide een uitstekend verhaal vertellen over een *parivrājaka*, iemand die geen vaste woonplaats heeft maar constant rondzwerft op zoek naar de essentie van het leven. In het eerste deel is de *parivrājaka* Nārada Ṛṣi en in het tweede deel is het Gopa-kumāra. In het eerste deel gaat Nārada op reis om vast te stellen, wie de hoogste ontvanger van Kṛṣṇa's genade is. Eerst ging hij naar Prayāga, toen naar een koning in Zuid-India en toen vervolgens naar Indra, Brahmā, Śaṅkara, Prahlāda Mahārāja, Hanumān, de Pāṇḍava's, Uddhava in Dvārakā en tenslotte mondt het verhaal uit in het spel van de constructie van de Nava-vṛndāvana. Daar werd geopenbaard, dat de *gopīs* de grootste objecten van Kṛṣṇa's liefde zijn en dat de beste *gopī* Śrīmatī Rādhikā is. Bij het zien van een *mūrti* van haar, werd Kṛṣṇa gek. Als Kṛṣṇa Rādhikā ziet, nemen zijn schoonheid en bekoorlijkheid maximaal toe. Dus Nārada trok de conclusie als volgt. Als er in alle drie de werelden iemand is, die Kṛṣṇa het meest dierbaar is, moet het Śrīmatī Rādhikā zijn.

In het tweede deel vertelt Gopa-kumāra over zijn eigen *ātma-kathā*, het verhaal over zijn eigen voortgang van de eerste stap in het geestelijke leven tot de laatste bestemming. Hij werd geboren in Govardhana in een familie van koeherders en hij had geen enkele opleiding. Op zekere dag ontmoette hij een persoon, die hem toen niet bekend was en een groot toegewijde was. Hij begon die toegewijde te dienen door hem melk, yoghurt en boter te geven en door water te brengen. Toen gaf op een dag deze toegewijde hem met grote liefde de *gopāla-mantra* en werd zijn *guru*. De *gopāla-mantra* kan perfectie geven; sommigen noemen hem de *kṛṣṇa-mantra*. Nadat hij deze *mantra* aan Gopa-kumāra had gegeven, viel zijn *guru* bewusteloos zonder hem te hebben gezegd, hoe of wanneer hij de *mantra* moest chanten en zonder over de glorie ervan te vertellen. Toch was het vertrouwen van Gopa-kumāra zo sterk, dat hij zeker wist, dat de *mantra* hem de vrucht van alle spirituele perfectie zou geven. Het vertrouwen van een leerling in de *mantra*, die hem door zijn *guru* werd gegeven, zou compleet moeten zijn; anders kan het zaad, dat door de *guru* is geplant, niet groeien. Dikwijls vragen toegewijden naar de betekenis van deze *mantra* en hoe deze moet worden gechant enzovoort. Ik vroeg het mijn eigen *guru*, Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja, en hij zei eenvoudig, “Weet gewoon, dat deze *mantra* de capaciteit heeft om perfectie te geven; de rest wordt door de *mantra* zelf geopenbaard.” Dus een leerling dient de *mantra* met volkomen vertrouwen te chanten en dan wordt zijn *bhajana* op de juiste wijze uitgevoerd.

Door deze *mantra* vol vertrouwen te chanten ging hij op het pad van perfectie van het ene niveau naar het volgende. De

vooruitgang van de toewijding van een *sādhaka* wordt vergeleken met een lotus, die geleidelijk gaat bloeien en een geur gaat verspreiden. In zijn vooruitgang voelt hij zijn spirituele plezier (*ānanda*) stap voor stap toenemen en ziet hij hoe de lotus van zijn *bhakti* geleidelijk tot bloei komt en steeds mooier en aromatischer wordt. Maar als een *sādhaka* niet het doel en de intentie van zijn *sādhana* in zijn achterhoofd houdt, ziet het ernaar uit, dat er niets wordt bereikt en alles voor niets is geweest. Zoals men eet, voldaan is en later weer zin krijgt om te eten, zo komt er een vrucht na iedere achtereenvolgende stap in *sādhana*. Maar als we *sādhana* niet op de juiste wijze praktiseren, krijgen we deze vruchten niet. Veel mensen pakken het pad op, maar verliezen hierdoor na enige tijd de hoop en lopen weg. Stel je voor, dat een zaad is geplant, dat water krijgt en groeit – met het zaad groeit het onkruid mee. Als er niet goed voor de kiemplant wordt gezorgd, droogt hij uit en houdt op met groeien, terwijl het onkruid blijft doorgroeien. Als op dezelfde manier een toegewijde in *nāma-bhajana* geen moeite doet om ieder werelds verlangen uit zijn hoofd te zetten, worden deze verlangens sterker, ze zullen zijn devotionele klimplant overwoekeren en uiteindelijk wurgen. Een toegewijde, die chant “Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa” en denkt “Ik wil geld, ik wil geld” is het met zijn devotionele klimplant afgelopen. Sommige van die verlangens zitten diep in ons verborgen en we komen zelfs in verlegenheid, als we erover spreken. Let op – als je *sādhana-bhajana* wilt doen, mag je evenals Gopa-kumāra geen enkel verlangen hebben voor wat dan ook in het materiële bestaan.

Gopa-kumāra ging naar Zuid-India en werd koning. Hij ging naar Jagannātha Purī en werd daar koning. Hij ging naar Indrapurī en werd Indra. Hij ging naar Brahmāloka en werd uiteindelijk Brahmā. Maar hij is nooit onder de bekoring van weelde gekomen en heeft zich in geen enkele plaats blijvend gevestigd. Door constant zijn *mantra* te chanten werden al zijn verlangens verdreven en op het eind kwam hij terecht in Vraja. Op dezelfde manier mogen ook wij geen materiële verlangens koesteren. Zonder materiële verlangens blijft de lotus van toewijding bloeien, maar zal alleen compleet zijn, wanneer de toegewijde Vraja binnengaat. En in Vraja gaat hij naar die bepaalde omgeving, waar de *gopīs* plezier maken met Kṛṣṇa. En onder de *gopīs* is Śrīmatī Rādhikā en in haar erediensdienst komt de lotus van *bhakti* in de toegewijde tot volle bloei, wordt volkomen zacht en gaat zijn volle aroma verspreiden. Dan is de toegewijde volkomen tevreden. Totdat hij naar dat doel reikt, is hij in zijn hart nooit helemaal tevreden. Hij zal voortdurend ontevreden blijven en steeds meer vooruitgang willen maken.

Dit is hetgeen we leren van het levensverhaal van Gopa-kumāra. Als in de praktijk van *bhakti* een dergelijke gretigheid om vooruitgang te maken niet aanwezig is en als een ware gehechtheid aan het hoogste doel niet aanwezig is, is men niet in staat om *bhajana* op de juiste wijze uit te voeren. Men dient vastbesloten te zijn, men dient een doe-of-sterf houding te hebben. Rūpa Gosvāmī en Sanātana Gosvāmī hebben nooit met materiële rijkdom plezier gemaakt; ze hadden er geen behoefte aan. Omdat ze wisten, dat rijkdom een hindernis naar hun doel vormde, hebben ze dit verzaakt. Go-

pa-kumāra deed precies hetzelfde. Toen hij in Vaikuṅṭha kwam, namen de inwoners hem zijn fluit af en probeerden hem een vierarmige gedaante en rijkdom als van henzelf te geven. Toen hij in Ayodhyā kwam, stalen de apen daar zijn fluit en zeiden tegen hem, “Je hebt zo’n prachtig mooi mens-lichaam, waarom blijf je gekleed gaan in de dracht van een simpele koeherdersjongen met een fluit?” Toen hij in Dvārakā arriveerde, werd hij door de inwoners op dezelfde manier onthaald, maar hij is altijd straatarm gebleven. Uit zijn eigen realisaties laat Sanātana Gosvāmī ons het levensverhaal van Gopa-kumāra zien, hij toont de ware vrucht van de *gopāla-mantra* en de methode van *sādhana*. Het voornaamste streven in het geestelijke leven van een toegewijde is stagnatie te voorkomen. We moeten altijd vooruitgang willen maken, zoals we dat ook zien in het leven van Gopa-kumāra. Als een ware *sādhaka* het verhaal van Gopa-kumāra hoort, ontsteekt in hem een vlam van *mahā-śakti*, groot vermogen, en *mahā-āśā*, grote hoop en verwachting. Zoals een vuurtoren de gids is voor schepen op zee, zo is het leven van Gopa-kumāra een gids voor de oprechte *sādhaka*.

Op zijn hele spirituele reis heeft Gopa-kumāra zijn *guru* Jayanta in totaal slechts vijf keer gezien. Als de *guru* geperfectioneerd is en als de leerling een dusdanig vertrouwen heeft, dat hij bereid is zijn leven op te geven om de instructies van zijn *guru* te volgen, hoeven ze elkaar niet frequenter te zien. Maar de geestelijk leermeester moet een geperfectioneerde *mahātmā* zijn, zoals Jayanta. Maar wie is de *guru*? Kṛṣṇa zelf komt als de *guru*; alle authentieke *gurus* zijn manifestaties van Kṛṣṇa. Jayanta zat altijd te denken, hoe hij Gopa-kumāra op

zijn zoektocht verder vooruitgang kon laten maken. Als het nodig was, verscheen hij aan hem om hem verder te helpen. Dit is een ware *guru*, één die over een grote *śakti*, vermogen, beschikt. Iemand, die zelf in *māyā* ligt ondergedompeld en in zijn eigen *bhajana* geen kracht heeft, is geen echte *guru*. Wanneer wordt de *guru* door zijn leerling het meest verblijd? Als hij ziet, dat zijn leerling opgewonden raakt en extatisch wordt in *prema* bij het horen van zijn *hari-kathā*. Niets doet de *guru* meer plezier dan dit en op dat moment geeft hij al zijn rijkdom aan de leerling.

De *gopāla-mantra* kan iemand alleen over de Virajā zetten en tot Siddhā-loka leiden. Zijn effectiviteit stopt daar. Hij verdrijft de *anarthas* van de toegewijde en laat *sambandha-jñāna* in hem verschijnen. Hoe gaat hij hierna vooruitgang maken? Op kracht van *kṛṣṇa-nāma*. Dus op het juiste moment gaf Jayanta deze *mantra* van Kṛṣṇa's namen aan Gopakumāra om te chanten.

śrī-kṛṣṇa gopāla hare mukunda
govinda he nanda-kisora kṛṣṇa
hā śrī-yaśodā-tanaya prasīda
śrī-ballavī-jīvana rādhikeśa

Caitanya Mahāprabhu gaf de simpele *mahā-mantra* aan de *jīvas* van deze wereld om te chanten en dit zal ons zeker verheffen. Een toegewijde hoeft niet te twijfelen over de *mantra*, die hij moet chanten – de *mantra*, die Jayanta aan Gopakumāra gaf, of de *mahā-mantra*. We dienen iedere *mantra* te chanten en te respecteren, die ons is gegeven door onze geestelijk leermeester. Er is geen *rasa*, die niet in de *mahā-mantra* aanwezig is, alle *rasa* en alles bevindt zich in de *mahā-mantra*.

Daarom wordt deze de *mahā-mantra* genoemd. Vanaf dat moment chantte Gopa-kumāra de bovengenoemde *mantra* en maakte vooruitgang. *Sva-priyā-nāma-kīrtyā* – hij chantte de naam, die hem het meest dierbaar was en in deze *mantra* was zijn favoriete naam Yaśodā-nandana. Er bevinden zich geen gebreken in de namen van deze *mantra*, maar een *sādhaka* zal datgene chanten, dat zijn voorkeur heeft. Een toegewijde in *dāśya-rasa* zal merken, dat de naam Rādhā-ramaṇa voor hem niets is, maar als een andere toegewijde aspiraties heeft om een dienstmeisje van Śrīmatī Rādhikā te worden en deze naam chant, verschijnen er onmiddellijk gevoelens van spirituele zegen (*ānanda*) in zijn hart.

Op een aantal plaatsen in zijn commentaar legt Sanātana Gosvāmī een bijzonder punt met betrekking tot Vṛndāvana uit. De inwoners van Goloka-Vraja hebben met Kṛṣṇa schijnbaar wereldse relaties en beschouwen hem als hun geliefde, zoon en vriend. Dit is een onderscheidend kenmerk van Gauḍīya vaiṣṇavisme en wordt in andere *sampradāyas* niet aangetroffen. Kṛṣṇa is transcendent, de toegewijden daar zijn transcendent en hun relaties zijn ook transcendent, maar ze zien er werelds uit. Dit punt werd vooral door Nārada en Uddhava benadrukt, toen ze Gopa-kumāra in Dvārakā adviseerden over de aard van zijn innerlijke *bhāva*. Nārada en Uddhava gaven toe, dat zelfs zij niet over deze verheven *bhāva* beschikten en zonder deze *bhāva* kan niemand de associatie van Kṛṣṇa in Goloka bereiken. Het laatste doel en verlangde object van de Gauḍīya Vaiṣṇava's is deze *vraja-bhāva* te krijgen. Zonder *vraja-bhāva* te bereiken kunnen hun verlangens nooit worden vervuld.

Als iemand *bhagavat-anubhūti*, realisatie van Bhagavān heeft, wordt hun *brahma-jñāna* afgedekt, zoals de opkomende zon de duisternis van de nacht afdekt. Op dat moment heeft men het verlangen om dienst te verlenen aan een gedaante van Bhagavān, die over alle zes rijkdommen beschikt, zoals Nārāyaṇa of Rāmacandra. Het verlangen om in onpersoonlijk Brahman op te gaan zal alleen worden afgedekt, wanneer men vertellingen hoort over de kwaliteiten en het spel van Bhagavān. Als men hoort hoeveel mededogen Bhagavān had voor Ajāmila, Gajendra en anderen, ziet hij in, dat Brahman tot een dergelijk mededogen niet in staat is. “Bhagavān is compleet in zes rijkdommen en hij kan het onmogelijke mogelijk maken.” Als men op deze manier de glorie van de namen (*nāma*), eigenschappen (*guṇa*), gedaanten (*rūpa*) en spel (*līlā*) hoort, wordt iedere appreciatie voor het onpersoonlijke aspect automatisch afgedekt. Zo zal ook het verlangen naar *bhagavat-anubhūti* worden afgedekt, zodra men eenmaal over de zuivere *mādhurya* van Vraja heeft gehoord. Als men zich gewaar is van de zes rijkdommen van Bhagavān, zoals Brahmā, Nārada en de vier Kumāra’s, zal *vraja-bhāva* niet naar hem toekomen. Al iemand deze *kathā* van *rasika* toegewijden hoort, zal deze *kathā* het gewaarzijn van *bhagavat-tattva* automatisch verduisteren. Probeer er niet aan te denken, dat Kṛṣṇa Svayam Bhagavān is en dat Rādhā Svayam Bhagavatī is. Hoor eenvoudig de vertellingen over zijn spel en vermaak, zoals ze in Canto Tien van *Śrīmad-Bhāgavatam* worden beschreven en in deze *Bṛhad-bhāgavatāmṛta*. Laat de gedachte los, dat Kṛṣṇa beschikt over zes rijkdommen en dat hij de Oorzaak der oorzaken is en de Bron van alles. Probeer te zien

hoe Kṛṣṇa Dāmodara is – als Yaśodā hem niet aan de vijnzel had vastgebonden, zou hij altijd als Bhagavān gezien zijn gebleven. Als ze de koeien aan het hoeden zijn, zegt Kṛṣṇa, “Hé, geef die koe eens een duwtje.” Dan antwoordt Madhumaṅgala, “Waarom? Doe het zelf! Denk je soms, dat ik jouw dienaar ben?” Kṛṣṇa houdt van deze soort uitwisseling en zijn toegewijden daar ook. Ze zien hem alleen als hun vriend en denken niet na over de vraag, wie superieur is en wie niet. Dit is de meest fortuinlijke relatie en als men een *rasika* toegewijde over deze *mādhurya-bhāva* hoort spreken, wordt zijn aantrekkingskracht voor *aiśvarya-bhāva* verduisterd.

De *Bṛhad-bhāgavatāmṛta* is ongekende literatuur. Zoals *Jaiva-dharma* een onvergelijkbaar geschrift is, zo is dit boek dat ook. In één boek worden *siddhānta*, *rasa*, *līlā*, *sādhana* en *sādyā* en alle Gauḍiṇya Vaiṣṇava *tattva* geheel uiteengezet. En Sanātana Gosvāmī is zo goed en genadevol geweest om er zijn eigen commentaar op te schrijven. Hij schreef het commentaar zelf, zodat niemand in de toekomst een commentaar zou schrijven, waarin zijn *bhāva* verkeerd zou worden opgevat. Het commentaar onthult de innerlijke betekenis van veel onderwerpen, die in de originele tekst worden behandeld. In vers 2.3.168 wordt *sarasa* aangetroffen en Sanātana Gosvāmī geeft in zijn commentaar op dit vers acht afzonderlijke betekenissen van dit woord. Eerst heeft hij het op Nārāyaṇa toegepast, toen op Rāmacandra, toen op Hanumān in *dāsya-rasa*, toen op Subala, Śrīdāmā enzovoort in *sakhya-rasa*, daarna op Nanda Bābā en Yaśodā in *vātsalya-rasa*, vervolgens op de *gopīs* in *mādhurya-rasa*, dan op Candrāvalī en tenslotte op Śrīmatī Rādhikā en haar *sakhīs*. Op deze manier openbaarde

hij acht prachtige nieuwe en nieuwere betekenissen van het woord *sarasa*, dat nooit eerder ergens is geopenbaard. En nadat hij door nederigheid werd overweldigd, schreef hij, dat hij slechts een hint van de volledige betekenissen heeft gegeven. Als een *sādhaka* uit een willekeurige stroming dit boek leest, gaat hij zich automatisch in de richting van Kṛṣṇa bewegen. Rūpa Gosvāmī heeft zelf geschreven, dat Sanātana Gosvāmī in zijn *Bṛhad-bhāgavatāmṛta* alles heeft gegeven en in overeenstemming met hetgeen daarin wordt aangeboden heeft Rūpa Gosvāmī zijn eigen literatuur gecomponeerd. Op die manier is de glorie van de *Bṛhad-bhāgavatāmṛta* onbeperkt.

Deze lezing werd gesproken in de Śrī Keśavaḥī Gauḍīya Maṭha in Mathurā op 6 februari 1992.

Hoofdstuk Zeven

De dag waarop Śrī Caitanya Mahāprabhu sannyāsa heeft aanvaard

[De geciteerde verzen zijn afkomstig uit Hoofdstuk Zesentwintig van *Madhya-līlā* van *Śrī Caitanya-Bhāgavat*.]

Nadat Nimāi Paṇḍita uit Gaya terugkeerde, werd duidelijk, dat hij was veranderd in een totaal ander persoon. Hij ging geleidelijk *kīrtana* uitvoeren met de toegewijden in Śrīvāsa-aṅgana en hij stopte met het geven van onderwijs aan zijn studenten. Hij zei, iedere lettergreep draagt de gedaante van Kṛṣṇa en dit doet me denken aan Kṛṣṇa. In alle verzen en commentaren en overal, waar ik kijk, kom ik Kṛṣṇa tegen.” Hij raakte in dit gevoel verzonken en begon te huilen. Toen zei hij tegen zijn studenten, “Vanaf nu geef ik jullie geen onderwijs meer. Ik ga naar Vṛndāvana.”

Zijn studenten antwoordden, “We weigeren iets te leren van iemand anders dan u.”

Dus Mahāprabhu zei, “Goed, laten we *kīrtana* gaan zingen.” De *kīrtana* is precies daar in die school begonnen met klappen in de handen en het chanten van “Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.” Toen werd heel Navadvīpa één groot festival. Mahāprabhu voerde zijn spel uit van het bevrijden van Jagāi en Mādhāi en geleidelijk raakte hij in zijn eigen *bhāva* geabsorbeerd. Hij dacht, “Ik moet hetgeen vervullen, waarvoor ik ben gekomen.” Hij dacht na en nam een besluit. Hij had vier doelstellingen voor zijn afdaling in deze wereld: het vestigen van *yuga-dharma*, de inauguratie van het prediken van *harināma-saṅkīrtana*, het geven van de *prema*, die nooit eerder was gegeven, en het proeven van de *bhāvas* van Śrīmatī Rādhikā.

Om deze doelstellingen te halen had hij een excuus nodig, “Hoe kan ik het huishoudelijke leven verlaten?” Toen stuurde hij inspiratie naar de studenten en geleerden van Navadvīpa, opdat een dergelijk gepast voorwendsel zou plaatsvinden. Toen ze op zekere dag Mahāprabhu een bezoek brachten, zat hij te chanten, “*Gopī, gopī, gopī.*” Ze zeiden, “Waarom chant u ‘*Gopī, gopī*’? Waarom chant u geen ‘Kṛṣṇa, Kṛṣṇa’? Is ‘*Gopī, gopī*’ een *bhajana* of zoiets? We zijn dit nergens in de geschriften tegengekomen.” Er lag een stok op de grond en Mahāprabhu pakte hem op en joeg hen weg. Hij was op dat moment verzonken in *vraja-bhāva* en omdat hij dacht, dat ze *gopīs* uit een tegenpartij waren, joeg hij hen weg. Hij was zich niet echt bewust, wat hij deed. Nadat die studenten en geleerden waren weggerend, kwamen ze bij elkaar en zeiden, “Die zoon van Śacī is een probleem geworden. Als hij ons probeert

te slaan, waarom kunnen wij hem dan niet slaan? Wij zijn niet minder dan hij. Hij is apetrots geworden vanwege zijn studie en zijn persoonlijke schoonheid. Goed dan, we geven hem een pak slaag. Als hij ons op die manier kan behandelen, zullen wij hem op dezelfde manier behandelen.”

Toen Mahāprabhu met hun plan op de hoogte kwam, dacht hij, “Ik ben uit Goloka-Vṛndāvana afgedaald om deze mensen te bevrijden, maar nu ze mij vijandig gezind zijn geworden, begaan ze overtredingen. Het is tijd, dat ik het huishoudelijke leven verlaat. Als een patiënt met koorts en griep naar de dokter gaat voor medicijnen, nemen soms de symptomen eerder toe dan af. Ik heb hier het medicijn naartoe gebracht, dat de mensen nodig hebben, maar ze zijn vijandig tegen me geworden. Ik blijf hier niet langer.”

Hij had een excuus nodig en nu had hij er een. Hij had besloten het huishoudelijke gezinsleven te verlaten. Aan symptomen in zijn gedrag gingen mensen langzaam zien, dat hij spoedig *sannyāsa* zou nemen en zou vertrekken. Het nieuws bereikte zijn moeder en ze heeft één dag geprobeerd hem over te halen om te blijven, “Mijn lieve zoon, ga niet weg uit huis. Jij bent de stok, die de blinde ondersteunt; mijn echtgenoot is overleden en liet me achter als een weduwe en mijn oudste zoon gaat vertrekken om *sannyāsa* te nemen. Wie gaat me onderhouden? Als jij ook gaat, zal ik sterven zonder in feite mijn lichaam te verlaten. Blijf hier in de familie en zing vol zegen *kīrtana* met Advaita, Śrīvāsa, Gadādhara en de andere toegewijden. ‘*Janani chārīvā kauna dharma vā vicāra* (25)—jij bent de verpersoonlijking van *dharma*.’ Als jij jouw moeder achterlaat, welke instructies wil je de wereld dan ge-

ven met betrekking tot *dharmā*? En jouw nieuwe echtgenote is juist gearriveerd. Ze weet nog niet helemaal, hoe de wereld in elkaar zit, dus wat gaat er met haar gebeuren, als jij vertrekt? Dan is jouw familie geruïneerd. Blijf hier in huis; ik zal jou geen strobreed in de weg leggen. Je kunt *saṅkīrtana* doen zonder het gezinsleven te hoeven verlaten.”

Śacīmātā heeft er een hele nacht aan besteed om hem over te halen. Toen hij dit hoorde, hilde Mahāprabhu, maar hij zei niets; hij was verzonken in *kṛṣṇa-bhāva*.

De volgende dag bedacht Mahāprabhu, dat de tijd was gekomen om *sannyāsa* te nemen. Wat is de intentie van *sannyāsa*? Hetgeen tegenwoordig doorgaat voor *sannyāsa*, is geen *sannyāsa*. Als men helemaal de kleur van Kṛṣṇa wordt, met andere woorden, als men helemaal is verzonken in Kṛṣṇa, als alles *nyāsa* is, volkomen wordt verzaakt voor Kṛṣṇa – is dat *sannyāsa*. Als men zich daadwerkelijk realiseert, dat het gezinsleven op vergif lijkt, dat een slang automatisch zijn vel aflegt, dat men het huis verlaat zonder zelfs nog één keer om te zien en totaal in beslag wordt genomen door Kṛṣṇa, is dat *sannyāsa*. Dit is ook het karakter van de *sannyāsa-mantra*. *Sannyāsa* is niet voor iedereen. De aard van de *sannyāsa* van Mahāprabhu, Mādhavendra Purī, Īśvara Purī en Rūpa Gosvāmī is ware *sannyāsa*.

*je-dina caliva prabhu sanyāsa karite,
nityānanda-sthāne tāhā kahilā nibhṛte* (55)

*śuna śuna nityānanda svarūpa gosāi,
e kathā bhāṅgibe save pañca-jana-ṭhāi* (56)

*ei saṅkramaṇa-uttarāyaṇa-divase,
niścaya caliva āmi karite sanyāse (57)*

De dag, dat Mahāprabhu het huis ging verlaten om *sannyāsa* te nemen, sprak hij met Nityānanda in afzondering. Nityānanda Prabhu is niet-verschillend van Baladeva Prabhu en daarom kon Mahāprabhu voor hem geen geheim bewaren. Mahāprabhu zei, “Ik kan hier niet langer blijven. Ik ga *sannyāsa* nemen. Zeg dit tegen niet meer dan vijf personen en niet tegen een zesde persoon. Ik zal zeker vertrekken om *sannyāsa* te nemen op de gunstige dag, dat de zon zich naar het Noorden beweegt.”

*indrāṇi nikaṭe kāṭoyā-nāme grāma,
tathā āche keśava-bhārati suddha nāma (58)*

*tāna sthāne āmāra sanyāsa suniścita,
e-pañca-janāre kathā kahivā vidita (59)*

*āmāra janani, gadādhara brahmānanda,
śrī candraśekharācārya, apara mukunda (60)*

*ei kanthā nityānanda-svarūpera sthāne,
kahilena prabhu ihā keho nāhi jāne (61)*

*pañca-jana-sthāne mātra e saba sathana,
kahilena nityānanda prabhura gamana (62)*

“In een dorp vlakbij Indrāṇi genaamd Katva woont de schitterend genoemde Keśava Bhārati. Ik ga absoluut van hem *sannyāsa* nemen. Vertel dit alleen tegen deze vijf personen: mijn moeder, Gadādhara, Brahmānanda, Śrī Candraśekhara Ācārya en Mukunda.” Niemand anders kwam te weten, wat Mahāprabhu met Nityānanda Prabhu had besproken. Nityānanda

Prabhu informeerde alleen deze vijf persoonlijkheden met het bericht, dat Mahāprabhu ging vertrekken.”

Op de dag, dat hij vertrok, werd Mahāprabhu niet overwelddigd met *kṛṣṇa-prema*, waarbij hij meestal uitriep, “*Hā Kṛṣṇa! Hā Kṛṣṇa!*” In plaats daarvan heeft hij de hele dag besteed aan *kīrtana* met de toegewijden. Vlakvoor zonsondergang ging hij naar een *ghāṭa* aan de Gaṅgā. Hij zat te denken, “Waar steek ik de Gaṅgā vannacht over?” Hij zou ’s nachts niets kunnen zien en er zou ook geen boot beschikbaar zijn. Nadat hij enige tijd had zitten bepalen, waar hij precies over de Gaṅgā zou zwemmen, bood hij de Gaṅgā zijn *praṇāma* aan en ging terug naar huis. Toen hij thuis kwam, zat zijn huis vol met gasten. Ze wisten niet, dat hij die nacht Navadvīpa zou verlaten, maar op de een of andere manier had hij hen aange-trokken. Het lichaam van Mahāprabhu was gebalsemd met *candana* en verspreidde een uitzonderlijke schoonheid. Mahāprabhu omhelsde iedereen, die daar binnenkwam. Daarna bood hij hen met grote liefde een zitplaats aan en informeerde naar hun welzijn. Toen die nacht de lokale bevolking naar het huis van Mahāprabhu kwam, kon zelfs Brahmā de *bhāva* niet beschrijven, waarmee hij hen toesprak. Hij liet zijn blik vol liefde over hen heenglijden en gaf hen de bloemenslingers, die hij om zijn hals droeg. Niemand begreep de bedoeling van hetgeen hij deed.

*āpana galāra mālā sabhākāre diyā,
ājñā kare prabhu sabhe ‘kṛṣṇa gāo giyā* (73)

*bola kṛṣṇa, bhaja kṛṣṇa, gāo kṛṣṇa-nāma,
kṛṣṇa binu keho kichu nā bhāvīha āna* (74)

*ādi āmā' prati-sneha thāke sabhākāra,
tave kṛṣṇa-vyatirikta nā gāiva' āra* (75)

*ki śayane ki bhojane ki vā jāgarāṇe,
arhaniśa cinta kṛṣṇa bolaha vadane'* (76)

*eimata śubha-dṛṣṭi prabhu sabhākāra,
upadeśa kahiya kahena 'jāo ghare'* (77)

Mahāprabhu zei tegen hen, “Nadat ik ben vertrokken, gaan jullie allemaal onophoudelijk *kīrtana* uitvoeren. Spreek alleen over Kṛṣṇa, vereer alleen Kṛṣṇa en zing alleen *kṛṣṇa-nāma*. Denk aan niets anders dan Kṛṣṇa. Als jullie maar een klein beetje liefde voor me koesteren, doen jullie dan *kīrtana* uitsluitend voor Kṛṣṇa en niemand anders. Ook als jullie rusten, eten, waken, de hele dag en nacht denken jullie aan Kṛṣṇa en laat alleen de naam van Kṛṣṇa uit jullie mond komen.” Mahāprabhu gaf hen op deze manier instructies, terwijl hij hen begunstigende blikken toewierp. Daarna zei hij hen naar huis terug te gaan.

Toen tegen die tijd de avond was gevallen, kwam Śrīdhara met een *laukī* aangelopen. Hij zei tegen Mahāprabhu, “Je bent vandaag geen ruzie met me komen maken.” Mahāprabhu liep iedere dag naar de winkel van Śrīdhara en ging met hem staan steggelen. Mahāprabhu nam schaaltes van bananenblad, bananen, bananenbloemen, *laukī* en andere groenten mee. Śrīdhara pakte dan zijn hand vast en probeerde hem tegen te houden en dan maakten ze ruzie. Maar op deze dag had Śrīdhara Mahāprabhu niet gezien, dus hij ging een *laukī* naar het huis van Mahāprabhu brengen. Toen Mahāprabhu deze *laukī* van hem kreeg, was hij heel blij.

*nija-mane jāne prabhu kālī calivān,
ei lāu bhojana karite nārīlān (83)*

*śrīdharera padārtha ki haiva anyathā,
e lāu bhojana āji kariva sarvathā (84)*

Mahāprabhu dacht bij zichzelf, “Morgen zal ik hier weg zijn, dus ik kan dan deze *laukī* niet aanvaarden, nadat hij is toebe-reid. Maar hetgeen Śrīdhara heeft gebracht mag niet worden verspild, dus deze *laukī* moet vanavond nog worden gekookt en worden gebruikt.”

Śrīdhara had deze *laukī* met grote genegenheid naar hem toe gebracht. In een object bestaat inherent geen liefde; liefde is een gevoel van het hart. Kṛṣṇa zegt het volgende in de *Bhāga-vad-gītā*.

*patraṁ puṣpaṁ phalaṁ toyarṁ
yo me bhaktyā prayacchati
tad ahaṁ bhakty-upahṛtam
aśnāmi prayatātmanaḥ*

Bhāgavad-gītā (9.26)

Als iemand hem iets met liefde geeft, zelfs een blad gras, zal hij het met grote liefde aanvaarden. Anders accepteert hij het niet. Śrīdhara gaf hem deze *laukī* met liefde, evenals in zijn voorgaande incarnatie als Kṛṣṇa, bracht Sudāmā Vipra hem een beetje rijst van een armzalige kwaliteit. Sudāmā schaamde zich en durfde het niet aan Kṛṣṇa te geven, maar Kṛṣṇa greep het uit zijn handen. Als iets met *prema* wordt gegeven, ongeacht hoe gewoon het in werelds opzicht is, dient het te worden aanvaard. Soms begrijpen mensen dit niet, maar toegewijden begrijpen dat wel. Iemand kan iets aanbieden, dat hij met gro-

te moeite heeft gemaakt en met grote genegenheid uit het hart weggeeft. Als ik op onverschillige toon zeg, “Zet het daar maar neer,” zou hij zich erg bezeerd voelen. Kijk dus niet naar de wereldse waarde van een bepaald object, dat wordt weggegeven; kijk naar de liefde, waarmee het wordt aangeboden.

Mahāprabhu had dit gezien en zei tegen zijn moeder, dat ze de *laukī* diezelfde avond nog moest voorbereiden. Er kwam ook iemand langs, die Mahāprabhu een beetje melk gaf en toen kwam iemand anders langs, die suiker meebracht, dus Mahāprabhu vroeg aan Śacīmātā om van deze ingrediënten *laukī-kṣīra* te maken. Toen het klaar was, offerde ze het aan Ṭhākuraḥ en deelde het aan iedereen uit. Toen wenste Mahāprabhu iedereen welterusten en ging naar zijn slaapkamer om te rusten.

Er zijn twee verschillende ideeën omtrent hetgeen hierna gebeurde. Meestal voerde Mahāprabhu ‘s avonds *kīrtana* uit in Śrīvāsa-aṅgana, maar op deze avond ging hij er niet naartoe. Op deze bepaalde avond bleef hij thuis. Er is een boek getiteld *Amiya-nimāi-carita*, dat een beschrijving geeft van het spel van Mahāprabhu’s *sannyāsa*. Dit boek is iets anders dan de beschrijving in *Caitanya-Bhāgavat*, maar de *Caitanya-Bhāgavat* dient als gezaghebbend te worden aanvaard, want de auteur ervan, Vṛndāvana dāsa Ṭhākura, is de Vedavyāsa van *gaura-līlā*. In *Amiya-nimāi-carita* wordt gezegd, dat Mahāprabhu op deze dag enigszins een ander humeur had. Zijn lichaam was gebalsemd met *candana*, hij at *pāna*, dat aan Ṭhākuraḥ was geofferd, en hij droeg een bloemenslinger om zijn hals. Op deze avond ging hij rechtstreeks naar de slaapkamer, waar Viṣṇupriya zich bevond. Sinds de dag, dat ze met

Mahāprabhu was getrouwd, had ze nooit een gelegenheid gekregen om met hem op deze manier samen te zijn. Door haar verlegenheid was ze een beetje bang voor hem en bleef altijd op een afstand, omdat hij “Kṛṣṇa, Kṛṣṇa” chantte en languit op de grond viel. Dit kon ze niet verdragen. Maar op deze avond kwam hij glimlachend, kauwend op *pāna* met een lichaam vol *candana* en een bloemenslinger naar haar slaapkamer en ging naast haar zitten. Hij legde zijn armen om haar hals, streelde haar eigenhandig en fatsoeneerde haar haar. Hij lachte met haar en maakte grapjes met een grote glimlach op zijn gezicht.

Viṣṇupriya dacht, “Vlak voordat het licht uitgaat, brandt het nog iets sterker. Ik heb het gevoel, dat mijn huwelijk vandaag tot een besluit komt. Eerder zei ik nog tegen Śacīmātā, ‘Moeder, ik heb de hele dag lopen huilen.’ Ze vroeg, ‘Waarom?’ Ik zei, ‘Vandaag is mijn ongeluk begonnen. Ik heb vandaag allerlei angstige gevoelens in mijn hart ervaren. Toen ik vanochtend een bad nam, ben ik op een doorn gestapt, waardoor mijn voet begon te bloeden. Ik lette er niet op en ging verder op weg naar de rivier. Toen ik daar aankwam, zag ik, dat ik mijn neusring (een ornament dat het huwelijk vertegenwoordigt, dat de bruid wordt gegeven op haar trouwdag) was verloren. Ik heb er overal naar gezocht, maar ik heb hem niet kunnen terugvinden. Ik sloeg mijn hand tegen mijn voorhoofd en dacht, ‘Welk ongeluk treft me vandaag?’”

Dus ofschoon ze deze avond de rechtstreekse genegenheid van Mahāprabhu kreeg, kon ze zich niet tevreden en gelukkig voelen, want ze maakte zich zorgen over hetgeen ging gebeuren. Ze had blij moeten zijn om de liefde van haar echtgenoot

te ontvangen, maar het was juist omgekeerd en haar gezicht betrok van verdriet. Toen Mahāprabhu liefdevol met haar converseerde en haar haar opmaakte, moest hij aan Yoga-māyā denken. Toen werden haar ogen vermoeid, alsof haar oogleden met duizend grote stenen omlaag werden getrokken. Ze kon haar ogen zelfs niet meer openen, ook al probeerde ze het. Ze viel snel in slaap. Toen wierp Mahāprabhu haar nog een vluchtige blik toe en vertrok.

Dit is de beschrijving uit *Amiya-nimāi-carita*; nu ga ik terug naar de beschrijving gegeven in *Caitanya-Bhāgavat*. Op die avond trok Mahāprabhu zich in zijn slaapkamer terug, nadat hij *prasāda* had genomen, maar hij kon niet slapen. Sinds hij was teruggekeerd uit Gaya, kon hij niet meer slapen. Zijn conditie was zoals die van Śrīmatī Rādhikā, toen Kṛṣṇa zich in Mathurā en Dvārakā bevond. Hij huilde het uit in afgescheidenheid en naarmate de nacht verstreek, werden zijn emoties intenser. Zoals wordt gezegd in *Śikṣāṣṭaka*, “*yugāyitam nimeṣeṇa*—iedere seconde voelde aan als duizend jaar.”

*yoganidrā prati dṛṣṭi karilā īśvara,
nikaṭe sūilā haridāsa gadādhara (92)*

Hij ging naar zijn slaapkamer en sloot zijn ogen. Hij herinnerde zich het spel van Kṛṣṇa en toen begon vooral het gevoel van Rādhikā in afgescheidenheid door zijn hart te stromen. Vlakbij lagen Haridāsa en Gadādhara te slapen.

*ai jāne, āji prabhu kariva gamana,
āira-nāhika nidrā, kānde anukṣaṇa (93)*

*daṇḍa cāri rātri āche thākura jāniyā,
uṭhileṇa calicāre sāmāgrī laiyā (94)*

Śacīmātā wist, dat Mahāprabhu die dag zou vertrekken. Daardoor kon ze niet slapen en bleef liggen huilen. Wetend, dat er nog vier *daṇḍas*, ongeveer anderhalf uur, van de nacht resteerde, stond Mahāprabhu op en verzamelde hetgeen hij wilde meenemen.

*gadādhara haridāsa uṭhileṇa jāni,
gadādhara bolena caliva saṅge āmi (95)*

*prabhu bole āmāra nāhika kāro saṅga,
eka advitīya se āmāra sarva raṅga (96)*

Gadādhara en Haridāsa werden tegelijkertijd wakker. Als iemand vastbesloten is om 's morgens om drie uur op te staan, wordt hij precies om drie uur of iets eerder wakker. Als de reden om op dat tijdstip op te staan groot genoeg is, wordt men zelfs ieder uur wakker om te zien hoe laat het is. Omdat Gadādhara en Haridāsa wisten, dat hij zou vertrekken, bleven ze de hele nacht waakzaam. Zodra ze een geluid hoorden, stonden ze op. Toen zei Gadādhara, “Ik ga met jou mee. Ik heb lang geleden besloten, dat ik niet ging trouwen en geen gezin zou beginnen, zodat ik jou zou kunnen vergezellen.”

Mahāprabhu antwoordde, “Ik wil niet, dat iemand meegaat. Ik ben de ene *advitīya-brahma* (ongeevenaard of zonder een tweede). Men komt deze wereld in zijn eentje binnen en verlaat hem in zijn eentje.”

Gadādhara zei, “Ook al word je vergezeld door jouw metgezellen, je bent toch *advitīya*. Als jij naar jezelf verwijst als *advitīya*, kan dat geen kwaad. Als een koning ergens naartoe gaat, zal zijn entourage hem altijd vergezellen. Als Kṛṣṇa met Rādhikā en de *gopīs* is en met zijn moeder en al zijn toegewij-

den, is hij toch *advitīya*. Ze zijn allemaal niet-verschillend en onafscheidelijk van hem. Dus ik ga met jou mee.”

Maar Mahāprabhu verbood het hem en ging alleen.

*āi jānilena mātra prabhura geamana,
duāre vasiyā rahilena tatakṣaṇa (97)*

*jananīre dekhi prabhu dhari tāna kara,
basiyā kahena tāne prabodha-uttara (98)*

*vistara karilā rumi āmāra pālana,
paḍhilān sunilān tomāra kāraṇa (99)*

*āpanāra tilārdheko nā lāilā sukha,
ājanma āmāra tumī bāḍhāilā bhaga (100)*

Śacīmātā wist, dat Mahāprabhu zou vertrekken en ging naast de deur zitten. Toen Mahāprabhu zijn moeder daar zag zitten, pakte hij haar hand en probeerde haar gerust te stellen. “Je hebt me vanaf het begin opgevoed en alleen voor jou ben ik gaan studeren en werd ik een geleerde. Zonder zelfs maar een greintje om jouw eigen geluk te geven, ben je vanaf mijn geboorte erin verzonken geweest om mij gelukkig te maken. Ik heb nooit iets voor jouw geluk gedaan. Toen ik klein was, heb ik jouw potten gebroken en rijst en dahl overal naartoe gegooid, zoals kinderen doen. Ik kan niet zeggen, hoeveel kattenkwaad ik moet hebben uitgehaald, maar je hebt me altijd met liefde opgevoed. Weet je nog, dat ik kind was? Vader zei, ‘Nee! Nimāi wordt niet opgeleid. Viśvarūpa heeft gestudeerd, werd een *paṇḍita* en verliet daarna het huis. Dus Nimāi wordt geen wetenschapper; het is voor hem beter, dat hij een dwaas blijft.’”

Als kind zat Mahāprabhu eens in een berg huishoudafval. Een van de buren zei tegen Śacīmātā, “Hé! Jouw zoon zit in de rommel, hij lijkt wel een dwaas.”

Śacīmātā zei, “Oh, mijn zoon! Wat doe je nou? Kom daar vandaan.”

Nimāi antwoordde, “Waarom, Moeder?”

“Weet je niet, dat het allemaal besmet is?”

“Hoe moet ik dat weten? Je hebt me niet naar school gestuurd om te leren lezen en schrijven, dus hoe weet ik, wat besmet is en wat niet? Een paar van die dingen worden gebruikt om offergaven voor de Ṭhākuraji’s te maken, of niet?”

“Ja.”

“Hoe kunnen ze dan besmet zijn?”

“Nee, nee – toch is het besmet.”

Toen zeiden de buren, “Onze zoon wil niet studeren, maar toch sturen we hem naar school om iets te leren. We zien, dat jullie zoon in feite wel wil studeren, maar jij stuurt hem niet naar school!”

Śacīmātā zei, “Goed, kom mee, mijn zoon. We gaan jou een opleiding geven.”

Mahāprabhu herinnerde zich voorvallen uit zijn jeugd, zoals deze, en werd oeweldigd door emotie en begon te huilen. Hij zei, Moeder, ik kan jou hiervoor nooit vergoeden.” Inderdaad, niemand kan de schuld aan zijn moeder vereffenen en vooral de schuld aan Śacīmātā kon nimmer worden gecompenseerd. Men dient altijd aan zijn ouders te denken. Hoewel de vader van Prahlāda Mahārāja tegen zijn kind verschrikkelijk wreed was, heeft Prahlāda nooit een onplezierige opmerking over zijn vader gemaakt. Men dient zijn ouders altijd te

eerbiedigen. En de ouders hebben de verantwoording om voor hun kinderen de gelegenheid te scheppen om *kṛṣṇa-bhakti* te praktiseren. Anders hebben ze hun plicht verzaakt en zijn ze het waard te worden verzaakt. Zelfs de *guru* kan worden verzaakt, indien men vijandig wordt tegen Kṛṣṇa.

Dus Mahāprabhu riep uit, “Moeder, Moeder,” en huilde. Toen zei Śacīmātā, “Mijn dierbare zoon, waarom huil jij nou? Je dient op dit moment juist mij te troosten.”

*daṇḍe daṇḍe jata tumi karilā āmāra,
āmi koṭi kalpeo nāriva sudhivāra (101)*

*tomāra sadguṇa se tāhāra pratikāra,
āmi puna janma janma ṛṇī se tomāra (102)*

*śuna mātā! īśvarera ādhīna saṁsāra,
svatantra haite śakti nāhika kāhāra (103)*

*saṁyoga viyoga jata kare sei nātha,
tāna icchā bujhivāre śakti āche kāta (104)*

Mahāprabhu zei, “Zelfs in miljoenen millennia ben ik niet in staat mijn schuld aan jou af te lossen. Ik blijf leven na leven aan jou verschuldigd. Jouw grootmoedigheid zelf zal jou ter compensatie moeten dienen. Luister Moeder! Het hele materiële bestaan is afhankelijk van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Niemand heeft het vermogen om onafhankelijk te zijn. Soms komen mensen bij elkaar en soms gaan mensen uit elkaar; dat gebeurt allemaal door de wil van Bhagavān. Niets is mogelijk, zonder dat hij het wil. We kunnen iets wensen, maar de vrucht van die wens komt alleen, als hij het ook wil. Wie kan zijn wil begrijpen?”

De intentie van hetgeen Mahāprabhu hier zegt, is “Nu ga ik vertrekken om *sannyāsa* te nemen, want het is de wens van Bhagavān.”

*daśa-dina antare ki ekhane vā āmi,
calileo kon cintā nā kariha tumi (105)*

*vyavahāra paramārtha jateka tomāra
sakala āmāte lāge saba mora bhāra (106)*

*vuke hātha diyā prabhu bole bāra bāra,
tomāra sakala bhāra āmāra āmārā (107)*

Mahāprabhu zei, “Je zal nu om me huilen. Stel, dat ik nog even wacht. Ik kan eenvoudig niet in het huishouden blijven leven; tien dagen later zal ik toch moeten vertrekken. Het is de wens van Bhagavān en hij geeft me inspiratie om dit te doen, dus ik kan hier niet blijven. Moeder, maak je niet ongerust, want ik zal jou van alles voorzien, dat je nodig kan hebben, zowel materieel als spiritueel. Denk niet, dat ik het huis heb verlaten en jou heb achtergelaten; ik zal altijd in jouw behoeften voorzien.” Mahāprabhu legde zijn hand op zijn borst en zei herhaaldelijk, “De verantwoording voor al jouw noden ligt bij mezelf en alleen bij mezelf.”

Toen Śacimātā dit allemaal had gehoord, gaf ze geen antwoord. Ze stond daar roerloos en hilde. Toen raakte Mahāprabhu haar voeten aan en liep om haar heen. Hij wierp haar nog één blik toe en verliet daarna het huis op wrede wijze voor de allerlaatste keer. Zijn moeder kon hem niet tegenhouden.

*śuna śuna āre bhāi! prabhura sanyāsa,
je kathā śunile karma-bandha jāya nāsa* (112)

Vṛndāvana dāsa Ṭhākura zegt, “O vrienden, maak jullie hart sterk en huil niet! Nadat Mahāprabhu was vertrokken, was er groot verdriet, dat voor de toegewijden moeilijk was te verdragen. Heel Navadvīpa – zelfs de vogels en de dieren – begon te huilen. Iedereen, die deze vertelling hoort over Mahāprabhu, die het huis verlaat om *sannyāsa* te nemen, zal zijn gehechtheid aan het materiële leven gaan loslaten.”

Om ongeveer drie uur in de ochtend kwam Mahāprabhu aan bij de *ghāṭa*, die hij de avond ervoor had bekeken. Het was erg koud. De Gaṅgā had hoog water en de stroming was woest. Onder het uitroepen van “*Kṛṣṇa! Kṛṣṇa!*” sprong hij er onmiddellijk in en zwom over de rivier naar het dorp Kathaka.¹ Dit dorp ligt misschien vijfentwintig kilometer van Navadvīpa verwijderd. Later die ochtend zijn de toegewijden aangevoerd door Nityānanda Prabhu en Gadādhra ook de rivier vanaf die *ghāṭa* overgestoken. Die *ghāṭa* wordt sindsdien Nirdaya Ghāṭa genoemd. *Nirdaya* betekent “wreed” en op die plek is Mahāprabhu vertrokken en heeft iedereen achtergelaten.

Later die ochtend zat Śacīmātā nog in dezelfde houding zonder een vin te verroeren. Toen Viṣṇupriyā wakker werd, riep ze uit, “Waat is hij naartoe gegaan? Waar is hij naartoe gegaan?” Wie kan zich de conditie van Viṣṇupriyā op dat

¹ Het dorp Katva is ook bekend als Kanthaka. Het woord *kaṇṭaka* betekent doorn. Dit dorp werd deze naam gegeven, omdat het spel van Mahāprabhu, die *sannyāsa* gaat nemen, het hart van zijn toegewijden als een doorn prikt.

moment voorstellen? Ze viel aan de voeten van Śacīmātā en huilde. Advaita Ācārya, Śrīvāsa Paṇḍita en vele andere toegewijden arriveerden daar en zagen hoe desolaat alles was in afwezigheid van Mahāprabhu. Ze vielen elkaar om de nek en huilden. Zelfs de vogels, die anders meestal onrustig zijn, zaten roerloos en waren doodstil. Alle inwoners van Navadvīpa kwamen naar het huis van Śacīmātā, maar niemand kon haar troosten. Śacīmātā zei, “Wat heb je nu eigenlijk aan kinderen? Prabhu is weggegaan en heeft me voor altijd verlaten.” Hierina nam Mahāprabhu *sannyāsa* in Katva en later hebben de toegewijden van Navadvīpa hem weer in Santipura ontmoet.

Deze lezing werd gesproken in de Śrī Rūpa-Sanātana Gauḍīya Maṭha in Vṛndāvana op 4 februari 1996.

Hoofdstuk Acht

De gopīs verzonken in gedachten aan Kṛṣṇa

IN DEZE WERELD IS IEMAND, DIE *BHAJANA* van Bhagavān uitvoert, het meest verheven; een dergelijk persoon is bovengeschild aan miljoenen wetenschappers en geleerden. En de beste van alle toegewijden is een exclusieve toegewijde van Kṛṣṇa. Onder miljoenen toegewijden van Nārāyaṇa zou je één exclusieve toegewijde van Kṛṣṇa kunnen aantreffen – ze zijn zeer glorieus. Van hen zijn nog glorieuzer degenen, die in Vraja wonen en Kṛṣṇa dienen. Aan hen bovengeschild zijn de geperfectioneerde *mahātmās* – maar wie zijn geperfectioneerd? Zij die *vastu-siddhi* hebben bereikt, die zich in hun eeuwige spirituele gedaante bevinden. Zeer verheven zijn de eeuwige toegewijden, die zich in *dāsyā-rasa* bevinden. Tussen miljoenen van dergelijke toegewijden, kan één zeldzame toegewijde zitten, die dient in *sakhyā-rasa*. In de gedichtenbundel getiteld *Bhakti-*

rasāyana heeft Sanātana Gosvāmī de glorie van dergelijke toegewijden beschreven. Daarna heeft hij de toegewijden in *vātsalya-rasa* zelfs nog hoger aangeslagen. In het vers, dat we hier gaan bespreken, beschrijft hij de meest gevorderde toegewijden, degenen in *mādhurya-rasa*, de *gopīs*. Als Sanātana Gosvāmī in zijn commentaar op deze verzen voelde, dat hij niet in staat was om de glorie van de koeien en de koeherdersjongens ten volle te beschrijven en als hij voelde, dat hij niet in staat was Moeder Yaśodā en haar immense genegenheid voor Kṛṣṇa, als ze hem de borst gaf, ten volle te verheerlijken, hoe kan hij dan mogelijkwijs de glorie van de *gopīs* uiteenzetten? Want wat is de natuur van de *gopīs*? Toegewijden als Brahmā en Nārada proberen altijd het stof van hun voeten te nemen. Ter meerdere glorie van deze *gopīs* citeert Sanātana Gosvāmī het volgende vers.

*tan-manaskās tad-ālāpās
tad-viceṣṭās tad-ātmikāḥ
tad-guṇān eva gāyantyo
nātmāgārāṇi sasmaruḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.30.43)

Bṛhad-bhāgataāmṛta (2.7.134)

De *vraja-gopīs*, die hun hart helemaal aan Śrī Kṛṣṇa hadden gegeven, begonnen zijn manier van spreken en zijn activiteiten over te nemen. Omdat ze hun eigen ziel aan hem hadden gegeven en ze altijd zijn glorie bezongen, waren ze zichzelf en hun familiebelangen totaal vergeten.

Śrīmatī Rādhikā is de hoogste godin. Zij is de *svarūpa-sakti* of *hlādinī-sakti* van Kṛṣṇa en de *gopīs* zijn haar *kāyā-vyūha*, directe expansies. Van hen krijgen de *nitya-siddhā gopīs* in het

bijzonder haar gunst. In *prema* zijn de gradaties *sneha*, *pra-eaya*, *māna*, *rāga*, *anurāga* en *mahābhāva*. Alle *gopīs* beschikken over *mahābhāva* – dit is hun verheven positie. Hun *prema* voor Kṛṣṇa is zo intens, dat ze hun lichaam en hun relaties en de rest vergeten. “*Tan-manaskā*—hun hoofd is verzonken in gedachten aan hem op een dusdanige manier, dat ze al het andere zijn vergeten.”

Hiervan heeft een voorbeeld plaats tijdens de *rasa-līlā*. Vanaf het eerste begin heeft Kṛṣṇa met iedere *gopī* gedanst en heeft eigenhandig de druppeltjes transpiratie van hun lotusgezichtjes gedept. Het gevolg hiervan was, dat de meesten van hen *saubhāgya-mada* kregen, trots voortkomend uit het gewaarworden van het eigen grote geluk. Ze dachten, “Kṛṣṇa houdt meer van mij dan van al die anderen.” De meeste *gopīs* waren trots op hun eigen grote geluk, maar er was één bepaalde *gopī* met *māna*, jaloerse woede. Kṛṣṇa zag, dat het plezier van het *rasa* spel onder deze omstandigheden geen doorgang meer kon vinden. Het was alleen Śrīmatī Rādhikā, die *māna* vertoonde en de dansvloer verliet. Toen Kṛṣṇa zag, dat ze niet meer aanwezig was, dacht hij, “Wat heeft het voor zin om met de *rasa* dans door te gaan?” Het woord *rasa* is afkomstig van *rasa*, “smaak van toewijding” en hier betekent het “de ervaring van extase in het hart”. Dus Kṛṣṇa dacht, “Als zij, die me de hoogste extase geeft, is verdwenen, hoe kan er dan nog *rasa* aanwezig zijn?” Dus om haar te kalmeren en de *saubhāgya-mada* van de andere *gopīs* te elimineren verliet hij de *rasa* dans en ging naar Rādhikā. Toen verlieten de *gopīs* ook de dansarena en gingen Kṛṣṇa zoeken. Er zijn vier klassen *gopīs* en volgens hun specifieke *bhāva* liepen alle vier

typen *gopīs* naar hem te zoeken. Nadat ze een tijdje hadden gezocht, merkten ze een spoor van zijn voetafdrukken op en werden helemaal gelukkig. Ze dachten, dat hij iets verder voor hen uitliep. Even verderop ontdekten ze nog een voetspoor langs het zijne. De *svapakṣa-gopīs*, die tot de clan van Rādhikā behoren, waren verrukt, maar de *vipakṣa-gopīs*, die zich tegen Rādhikā verzetten, waren helemaal ontsteld en zeiden, “Deze bepaalde *gopī* moet hem zeker het beste hebben vereerd, want nadat hij de hele rest van ons heeft achtergelaten, loopt hij nu met haar alleen.” Maar de *svapakṣa-gopīs*, die het spoor van Śrīmatī Rādhikā’s voeten herkenden, waren in de zevende hemel.

Bij het licht van de maan bleven ze het voetspoor volgen, totdat ze een dicht bos hadden bereikt, waar de voetafdrukken niet langer zichtbaar waren. Ze dachten, “Hij heeft ons zien volgen en is een dicht bos ingelopen om zijn voetspoor te verbergen. Hij kan wel doorns in zijn zachte voeten krijgen! Omdat dit hem pijn kan geven, moeten we niet verder gaan zoeken, maar nu terugkeren.” Omdat ze Kṛṣṇa niet konden vinden, dachten ze, dat ze moesten terugkeren, want het was ook al erg donker en er strekte zich een enge jungle voor hen uit. Maar ze konden niet terugkeren – waarom niet? “*Tan-manaskā*—hun hoofd en hart bevonden zich niet langer bij henzelf. Waar hingen hun hoofd en hart uit? Bij Kṛṣṇa. Als ze samen met Kṛṣṇa waren, raakte hun hart ondergedompeld in zijn persoonlijke schoonheid en in het gevoel, dat hij naar hen had. Op deze manier werden ze “*tan-manaskā*”. Ze maakten zich niet druk over hun huis en gezin, want ze waren nu *tan-manaskā* en eigenlijk waren ze dat al, voordat dit spel plaats

had. Wat deden ze, toen ze thuis woonden, voordat de *rasa-līlā* plaats had? Zoals hetgeen wordt gezegd in het volgende vers.

*barhāpīdaṁ naṭa-vara-vapuḥ karṇayoḥ karṇikāraṁ
bibhrad vāsaḥ kanaka-kapiśaṁ vaijayanāṁ ca mālām
randhrān veṇor adhara-sudhayāpūrayan gopa-vṛndair
vṛndāraṇyaṁ sva-pada-ramaṇaṁ prāviśad gīta-kīrtiḥ
Śrīmad-Bhāgavatam (10.21.5)*

De *gopīs* gingen Śrī Kṛṣṇa in hun geest zien. Śyāmasundara ging vergezeld van Zijn koehedersvrienden het bos van Vṛndā-devī binnen. Zijn hoofd was getooid met een pauwenoogveer. Hij droeg gele *karṇikāra*-bloemen op Zijn oren, duizelingwekkend goudgele kleding op Zijn lichaam en een geurende *vaijayanṭī* slinger met vijf soorten bloemen van Zijn nek tot op Zijn kniën. Smaakvol gekleed als een prachtige *naṭavara*, een uiterst ervaren danser, verscheen Hij als een zeer verfijnd acteur op het toneel. Hij goot de nectar van Zijn lippen door de gaatjes van Zijn fluit en de koehedersjongens volgden achter Hem en bezongen Zijn glorie. Zo was het land van Vṛndāvana nog betoverender dan Vaikuṅṭha vanwege de verfraaiing van Śrī Kṛṣṇa's voetzolen, die zijn gemarkeerd met de schelp-hoorn, de werpschijf en andere symbolen.

Als ze thuis waren, liepen ze op Kṛṣṇa te mediteren, zoals hij in dit vers wordt beschreven en ze mediteerden op de liefdevolle *rasika* woorden, die hij tegen hen had gesproken. Aangezien ze *tan-manaskā* waren, verheerlijkten ze het grote geluk van de herten, “*dhanyāḥ smā mūḍha-gatayo ‘pi hariṇya etā*—wat zijn die herten fortuinlijk, die met grote liefde naar Kṛṣṇa staan te staren.” Ze liepen zich dit te herinneren en ook

hoe de rivieren alles van zichzelf in de vorm van lotussen aan Kṛṣṇa's lotusvoeten aanboden. Hun absorbtie reikte zelfs het punt, waar ze de meisjes van de Pulindya stam als uitermate fortuinlijk zagen. Op deze manier werden ze dag en nacht overweldigd door herinneringen aan Kṛṣṇa. Al waren ze thuis, ze dachten niet aan hun kinderen, hun man, hun koeien, hun huishoudelijke taken en zelfs niet aan hun eigen lichaam. En na de *rasa-līlā* werden ze zelfs nog meer *tan-manaskā* – hoe? *Tad-ālāpā*—ze schreven automatisch liederen, die Kṛṣṇa's eigenschappen beschreven en zongen ze aan elkaar voor. Mensen spreken dikwijls over de bijzondere eigenschappen van anderen, vooral bij een huwelijk en bij overlijden. Als iemand is gestorven, die aan een vrouw dierbaar was, gaan vrienden de goede kwaliteiten van die persoon verheerlijken door originele gedichten te schrijven versierd met metrum, rijm en andere poëtische ornamenten. Als de vrouw dat hoort, begint ze hartgrondig te huilen. Ook bij huwelijken worden nieuwe gedichten en liederen gemaakt om de eigenschappen van de bruid en bruidegom te beschrijven. De ene *gopī* beschrijft aan de andere Kṛṣṇa's schoonheid, zijn verleidelijke manier van lopen en ze zingen hun teksten op een prachtige melodie, die de bekoring verder doet toenemen. Terwijl ze hiermee bezig zijn, worden ze *tan-manaskā*.

Wat is de aard van hun *ālāpa*, gezang? "Kṛṣṇa heeft ons bedrogen en omdat hij zeer wreed is, heeft hij ons achtergelaten," waarbij ze dit allemaal vergaten en alleen nog zijn goede eigenschappen konden herinneren, zoals zijn vriendelijkheid en zijn schoonheid en zijn liefde voor hen. In het gezelschap van andere *gopīs* zongen ze met prachtige stemmen over de

bekoorlijke manier, waarop hij de fluit speelt, hoe mooi hij met hen sprak en hoe hij hun hart naar zich toetrok. *Tad-vicesṭās*—ze raakten ook geabsorbeerd in Kṛṣṇa's activiteiten. Hoe? Ze gingen Kṛṣṇa's gang nadoen en hielden een riet tegen hun lippen en stonden in een drievoudig gebogen houding, zoals hij doet, en gingen zijn manier van fluitspelen imiteren. Iemand imiteerde hoe Kṛṣṇa Govardhana optilde, door haar doek op een bepaalde manier in haar linker hand omhoog te houden. Als deze gevoelens over hen heen kwamen, gingen ze een bepaald spel naspelen en ervoeren dat spel in zichzelf. Hierin raakten ze geheel ondergedompeld. Ze dachten, "Ik ben Kṛṣṇa." En zoals Kṛṣṇa zijn bezigheden uitvoert, zo gingen zij zich op precies dezelfde manier gedragen. Een *gopī* greep een andere *gopī* vast, die vlakbij stond, ging het spel van Kṛṣṇa met Pūtanā naspelen en begon haar melk te drinken. Ze vergaten, dat Kṛṣṇa hen een groot onrecht had aangedaan door hen op wrede wijze achter te laten en ze speelden zijn talloze betoverende activiteiten na.

Tad-ātmikāḥ—ze werden één met Kṛṣṇa's *ātmā*. Zijn lichaam, zijn spraak, zijn bewegingen – zijn allemaal zijn *ātmā*. Zijn *bhāva* is ook zijn *ātmā* en de *gopīs* raakten verzonken in het naspelen van die *bhāva*. *Tad-guṇān eva gāyantyo nātmā-gārāṇi sasmaruḥ*—ze zongen meer en meer over zijn eigenschappen en niet over zijn wandaden als dief en schooier. Door op deze manier over zijn kwaliteiten te zingen waren ze hun huis, hun lichaam en zelfs hun eigen *ātmā* vergeten. Ze raakten totaal in Kṛṣṇa geabsorbeerd door zijn grote kwaliteiten te beschrijven en zijn activiteiten na te spelen.

In zijn voorgaande dichtbundel had Sanātana Gosvāmī de *sakhās* verheerlijkt, maar deze *tadātmikā-bhāva* vindt in hen geen bestaan; het is zeer moeilijk om dit stadium te bereiken. Yaśodā ervaart een intense afgescheidenheid van Kṛṣṇa, maar we hebben nooit ergens gehoord, dat ze *tadātmikā* wordt en Kṛṣṇa's activiteiten begint na te spelen. Ze zingt over Kṛṣṇa, wanneer ze van hem is afgescheiden, maar ze gaat Kṛṣṇa niet imiteren, zoals de *gopīs* doen in hun staat van waanzin in afgescheidenheid van hem. Deze *prema* is zo vergevorderd, dat hij zelfs niet bestaat in *vātsalya-rasa*. Degenen in *vātsalya-rasa* kunnen alleen ervaringen krijgen tot en met *anurāga*. *Anurāga* is ook heel bijzonder; het is in geen geval iets gewoons. De *sakhās* in *sakhya-rasa* ervaren ook *anurāga*, maar enkele bijzondere *sakhās*, zoals Subala, Arjuna en Lavaṅga ervaren ook soms *mahābhāva*. Zelfs Rukmiṇī en de andere koninginnen van Dvārakā hebben hiermee geen ervaring. Ze kunnen er soms een schaduw van ervaren, maar ze zullen nooit hun huis en gezin totaal vergeten en Kṛṣṇa gaan naspelen, zoals de *gopīs* doen. Yaśodā valt in afgescheidenheid van Kṛṣṇa flauw, maar in haar bewuste staat zal ze deze *bhāva* niet ervaren. Dit bestaat alleen in de *gopīs* en dat is hetgeen Sanātana Gosvāmī hier aantoont.

In hun staat van verdieping zien de *gopīs* in Kṛṣṇa geen enkele fout. Ware *prema* ziet niet de fouten in de geliefde. In de hoogste stadia van *mahābhāva* zoals *prema-vaicitra* enzovoort, is dit op sommige plaatsen wel zichtbaar, maar niet in gewone *prema*. We zien deze vergevorderde standaard alleen in de *gopīs*. Śrīmatī Rādhikā zegt het volgende.

*nā gaṇi āpana-duḥkha, sabe vāñchi tānra sukha,
tānra sukha—āmāra tātparya
more yadi diyā duḥkha, tānra haila mahā-sukha,
sei duḥkha—more sukha-varya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Anyā-līlā 20.52)

“Ik denk niet aan mijn persoonlijke verdriet. Ik wens alleen het geluk van Kṛṣṇa, want zijn geluk is het doel van mijn leven. Indien hij echter groot geluk ervaart in het geven van verdriet, is dat verdriet het beste van mijn geluk.”

Als de *gopīs* onder elkaar praten, zeggen ze, “Als hij ons verlaat, waarom kunnen wij hem dan niet verlaten? We kunnen hem zeker verlaten.” Maar de *gopīs* kunnen zich niet voorstellen, dat ze hem ooit echt zouden verlaten. Ze weten, dat een mogelijke reden van zijn afwezigheid kan zijn, dat hij hen misschien niet zoveel liefheeft, dan dat hij anderen liefheeft. De *gopīs* begrijpen, dat hij iemand anders meer kan liefhebben, dan dat hij hen liefheeft. Vrouwen van deze wereld kunnen dit niet verteren; als ze dit ontdekken, overgieten ze zich met benzine en steken zich in brand. Het grootste ongeluk voor een vrouw is een man te hebben, die haar achterlaat voor een ander. De *gopīs* daarentegen hebben het gevoel, dat het niet uitmaakt, of ze sterven, zolang Kṛṣṇa maar gelukkig is. Ze zeggen, “Ook al houdt hij vlak voor onze neus van iemand anders, hij blijft onze *prāṇanātha*, de Meester van ons leven.”

*āśliṣya vā pāda-ratām pinaṣṭu mām
adarśanān marma-hatām karotu vā*

*yathā tathā vā vidadhātu lampāto
mat-prāṇa-nāthas tu sa eva nāparaḥ*

Śrī Śikṣāṣṭaka (8)

Laat Kṛṣṇa zijn dienstmeisjes, die aan Zijn lotusvoeten zijn gevallen, stevig omarmen, of laat Hij Me onder de voet lopen of Mijn hart breken door nooit zichtbaar aan Me te zijn. Hij is uiteindelijk een schooier en Hij kan doen, wat Hij wil. En toch is alleen Hij en niemand anders de vererenswaardige heer van Mijn hart.

Hiervan is in geen enkel geschrift, in geen enkele literatuur, of waar dan ook ter wereld een tweede voorbeeld te vinden. Dit zegt Caitanya Mahāprabhu zelf; dit zeggen zelfs niet zijn meest intieme toegewijden, zoals Svarūpa Dāmodara en Rāmānanda Rāya. Als Mahāprabhu niet naar deze wereld was afgedaald, waren deze emoties in Śrīmatī Rādhikā verborgen gebleven en waren ze nooit naar de wereld uitgezonden geworden.

De *gopīs* daarentegen zeggen, “Als Kṛṣṇa aan een ander gehecht raakt en we komen erachter – wat doen we dan? We gaan naar die persoon toe, worden haar dienstmeid, doen haar een plezier en zorgen, dat ze Kṛṣṇa gaat ontmoeten.” Dit gevoel bevindt zich alleen in *gopīs*, niet in anderen. Ook al zou iemand anders het wel doen, zou het onder gemok gebeuren, omdat ze weet, dat het haar plicht is dat te doen. Uddhava zegt tegen de *gopīs*, “In afzondering van jullie is Kṛṣṇa erg ongelukkig. Zeg me, of jullie voor hem een boodschap hebben, die ik kan bezorgen.” Toen de *gopīs* geen antwoord gaven, vroeg Uddhava opnieuw, “Welke boodschap kan ik van jullie bij Kṛṣṇa afleveren?” Hij had verwacht, dat ze zouden

zeggen, “In afzondering van Kṛṣṇa gaan we hier dood, dus Kṛṣṇa moet snel komen.” Maar de *gopīs* zeiden dit niet. Op het eind zei Uddhava, “Goed, ik heb jullie gevoelens begrepen. Ik zal naar Kṛṣṇa gaan en zeggen, dat de *gopīs* in de zielsnood van afgescheidenheid van jou op sterven liggen en dat jij hen bent vergeten en op wrede wijze hier bent gaan wonen en geniet van de liefde van Kubjā en van andere inwoners van Mathurā. Ga er alsjeblieft snel naartoe, anders kan geen kalf, koe, Vrajavāsi of *gopī* meer worden gered.”

Maar de *gopīs* verboden hem dat. “Zeg dat niet tegen hem!”

Uddhava zei, “Waarom niet? Jullie gaan praktisch dood en ik mag hem niets zeggen!”

De *gopīs* zeiden, “We hebben gehoord, dat Kṛṣṇa huilt in de pijn van afgescheidenheid van ons, maar wij zijn zo afgestompt, dat we nu nog niet zijn gestorven. Maar Kṛṣṇa is anders; hij is zachter dan boter. Als hij hoort, dat in zijn afwezigheid zijn kalveren, koeien, moeder, vader en *gopīs* verschrikkelijk te lijden hebben – wat doet hij dan? Hij kan niet langer leven en zal onmiddellijk de geest geven. Dus zeg dat vooral niet tegen hem. Wat moet je wel zeggen? Zeg dit, ‘De *gopīs* gaan heel gelukkig door het leven. Ze eten, drinken, lachen en kleden zich prachtig aan en zijn niet in het minst ongelukkig. Ze leven in groot comfort. Als jij ons kunt vergeten, kunnen wij jou vergeten.’ Ga naar hem toe en zeg hem dit – waarom? Opdat hij zich om ons geen zorgen hoeft te maken en van al die anderen daar in Mathurā kan blijven houden. Opdat hij ongebonden en in vrede kan leven en opdat hem geen lijden treft en hij zich geen zorgen hoeft te maken. Als je

meer moet zeggen dan dit, zeg dan vandaag iets en morgen iets en de volgende dag een klein beetje – waarom? Als je een oud kledingstuk na het wassen met kracht uitwringt, gaat het scheuren. Op dezelfde manier stond Kṛṣṇa's hartslag in afgescheidenheid van ons praktisch stil. Als je hem over onze werkelijke conditie vertelt, zal zijn hartslag zeker stoppen. Dus pas op, vertel het hem niet. Vertel hem een beetje vandaag, een beetje morgen en de volgende dag een beetje op een geleidelijke manier, zodat hij het kan verwerken.”

Bij het zien en horen van dit alles raakte Uddhava verbijsterd. Hij dacht, “Hun *prema* is zo een prachtig sentiment en zo een verheven *bhāva*! Vóór vandaag had ik zoiets nooit eerder gehoord. Het schijnt, dat Kṛṣṇa me hier naar Vraja heeft gestuurd om dit te leren en Kṛṣṇa heeft me recent gezegd, “Wat is *prema*? Dit moet je weten.”

In ware liefde wenst men de geliefde geen ongemak of moeilijkheden toe. *Prema* zonder deze eigenschap is geen ware *prema*. De *prema*, die we tegenwoordig zien met al die trouwerijen – als de vrouw de man verlaat en verliefd wordt op een ander, schiet de man haar dood en pleegt daarna zelfmoord. Is hierin enige vorm van *prema* aanwezig? In de *prema* van de *gopīs* is zelfs geen spoor van eigenbelang aanwezig. “Als ik sterf, stelt het niets voor. Mijn enige zorg is, dat hem geen lijden overkomt.” Dit is zuivere *prema*. Dus *prema* voor Kṛṣṇa dient uit de *ātmā* te komen; *prema* kan zich niet in dit lichaam manifesteren. In deze wereld is iets dergelijks als *prema* of liefde niet aanwezig.

Dus Uddhava ging terug naar Kṛṣṇa en één of twee dagen heeft hij niets gezegd. Daarna heeft hij iedere keer, dat hij

Kṛṣṇa tegenkwam, een beetje meer verteld. En als Kṛṣṇa het nieuws vernam, begon hij te wankelen. Dit is ware *prema*. Zelfs in het stadium van *sādhana* dienen we onzelfzuchtig te zijn. Als we het punt bereiken, waarop we *bhajana* zonder enige baatzuchtige verlangens uitvoeren, gaat *prema* komen. *Prema* is ook *bhagavat-svarūpa*, een transcendente entiteit, die over vrije wil beschikt, maar in onze huidige conditie komt *prema* ons hart niet binnen, omdat we zijn werkelijke waarde niet zouden appreciëren. Dus als er geen enkele vorm van zelfzucht meer in ons aanwezig is, praktiseren we *uttamā-bhakti*. Op dat moment houden we ons bezig met de *sādhana* van *uttama-bhakti*, waaruit vervolgens *bhāva* voortkomt en waarin zich tenslotte *prema* aandient. In onze huidige conditie is naast Kṛṣṇa zitten en rechtstreeks dienst aan hem verlenen iets, dat nog heel ver van ons verwijderd is. We kunnen ons niet eens voorstellen, wat ware onzelfzuchtigheid is; we kunnen het niet weten. Maar we doen *sādhana*, zodat dit gevoel van ware onbaatzuchtigheid jegens Kṛṣṇa geleidelijk naar ons toekomt. Zolang we in deze wereld zitten, moeten we doorgaan met het praktiseren van *sādhana* in associatie van grote persoonlijkheden, die werkelijk vrij zijn van zelfzucht.

Niemand kan zeggen, dat Kṛṣṇa wreed is. Toen de *gopīs* Kṛṣṇa in Kurukṣetra zagen, zei Kṛṣṇa, “Jullie weten en ik weet ook, dat ik ontzettend, verschrikkelijk wreed ben. Ik heb jullie allemaal achtergelaten. Jullie hebben de ketenen van het gezinsleven en de hele rest alleen voor mij verzaakt, maar omdat ik zo wreed ben, heb ik jullie allemaal verlaten en ging naar een ver afgelegen land, Dvārakā. Ik heb zelfs niet één keer naar jullie welzijn geïnformeerd. Ik ben erg ondankbaar,

jullie moeten dit weten.” Aanvankelijk bleven de *gopīs* zwijgen. Ze konden nu niet meer zeggen, “Jij bent wreed.” Toen zeiden ze, “Dit is eenvoudig het noodlot, dus waarom zeg je dat je wreed bent? Je hebt juist een hele zachte natuur. De *prema* in jou is ware *prema*. Je bent helemaal niet wreed. Alle deugden van het universum vinden hun bestaan in jou. Jij bent zeer vrijgevig, vriendelijk, alles. Het is alleen ons grote ongeluk, dat een dergelijk deugdzaam persoon, zoals jij, ons achterlaat. Dit komt door ons verkeerde *karma* en ons grote ongeluk. Het is niet jouw fout.”

In de woorden, die de *gopīs* hier spreken, kunnen twee intenties aanwezig zijn. Ze kunnen hem beschimpen met sarcastische woorden, of ze spreken op deze manier, omdat ze zulke simpele zielen zijn. Maar onder geen enkele omstandigheid bestaat in Kṛṣṇa’s hart de mogelijkheid tot wreedheid. Als we dit geval onderzoeken vanuit onze lage positie in *sādhana*, wat kunnen we er dan van begrijpen? Waarom heeft Kṛṣṇa de *gopīs* achtergelaten en is weggegaan uit het land van zuivere liefde, Vṛndāvana? Hij heeft zijn moeder Yaśodā achtergelaten en iedereen ongelukkig gemaakt – waarom? Dit kunnen we op dit moment niet bevatten. Door *sādhana* meer en meer te praktiseren krijgen we uiteindelijk een idee van hetgeen ware onbaatzuchtigheid is en dan kunnen we Kṛṣṇa’s onbaatzuchtigheid leren kennen – dan alleen zijn we in staat om te weten wat *kṛṣṇa-prema* is.

Insekten worden door een lamp aangetrokken en geven op het hete glas hun leven op. Waarom doen ze dat? Haal een vis uit het water en hij kan niet langer meer in leven blijven. De *gopīs* zijn precies hetzelfde. Dit wordt de *bhāva* van *tan-*

manaskā genoemd en dat is hetgeen hier wordt beschreven. Kijk hoe de mot in een vlam zijn leven opgeeft en hoe de vis zonder water niet kan leven; op dezelfde manier biedt een *premi* toegewijde zijn hele zelf aan Kṛṣṇa. Dit is de ware definitie van *prema*. Het is dus geen eenvoudig ding. Naarmate we meer *bhajana* doen, raken we verder bevrijd van onze lichamelijke identificatie en onze slechte gewoonten, zoals lust, woede, hebzucht, begoocheling, afgunst en waanzin – die in feite symptomen van zelfzucht zijn. En als we de gedachten en sentimenten van de *gopīs* aanvaarden en op Kṛṣṇa mediteren en over zijn eigenschappen zingen, zoals zij doen, komt die *prema* ons hart binnen en worden we in staat gesteld al deze dingen te begrijpen. Dan kunnen we Kṛṣṇa onbaatzuchtig liefhebben. Er bestaat geen twijfel over, dat door het aandachtig horen van deze vertellingen en door dit pad van *bhakti* oprecht te volgen, het resultaat zowaar heel mooi zal zijn.

Deze lezing werd gesproken in de Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha in Mathurā op 8 maart 1994.

Centra & Contacten Wereldwijd

www.purebhakti.com/contact-us/centers-mainmenu-60.html

INDIA

Mathura: *Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Jawahar Hata, U.P. 281001 (Opp. Dist. Hospital), Email: mathuramath@gmail.com • **New Delhi:** *Shri Raman-vihari Gaudiya Math* – Block B-3, Janakpuri, New Delhi 110058 (Near musical fountain park), Tel: 9810192540; *Karol Bagh Centre:* Rohini-nandana dasa, 9A/39 Channa Market, WEA, Karol Bagh, Tel: 9810398406, 9810636370, Email: purebhakti.kb@gmail.com • **Vrindavan:** *Shri Rupa-Sanatana Gaudiya Math* – Dan Gali, U.P. Tel: 09760952435; *Gopinath Bhavan* – Parikrama Marga (next to Imli-tala), Seva Kunja, Vrindavan 281121, U.P., Email: vasantidasi@gmail.com • **Puri:** *Jay Shri Damodar Gaudiya Math* – Sea Palace, Chakratirtha Road. Tel: 06752-223375 • **Bangalore:** *Shri Madan Mohan Gaudiya Math* – 245/1 29th Cross, Kaggadasa pura Balaji layout, Bangalore-93, Tel: 089044277754, Email: bvvaikhana@gmail.com; *Shri Ranganath Gaudiya Math* – Hesaraghatta, Bangalore, Tel: 09379447895, 07829378386 • **Faridabad:** *Shri Radha Madhav Gaudiya Math* – 293, Sector-14, Hariyana, Tel: 09911283869 • **Navadvipa:** *Shri Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Kolerdanga Lane, Nadiya, Bengal, Tel: 09153125442

AUSTRALIA

Garden Ashram – Akhileshvari dasi, Tel: 612 66795916, Email: akhileshvari.dasi@gmail.com • *Shri Gaura Narayan Gaudiya Math* – Brisbane, Queensland, Tel: +61 403 993 746, Email: bhaktibrisbane2010@gmail.com

CHINA / HONG KONG

15A, Hillview Court, 30 Hillwood Road, Tsing Sha Tsui, Kowloon, Tel: +85223774603

UNITED KINGDOM & IRELAND

Birmingham: *Shri Gour Govinda Gaudiya Math* – 9 Clarence Road, Handsworth, Birmingham, B21 0ED, U. K., Tel: (44) 121551-7729, Email: bvashram108@gmail.com • **London:** *Shri Gangamata Gaudiya Math* – 631 Forest Road, E17 4NE London, Tel: 02080578406, Email: gangamatas@hotmail.com • **Galway:** *Family Centre* – Tel: 353 85-1548200, Email: jagannathchild@gmail.com

USA

Gaudiya Vedanta Publications Offices – Tel: (800) 681-3040 ext. 108, Email: orders@bhaktiprojects.org • **Alachua:** *Shri Shri Radha-Govinda Mandir* – Tel: (1) 386-462-2682. Email: yourbvgi@gmail.com, Website: www.bvgi.org • **Houston:** *Shri Govindaji Gaudiya Math* – Tel: (1) 281-650-8689. Email: info@sggm.org, Website: www.sggm.org

Websites

Gauḍīya Vedānta Publications (GVP)

De GVP publiceert, conserveert en distribueert de boeken van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvami Mahārāja. Voor meer informatie over de inhoud van deze boeken kunt u de volgende websites bezoeken:

www.purebhakti.com – voor nieuws, updates en gratis downloaden van boeken, lezingen en *bhajans*.

www.purebhakti.tv – voor het kijken en luisteren naar lezingen online en voor links naar updates van live web-casts.

www.harikatha.com – voor het per email ontvangen van de lezingen en video's van Śrī Śrīmad Bhaktivedana Nārāyaṇa Mahārāja op zijn wereldreis.

Indien u meer wilt weten over boeken, lezingen, audio-opnamen, video's, lessen en de International Pure Bhakti Yoga Society (IPBYS) van Śrī Śrīmad Bhaktivedana Nārāyaṇa Mahārāja kunt u contact opnemen met **connectwithussoon@gmail.com**

Voor het vinden van een centrum in uw buurt:

www.purebhakti.com/contact-us

Engelse publicaties van

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOŚVĀMĪ MAHĀRĀJA

Arcana-dīpikā
Śrī Bhajana-rahasya
Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu
Bhakti-rasāyana
Bhakti-tattva-viveka
Śrī Brahma-saṁhitā
Essence of the Bhagavad-gītā
Five Essential Essays
Going Beyond Vaikuṅṭha
Harmony
Jaiva-dharma
Letters From America
Śrī Manaḥ-sikṣā
My Śikṣā-guru and Priya-bandhu
Pinnacle of Devotion
Śrī Prabandhāvalī
Secret Truths of the Bhāgavatam
Secrets of the Undiscovered Self
Śiva-tattva
Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta
Śrī Dāmodarāṣṭakam
Śrī Gauḍīya Gīti-guccha
Śrī Gīta-govinda
Śrī Gopī-gīta
Śrī Harināma Mahā-mantra
Śrīmad Bhagavad-gītā

Śrī Navadvīpa-dhāma-māhātmya
Śrī Navadvīpa-dhāma Parikramā
Śrī Prema-sampuṭa
Śrī Rādhā-kṛṣṇa-gaṇoddeśa-dīpikā
Śrī Saṅkalpa-kalpadrumaḥ
Śrī Śikṣāṣṭaka
Śrī Upadeśāmṛta
Śrī Vraja-maṅḍala Parikramā
Śrī Rāya Rāmānanda Saṁvāda
Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī – His Life and Teachings
The Distinctive Contribution of Śrīla Rūpa Gosvāmī
The Essence of All Advice
The Gift of Śrī Caitanya Mahāprabhu
The Journey of the Soul
The Nectar of Govinda-līlā
The Origin of Ratha-yātrā
The Way of Love
Utkalikā-vallarī
Vaiṣṇava-siddhānta-mālā
Veṅu-gīta
Walking with a Saint
Rays of the Harmonist (periodical)

Nederlandse publicaties

van **Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja**
vertaald en uitgegeven door Pro Deo Uitgever Jaya Radhe

<https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>

<i>Bhagavad-gītā</i>	<i>Prabandha Pañcakam</i>
<i>Bhāgavata-rahāsyā</i>	<i>Prabandhavalī</i>
<i>Bhajana-rahasyā</i>	<i>Prema-pradīpa</i>
<i>Bhakti-tattva-viveka</i>	<i>Prema-samputa</i>
<i>Boterdief</i>	<i>Reis van de ziel</i>
<i>Camatkāra-candrikā</i>	<i>Rāga-varṭma-candrikā</i>
<i>Essentie van Bhagavad-gītā</i>	<i>Rāmānanda Rāya Saṁvāda</i>
<i>Geheimen van Bhajana</i>	<i>Śikṣāṣṭaka</i>
<i>Geheimen van het onontdekte Zelf</i>	<i>Śiva-tattva</i>
<i>Geluk in het paradijs der dwazen</i>	<i>Śrī Rādhā</i>
<i>Gift van Śrī Caitanya Mahāprabhu</i>	<i>Śrī Rūpa Gosvāmī's bijdrage</i>
<i>Gīta-govinda</i>	<i>Summum van toewijding</i>
<i>Gopi-gīta</i>	<i>Ujjvala-nilāmaṇi-kiraṇa</i>
<i>Hari-kathāṁṛta</i>	<i>Upadeśaṁṛta</i>
<i>Jagannātha Ratha-yātrā</i>	<i>Utkalikā-vallarī</i>
<i>Jaiva-dharma</i>	<i>Veṇu Gīta</i>
<i>Mādhurya-kādambinī</i>	<i>Verborgen pad van devotie</i>
<i>Maharṣi Durvāsā</i>	<i>Voorbij Nirvāṇa</i>
<i>Maṇaḥ-śikṣā</i>	<i>Ware sentimenten van de ziel</i>
<i>Nitya-dharma</i>	<i>Wijze van Liefhebben</i>

